

2014. ÁPRILIS 19/2

SZÍN

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

A NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

Kulturális Közfoglalkoztatási Program

2014. március 24-26. között országos találkozóra került sor Lakiteleken, a Népfőiskolán a Nemzeti Művelődési Intézet Kulturális Közfoglalkoztatási Programja addigi eredményeinek, valamint a mintaprojekt keretében megvalósult „Kulturális közösségszervezés alapjai” akkreditált képzés tapasztalatainak értékelésére. A háromnapos szakmai fejlesztőmunkán a képzés oktatói, a program kulturális koordinátorai, valamint a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai munkatársai vettek részt.

A találkozón, melynek célja a tapasztalatcserén, a tudásmegosztáson, valamint az értékelésen kívül a kulturális koordinátorok országos hálózatának erősítése volt, az előadásokat követően műhelymunka csoportok alakultak, és a munka így folyt tovább.

A program zárónapján Halász János kulturális államtitkár látogatta meg a Lakiteleki Népfőiskolán folyó képzést. Mint mondta, a Kulturális Közfoglalkoztatási Program túlmutat a kulturális és közművelődési szakma keretein, hiszen általa *a magyar társadalom egészét érintő kihívásokra születnek a helyi közösségek igényeit szem előtt tartó megoldások.*

Értékasztal

Értékasztal

Csoportmunka

Halász János kulturális államtitkár

Csoportmunka

Polyák Albert szakmai igazgató előadása

Előadás

A Kölcsey Ház

Nemzeti Művelődési Intézet

TARTALOM

Szín – Közösségi Művelődés

2014. április – 19/2

17

36

39

45

61

Közös cselekvés – kölcsönös kötelesség 3
A kultúráért felelős államtitkár a polgármesterekhez 4
Helyi tudástár 5

UTAK MAGYARORSZÁG ÚJRA FELFEDEZÉSÉRE

„Mi ki tudtuk vívni”
– Pintér Imre Lovászpata polgármestere 7
„Jót tenni jó” – Zsigó Róbert, Baja polgármestere
a városvezetés közösségi szempontjairól 17

HAGYOMÁNYOK NYOMÁBAN

Az élő népi kultúra szigete,
Átány, polgármestere Göncki Mihály 23
„Az önszerveződés, öngazgatás négyszáz éves
hagyománya”. Hajdúnánás polgármestere Szólláth Tibor 28

TELEPÜLÉSEK NÖVEKEDŐ LÉLEKSZÁMÚ SORBAN

Egy apró mecseki falu a fejlődés útján.
Novák Péter, Kovácszénája polgármestere (57) 32
Kultúrával marasztaló Alibánfa.
Polgármestere: Cziráki Imre (440) 36
„Már csak felfelé vezetett út”.
Dobos Károlyné, Gyulaj polgármestere (991) 39
„Amelyik településnek nincs múltja, annak se jelene,
se jövője”. Balaton község polgármestere,
Udzeliné Murányi Enikő (1100) 45
Közösségi összefogások Nádason – Karvalits Zoltán
polgármester és Földes Timea egyesületelnök (1352) 50
Tiszatenyő a jövőjét építő közösség.
Polgármestere: Kazinczi István (1900) 57
„Mi, bölcskeiek...” A település, ahol az oktatás,
a kultúra és a sport nyereséges.
Kiss József polgármester (2800) 61

LELKÉSZBŐL, PEDAGÓGUSBÓL POLGÁRMESTER

„Mindig magunkért, soha mások ellen.” Beszélgetés
Bikádi László Károllyal, Sóly polgármesterével 67
Mezőberény, a huszonöt éve város, értékek őrzője,
hagyományok ápolója.
Siklósi István polgármester (11 000) 72

SZÍN SZÓKINCSTÁR

Párt. Pártállam. Pártfegyelem. Pártoskodás. Pártatlan... 77

ÜZENŐ

Kányádi Sándor: „Egyetlen batyunk
botunk fegyverünk az anyanyelv” 79
A harmadik Haszmann nemzedék
és a Haszmann Pál Múzeum 82

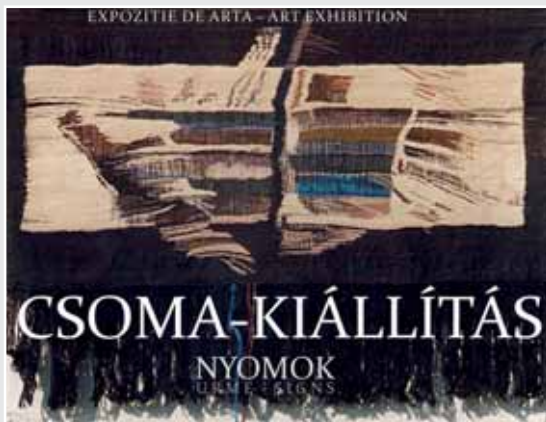
MIKROSZKÓP

Roma napló XIII. 84

MOZAIK – SZAKMAI HÍREK

Negyedszázados jubileumot ünnepeltek a Kőrösi Csoma Sándor Napokon

Immár huszonöt éve szervez minden évben emléknapokat a kovásznai Kőrösi Csoma Sándor Közművelődési Egyesület. Az idén a március 30. és április 12. között folyó programban konferencia, hagyományörző előadások, valamint képzőművészeti kiállítás is szerepelt. Utóbbi szállításával a Nemzeti Művelődési Intézet járult hozzá az erdélyi rendezvénysorozat sikeréhez.

Kitüntetést kapott Jantyk Zsolt

Magyar Érdemrend Lovagkeresztet adott át Áder János, Magyarország köztársasági elnökének megbízásából Balog Zoltán március 15-én, nemzeti ünnepünkön Jantyk Zsoltnak, a Debreceni Művelődési Központ igazgatójának. Gratulálunk Jantyk Zsoltnak, aki a Nemzeti Művelődési Intézet Közösségi Kezdeményezések Országos Szakmai Központja vezetője.

Meghalt Gál Iván

75 éves korában, 2014. március 16-án elhunyt Gál Iván, az FMH egykori igazgatója, a KKDSZ Elnökségének tagja, egyben a Nyugdíjas tagozat vezetője. Gál Iván 1973 és 1976 között volt a Fővárosi Művelődési Ház igazgatója. Vezetése idején indult útjára a városi táncházaknak később országosan is mintát adó táncház forma a Muzsikás együttessel.

EMKE-díjak találtak gazdára

Április 12-én került sor az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) idei közgyűlésére a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet dísztermében. Az esemény díjátadóján szakmai díjakat, díszokleveleket, valamint tiszteletbeli tagságot osztottak ki az arra érdemesült, a közösségeikért és a határon túli kulturális élet szervezéséért jeleskedő szakembereknek és alkotóknak.

Kultúrházak éjjel-nappal

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kulturális Államtitkársága adatai szerint február 28. és március 2. között a Kultúrházak éjjel-nappal idei rendezvénysorozatához csatlakozott 420 művelődési ház több mint 1200 programján országsszerte 160 ezren vettek részt.

Európai Kulturális Utak

2014. április 11-12-én a Rottenburg-Stuttgarteri Egyházmegye Szent Márton Közössége konferenciát szervezett „Zarándokúton Szent Mártonnal” címmel az egyházmegye Ravensburg-Weingarteni Konferencia Központjában. A konferencia platformot nyújtott a Szent Márton Közösség tagjai, az Esperességek útvonalat gondozó vagy aktív lelkipásztori tevékenységet ellátó alkalmazottai és önkéntesei, a francia és magyar vendégek és más érdeklődők számára. Az ismerkedés, tapasztalatcsere és a Szent Márton út kialakítását és működtetését bemutató gyakorlati példák mellett a tanácskozáson kiemelten foglalkoztak a Szent Márton Úton való zarándoklatokkal, valamint Szent Márton személyével is.

Szent Márton lovas szobra mögött a Rottenburg-Stuttgarteri Egyházmegye Konferencia Központja és a restaurálás alatt álló Szent Márton bazilika látható. Fotó: Derksen Gyöngyi

KÖZÖS CSELEKVÉS – KÖLCSÖNÖS KÖTELESSÉG

Az *igazi szabadság* nem az elkötelezettség teljes hiányát jelenti, hanem azt, hogy képesek vagyunk önállóan dönteni és elkötelezni magunkat amellest, ami az egyénnek és a közösségnek a legjobb.

Utam során sokszor feltettem magamnak a kérdést, mit is keresek, mi visz minket előre napról napra. (Jelenlegi szerepemből és feladatomból adódóan még inkább erősödik bennem ennek a kérdésnek a megválaszolása.) Mi az az erő, amely érzésem és hitem szerint *természetszerűen, eleve elrendelten ott van minden ember legbelső énjében*. Hol gyökerezik az az értelmi és érzelmi viszony, amely az egyén számára alapvetően megadja a *cselekvésbe vetett bizalmat*. Miből táplálkozik az a *belülről jövő személyes erőforrás*, amely *egyedekben együtt jár az empátiával, a lényeglátással, a probléma felismerésével; s érzékennyé tesz a mások igényei és elvárásai iránt, figyelmet és megértést tanúsít a legkülönbébb helyzetekben*. És miért van az, hogy ez az erő egyes embereket/közösségeket csak ideig-óráig mozgat, más közösségekben felszínre sem tör; s vannak azok a kiváltságosok, akiknél szinte állandó jelleggel fáradhatatlanul jelen van.

Kropotkin ázsiai kutatóútjai során az állatvilágból szerzett tapasztalatait általánosítva (az akkor divatos darwinizmussal szemben, mely a „létért való küzdelem” mindenekfelettségét hirdette) a kooperáció fontosságát hangsúlyozta: „az állati élet jeleneteiben, amelyek előttem játszódtak le, mindenütt azt láttam, hogy *a kölcsönös segítség és kölcsönös támogatás oly nagymértékben szerepel, hogy ebben kezdtem sejteni az élet- és fajfenntartás, valamint a továbbfejlődés legfontosabb tényezőjét*” (Kropotkin 1908).

Mindezt az emberi társadalom kialakulásának a magyarázatára is felhasználta: *a „kölcsönös segítség” nemcsak az erkölcsi ösztönöknek emberelőtti eredetét bizonyítja, hanem abból a szempontból esik vizsgálat alá, mint természettörvény és a fejlődés tényezője*. Az emberi társadalom alapja nem a rokonszenv, hanem *az emberi szolidaritás öntudata*.

Tisztelt Polgármester Asszony! Tisztelt Polgármester Úr!
Kedves Olvasó!

A Nemzeti Művelődési Intézet Szín Közösségi Művelődés folyóiratának példaértékű tematikus számát tartja a kezében, melyben olyan polgármesterekkel készült interjúkat, portrékat olvashat, akik nemcsak településvezetőként, de közösségi emberként is bizonyítottak. Tevékenységük jól példázza azt, hogy milyen nagy igény van olyan települési vezetőkre, akik nem felülről, hanem *belülről* néznek az általuk képviselt közösségekre, ezáltal hitelesebb képet kapva a település valós helyzetéről, igényeiről, egyedi értékeiről és kiaknázható lehetőségeiről. Így válhatnak a település közösségei és helyi értékei stratégiai jelentőségűvé a településvezetés számára.

Jó szívvel ajánlom e példamutató vezetők által felkarolt vagy elindított mintaprogramokat, helyi kezdeményezéseket. Ezek a helyi folyamatok élő bizonyítékai a közösségi leleménynek, a helyiek bölcsességének, mellyel a település lokálpatrióta lakói – egymással összefogva, a közösség minden tagjának megtalálva a megfelelő szerepet – releváns, hiteles válaszokat tudtak adni társadalmi kihívásokra egy jó vezető irányításával vagy támogatásával.

Mindezeknek a közösségekre építő, lehetőségekre és értékekre fókuszáló programoknak nemcsak megtartó erejük van, hanem hosszútávra szóló társadalom- és gazdaságfejlesztő hatásuk is. A cikkekben szereplő polgármesterek közül ki a közmunkában rejlő lehetőségek kiaknázásával indított el mintagazdaságot, ki a környékbeli termelőket fogta össze, ki a turizmus felvirágoztatásában jeleskedett, ki a régi népi gazdálkodás felelevenítésével és terjesztésével biztosított megélhetést a falubelieknek, ki pedig pezsgő kulturális élettel állította meg az elvándorlást a településről.

A Szín – Közösségi Művelődés című folyóiratot kiadó Nemzeti Művelődési Intézet – az Emberi Erőforrások Minisztériumának háttérintézménye – megyei irodahálózatának munkatársai a szakmában dolgozók ajánlásai alapján hazánk minden megyéjéből felkerestek karizmatikus, eredményes vezetőket, hogy portrét készítsenek róluk, tevékenységükről, valamint a településen megvalósult, előremutató programokról és folyamatokról. Az összes interjú nem is fért bele a nyolcvannyolc oldalba, egy részüket a következő lapszámokban találhatják majd, szíves figyelmükbe ajánlom a folyóirat mostani és további számait is.

Reményeim szerint e tematikus számot fejlesztő munkájuk során hasznosnak ítélik meg, ha ez így van, arra bízatom Önöket, hogy merítsenek ihletet az itt bemutatott példákból, s ha látnak benne követendő példát vagy folyamatot a településük számára, vegyék fel a kapcsolatot az inspiráló települési vezetőkkel – együttműködés, tapasztalatcsere céljából!

Halász János
kultúráért felelős államtitkár

Helyi tudástár

A Bács-Kiskun Megyei Közművelődési Intézet *„A több települést érintő kezdeményezések integrálása a Homokháti célprogramban II. ütem” projekt keretében a Bugac, Fülöpjakab, Jakabszálláson megvalósuló „Helyi tudástár korszerű ismeretek közvetítése” című kisprojektben* kapta azt a feladatot, hogy a három településre érvényes Tudástárat létrehozza, s ezen belül az ehhez szükséges előkészítő-koordináló munkát elvégezze, s az eredmények ismeretében javaslatokat fogalmazzon meg a helyi tudással kapcsolatos fejlesztési teendőkre a település vezetői felé.

A feladat elvállalása jó lehetőséget biztosított a Megyei Közművelődési Intézet alapítása óta felvállalt és hirdetett nézeteink kipróbálására, gyakorlatba való átültetésére.

Nézetünk szerint a kultúrák közvetítő munka által végzett fejlesztésekben a tanuló, művelődő felnőtt bevonása, aktivitása elengedhetetlenül fontos. Mások művelődésébe, tanulási folyamataiba csak úgy szabad beavatkozni, ha figyelembe vesszük előzetes tudásukat, tapasztalataikat, cselekvési lehetőséget és teret tudunk biztosítani képességeik és aktivitásuk kibontakoztatására. Látszólag evidensek ezek a megállapítások, de ha a pedagógiatörténetre gondolunk, évszázadoknak kellett eltelniük ahhoz, hogy a kiváló nevelők felismerjék, a gyermek nem „kicsinyített” felnőtt, s majd újabb néhány évszázadnak ahhoz, hogy tudatosuljon, a felnőtt viszont nem egy korosodott, megnőtt gyermek. A képzők a XX. század közepéig figyelmen kívül hagyták a felnőtté válás specifikumait, s a gyermekek

oktatásához kidolgozott didaktika szabályai szerint végezték a népművelésen belül az ismeretterjesztést. Több helyen ma is azt látjuk, még most is úgy oktatnak, képeznek felnőtteket, hogy a tanulási folyamatban csak az előre rögzített tanterv és az azt pontról-pontra végrehajtó tanár akarata érvényesül, figyelmen kívül hagyva a felnőtt előzetes ismereteit, élettapasztalatát, valós szükségleteit.

A felnőttképzés szemléletbeli változásához tartozik annak elfogadása is, hogy a tudás birtokosai és közvetítői nem kizárólag a máshonnan jött, nagynevű, többdiplomás szakemberek. Tapasztalatunk szerint a helyi közösségekben mindig található olyan józan gondolkodású, gyakorlati bíró „egyszerű” emberek, akik az adott helyi probléma megoldására kiváló megoldásokat alkalmaznak, vagy egy-egy szakterületen különleges ismerettel, képességekkel bírnak. Az ő felkutatásuk, megerősítésük, helyben való elismertségük segítése a közösség javát szolgálja.

Szintén fontos tézis és ennek gyakorlatba ültetése, hogy a tudásátadás nem csak állami feladat, hanem abban meghatározó szerepet kell vállalnia a családoknak és az azon kívül működő kisebb-nagyobb közösségeknek. Különösen fontos, hogy a helyi „közművek” között az ide vonatkozó hálózatok és csatornák működőképesek legyenek.

A vizsgálattal arra is szeretnénk felhívni a fejlesztésbe kezdő szakemberek és döntéshozók figyelmét, hogy a közművelődési, felnőttképző szakember feladatának indítékai a helyi térből, társadalmi közegből kell, hogy

eredjenek, és azok eredményeinek is itt kell megjelenniük.

Azt gondoljuk, hogy a helyi közösségek szervezőinek az igazi feladata olyan folyamatok generálása az egyes ember és a közösségek művelődésének segítségével, amely által a helyben élők sorsát könnyíti, jobbá teszi. Fő tartalmi elemeknek a helyi társadalom működésére, ezen belül az egyes ember helyi térbeli, társadalmi eligazodásának ismeretére és annak alkalmazására, a természeti környezethez való barátságos viszonyulásra, a társadalmi kapcsolatokban való megelégedésére, és ezeknek szükséges és lehetséges mértékű befolyásolására kell irányulniuk. Mindezek a külső körülményekhez való igazodások viszont csak akkor lehetnek harmonikusak, ha az egyén valós önképpel, képességeinek és az ott észlelt hiányosságok tudatosult elemeivel rendelkezik, ezeken képes változtatni.

A fejlesztő munka során figyelembe kell venni azt is, hogy egyes emberek, kisebb vagy nagyobb közösségek segítése a helyi társadalom bonyolult szövevényén belül történik, arra közvetlenül, de olykor csak közvetett hatással van, s e hatás eredménye függ a közösség értékrendjétől, annak ki sem mondott céljaitól.

A helyben való cselekvés azt is jelenti, hogy a közösségi munkát felvállaló, vagy a köz szolgálatában álló szakember olyan tevékenységeket végezzen, amelyek a helyi társadalom kisebb-nagyobb csoportjai számára hasznosulhatnak.

Bizonyosak vagyunk abban, hogy a bármely jó szándékú közösségi cselekvés, a tartalomtól függetlenül lényeg az

akár kulturális, akár sport vagy egyéb hobbi tevékenység, jótékony hatással van a helyi társadalom működésére. Javítja a szociológia tudománya által jellemzőnek tartott mutatókat: erősíti az *integráltságot*, mert egységre törekszik; növeli a *kooperációs készséget*, mert fejleszti az *együttműködéseket*; biztosítja a közös ügyekben való *részvételt*, az erre való szándék és képesség lehetőségét; az együttes munkával, a helyi sajátosságok, értékek megismerésével erősíti a helyhez és társakhoz való *kötődést*; a viszonyok ismerete – s ebben a saját maga reális elhelyezése – által kialakulhat az *elégedettség*, s az ez alapján megfogalmazódó reális jövőkép, a *perspektíva*.

A falvak, kisvárosok problémáira tekintve a kultúrák közvetítésben, a közvetítendő tartalomban az általános európai értékek közvetítése mellett – az intellektuális, „ünnepi tudás” mellett – egyre jobban a praktikus ismeretekre, a gyakorlati (szak- és közösségi) tudások elsajátítására, készséggé való formálására kell gondolni, hogy azok mint helyi társadalmi tőke működhessenek.

A *feltárás célja*: bemutatni a meglévő helyi tudást, s ezen belül a rejtett tudást is, majd javaslatot tenni annak érdekében, hogy ez a helyi közösség számára hozzáférhetővé és felhasználhatóvá váljon.

Néhány szóban a vizsgálati módszerről: a munkánkhoz hasonló korábbi közösségfelmérések módszereit, eredményeit előzetesen áttekintettük, a hasznosnak talált formákat igyekeztünk alkalmazni. A vizsgálat indítása előtt írásos anyagokból tájékozódunk a település helyzetéről, a fejlesztés céljait megfogalmazó koncepciókról; szóbeli interjúkat készítettünk a településeken élő személyekkel, akik jól ismerik az adottságokat és a fejlesztési lehetőségeket. Véleményüket a kérdőívek összeállításánál figyelembe vettük.

Az interjúk alatt feltett kérdések:

– Milyennek látja települése helyzetét?

– Milyen formális és informális közösségek működnek a településen?

– Mennyire tarják a kapcsolatot az emberek a szomszédokkal, a szolgáltatókkal?

– Hogyan működnek együtt a települést érintő projektekben?

– Van-e lehetőségük az embereknek véleményüket elmondani, vannak-e kommunikációs csatornák?

– Vannak-e a településen olyan csoportok, akikkel többet kellene foglalkozni?

– Az egyéni véleményeket mennyire tudják érvényesíteni?

– Mit tud mondani a település adottságairól, lehetőségeiről?

– Vannak-e kivételes tudású emberek a településen?

– Milyenek a település kapcsolatai a szomszédos községekkel?

Az előkészítést követte a kérdőívek szerkesztése, próbainterjúk készítése, és a helyi segítők (kérdezők) felkészítése.

Intézetünk valamennyi dolgozója – különböző intenzitással – részt vett az egyes feladatokban, közülük is kiemelendő Imre Károly a kérdések összeállításáért, és Petőfi Sándor László, aki a számítógépes feldolgozást segítette.

(A Bugac, Fülöpjakab és Jakab szállás községekben végzett felmérés eredményeinek és következtetéseinek leírása olvasható a Polyák Albert *Helyi tudástár* című, *Korszerű ismeretek közlése* alcímű kiadványban – Népfőiskolai füzetek 12., Antológia Kiadó, Lakitelek, 2012)

A szerző magáról

Közművelődési munkát több mint 40 éve végzek. Szakmai pályámat Lakiteleken, a helyi művelődési házban kezdtem, az ifjúsági klubot vezettem. 1976-tól Tiszaalpáron a művelődési ház igazgatójaként dolgoztam. Az

intézmény szolgáltatásait a helyi igényekre odafigyelve alakítottuk ki, az akkori időben szokatlan módon önkéntes munkával példaértékű fejlesztéseket végeztünk. Tiszakécskén az Arany János Művelődési Központban járási módszertani központként is dolgoztunk, itt a nyolcvanas évek elejétől – talán az országban elsőként – helyi újságot jelentettünk meg, és több tucat település sajtótermékét nyomtattuk, különböző szakképző tanfolyamokat szerveztünk felnőttek részére.

1992-től 2013. március végéig a Bács-Kiskun Megyei Közművelődési Intézetben az önkormányzatok és a feladatellátásban részt vevő szervezetek (kölségvetési szervezetek, profit és non-profit szervezetek) munkáját segítettem. Felnőttképzőként a megyében és a régióban dolgozó közművelődési szakemberek képzésével foglalkoztam szervezőként, oktatóként.

Az EMMI és jogelődjei által kiadott közművelődési szakmai szakértői engedély birtokában 1999 óta a települési önkormányzatok feladatellátásához, szakmai pályázataik elkészítéséhez tanácsadói munkát végzek. A minisztérium megbízásából 2005-től a dél-alföldi régió vezető szakfelügyelői munkáit is elláttam. 2005-től bekapcsolódtam a minisztérium által finanszírozott szakmafejlesztési projektbe, melynek eredménye a közművelődési szakmára kidolgozott minőségfejlesztési modell lett.

Az EMMI és jogelődjei Közművelődési Főosztályának megbízása alapján több szakmai képzési programot minősítettem, fejlesztő pályázatokat (Közkinccs program, Nemzeti Kulturális Alap) bíráltam. 1994–98-ig Tiszakécske alpolgármestere voltam.

POLYÁK ALBERT (1954, Lakitelek) a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai igazgatója. Népművelő, könyvtáros (ELTE, BTK), közösségfejlesztő, közművelődési szakértő, felnőttképzési szakértő. 1997–98-ban az Egysült Királyságban (KNOW HOW FUND, GFA Consulting) képzést szervez a területfejlesztés gyakorlati ismereteiből – területfejlesztési stratégiák, regionális marketing, emberi erőforrások fejlesztése, vállalkozásfejlesztés és versenyképesség, tárgyi infrastruktúra és környezet, területfejlesztési kezdeményezések megvalósulása. Településfejlesztő (Tessedik Sámuel Főiskola Szarvasi Mezőgazdasági és Környezetgazdálkodási Kar, 2001). *Tagja a Duna-Tisza Közi Népművészeti Egyesületnek, a Közösségfejlesztők Egyesületének, a Felnőttképzési Szakértők Országos Egyesületének*, alapító tagja az Egységporta Egyesületnek. Szakmai elismerései: Kiváló Népművelő, Wlassics Gyula-díj, Bessenyei György-díj, Ezüstgyűrű díj – MIOSZ.

„mi ki tudtuk vívni”

Pintér Imrével, Lovászpataona polgármesterével Mátyus Aliz beszélgetett

Pintér Imrével, Lovászpataona polgármesterével azon az estén beszélgetek, amikor az országban sok helyen gyúlnak a Szent Mihály-tüzek. Szép lenne, ha a magasból le lehetne látni úgy a földre, hogy azok a tüzek legalább kis mécsesekként látszanának, örülhetne az ember lelke, mennyien tartották fontosnak, hogy tüzeiket meggyújtsák.

Esik, amikor a beszélgetés helyszínére érkezem, azzal köszönök, hogy biztosan lesz elég időnk, hiszen az eső miatt nem lehet tüzet gyújtani.

„Az mindenképpen meg fog gyuladni” – rá a válasz, és hogy „ez az eső most annyira nem is esik”. A tűz nagyon jól van megrakva. A sportegyesület alakította ki a máglyát, a gázper-

zselő kéznél lesz a gyújtásnál, aztán már akármennyire esik, a láng szárítja maga fölött a fát.

Igen. Gondolom én, éppen az ilyen embereknek köszönhető, hogy egy-egy falu, város jó élettere tud lenni lakóinak. Mert jó kezekben van. Nekik köszönhető, hogy olyan ez az ország, amilyen. Az általuk meghatározott része az ország jobbik fele.

2012-ben eljutottam Lovászpataonára, a falunapra. Az elszármazottak nagy számban érkeztek haza, vonzó ez a falu azoknak is, akiknek valami miatt el kellett menni, akik azt választották, hogy elmennek. A helybeliek is sokan és szívesen vettek részt a rendezvényeken. A könyvbemutatón kiderült, hogy a könyv anyaggyűjtésében sokan, jókedvvel önkénteskedtek. Már akkor megtudtam, hogy polgármesterükkel nagyon elégedettek a faluban.

Úgy kérdezem Lovászpataona polgármesterét, hogy nem nehéz a faluban gondolkodnom. A gimnázium után itt tanultam az önállóságot, itt taníthattam képzés nélkül egy évet, az 1966–67-es tanévben. Ismerem a falut.

Mátyus Aliz: Azt szeretném megkérdezni legelőször, hogy mi az a közösségi rendezvényfajta, amiről azt gondolja, hogy a falu szempontjából

különösen fontos a hatása. Ezt nyilván egy polgármester befolyásolni is szokta, mert nem mindegy egy faluvezetőnek, hogy a faluja hogy tud együttműködni.

Pintér Imre: Kezdem a falunapal, ami mostanában már – a pályázatok, a támogathatóság miatt – nem feltétlenül falunapként aposztrofált, hanem nálunk éppen Kastélynapként elnevezett program. Ez hagyományává vált a faluban, és amióta én vagyok a falu polgármestere, azóta is ápoljuk, próbáljuk ezt a hagyományt megőrizni, és próbáljuk színesíteni. Amikor elkezdtem ezt a munkát, akkor arra gondoltam, hogy vonjuk be azokat az embereket, akik Patonán élnek, és azokat, akik Patonáról elszármaztak. És olyanokkal próbáltam ezt élesztetni, hogy visszahívtam képzőművészeket, akik Patonáról származtak el, és a festményeiket kiállítottuk. Később, amikor a saját fogadónk falára szerettem volna a paraszti életből kiragadott pillanatképekből egy-egy kiagyítottat feltenni, elkezdtem gyűjteni a faluban a régi fotókat, a régi képeket, és egy rövid időn belül olyan anyag birtokába kerültem, ami engem is bámulatba ejtett. És azt gondoltam, hogy ezt meg kell mutatnom többeknek. A Kastélynapon, ahogy sötétedett, a kastély falára egy kivetítőn keresztül elkezdtek vetíteni, és tömegével jöttek oda az emberek. Láttam,

hogy milyen frenetikus az egésznek a megjelenítése, és nagy az érdeklődés. Ott egyből kipattant az ötlet, hogy ha az embereknek ez ennyire tetszik, ezt könyv formájában is meg lehetne csinálni. Mondtam nekik, buzdítva őket, hogy csinálunk egy könyvet. Ha azt szeretnék, hogy az ő családjukról is legyen benne kép, akkor hozzanak minél többet. Egy hónapon, vagy másfél hónapon belül 2000-re duzadt a képgyűjteményünk, ami egy hatalmas anyag. Azt követően aztán a téli estéken a nyugdíjasokkal, akik leginkább ismerték még a képeken szereplőket, kiválogattuk azt a 600 darab képet, ami a képeskönyvünknek az anyagát nyújtotta. Kategorizáltuk, kor szerint, a fiatalság, az ifjúkor, utána a házasságok, a gyerekek, a paraszti életből kiragadott képek, és így tovább. Ezt a könyvet, miután közös munkával sikerült megszerkeszteni, a következő Kastélynapon bemutattuk, és erre nagyon sok faluból elszármazottat elhívtunk. Közel 200 meghívót szoktunk szétküldeni egy-egy ilyen rendezvény előtt – és nagyon sokan el is jönnek. Ha azt mondom, hogy 100-110 ember általában a 200 meghívásra megjelenik, akkor az szerintem, nagyon nagy dolog. A könyv bemutatója nagy siker volt. Generált egy olyan dolgot, hogy az elszármazottak azt gondolták, létrehozhatnak egy egyesületet, meg is alakították, így az-

tán ők kívülről segítik a mi munkánkat. Ők maguk is mindezekben felbuzdulva, az ő emlékeiket összegyűjtve kiadták a *Lovászpatonának szeretettel* című könyvet, aminek most készül a 2. kiadása. A könyvek sorát Pölöskei Istvánnak a könyve nyitotta meg, ami a falut bemutató monográfia. Úgyhogy már egy egész komoly archívumunk van, könyvekben. A második könyvvel, a lovászpatonai képeskönyvvel nyertünk egy pályázaton, egy nagyon szép díjat, amire külön büszke vagyok. Ez igazából a közös munka egy olyan díjazása volt, amit a Parlamentben vehettem át, 5–10 percben lehetett a faluról mesélni, beszélni. Ez az Idősbarát Önkormányzat pályázat volt, amin indultunk két alkalommal. Az első alkalommal, amikor indultunk, meghívtak bennünket a díjátadóra, de nem kaptunk díjat. Figyeltük a nyugdíjas klub vezetőjével, hogy vajon mi az, ami a bírálókat megragadja, mi az, ami érdekes lehet. Rájöttünk, hogy minden megvan Lovászpatonán, csak össze kell gyűrní, és úgy beadni a pályázatot. Amikor másodízben pályáztunk, pont ennek a könyvnek az elkészítési módja lett a fontos, hogy mennyire aktívan és örömmel vettek részt ebben az idősebb korosztályból. Szinte teadélutánok voltak a kastélyban, süteményt hoztak meg ezt-azt, amikor vetítettünk, és mindenki egy sztorit elmesélt még a képekről. Te-

hát nagyon jó dolog volt. Így beadva ezt a pályázatot, nyertünk. Nagyon boldoggá tett engem is, meg azokat is, akik ebben részt vettek. Voltam egy alkalommal tavaly Sopronban. Ott volt egy konferencia, éppen így az idősök napja körül. Ez a konferencia 17 éven keresztül mindig Sopronban került megrendezésre. Azokat az önkormányzatokat hívták meg, amelyek Idősbarát Önkormányzat Díj elismerést kaptak. És ott mindenki elmondhatta, hogy mivel tűnt ki, mi volt az a vezérfonal, amin keresztül a díjat megnyerték. Budapestről, városokból innét-onnét, nagyon felkészült emberek tartották ezeket az előadásokat, statisztikát, meg nem tudom én, miféle dolgokat felsoroltak, volt projektorra kivetített anyaguk is, én elmentem a kis könyvecskénkkel. Érdekes módon egybeesett ez a konferencia azzal, hogy egy idős néni hívott fel Sopronból, akinek valaki mesélte, hogy van egy ilyen lovászpatonai könyv, és az édesapjuk is benne van. Ők 4–5 éves korukig voltak itt Lovászpatonán, aztán a II. világháború – az apja katonatiszt volt – elsodorta őket. Felhívtam, hogy szeretne egy ilyen könyvet venni. Mondtam, hogy nem kell, hogy postázzuk, mert én megyek Sopronba erre a konferenciára, és ott a szállodának a halljában, a szünetben találkozunk, és majd átadom. Kiálltam én is megtartani az előadásomat, elmeséltem a történetet, mutattam a könyvet, mondtam, hogy milyen jó ez, mert az ország egy másik pontjáról egyszer csak felbukkan valaki és kéri tőlünk. Most úgy jöttem ide, hogy ezt a könyvet egy idős néninek hoztam. Felállt a sorok között ez az idős néni, mondta, hogy ő az. Teljesen megható volt a történet, mondta, hogy a gyerekkora van ebben a könyvben. Szünetben beszélgettünk, odajöttek sorban hozzámm azok, akik előttem meg utánam tartottak előadást, hogy tényleg nagyszerű dolog, és ez példaértékű. Úgy, hogy még most is érzékenyültem egy kicsit az idős nőre visszagondolva.

M. A.: *Nem csodálom.*

P. I.: Ilyen apró kis dolgok kísérik a munkát, ebben pihenem ki a közgazgatás terheit. A mai világban nem egyszerű dolog a nehéz anyagi körülmények között úgy gazdálkodni, hogy mindezekre idő jusson és pénz, és

ezekben az ember tényleg örömet tudja lelni. A falu történetének a kutatása nagy dolog. Az Esterházy és Somogyi családokkal kapcsolatban sok minden felszínre került az utóbbi időkben. Ezt a falumúzeumunkban be is mutatjuk. A Somogyi iratok közül, az 1801-től a '900-as évek elejéig vannak meg levelezések. Különböző peres ügyekkel kapcsolatos dolgok. A jószágkormányzó beszámolóí, amik engednek következtetni arra, hogyan működött itt egy gazdaság abban az időben. Milyen mély szintig kellett havonta egy-egy beszámolót adni írásban a grófnak, Somogyi Jánosnak, aki a bécsi kancelláriánál dolgozott. Nagyon kevés időt töltött Lovászpatonán, de állandóan rövid pórázon tartotta a gazdatisztet. Olyan szintig leírásra került minden, hogy például egy-egy járványt, ami a birkák között kiütött, hogyan fékeztek meg. Aztán a szaporulat, a súlygyarapodás. Hogy hogyan értékesítették a bárányokat, hogy ment a birkanyírás és egyebek. Az is, hogyan indítanak egy-egy konvojban Bécs fele árut, ami itt termelődött meg. A savanyított káposztától a búzába elrakott tojásig. Ezek nagyon érdekes dolgok. Például az Esterházyak kezébe került át a Somogyi grófság után ez a birtok a kastéllyal együtt, és most nemrégiben a Veszprémi Levéltárban előkerült az 1876-os okirat, a hagyatéki leltárral az összes szobáról, a legkisebb berendezési tárgyig, még a köpöcsésze is. Ami ugye nekünk furcsa, de az bizony tartozéka volt akkor a szobáknak, az akkori világban ez egy teljesen normális dolog volt. Ezek az anyagok mindig egy-egy kis felüldülést hoznak számomra. Alig várom, hogy legyen egy olyan időszak, amikor nyugalom van körülöttem, és le tudok ülni, belemélyedni. Úgyhogy ez a része a munkának szinte pihenés. A másik része a falumegújítás. Alapvetően komolyan vesszük, és minden egyes közintézmény felújításán dolgozunk. Most már nem sok van hátra, hál' istennek. Ebben az évben is három utcát aszfaltoztunk, a ravatalozó felújításán dolgozunk jelenleg, és egy teret adtunk át tegnap a három utcával együtt, ami megújult. Nem mind egyiket tudjuk pályázattal megvalósítani. A ravatalozó, illetve a térfelújítás pályázatos, itt kapunk támogatást. Az

alapítványunk is jól működik, a Lovászpatonáért Alapítvánnyal együtt, az önkormányzattal tudunk eredményeket elérni. A önkormányzat nem kapna 100%-os támogatást, az alapítvány, ha pályázatot ad be, akkor 100%-os támogatást kap. És ezeket kihasználva tudunk pénzeket fordítani – például ennek az önrészt – utaknak az aszfaltozására, egyebekre. Meg nyilván gazdálkodunk is. Mert én úgy próbálom felfogni ezt a dolgot – kutatva Patona történetét is –, ahogy annak idején mondjuk az uradalom tudott működni. Nyilván most mások a körülmények, de ott is a maguk körül levő dolgokat használták ki az emberek, és abból próbálták értéket előállítani. Mindig mondom az embereknek, hogy nézzétek, ugyanaz a területe van Lovászpatonának, mint mondjuk az 1800-as években. Az 1800-as években nem volt egy olyan szociális háló, ami jelenleg van, és kapja mindenki – igaz, hogy most már nagyon csekély mértékben – az FHT-t vagy lakásfenntartási támogatást, és még sorolhatnám, hogy milyen támogatások léteznek. Akkor nem voltak ilyenek, de nem fagyott meg senki, nem halt éhen senki, és a családok nem 1-2 gyereket neveltek, hanem 7-8-at. És mégis tudott élni, létezni. Azért, mert az emberek nem röstelltek dolgozni, nem röstelltek maguk körül megteremteni dolgokat. Ha valaki kilép az ajtón a házából,

rögtön észre kell venni azokat a dolgokat, amik a környezetében az ő megélhetéséhez segítséget nyújtanak. Itt vannak a nagy kertek, műveletlenek jóformán. És akkor elérkeztünk ahhoz a részhez, ami tulajdonképpen a közmunka, a közmunkaprogram. Nálunk nagyon sok embert vonunk be. 70-80 ember 1 év alatt az, aki megfordul nálunk, és a közmunkában részt vesz. Általában rövid ideig, 1-2 hónapos átfutása van, amíg itt tudjuk foglalkoztatni. Ugye erre szükség van azért is, hogy ne szakadjon meg az ő támogatottsága. És egyébként a faluban az ő munkájukra szükség van. Egy 13 hektáros parkot gondozunk, temetőt, utakat, útszéleket, mezőgazdasági utakat. Látva azt, hogy az országban szociális szövetkezetek alakulnak, illetve olyan programokat támogatnak, főleg Borsodban, Szabolcsban, Nyírségben, ahol a kistérségek hátrányos helyzetűek, ezért aztán a közmunkaprogramnak a Start munka mintaprogram részébe próbáltam én is utat törni, pályázni. Ez tavalyi évben nem sikerült, mert nem vagyunk hátrányos helyzetű kistérség, hiszen a Nyugat-Dunántúl, a Kisalföld, a Bakony közelsége, Győr a rengeteg munkahellyel ezt nem teszi lehetővé. Januárban, amikor az első munkaügyi tárgyalás volt, és az önkormányzatokkal a közmunkaprogram változásait beszéltek át, felhoztam, hogy lenne nálunk létjogosultsá-

ga, tudnánk csinálni, és nagyon jó lenne, mert az emberek szemléletét változtatná. Ha azt látja, hogy ezt milyen könnyű megcsinálni itt, akkor talán otthon is előbb-utóbb hozzálát-nának a kertek műveléséhez és így tovább. Akkor azt mondták, nem lehet, mert hátrányos helyzetű kistérségekre van kitalálva. Jó, belenyugodtam, de igazából nem hagyott a dolog. El-indultunk saját erőből, és az iskolának volt valamikor a gyakorló kertje, talán emlékszik rá, hogy hol volt. És hát azt a területet elkezdtük megművelni, hosszú évek után, talán 20 éve nem dolgozott ott senki, a kerítés mentén két méter széles bozót, egyebek. Kiirtottuk. Kiszedtük a gyökeret, felszántottuk. Vetőmagokat, ültetni való burgonyát stb., stb. vettünk és szépen felparcelláztuk, sárgarépat, petrezselymet, fűszerpaprikát, fokhagymát, vöröshagymát és burgonyát ültettünk. Az utolsó betakarítások a jövő héten lesznek, a sárgarépa meg a petrezselyem. Hatalmas sárgarépaik vannak. Nagyon büszke vagyok rá. Mert jó a terület, pihent, és bebizonyította, hogy lehet termelni rajta. Na, telt-múlt az idő, ápriliséig küzdöttem, még egyszer-kétszer nekifutottam ennek az ügynek, áprilisban azt mondták, hogy na jó, adjam be a pályázatot, majd lesz vele valami, ha valaki visszaadja egy hátrányos helyzetű kistérségben, és felszabadul pénz, akkor

esetleg azt mi használhatjuk. Önerőből, amit már elkezdünk, próbáltuk csinálgatni. Beadtuk a pályázatot, úgy, hogy június elejétől a dolgozókat jövő év márciusáig pályáztuk meg. És bízva abban, hogy sikeres lesz a dolog, kicsit a téli munkákat is, meg fóliasátor, meg egyéb ilyen dolgokat belevettünk és vártunk. És akkor augusztusban, pont a Kastélynap előtti péntek fél 12-kor csöngött a telefonom, nyakig a múzeum berendezésében voltunk éppen, mondták, hogy van egy jó meg egy rossz hír. Az egyik az, hogy valószínűleg a pályázatunk pozitív elbírálást kap, rossz viszont az, hogy nagyon rövid időn belül át kell dolgozni, mert más a kezdés időpontja, és vannak már dolgok, építkezések, beruházások, amik aktualitásukat veszítették azáltal, hogy saját erőből megvalósultak. Péntek dél. A jegyző úr szabadságon, én ott állok a falunap, illetve a kastély rendezésének a kellős zűrzavarában. Kérdeztem vissza – a veszprémi kormányhivaltól hívtak –, hogy mi van, ha egy-két napot kapunk még haladékot. Mondták, a Belügyminisztérium azt kérte, hogy szerda délig érjen oda. A hosszú augusztus 20. utáni első két nap még nem volt munkanap. Szerda délig érjen oda, mert egyébként nem tudja, mi lesz. Ő mondhatna nekem bármi biztatót, ezt kapta információként, gondoljuk át. Azonnal hívtam a jegyző

urat, mondtam, hogy a fürdőnadrágot tegye félre, küldtük e-mailben az anyagokat, amik itt voltak nálunk, hogy kezdje átdolgozni. És ő nekilátott az átdolgozásnak. Ez a kormányhivatalos, munkaügyi hölgy megadta a saját e-mailjét, hogy küldjük az anyagot, amit elkészítettünk, ők szakmailag átnézik. Tehát segítőkészek voltak nagyon ebben a dologban, látták, hogy ez egy olyan ügy, ami megéri a fáradozást. Odaküldtük, átdolgoztuk, még szerda reggel az apró javításokat megtettük, amiket jeleztek, és szerda délben ott volt a Belügyminisztérium asztalán. Nincs egy hónapja, 2 vagy 3 hete kaptam a hivatalos értesítést, hogy a programunk nyert. 17 főnek öt hónapig tudunk munkát adni folyamatosan. A téli munkákat, az erdők gondozását – nekünk vannak erdőink –, új erdők telepítését, és erdei utak, mezőgazdasági utak mellett fakitermelést. Amiből tudunk itt helyben értékesíteni, meg aki rászorul, annak tudunk ebből adni. Amik még megépíthetők, azokat bennhagytuk, tehát fóliasátrat, és abba már a jövő évben újra kezdődik a termelés. Jelenleg is művelünk már külterületi ingatlanokat. Takarmánynövényeket termelünk ott, és ezek a takarmánynövények generálják majd azt, hogy lehet állatot tartani, hogy minél inkább teljessé váljon ez a program, és az ott dolgozók munkaideje, meg a kihasználtsága ennek a rendszernek, minél inkább közelítsen a 100%-os fele, ezért az állattartást is indítjuk. És ha az egésznek egy majorszerű építményt adunk, akkor megvan a szociális épület, mögötte kialakítható egy kazánház, ami fűti magát ezt az egész blokkot, meg a fóliasátrat. Mellette elárúsító, meg felvásárló hely. A felvásárló helyet azért említem, mert ez nagyon fontos, rengeteg ember szed bodzát, csigát, mindenféle olyan dolgot, amit pénzzé tud tenni. Diót. Ezeket mi felvásároljuk, és az elsődleges feldolgozását el tudjuk végezni. Ezzel megint csak létrejött egy olyan foglalkoztatási fázis, amibe még több embert be lehet vonni és még teljesebb. Az épület úgy nézne ki, ahogy elkezdtem mondani, a szociális blokk, az elárúsító, felvásárló hely, kazánház, mögötte a gépszínek, garázsok, ahol a traktorok állnak, meg

szerelhetőkké válnak. A mögött a magtárak és a legvégén az istállók, ahol tojótyúk meg sertéshizlalás folya- na, ami szintén az iskola-, óvoda- konyha részére kerülne értékesítésre. És ez egy gyönyörű kör, mert tulaj- donképpen helyben megtermelődött egészséges dolgokat, helyben tud- nánk értékesíteni. Úgymond egy kis hozzáadott értéket tudnánk előállíta- ni, és ez a lényege ennek az egész programnak, szerintem. És hogyha megnézzük azt, hogy – a városokat kivonva – mondjuk 2000 településen nemcsak a hátrányos helyzetű kistérsé- gek, hanem az egész ország terüle- tén működhetne valami hasonló, ak- kor úgy gondolom, hogy jó pár, akár 50-100 ezer embernek is lehetne munkát biztosítani ezzel. És nem ke- vés szemléletbeli változást lehetne előidézni. Ez hosszabb távon nagyon sokat segíthetne az országnak. Arról nem beszélve, hogy az egyéneknek is, tudom, hogy ez nagyon sok pénz. Előbb-utóbb a saját lábukra tudnának állni.

Megint csak a régi világba megyek vissza, mert hiszen azért ott voltak nagyon jó példák, a Hangya-szövet- kezetek például, amikről én már csak meséket hallottam. De ott is műkö- dött a felvásárlás, a gyógynövények felvásárlása stb. Ha kilépünk a határ- ba, akkor lehet akár a csipkebogyót

szedegetni, akár a diót, meg egyebet, és, ha ezt feldolgozzuk, a diót leda- ráljuk, a gyógynövényt megszáritjuk és herbáriának értékesítjük, már egy értékesebb terméket adunk tovább. A felvásárlás csupán azért van, hogy a tevékenységet összefogja, és legyen egy biztos pont, amikor az emberek azt mondják, tavaly is átvették ennyi- ért, jó volt, megyek megint, szedem, és akkor ebből lesz egy kis zsebpénz, vagy lesz a gyerekeknek iskolakezdésre. És nem feltétlen mindent segély for- mában kapna meg. Ezek az én sze- rintem nagyon lényeges dolgok, hogy újra visszatárlni, és a környezetünk- ben levő dolgokból megélni. Jelenleg itt tart ez a program. Október elseje, jövő hét kedd, és kezdődik itt nálunk. Úgyhogy ez egy ünnepi pillanat lesz, és hát bízom benne, hogy a 17 fő, aki ebben elsőként részt vehet, meg fogja állni a helyét. Nyilván aki nem, annak a helyére sokan vannak, akik be tud- nak állni. Itt fegyelemre lesz szükség és arra, hogy ők is megértsék, ez a dolog miért született. És hogyha ők is olyan hozzáállással lesznek, ebből egy jó dolog születik, és akkor tud- ják ezt majd akár a gyerekeiknek is mesélni, hogy ők ott voltak a kezdeti lépéseknél. Akkor ez egy szép törté- netté kerekedhet. Egyelőre a kezdeti lépéseknél tartunk, de nagyon boldog vagyok, hogy itt a Pápai kistérségben

a 48 település közül mi ki tudtuk vív- ni. Nagygymót pályázott még velünk párhuzamosan, nekik most nem sike- rült. Beszéltem a polgármester úrral, és ő nagyon jól állt ehhez a dologhoz. Én mondtam, nagyon sajnálom. Nyil- ván, hogy ők jövőre meg fogják pró- bálni, és ezen a példán felbuzdulva talán még többen is. Értelmes mun- kát teremt, értéket tudunk előállítani vele – ami szerintem a legfontosabb ebben az országban. Nemcsak a kul- turális értékek, hanem az ilyen, kéz- zelfogható értékek is. Nyilván, hogyha kérdeznék, hogy melyik fontosabb, vagy melyik az, amelyiket itt a rang- sorba előre lehet állítani, nagyon sok eszme-futtatást lehetne elkezdni, szerintem mindegyik egyaránt fon- tos. Az egyik a megélhetéshez kötődő értékek előállítás, ez abból az okból, hogy egyébként, ha nagyon rosszul él az egész közösség, akkor a kultúrának sincs jó íze. És ahhoz, hogy jó kultúra tudjon kialakulni, ahhoz egy bizonyos jólétnek kell lennie.

Visszatérve a mi falunkhoz, most jelenleg ezek a dolgok a leginkább aktuálisak, meg izgatóak a számunk- ra. Nagyon örülök annak, hogy olyan képviselőkkel dolgozhatok együtt, akik ezeket mind, szinte magukénak érezve segítik elő és tesznek hoz- zá mindenféle téren. És hát azt kell mondjam, hogy ez a rész a mi mun- kánk örömteli része. Nyilván a szürke hétköznapiakban aztán vannak olya- nok is, amiket az ember legszívese- ben elfelejtene azonnal. De az élet már csak ilyen.

M. A.: Azt hadd kérdezzem meg, hogy az a szemlélet, amivel rendelke- zik, és ami végtelenül vonzó – olyan módon lát és gondolkodik, ami a tel- jesség felé visz –, és biztos, hogy na- gyon vonzza az embereket is, vajon honnan származhat? Szüleitől, vagy...

P. I.: Biztos, hogy közük van hoz- zá. A közeg, ami engem kisgyerekkoromban körülvevett, az Kiskajár volt, és Kiskajár egy, a falutól is kicsit elszigetelt, szinte tanya jellegű világ volt. Ebben a kis világban az nagyon nagy ünnepnek számított nekem, amikor a nagymamám mesélt a régi időkről, és ezek valahogy gyökeret vertek belém, ezekből próbáltam következtetéseket levonni. Nagyon pici gyerekként, nem

is tudom, hány éves lehettem, 10 éves talán, nekem már két hízó disznóm volt, mert a keresztapámtól kaptam. Biztos, hogy apámék kifizették, de nekem úgy adta elő, hogy ezt neked adom, ezeket te gondozod, és majd aztán meglátjuk, hogy mi lesz belőle a végén. És én azokat gondoztam. Később nyulakat kezdtem el tartani. 13 éves voltam, amikor beköltöztünk a faluba, és a kisszobát, amit én kaptam, azt én rendeztem be a csillártól a szőnyegig, a bútorokig, mindent azokból a nyulakból, a nyúl eladásból származó pénzből.

Egyik nagyapámat sem ismertem. Az egyik az I. világháborúban volt orosz fogságban, '18-ban esett fogságba, 20-ig lágerokban éltek, akkor elengedték, mert nem tudták etetni őket. Egy sváb faluba került a Volga partján, ahol először az istállóban, meg ott a körül dolgozgatott, ott is lakott az istállóban, aztán ahogy a munkáját kezdték értékelni, egyre közelebb került a családhoz. Egészen addig, amíg a család legkisebb lányát elvette feleségül és született két gyerekük. Az én keresztanyám meg egy Paulina nevű kislány, aki még ott Oroszországban meghalt. A nagypapa meg a nagymama ott éltek. '33-ban, amikor meghalt az apósa, akkor a nagypapa azt kérte a nagymamától, hogy ne a földeket meg egyéb jószágot kérjen hagyatékul, hanem kérje el a testvérektől a részét, és abból jöjjenek haza Magyarországra. A honvágya még ilyen hosz-

szú idő után is, meg a családalapítás után is megvolt. És '33-ban hazaértek ide Lovászpatonára, addigra persze itt holtta nyilvánították, se földje, se háza, semmije. A nagymama, aki úgymond egy jó gazda családból származott, akik tényleg jó módon éltek ott kint, a semmibe jött haza az egy gyerekével. Az édesanyám már itthon született, terhes volt a nagymama, miközben utaztak. A nagypapának az elejétől kellett elkezdni megint mindent, a testvérekkel valahogy elfogadtatni, hogy mégis csak él, és nemcsak, hogy él, hanem családot is hozott haza. Élt még az édesanyja akkor, ő befogadta magához, ott voltak egy szobában az egész család. A nagymama, terhesen a teheneket vezette az árokparton, ott legeltette. És ez egy nagyon érdekes dolog, őt sokszor meséltetem, hogy na, mi volt, meg hogy volt. És ez a nagypapám a közéletben itt Lovászpatonán ismert ember volt, egyházközségi tag volt, vezető volt, később aztán volt bírója is a falunak. Ő volt '45 után az első időszakban a bíró, egészen '50-ig. '50-ben lemondott, mert nem volt összeegyeztethető az egyházközségi tagsággal, a tanácsi rendszer alakult akkor már ki.

A másik nagyapámat 44 évesen, amikor készen volt a gazdasága itt Kiskajáron, a pajtától elkezdve az istállókig, a szekér, a lovak, a marhák, minden megvolt, amit ő a család javára akart fordítani, földeken való munkával, haszonszerzéssel, hogy

jobban éljenek, 44 évesen elvitték katonának, és fogságban meghalt kint Oroszországban. Ezekről kérdezgettem, mert úgy hiányoztak. Mindig az volt, hogy másik gyerekeknek van nagypapájuk, nekem már nem volt. És aztán, például a nagypapa pajtájából, ami ide nem messze állt, itt volt öt házzal odébb a portája, én is azért vettem itt Kiskajáron a portát egyébként, mert én Budapesten éltem, Keszthelyen volt lakásom, Győrben, Veszprémben, mindenféle, és akkor itt ezt megvettem, mert itt szerettem volna valamit csinálni, és húsz éve építgetem. Na, de az építésnél, azt akarom csak mondani, hogy ennek a nagypapámnak a pajtáját, mikor bontották szét, akkor én abból hoztam egy gerendát, és azt beépítettem a pincébe, hogy ott legyen. Biztos, hogy ismeretlenül is hatással vannak rám, főleg, ami a gazdálkodást, másrészt az emberekkel való foglalkozást – a közéletben – illeti. Mindig óvott a nagymama, mindig mondta, hogy ne kerülj oda. Talán látta a nagypapámat, hogy sokat kínlódott, mert abban az időben egy bírónak mindenféle családi perekben kellett egyeztetni. Aztán a megváltozott világ, ami '45 után beállt, és annak a nehézségei meg gyötrelmei egy faluvezetőnek a számára biztos, hogy nagy próbatételt jelentettek. Meg is betegedett a nagypapa, és '58-ban meghalt. Én meg '60-ban születtem, így nem ismerhettem meg, de sok történetet hallottam róla. Abban a könyvben, a *Lovászpatonának szeretettel* címűben, egy epizódot én is írtam erről a nagypapáról, egy olyan történetet, ami a II. világháború alatt történt velük. És még egy érdekesség: a feleségemet 400 km-ről hoztam, ő ináncsi, ez Miskolcon túl van. És egyszer a nagymamával, aki Oroszországból jött, beszélgettünk. Fitalasszony volt még, és a nagymama 94 éves koráig élt köztünk, nagyon nagy szeretetben és tiszteletben, és kérdezte a feleségemet, mert látta, hogy honvágya van, el van keseredve, kérdezte tőle, na megszoktál már itt? A feleségem mondta, nem, jó lenne otthon. És akkor mondta neki a nagymama, én már 60 éve itt vagyok, de én se szoktam meg. Ez volt. Ő is a férje után eljött, és itt élte le az életét. A háború után már nem tudtak leve-

let váltani a családjával. A háborúig, tehát '33-tól a '40-es évek közepéig még tudtak levelezni. Utána, valószínű a miatt, mert betelepített német családok voltak, vagy kitelepítették őket Németországba, vagy a háború alatt veszték el, teljesen nyomtalan. Én tervezem, bár nem tudom, hogy lesz-e rá időm, hogy egyszer felkeresem, ahol éltek. Megvan a térkép, megvan a Paulinának, a kislánynak a halotti anyakönyvi kivonata, és ezek kiinduló pontok, hogy meg tudjam találni, meg tudjam keresni. Remélem, hogy lesz rá lehetőségem.

M. A.: Ilyen beszélgetéshez rég volt szerencsém, hogy nincs olyan része, amiről ne azt gondolnám, hogy milyen mérhetetlenül fontos.

P. I.: Azt gondolom, hogy minden fontos. És az, hogy ezeket elmeséltem, talán azért van, mert ezek az én számomra is meghatározóak. Mind ilyen útbaigazító dolgok ezek. Például mikor nagyon fáradt vagyok – arra sincs ideje az embernek, hogy egyen, átrohanja a napot –, arra gondolok, hiába nagyon profán a példa, hogy a hadifogságban vajon mit szenvedtek az éhségtől, meg egyebektől. Az én Pintér nagyapám olyan 120 kg-os, magas ember volt, főzött. Találkoztam egy bácsival a szomszéd faluban, akivel együtt főztek Kassán. Több mint 2000 embert vittek oda, és mindig, amikor a fronthelyzet olyan volt, akkor 200-at, 300-at vezényeltek tovább, és mindig fogytak. Mesélte ez a bácsi, először 11-12 üstben főztek, aztán mindig kevesebb elég volt, mígnem aztán a szakácsokból is vettek el, így aztán a nagyapám Oroszország fele ment. Ez a bácsi maradt még ott, és ők amerikai fogságba kerültek, nagyapám orosz fogságba. Milyen véletlenül múlik az élet. Ő 91-92 éves, nagyon jó kedélyű ember. Amikor egy építkezés alkalmával találkoztam vele, tetszett nekem, hogy ballag, a botjára támaszkodva nézegeti a szőlőt, hogy alakul. Akkor kérdezte, hogy honnan jöttem. Mondtam neki, hogy Lovászpatonáról. Kiskajárról, mondom, mert ez közelebbi. Kiskajár az Kajárból alakult ki, '48-ig ahhoz tartozott, '48-ban, amikor a jegyrendszer volt, ugye Kajár 8 km-re esett ide, Lovászpatonára meg másfélre, és akkor hogy ne kelljen a lámpaolajért, ezért

azért, amit jegyre adtak Kajárra menniük, az emberek kérték, hogy hadd vigyék el innen Lovászpatonáról. De ennek az volt az ára, hogy közigazgatásilag Lovászpatonához kellett csatlakozni. Mondtam, hogy Kiskajárról, na, innentől kezdve aztán mondta, hogy nahát öneki ott vannak ismerősei. És akkor mit ad isten, éppen a nagyapámat említette először. És akkor kérdeztem, hogyhogy ismerték egymást, mondja, hogy együtt főztünk Kassán. Mondta, hogy ott főzés közben miket mesélgettek és beszélgettek. Aztán megkaptam én a nagyapámnak a leveleit, amiket őrzök, és egy piros lábast, meg a gyerekeknek katonai anyagból ruhának való anyagot küldött haza, hogy majd ebből varrjanak az édesapáméknak ruhát. 14-15 évesen árvák maradtak, és el kellett kezdeni, amit a nagypapa abbahagyott, folytatni. Közben jött a beszolgáltatási időszak, nagyon nehéz volt – ráadásul tapasztalat nélkül – megélni, és ezek meghatározók voltak az ő, az apámék életére is. Őtőlük is sokat halottam, sok mesét, meg sok történetet, amik mindig előttem vannak. Ami okít belőle, azt megpróbálom felhasználni. Ami meg int valamire, megpróbálok úgy viselkedni, hogy nehogy abba a hibába essek.

Úgyhogy a világ ilyen egyszerű egyébként, és sajnos ilyen kemény is,

mint ahogy ez kitűnik ezekből a beszélgetésekből. És emberi sorsokból. A miénk sem könnyebb. Mindig azt irigylem, amikor idős társaságban vagyok, és velük beszélgetek, hogy idejük volt – úgymond – élni, megtartani a vasárnapot, az ünnepeket. Mi átrohanjuk a mindennapjainkat, és átrohanjuk az ünnepeinket. Tudjuk, hogy az van, ünnep, meg kell állni, de már nincs íze, nincs színe. Mikor kisgyerek voltam, minden napnak szinte színe volt, és mára ezek eltörpülnek. Nagyon sok harc, küzdelem van, megpróbálunk behozni lemaradást, azt gondoljuk, hogy kimaradt valami, és ezeket próbáljuk pótolni, vagy a gyerekeinknek, utódainknak próbálunk, amit tudunk megspórolni. De hát nem lehet, nem így működik a világ. Itt van ez a panzió, amiből nyugodtan megélhetnének, de nekem sem ezzel foglalkoznak a gyerekeim. Az egyik még nagyon kicsi, ő még gimnáziumba jár, a középső fiam Győrbe jár dolgozni, a nagyobbik fiam pedig a Bosch Hungáriánál dolgozik, és Budapestén lakik. De ő azért foglalkozik már ennek a fejlesztési gondolataival is. Mindamelllett, hogy ő közgazdász, és egy nagyon jó munkahelye van, azért mindig figyelemmel kíséri ezt, sőt az internetes marketing részét ő viszi. Nekünk emiatt van nagyon sok külföldi vendégünk. Érzem megint a

hiányát a nyelvtudásnak. Hogy valamiként gyerekkoromban tanultam németül, az úgy megy is, de aztán az angol hiányzik. Ők meg, ha akármilyen náció van itt, angolul, németül perfekt módon tudnak kommunikálni. A nagyfiám akikkel dolgozik, azok németek, az egész napjuk kommunikációja németül megy vagy angolul, mert ugye a Boschnak a mexikói vagy a kínai vagy a lengyel részével angolul kommunikálnak. Ő is egy harcos, örülök neki, hogy valamit sikerült...

M. A.: *Ő fogja az édesapja szemléletét és...*

P. I.: Ezt még nem tudom.

M. A.: *Nem lehet tudni?*

P. I.: A szemlélet az mindenkiben más. Mások a körülmények, amiben ő kialakult és emberré vált. És még rengeteg olyan dolog lesz, ami fogja alakítani. De annak nagyon örülök, hogy ő önálló, és egy év albérlet után rájött, hogy tulajdonképpen az a pénz, amit a lakásbérletre fordít, ha ügyesen egy nagyon kicsi kis garzont kinéz magának, és egy hitelt vesz fel, most már megvan az egy év munkaviszonya és egy viszonylag jó keresete ahhoz, hogy ezt biztonságosan megtehesse, akkor ő nem fog bérleti díjat fizetni, hanem fizeti a hitelt, és az a lakás valamikor majd az övé lesz. Akkor ez a szemléletmód, ez picit visszacsatolás arra, hogy azért ő is gazda, a saját maga gazdája, és a saját életének picit a gazdája. Megtalálta a lakást, a berendezést már ő maga csinálta, picit segítség kellett neki. Ezek jó dolgok.

M. A.: *Erre büszke azért...*

P. I.: Persze.

M. A.: *Igen, erre lehet igazán büszkének lenni. Mondja, milyen foglalkozású emberek azok a faluban, akikre legjobban számíthat, inspirációban, motivációban vagy bármilyen téren?*

P. I.: Érdekes dolog, de azt gondolom, hogy nem is a foglalkozás az, ami ezt igazán befolyásolja. Nyilván kell szakember bizonyos dolgokhoz, kell a közigazgatásba szakember, kell a szociális munkaprogramba, ebbe a Start munka mintaprogramba olyan szakember, aki az erdőműveléshez ért. Kell az útépitésekhez, az árkokhoz, mindegyik területen, de ezek olyanok, ha megvan az ötlet, akkor meg kell bízni valakit, aki ebben szakember, vagy kettőt megkérdezni, hogy kell

ezt csinálni, és akkor onnantól kezdve ezek nem ördögösségek. Nagyon egyszerű itt az élet ilyen téren. Az már más kérdés, hogyha olyan beruházás venné kezdetét, amiben bízunk, és ami kicsit a falut felemelné. Volt egy német cég, biogáz üzemet akart itt csinálni, és emiatt rendezési tervet kellett módosítanunk. Ez is most már úgy néz ki, révből van, de a cég közben, kicsit talán az európai befektetési helyzetre való tekintettel, visszavonulón volt, talán várnak. De mi a feltevéleit, az alapjait, nem hagytuk félbe és megteremtettük, hogy legyen egy ipari övezet, ahova ők letelepedhetnek. Tehát az a lényege az egésznek, hogy még az általam teljesen ismeretlen területeken is, ha megkeresések hozzánk érkeznek, azokat nem hagyjuk kezeletlenül. Nem hagyjuk úgy, hogy na, ez túl nagy dolog, vagy nem értünk úgyse hozzá. Én képes voltam Lipcséig kimenni, hogy megnézzem, hogyan néz ki egy biogáz üzem, milyen büdös, milyen hangos, nehogy az emberek nyakára olyat hozzak, ami lehet, hogy a falunak anyagilag megéri, de egyéb tekintetben meg élhetlenné teszi az egész környezetet. És hát ugye patika rend volt. Nem csak én mentem ki, kivittem két képviselő társamat. Nehogy az legyen, hogy ott akkor egy szem lát, meg egy fül hall, és valamit majd mesél itt az embereknek. Kivittem őket, megnéztük, két napig ott voltunk. Megmutatták

nekünk készséggel, és amikor meggyőződünk róla, hogy érdemes a dologgal foglalkozni, akkor fordítottunk rá energiát. De bármi, akár az erdőművelés vagy a mezőgazdaság, én nem vagyok mezőgazdász, én építész vagyok, de ami rám ragadt a gyerekkoromból, meg a családomból, meg ugye, ahogy meséltem, hogy egész kisgyerekként az állattartás, semmi nem ördögösség, csak mindennapos odafigyelés. És nem sok, mert nem kell az egész napját azzal tölteni az embernek, csak ott kell lenni megfelelő időben, megfelelő gondnal és valamiféle rendszerrel, fegyelemmel. Úgy lehet értéket előállítani. Ennyi.

M. A.: *Egyet még, hogy a pedagógusok mennyire partnerek? Jobban vagy kevésbé?*

P. I.: Furcsa a helyzet, és jól belelalt a kérdésbe. Az én feleségem pedagógus. És nekem az iskolával a kapcsolatom az nagyon jó volt, és most is nagyon jó, habár már nem az önkormányzat működteti, hanem a Klebelsberg Intézményfenntartó. Az iskolát fontosnak tartottam. Az iskolán minden évben volt 15-20 millió közötti mínuszunk. Ez volt a leginkább olyan tényező, amit nehezen tudott kezelni egy képviselő-testület, nehezen tudtuk leszorítani, hiába takarékosan gazdálkodtunk, el kellett fogadni, hogy ez van, és el kellett dönteni, hogy most mit csinálunk. Megtartjuk az iskolát

és elszenvadjuk ezt a hiányt, ami, hogy ha egy ciklust nézünk csak és mondjuk 15 millió forinttal számolunk évente, akkor az ugye 4 év alatt 60 millió forint, amiből hegyeket lehetne megmozgatni egy településen. És népszerűbb lenne a nagyobb tömeg előtt a falu vezetése, mert az összes utca portalan lenne, csatorna lenne már talán, meg nem tudom én, micsodák. Viszont nem lenne iskolánk. És akkor úgy döntött hál' istennek mellettem mindig a képviselő-testület, hogy az iskola marad. Elszenvadjuk ezeket. Ha réseket látunk, azonnal pályázunk, azonnal csináljuk. Minden évben 35-40 milliós beruházásokat tudtunk végrehajtani. Tudtunk akkor is, amikor az iskola mínusza ekkora volt, és tudunk most is. Még biztos, hogy lesznek nehézségeink az év végét illetően, de le fogjuk küzdeni ezeket is, mert három kidolgozott terv van arra, hogy az anyagi nehézségeken túllépünk. A lényege az a dolognak, hogy az iskola megmaradt. Most átvette a Klebelsberg Intézményfenntartó. És én akkor azt mondtam az embereknek, mindig, amikor beszélgettünk, hogy na, majd, ha nem lesz az iskolának ekkora mínusza, ekkora terhe, akkor majd utakat fogunk belőle építeni. És óhatatlanul, ha nincs is a kasszában pénz, én a szavamat be akartam tartani, és a képviselő társaim szintén azt mondták, hogy nosza, akkor csináljuk. Fakitermelés, meg egyéb dolgokból fogunk produkálni pénzt, amiből fedezzük. Illetve fizetési haladékokat is lehet kérni ilyen esetben. A lényeg az, hogy pontosan 15 milliónyi összeget költöttünk el, figyelve arra is, hogy az alszeg is kapjon egy hasonló hosszúságú útszakaszt, a fölszeg is. Ha megújult a főtér a fölszegen, akkor újuljon meg az alszegen. Igyekszünk valamiféle egyensúlyt tartani, kicsit mindenki érezze azt, hogy nem csak egy bizonyos szempont érvényes vagy értékes a mi számunkra, hanem igenis, hogy az ő szempontjaik azok, amik fontosak a mi számunkra. És hogy ki az, akire leginkább lehet számítani, nehéz megmondani. Én bármi nehézség, probléma volt, ahova fordultam, onnan kaptam annyi segítséget, ami a probléma megoldását kibillentette a holtpontról. Tehát én azt gondolom, hogy mindig megtaláltam azokat,

akik tudtak segíteni. És érdekes, hogy a rosszakarók sokszor nagyon pozitív irányba tudják elindítani, előre mozdtítani az ügyet, mert mintegy dafke, igenis bizonyítom, hogy működik, jól működik és sikeres a dolog. Ilyen az élet. Én sokat köszönhetek azoknak is, akik nekem rosszat akarnak. Így működik a világ.

M. A.: *Valaki volt az elődök közül, akinek az életszemlélete ennyire pozitív, derűs volt?*

P. I.: A családra gondol?

M. A.: *Igen, a családra.*

P. I.: Biztosan voltak. Az édesapám hosszú ideig betegeskedett és minden pénteken mentem borotválani. Nagyon jó humorú ember volt, akit szerettem. Közösségi ember, a tévésben brigádvezető volt, és minden egyes zárszamadásnál, meg nem tudom én miknél, főszereplő volt. Főzni is nagyon tudott. Ő is katona korában szakács volt, mint az ő édesapja. Talán ő is onnan kapta ezt a dolgot, hogy úgy mondta ott, hogy ő szakács, mert tudta, hogy az ő édesapja tudott főzni a kondérban. És akkor minden pénteken, amikor megborotváltam és utána arcszesszel bepaskoltam az arcát és kész volt, na, mondtam neki, hogy most már mehetsz csajozni. És az a suhancos nevetés, ami őbenne még ilyenkor is feljött, és talán visszaemlékezett egy régi, fiatalkori dolgára. Ő soha nem készült arra, hogy most milyen beteg és meg fog halni. Egy robusztus, erős ember volt, és ameddig mozogni tudott, addig művelte a szőlőt. Úgy metszette a legutolsó időkbén, hogy a széket vitte, letette, leült, és amit elért, azt megmetszette, utána odébb baktatott vele, megint letette a széket, megint megmetszett egy darabot. Amikor ezt nem tudta csinálni, akkor azt mondta, hogy jó, a szőlőt, azt elfelejtettük, ha akarjátok gondozni, akkor gondozzátok, de ha nem, akkor ne álljon gazban, ki kell vágni. Nekem van szőlóm, az plusz teher lett volna, meg idős szőlő is volt, kívágtuk. Kerítéslábnak felhasználtuk a lugas-oszlopokat, hasznát vettük annak is, újra. És így aztán szépen ez a dolog is beépült valahol a rendszerbe. Mindig kivittem azért magammal a szőlőbe még később is, mindig nézegette a szomszéd portákat, meg ezt-azt. Ő egy jó kedélyű ember volt. Én

így is emlékszem rá vissza. Amikor beszélek róla, társaságokban is, nem a szomorúság az, ami az ő személyével kapcsolatban először felöltik bennem, hanem mindig az ő életvidámsága.

Édesanyám, ő ma is aktív még, tavasszal egy kicsit betegeskedett az influenza miatt. Nem tudta ugyanazt a kerti munkát elvégezni, amit eddig el szokott. Most 80 éves. Az egész kertet ő műveli a hagymától a krumpliig, mindent, amit meg lehet termelni, a káposztát, vannak tyúkok, mi hordjuk még mindig onnan a tojást. És akkor nagyon el volt kenődve. A nővéremmel ketten tudtuk, hogy a kert nem maradhat műveletlen, nyakig álltunk mind a saját gondjainkban, munkáinkban, de mentünk krumplit ültetni. Ő, mert azt tudja, a krumplit a gödörbe ő potyogatta bele végig. És aztán meggyógyult, hál' istennek, aktív, most diót szedtünk, és majd az lesz a következő program, hogy azt törjük meg. Ilyenek vannak. Meg hát a nagymamáim. Mindegyik tényleg végigharcolta, végigküzdötte az életét, és özvegyen nagyon hosszú éveken keresztül egyedül voltak, és tartották magukat. A munka volt az, ami őket konzerválta. Nagymamámnak is, aki 94 éves volt, az utolsó percig be kellett vinni a borsót, a konyhában vagy a konyha közelében fejtette, mindig kellett, hogy legyen neki elfoglaltság.

Azt hiszem, hogy ez így van rendjén. A feleségem nagymamája 102 éves, augusztus 28-án volt 101, most belelépett a 102-be. A fiam a nyáron ment hozzá Budapestről Ináncsra, és nem találta a szobában a mamát. Kétségbe volt esve, hogy mi lehet. És kint a kertben találta meg a tők között, ment és nézte, hogy virágzik, ha látott gazt, kihúzta. A virágos kertet még maga gondozza, és hihetetlen energia van benne. Nagyon friss az elméje, és rengeteget meséltetek vele is. Egyébként, amiket mondok, hogy meséltetek... Csináltam egy csomó riportot, csak azért, hogy maradjon meg az utókornak. A fotók mellett, dokumentumfilm jellegű dolgokat. Elmeséltettem például Váci doktor úrral, hogy milyen volt a '45 utáni időszak itt, hogy került ide, sőt az egész gyerekkorától az életét. Aztán most nemrég voltam Glatz Laci bácsinál, aki 20 éven keresztül a füredi

Anna-bálokat rendezte, és övele is a lovászpatonai gyerekkort, aztán a füredi éveket, és most a nyugdíjas éveket. Most készülök a Gyulavári Oszkár bácsival beszélgetni, ő a mag-nemesítőnek még az utolsó élő tanúja, rengeteg relikviája van. Készül egy könyv a Veszprémi Levéltár gondozásában, *Az Esterházyak cseszneki ága* címmel. Az egyes kötet már elkészült, és amikor én erről tudomást szereztem, mondtam, hogy nekünk is van egy csomó anyagunk, jelentkeztem, és nagyon jó kapcsolat alakult ki a Levéltár meg köztem, a szerkesztő hölgy is nagyon agilis. És ő is jönni fog velem – valószínű – erre a riportra. Aztán itt a faluban is beszélgettem idős emberekkel, akik érdekes történeteket tudtak elmesélni. Például az iskolában is mondtam, hogy Horváth Lajos bácsi – ő már 90 éves, erdész volt –, ismeri minden szegletét a falunak, meg a falu külterületének. A hátrában a történeteket a római temetőről. A dűlőutakhoz kapcsolódó történeteket. A fellelt tárgyi emlékeket is, akkorról, amikor az erdőtelepítések közben a mélyszántásokból előkerültek. Tudja, hova kerültek, mint vannak. A pusztákat, amik körülvevtek a falut, és megvolt, hogy az egyikén birkát, a másikon disznót, a harmadikon marhákat tartottak. És hogy hogy kötötték ezeket össze stb., stb. Ezek mind hatalmas értékek. És az iskolában is mondtam, hogy természetismeret órán, ha már nagyon fáradtak a gyerekek, vetítsenek le belőle, mert én sem tudtam azokat a dolgokat, amiket elmeséltek ezek az idős emberek. Például, hogy milyen okosan használták ki a természet adta lehetőségeket. A patak átszeli a falut, a falu elején csináltak egy spirális alakú telletet, amibe belevezették a patakot, elgátolták a patak medrét, kénytelen volt ezen keresztül folyni a víz. Ságtól meghajtották a halakat, a végén vesszőből készített, hálószerű dologgal elgátolták, a víz át tudott folyni, a halak bennmaradtak. Behajtották a halakat, aztán amikor befagyott a jég, a friss halat mindig tudták elővenni. És hosszú éveken keresztül, a meliorációig (a talajjavításig) ennek a nyomai ott voltak. Számtalan az olyan történet, ami mutatja az emberek leleményességét, a természet adta

dolgok kihasználását – az egészséges kihasználását –, amik itt voltak és adottak voltak. És ezek mind feledésbe merülnek, hogyha nem időben megy az ember, és nem időben gyűjti még össze, időben talál rá. Rengeteg ember vitt el magával értékes dolgokat, mert sajnos meghaltak. Nekem a terveim között nagyon sok ilyen

szerepelt, de időm is kevés van, meg sajnos az élet is közbeszól.

M. A.: *Polgármester úr, fejezzük be most, mer tartok tőle, hogy nem fog odaérni a tűzhöz. Zárásképpen csak azt akarom mondani, hogy remélem, tudja a falu, polgármestere személyében milyen kincse van. Köszönöm a beszélgetést.*

PINTÉR IMRE lovászpatonai polgármester 1960-ban született, tősgyökeres lovászpatonai, akinek a szüleit is mindenki jól ismeri és becsüli a faluban. A Hild József Építőipari Technikumban érettségizett 1979-ben, majd építész technikusként a Veszprémi Építőipari Vállalatnál (VÁÉV) helyezkedett el. Felelősségteljes munkája mellett folytatta tanulmányait is, így már új munkahelyén, a budapesti 21. számú Állami Építőipari Vállalatnál tehetett próbára 1982-től a magasépítési technikus képzetségét. Olyan jelentős építkezések technikus munkáit végezte, mint a Herendi Porcelán Manufaktúra nyersgyártó csarnoka vagy a Ferihegy II. Felesége a lovászpatonai Általános Iskola tanítója. Házasságukból született Gergely (1987), Gábor (1991) és Ágnes (1998). Pintér Imre egyéni vállalkozó lett Pápán 1985-től, majd 2006-ig a lovászpatonai Szabó Fólia Kft. műszaki vezetőjeként irányította a termelést. Közügyek iránti érdeklődését jelzi, hogy 1998-ban megválasztották önkormányzati képviselőnek, majd két ciklus után a 2006. októberi választásokon Lovászpatonai polgármesterének. A képviselő-testület tagjai „egy irányba húzzák a falu szekerét”, céljuk Lovászpatonai hátrányainak leküzdése és adottságainak kihasználása. A polgármester vállalkozói múltjából adódó mentalitását a képviselő-testület is magáévá tette, s ez a településfejlesztési pályázatok nagy számban való elkészítésében és megvalósításában is megmutatkozik. Polgármestersége alatt a következők történtek Lovászpatonán: 2007-ben a védőnői szolgálat helyiségeinek kialakítása; fogorvosi rendelő és szolgálati lakás átalakítása, akadály-mentesítése; 2008-ban az Általános Iskola konyhájának tetőfelújítása; 2009-ben illegális hulladéklerakók felszámolása; 2010-ben a Kossuth Lajos tér felújítása; 2011-ben az orvosi rendelő felújítása; 2012-ben a községközpont felújítása; 2013-ban a ravatalozó és közpark felújítás – hogy csak a főbb infrastrukturális beruházásokat említsük. A falufejlesztés másik területén, a munkanélküliség leküzdése érdekében: 2013 októberétől 2015. február 28-ig két egymást követő Start munka mintaprogram nyertes pályázója lett a település. A 18 főt foglalkoztató mezőgazdasági projektben 400 m²-es fóliasátor épült, 5 hektár területen takarmánynövényeket, fűszernövényeket és zöldségeket természet az önkormányzat, egészséges, friss élelmiszerral ellátva a helyi köztisztviselési konyhát. Cél a szociális szövetkezetbe való átmenet megvalósítása.

Egy polgármestertől „hivatali kötelességnek” várjuk el a lokálpatriotizmust, a helység szeretetét és a helyi értékek ápolását. Ugyanakkor vannak olyan önkormányzati vezetők, akik sokrétű feladataik között kiemelkedő energiát fordítanak a honismeret fejlesztésére, a helyi hagyományok felkutatására és őrzésére. Ilyen polgármestert tisztelhetünk Pintér Imre személyében is, aki szenvedélyesen és energiáit nem kímélve fáradozik szeretett szülőfalujának múltjáról, a helyi kulturális értékek ápolásában. Nem engedi, hogy mindaz, ami dicsőnek, eredménynek számít Lovászpatonai életében, feledésbe merüljön, mert tudja, hogy ezzel a tiszteletreméltó elődök fáradozásai mehetnének semmibe.

Pintér Imre polgármester ezért készített személyes interjúkat a helyi kábeltévé számára a Lovászpatonán élő nagy öregekkel és érdekes személyiségekkel. Ezért fordult felhívással a lakosokhoz, kérve a lovászpatonai múlt emlékeinek, fotóinak és régi dokumentumainak gyűjtését. Az eredmény önmagáért beszélt: a színes, változatos tartalmú gyűjteményről másolatok készültek, így az összegyűjtött emlékek nem vesznek el. Pintér Imre hívta és várta a helyi amatőr művészek alkotásait a Falunapi kiállításokra, akik szép számmal fogadták el a meghívást, és nagy elismerést arattak.

Pintér Imre polgármester jelentős munkát végzett a Patona környéki Kossuth-hagyományok ápolásában is. Megtalálta az utat a faluból elszármazottakhoz, így a külföldön élőktől éppúgy kérte a Lovászpatonához való kötődés erősítését, mint a szülőfalujukban maradóktól. Kezdeményezők, sokoldalú szervező munkáját dicséri a Falunapok programja, amelyek egyiken egy alkalommal kerül sor az iskola névadó ünnepségére és a falu születésének, Pölöskei Istvánnak *Lovászpatonai* című falumonográfiája bemutatására.

2009-ben a Veszprém Megyei Honismereti Egyesület elnöksége javaslatára alapján az Országos Honismereti Szövetség a honismereti munka támogatásáért E M L É K L A P kitüntetésben részesítette Pintér Imre lovászpatonai polgármestert.

(Ahogy a lovászpatonaiak látják-látatják polgármesterüket. Elhangzott az első Falunapon)

MÁTYUS ALIZ író, faluszociológus, a Szín – Közösségi Művelődés c. folyóirat alapító főszerkesztője, felelős szerkesztője.

„Jót tenni jó.”

Zsigó Róberttel, Baja polgármesterével folytatott
2014. április 1-jei beszélgetés
a városvezetés közösségi szempontjairól

Mátyus Aliz: A bajai polgármester úrral ülök Budapesten, a képviselők házában. És ez egy olyan nap után történik, amikor miniszterelnökünk meglátogatta Baja városát. Miután én a Szín – Közösségi Művelődés felelős szerkesztője vagyok, és az áprilisi számunk meghatározóan polgármesterekkel készült beszélgetésekből fog állni – és egyetlen ilyen nagyságú település fog szerepelni a palettánkon, mint Baja, ez lesz a legnagyobb település –, én miniszterelnök úr látogatásával kapcsolatosan tenném

fel az első kérdést. Elképzelhető-e az, hogyha egy miniszterelnök egy ekkora városba látogat, mint Baja, akkor ott közösségépítő módon tud szólni? És mindjárt kérdezném polgármester úr tevékenységéről is, hogy városléptékben érvényesülnek-e döntéseiben közösségi szempontok.

Zsigó Róbert: Igen. Mind a kettő kérdésre a rövid válasz az, hogy igen. Egy miniszterelnök, Orbán Viktor látogatása is – nem egyszer már, többször volt vendégünk Baján – közösséget kovácsol, mindig közösséget kovácsolt. Most ez egy speciális helyzet, hiszen az országgyűlési választások előtti utolsó héten jött el; nyilván, ez a választási közösségépítés szempontjából fontos. De egyébként is az a polgári keresztény konzervatív közösség, amelyik Baján, illetve a térségben van – hiszen Baját a térségtől nem lehet elválasztani –, fontos akkor is, amikor nem kampány van. Erre miniszterelnök úr már többször példát szolgáltatott. Polgármesterként pedig azt tudom válaszolni, talán ez a legfontosabb dolog, a közösség szempontja. Minden döntést persze nem lehet így meghozni, de a legtöbb helyi döntést úgy kell nézni, hogy a közösség szempontjait szolgálja-e vagy nem, annak a javára van-e, vagy nem, hosszú távon közösséget épít, vagy inkább közössé-

get rombol. Rengeteg ilyen választás vagy döntés volt az elmúlt években is, hiszen minden változott körülöttünk. Egy olyan kormányzati ciklus vége felé járunk, amelyikben úgy vettük át a kormányzást, hogy gyakorlatilag semmi nem működött – az oktatás, az egészségügy, az önkormányzat, semmi. 2010-ben vállaltuk, hogy a fejről a talpára állítjuk az országot, amelyben élünk. Így aztán minden megváltozott körülöttünk. Az önkormányzatunk feladata is megváltozott, az önkormányzatok szerepe is megváltozott. Kialakult a járási rendszer. Az oktatási rendszer nagyrészt országos, állami fenntartásba került. Az egészségügyi rendszer egy része szintén állami fenntartásba került. Nekünk is sok olyan döntést kellett hoznunk, amely a közösség szempontjából értelmezhető döntés. És a legtöbb fejlesztésünknel is – nagyjából 20 milliárd forintnyi fejlesztés van folyamatban a városban, illetve a térségben – a döntő, hogy a közösség szempontjából milyen: presztízsbetűzés, vagy valami hasznot tud hozni. Segít-e abban, hogy a feladatainkat megfelelő módon ellássuk, vagy nem. Ezek azok a kérdések, amelyekre minden esetben választokat kell adni.

M. A.: Megtenné-e, hogy a jelentősebb fejlesztésekről beszélve elmon-

daná, hogy konkrétan mik azok a döntések, amikről úgy gondolja, hogy a város mint közösség vagy akár a városnak bizonyos részei mint közösségek érdekében történtek/történnének?

Zs. R.: Beszéljünk egy kicsit akkor a fejlesztésekről. Fejlesztéseknek gondolok én sok mindent. És ezt is többféleképpen tudom mondani. Az egyik az, hogy mi azt vállaltuk 2010-ben, hogy azokat a fejlesztéseket, programokat, amelyeket megkapunk – félig vagy az elején –, azokat tisztességgel befejezzük. Több ilyen volt, voltak benne hibák, ezeket ki kellett javítanunk. De azért mégiscsak, például a történelmi belvárosunkat megújítottuk. Fölújítottuk az egész történelmi belvárost. Ezt megörököltük, rengeteg hibával, kis csúszás is keletkezett emiatt, de sikerült megfelelőképpen megoldanunk. És ennek például az egyik fontos eleme, a Tóth Kálmán tér, az egyik tere a városnak – amellet, hogy tényleg szép lett –, teljesen megújult, úgy csináltuk meg, hogy ez egy közösségi tér legyen. Nem meszse van tőle Baja legnagyobb lakótelepe, és még onnan is eljönnek nagyon sokan – hétköznap is, hétvégén is, napközben is, este is – a Tóth Kálmán térre. Rengeteg idő, fiatal ember, családok, gyerekek is. A Tóth Kálmán térrel sikerült közösségi teret építenünk. És ez nagyon fontos volt.

Ugyanígy megörököltük – és ki kellett javítani a hibáit – a Bácskai Kultúrpalotát. Ez egy régi épület, egy régi bútorbolt, amelyet fölújítottunk, és most a bácskai kultúrának ad otthont. Azt tudni kell Bajáról, illetve a bácskai térségről, hogy évszázadok óta él itt sok nemzetiség békeességben, egymást megbecsülve, egymást segítve.* A legnehezebb időkben ez húzott ki minket a bajból. És szerintem a sikerekhez is ez segített hozzá, ez adta a plusz erőt. Amikor a Bácskai Kultúrpalotát átadtam, mondtam egy idézetet, amit minden asszony tud, hogy a csendes ház bajt jelent.

* A Szín – Közösségi Művelődés 18/4-es számában – Bácskertes értékek, hagyományok címmel – Bácskáról beszélnek Csikos Sándor iskolaigazgató tapasztalatai. Gondolatainak újra olvasása kiegészíti, s új dimenziókkal gazdagítja a beszélgetést (A szerk.).

Azt kívántam, hogy ne legyen csendes soha a kultúrpalota. Van egy nagy színházterme, vannak kisebb termei. És hála Istennek, nem csendes, nincsen baj. A hét minden napján tele van, különböző rendezvények vannak. Egyre több benne a bácskai térségből föllépő művész: táncsoportok, énekarok, művészeti szakkörök. Tehát tényleg a Bácska kulturális központja lett. Tehát vannak olyan fejlesztéseink, amelyeket megörököltünk és tisztességgel befejeztünk.

Vannak térségi fejlesztéseink, amelyekre aztán, hogyha több település fog össze, akkor nem lehet azt mondani, hogy a közösség szempontjából nem fontosak. Még akkor is, hogyha csatornázásról van szó. Érsekszanád, Sükösd, Vaskút és Baja összefogott, és teljes lesz ezeken a településeken a csatornázottság. Ez akkor is egy bonyolult fejlesztés, hogyha egy település fog hozzá, hátha még négy. Mégis, az elmúlt három évben sikeresen együttműködünk abban, hogy elindulhassanak a munkák, és be is fejeződhetnek majd.

Ugyanígy, a hétvégén adtuk át a Baja–Vaskút kerékpárutat, amely két települést köt össze, ahol eddig buszszal tudtak közlekedni azok, akiknek nincsen személygépkocsijuk, vagy nem akarnak személygépkocsival közlekedni. Most egyre többen járnak be a városba, az ügyeiket intézni, munkába, iskolába kerékpárúton. Összeköt minket a kerékpárút.

Ráadásul emellett még az 51. számú főútnak is lassan – azt hiszem, valamikor a nyáron – megkezdődik a felújítása. Ez – Sükösd, Érsekszanád, Baja – szintén három települést köt

össze úgy, hogy szintén épül kerékpárút mellette. És az 55-ös út felújítása Baja–Szeged között is megkezdődött, amely mellett szintén 100 kilométeren épül kerékpárút. Tehát azt mondhatom – ugye, nálunk a Duna és mellékágai, a Sugovica, a Deák Ferenc-csatorna fölfűzi a településeket –, hogyha jól csináljuk, akkor ez a kerékpárút-hálózat is fölfűzi a településeket egy füzérré.

Van egy kórházunk, ugye 2012-ig mi voltunk a főntartói, azóta állami főntartásba kerül, de ettől még ez a kórház ott maradt, azok az orvosok dolgoznak benne, akik nálunk laknak, azokat a betegeket gyógyítják, akik nálunk laknak, tehát egy fontos intézmény. És rengeteget dolgozunk együtt a kórházzal. Most például egy majdnem 4 milliárdos beruházással egy teljesen új épület épül több szinttel – hét szinttel. Amiről nem mondhatjuk azt, hogy a kórház belügye, hiszen egyrészt az ott dolgozóknak a munkakörülményeit javítja, másrészt a bácskai térség, sőt a még egy kicsit nagyobb térségben élők gyógyítását szolgálja. Tehát ez is egy közösség-építő – még ha nem is a legvidámabb, mert senki nem szeret beteg lenni – beruházás.

És van egy nagy turisztikai beruházásunk, amely szintén a közösség szempontjából érdekes. Azt tudni kell, hogy Baján a rendszerváltozás után, nagyjából olyan 9-10 ezer munkahely szűnt meg. A fele bajai, a másik fele vidéki településen. Azt is tudni kell erről a térségről, hogy míg a határ menti települések a világ szerencsésebb részein előnyt kovácsolnak abból, hogy ők határ mentiek, Baja és

a térsége ennek a hátrányát érezte az elmúlt húsz esztendőben, a délvidéki, a jugoszláv polgárháború miatt. Tehát gyakorlatilag a gazdasági, részben a társadalmi kapcsolatok is megszűntek vagy megrongálódtak.

Mindig azt mondják, évtizedek óta azt halljuk, hogy Bajának, illetve a bajai térségnek, a bácskai térségnek az idegenforgalom lehet a kitörési pontja. De ez ügyben érdemi fejlesztés még nem történt. Mi belefogtunk egy nagy turisztikai fejlesztésbe, ennek az a célja, hogy a 21. századnak megfelelő infrastruktúrális lehetőségeket biztosítsunk. Tehát például építünk egy hidat, egy gyalogos-kerékpáros hidat a Petőfi-sziget és a Nagy-Pandúr-sziget közé. A Nagy-Pandúr-szigeten, egy Pandúr falut hozunk létre, ahol meg tudjuk tanítani az oda érkezőket halászlévet főzni, de ahol végig is tudják járni a Pandúr falut, ezt az ökoturisztikai központot, megnézni, hogy milyen őshonos állatok vannak a Gemencben, hiszen a Gemenc is hozzánk tartozik. Emellett kerékpárutakat fogunk építeni ebből a projektből, emellett a vízi színpadot föl fogjuk újítani, ami a Baja belvárosában, a Sugovicán van. És ott innentől fogva, mivel megújul, korszerűsödik – eddig is több rendezvény helyszíne volt –, több kulturális rendezvényt szeretnénk a vízi színpadon megtartani. Ez is közösségépítés. Egy turisztikai központot is létrehozunk. És a Sugovica szabad strandot is fejlesztjük, hogy a 21. század korszerű feltételeinek tudjon megfelelni. Merthogy nyáron, jó időben fél Baja a Sugovica strandon van. Őket szolgálja egyrészt, másrészt cél, hogy hasznot hozzon a városnak. Aki idelátogat hozzánk, ne csak két napra jöjjön el, hanem egy hétre is. Itt költse el a pénzét, jó hírünket vigye a világba. És nem melleleg, segítsen nekünk munkahelyet teremteni. Tehát ezek azok a fejlesztések, amelyeket befejeztünk, illetve amelyekbe belefogtunk. Én azt remélem, hogy 2015-től, mivel akkor a nagy turisztikai fejlesztés is befejeződik, valóban eljön az az időszak, amikor hasznot tud hozni a városnak minden fejlesztés.

M. A.: *Tudok róla, hogy van Baján egy Halfőző Fesztivál. Ugyan nem sikerült az elmúlt évben eljutnom rá*

– *Munczig Edit kolléganő meghívására mentem volna, de intézeti igazgatóm olyan dolgot kért tőlem, ami miatt nem tudtam elmenni, hozzá teszem, ami miatt maradtam, legalább olyan szívesen csináltam, mint ahogy Bajára mentem volna a Halfőző Fesztiválra. Erről hadd kérdezzem meg – azon túl, ami nyilvánvaló, hogy a vendéglátóknak öntudatot, méltóságot ad –, mit jelent egy polgármesternek. Akár konkrétan az a néhány nap.*

Zs. R.: Sok munkát.

M. A.: *És hogy vesz részt? Ez, ahogy láttam, egy reggeltől estig, sőt másnap is tartó program.*

Zs. R.: Sőt előző nap is. Csütörtökön este szokott kezdődni a Halfőző Fesztivál – most tavaly már a negyedik alkalommal – a Felső-Bácskai Néptáncgálával, amikor a környékbeli települések néptáncsoportjai lépnek fel, a Szentháromság téren. Másnap már jönnek a testvértelepüléseink, akiket szintén örömmel fogadunk. Szombat a legfőbb nap, akkor van a halfőző fesztivál, akkorra jön a városba rengeteg vendég. A környezetben sincs szálláshely. És az utolsó nap, amikor elköszönünk a vendégeinktől, illetve, amikor este koncerttel zárunk. Tehát egy négynapos rendezvénysorozat. A szombati nap, az természetesen rengeteg munka. De azért megpróbálok nem csak polgármesterként részt venni. Ugye ez a halfőző fesztivál, de nálunk nem egy fesztivál van, hanem több. Februárban a Bácskai Hurka- és Kolbászfesztivál, ősszel az Újbor Fesztivál, májusban a Jánoska-eresztés, ami Nepomuki Szent János ünnepe, a vizen járók védőszentjének az ünnepe. De kétség kívül a leghíresebb, legnagyobb rendezvényünk az a Halfőző Fesztivál. Nagyjából 1600 bográcsban fő ilyenkor a

bajai halászlé. Ha meg tudnánk kóstolni mind az 1600 bográcsot, akkor láthatnánk, hogy mindegyik más. És mindegyik bajai, és mindenki a legjobb. Mert nálunk mindenki a legjobb halászlévet főzi. Sokan összekeverik ezt halfőző versennyel. Ami azért nem lehetséges, mert 1600 bogrács halászlévet nem lehet zsűrizni. Ez egy fesztivál, ez annak idején is úgy jött létre, most is azért van, meg lehet váltani a férőhelyeket – a férőhelyhez jár egy asztal, egy főzőhely, két pad –, kimennek a családok a barátokkal, az ismerősökkel, kint a téren főzik meg a halászlévet, ott kint a téren eszik meg. Ott megkóstolják egymás borát, egymás pálinkáját, egymás halászléjét. Nem melleleg jól is érzik magukat. A színpadon, illetve színpadokon nagyon sok műsor van. Úgyhogy ez aztán végképp egy olyan közösségi rendezvény – azért is jönnek nagyon sokan most már vendégségbe, most már lassan több vendégünk lesz, mint ahányan lakunk a városban –, amely ritkaságszámba megy. Rengeteg fesztivál van az országban, de ilyen, az ritkaságszámba megy.

M. A.: *Hadd kérdezzem meg, meg mer kóstolni halászlét? Mert, hogy mit szólnak, akiket nem kóstolja meg?*

Zs. R.: Mindegyiket nem tudom megkóstolni. Számtalan helyre hívnak az asztalokhoz, néhány meghívást el tudok fogadni, mindet nem.

M. A.: *És ebből nincs probléma, hogy miért pont azokat fogadta el és...?*

Zs. R.: Nem, nincs ebből.

M. A.: *Akkor ez egy jó város, ez a Baja.*

Zs. R.: Jönnek-mennek, megkóstolják egymás halászléjét, és mindegyik megmondja, hogy az övé jobb, mint a másiké. De hát ez már csak ilyen.

M. A.: *És nincs belőle probléma.*

Zs. R.: Nincs. Se probléma, se vita nincs belőle. Még egyszer mondom: 1600 bográcásban fő a halászlé. Szombaton minden családnál főznek halászlét, mindegyik más, és mindegyik a legjobb. És ebben nálunk nincsen vita.

M. A.: *Egy polgármester a családján, a gyerekein keresztül többféle kisebb – hogy úgy nevezem – közösségbe vagy intézményféleséghez kapcsolódik. Mit gondol a magánember szemével a polgármester munkájáról?*

Zs. R.: Most, amikor megkértek a szervezők az újévi koncerten az ünnepi beszéd elmondására, akkor éppen ezt mondtam: nem tudok családapaként vagy magánemberként mást mondani, mint polgármesterként. Nem tudok másképp gondolkodni, nem tudom másképp megítélni a dolgokat, merthogy ezek nem jelmezek, amiket az ember fölvesz. Reggel fél nyolckor felveszi az ember a polgármesteri jelmezt, hazamegy valamikor, és akkor családapa. Nem. Ugyanazt tudom gondolni magánemberként, mint polgármesterként. Ugyanúgy fontosak a közösségek. Nem csak polgármesterként. Mondjuk néhány közösség tagjaként is. Merthogy igen, a gyerekeimmel, a családommal Baján lakunk. Ugyan most már a nagyfiam Budapestre jár egyetemre, de a két kisebb Baján két külön iskolába jár. Természetesen vannak barátaink, ismerőseink, közösségek, ahova el szoktunk járni. Ugyanazt gondolom magánemberként is, hogy ennek a városnak szüksége van az összefogásra. A bajaiak meg a bácskaiak szorgalma-

sak, megtanulták tisztelni a környezetet. Szeretjük a Dunát, nem tudnánk máshol élni, és tiszteljük. Szeretjük a Gemencet, nem tudnánk máshol élni, és vigyázunk rá. Tehát a bajai ember az ugyan városi ember, mert ez mégis csak egy majdnem 40 ezer lakosú város, de azért ilyen tekintetben azt mondom, hogy egy nagyon jó kisközösség. Azt nem mondom, hogy mindenki mindenkit ismer, de mindenki bajai, tudja, hogy mi a bajaiság lényege: a természet tisztelete, a Duna tisztelete, a halászlé szerete- te, a nemzetiségek hagyományainak a tisztelete. Annak az örökségnek a tisztelete, ami Bácskában megvan. És fontos. Az elmúlt négy évben ebben léptünk előre, hogy a hagyomány- tiszteletet próbáljuk a saját magunk – bocsánat! – hasznára váltani. Hogy modernebb formában, a mai kor követelményeinek megfelelően kínáljuk a vendégeknek, hogy jöjjenek hozzánk, nézzenek körül. Nemcsak a halfőző fesztiválon, hanem máskor is. Én azt gondolom, aki eljön egyszer Bajára, az vissza fog járni, mert meg- érzi ezt a sajátos hangulatát ennek a városnak.

M. A.: *Ez valóban így van. Ősszel jártam Baján hosszabban – és Munczig Edit segítségével – a környező településeken is. Beszéltem polgármesterekkel, iskolaigazgatókkal, művelődést vezető, irányító emberekkel. Baján is beszéltem – ajánlott – emberekkel, így egy katolikus pappal is. Erről jut eszembe, és hadd kérdezzem meg – én Pápán nőttem fel, és ott szerzett tapasztalataim alapján kérdezem, nagy*

adománynak tartva, ha a felekezetek között jó a viszony, jó átjárás van –, hogy van ez Baján?

Zs. R.: Ugyanúgy, mint a nemzetiségekkel. Tehát békében megférünk egymás mellett. Békében tudunk együttműködni. Minden esztendőben, nem csak az ökumenikus imahét keretében, hanem egyébként is, a felekezetek tudnak egymással szót érteni. Én nem tudok olyan problémáról, ami amiatt lenne Baján, a városban, akár a közösségi szinten, akár más szinten, hogy valaki más vallási felekezethez tartozik. Jómagam, a családommal együtt, hívő, hitét gyakoroló római katolikus vagyok, de ettől még én is részt vettem, mert akkor volt időm, a református templomban, amikor volt az ökumenikus imahét befejezése. Ettől még részt vettem az evangélikus templomban akkor, amikor a lelkészasszony beiktatása volt. Nem látok én ebből semmi problémát, nem is nagyon van. A bajaiak ilyen tekintetben is nagyon toleránsak.

M. A.: *Ez nagy áldása az égnek. Hadd kérdezzem meg, hogy a környező települések között van-e olyan polgármester, akinek a munkáját figyelemre méltónak találja. Olyan szempontból is, hogy példaértékű lehet esetleg a lapban az ország polgármestereinek. Olyan polgármester, akivel akár együttműködés folytán, akár – valamilyen – hír alapján úgy gondolja, hogy a településére mint közösségre koncentrálna épít. Ilyet tudna-e mondani?*

Zs. R.: Hát, nehéz kérdést tesz fel egyrészt, meg könnyűt. Tehát én nem tudok, nem is akarok kiemelni egyetlen polgármester kollégát sem. Országgyűlési képviselőként én 1998 óta vagyok ennek a térségnek a megválasztott képviselője. Most polgármesterként is szolgálhatom a saját közösségemet. Minden polgármesterrel a választókerületben, illetve a térségben, napi kapcsolatban vagyunk. Majdnem minden nap beszélünk, találkozunk, ha problémánk van, megbeszéljük. Azt tudni kell, hogy a Bácska fővárosa Baja. Amikor Bajának jól ment, akkor a vidéki településeknek is jól ment. Amikor Bajának nem ment jól, akkor a vidéki településeknek sem ment jól. Baja nem tudja önmagában kihasználni a turisztikai lehetőségeit, össze kell fognunk a vi-

déki településekkel. És ezért fontos, hogy Baját fölörgessük, több munkahely legyen, hogy fölpezsdüljön az élet – ebben előreléptünk az elmúlt esztendőben – mert ez a vidéki településekre jó hatással van. Én csak olyan polgármester kollégát ismerek, aki a saját településéért a tűzbe menne. Van olyan polgármester, aki most már idén 24. éve polgármester. Van ilyen is a térségben. A rendszerváltozás óta polgármester: Nagybaracsán, Király Sándor. Van olyan polgármester, aki csak ebben a ciklusban polgármester, csak 2010 óta, és akkor innentől kezdve színes a paletta, hogy ki mióta polgármester. És egy összetartó közösség. Nem mondom, hogy nincsenek vitáink. Amikor a kistérségi társulás létrejött, akkor is voltak vitáink. Különböző társulásokban vannak vitáink. De az a közös cél, hogy Bácskát kell fejlesztenünk, hogy Bácska érdekeit kell néznünk minden tekintetben. Ha a költségvetésünkről van szó, akkor, ha a fejlesztéseinkről van szó, akkor, ha a programjainkról van szó, akkor. Ez mindig megvolt, és én azt remélem, hogy ez mindig meg is lesz. Tehát nem csak Baja – azért mondtam, hogy fontos nekünk a vidéki települések sorsa is –, hanem a bácskai térség az, aminek fejlődnie kell, amiért dolgozunk. Még azt se mondom, hogy nincsen vita néha a vidéki települések és Baja város érdeke között. Merthogy hazudnék, ha ezt mondanám. De ezt is tudjuk kezelni, mert nekünk, mindannyiunknak a bácskai térséget kell fejleszteni. És ezért minden polgármester, amellet, hogy a saját települését képviseli, amellet képviseli egy kicsit Bácskát is.

M. A.: *Arról mi a véleménye – én falukutató voltam az életem első felében, és mindig az az érzésem, hogy egy*

falut egy polgármester jól átláthat, vezethet úgy, hogy gyakorlatilag minden embert ismer, tehát mindenkit képviselhet, egy városnál ez egy nehéz dolog –, hogy más szempont szerint kell, hogy gondolkodjon egy falusi és egy városi polgármester, mikor fejlesztésről beszél?

Zs. R.: Bizonyos szempontból igen, bizonyos szempontból nem. Nem nehezebb ez, mint vidéki településen csinálni. Nézzük meg Baját! Majdnem 40 ezres város, több városrészrel: Szentistván, Katonaváros, Kiscsávoly, Homokváros, Józsefváros, és még sorolhatnám azokat a városrészeket, amelyekből összetevődik a város. Nem lehetetlen mindenkinek a javára lenni, de nem is mindig lehetséges. Tehát annyiban könnyebb munka – ez nem jó szó, mert szerintem nincsen könnyű munka, illetve könnyű munka az, amit nem végeznek el –, annyiban más, mondjuk egy kis településen polgármesternek lenni... Máshonnan közelítem meg a dolgot. Például Baján van 10 egyéni önkormányzati választókerület az önkormányzati választáson. Mindegyik, ugye, merthogy nagyjából egyformán kellett összerakni, nagyjából 3000 fős. A választókerületekben három olyan település van, ami 3000 fő fölötti, az összes többi 3000 fő alatti. Tehát gyakorlatilag a bajai polgármester az 10 vidéki települést irányítja. De ez egy választókerületi szempont. Az előbb mondtam egy városrészi szempontot. Tehát nehezebb, de nem lehetetlen mindenkét képviselni, csak meg kell találni azokat az egyensúlyokat, amelyekre figyelni kell. A fejlesztéseknél figyelni kell, hogy minden városrésze jusson fejlesztés. Nem mindenhova ugyanaz, mert van, ahova utat kell építeni, van, ahova – például most

Szentistvánra – csatornát. De azért, hogy ne az legyen, hogy csak a belvárossal foglalkozunk, csak a belvárost újítjuk fel, hanem a külső városrészekre is jusson elég figyelem, ott is legyenek fejlesztések, ott is építettünk játszótereket, alakítottunk ki közösségi tereket. Tehát ezt is megpróbáltuk, de nyilván egy kisebb település polgármesterének más a dolga ilyenkor, mert ott aztán tényleg mindenki mindenkit ismer, ott a falut kell fejleszteni, vagy a községet kell fejleszteni. Ilyen tekintetben talán egyszerűbb a dolga, de nem könnyebb.

M. A.: *Megtenné-e, hogy mond egy olyan esetet polgármestersége idejéből, amikor egy problémával találkozott, amiről úgy érzi, hogy komoly probléma volt, és sikeresen megoldotta. És ez lehetőleg olyan példa legyen, ami a lapot olvasó polgármestereknek is tanulságára lehet. Tud ilyet?*

Zs. R.: Most hirtelen egy jutott eszembe, és ezzel mindenki megküzdött. Aztán majd, ha közben eszembe jut más, azt is mondom. A költségvetésünk. Én úgy lettem polgármester, hogy mi úgy vettük át a költségvetést, hogy hát, bizony hiányzott belőle pár százmillió forint. És el kellett döntönnünk, hogy mit csinálunk. Megpróbálunk még hitelt fölvenni, és akkor megpróbáljuk ezt így túlélni, vagy belevágunk, és elkezdjük rendbeszedni a pénzügyeinket. Mi az utóbbit tettük. Tehát amikor az önkormányzati választások voltak 2010-ben, akkor mi végigjártuk a lakosokat, majdnem mindenhova bementünk, megkérdeztük, hogy mi tartanak a legnagyobb problémának, mit szeretnének. Eből kialakult a *Bajaiak Programja* nevű program. Ez egy az egyben, szó szerint lett a városgazdasági programunk. Abban azt vállaltuk, hogy az első négy esztendőben rendbe tesszük a közös pénzügyeinket, hogy pénzügyi mozgástérrel rendelkezünk, hogy a most induló fejlesztési ciklusban olyan fejlesztésekbe tudjunk belefogni, ami hasznot hoz a városnak. Most ez nem volt egyszerű dolog, hogy mi azt választottuk, hogy rendbetesszük a költségvetést. Emiatt – de én azt vallom most is, hogy jól döntöttünk – rengeteg konfliktusunk volt, rengeteg konfliktust kellett főlvállalnunk. Például nem bírta el a

város költségvetése, és a negyedére kellett visszaszorítanunk a sport költségvetését. Vissza kellett szorítanunk azokat a támogatásokat, amelyeket „államháztartáson kívülre”, különböző szervezeteknek adtunk. A saját magunk dolgain is spórolni kellett, a hivatalon, az intézményeken, azon a rendszeren, amit működtettünk. Teljesen át kellett alakítani, olyanná, ami megfelelő módon működik, hogy tehát el tudjuk végezni, el tudjuk látni a feladatainkat, de takarékosabban. Ezt elértük. És nem csak azért, mert a kormány átvállalta az adósságunkat, mert ez fontos volt, hogy a 8 milliárdos adósságunkat átvállalta, és 30 év után nincs adósságunk. Hanem azért, mert mi magunk is meghoztuk azokat a döntéseket, amelyeket meg kellett hozni. Most azt mondhatjuk, hogy a város pénzügyileg rendben van, a könyvvizsgáló is azt írta le most a költségvetésünkről, hogy stabil pénzügyi helyzetben van a város. A feladatainkat sokkal takarékosabban tudjuk elvégezni, kevesebb pénzbe kerül az, amit csinálunk, mint eddig. És pénzügyi mozgástérrel rendelkezünk, hogy bárki is kerüljön majd az önkormányzati választásokon hatalomra Baján, olyan fejlesztésekbe tudjon belevágni, ha nem herdálja el ezt a lehetőséget, ami hasznot hoz a városnak. És mindebből adódóan, habár nagy konfliktusokat vállaltunk, kevés problémánk adódott, mert én azt mondtam, azt is vallom, ezt is csináltuk, minden esetben kiálltunk, és őszintén elmondtuk, hogy mit miért csinálunk. Így aztán persze sok döntésünk nem

tetszett, de mégis közösen idáig eljutottunk. És én azt gondolom, hogy ez nagy eredmény. De természetesen vannak példák, hát, amikor a belváros felújítása történt, akkor ugye, a belvárosban rengeteg üzlet van, ugye azt nem tudjuk megcsinálni, hogy kivisszük a város szélére, megcsináljuk a belvárost, és akkor visszahozzuk. Tehát ott föl volt túrva, hetekig, hónapokig por volt vagy sár volt. Nagyon konfliktusos időszak volt, például az ottani üzlettulajdonosokkal. Adtunk is nekik egyébként kedvezményt. De váltig azt mondtuk, hogy érdemes vállalni, mert hogyha ezt megújítjuk, ha sikerül megcsinálni – és itt is őszintén beszélünk, nem kerteltünk –, ha ki tudjuk húzni ezt az időt, ha el tudjuk végezni a munkát, akkor rengeteg vendég lesz a belvárosban, akik ott fogják elkölteni a pénzüket, és oda fognak menni. És így lett. És most már gyakorlatilag ezen a konfliktuson is túl vagyok. Tehát én azt gondolom, ha csak ilyen példákat is mondok, érdemes, sőt talán ezt érdemes egyedül, hogyha az ember ilyen feladatba vágja a fejszét, kiállni elmondani, hogy mit miért tesz, mert az emberek nem szeretik, hogyha hímelnék-hámolnak, nem szeretik, hogyha hazudoznak vagy félrevezetik őket. Viszont partnerek tudnak lenni abban, hogyha ismerik a közös célt.

M. A.: *Miután ennyi időt kaptam, csak azt hadd kérdezzem még meg, mert egy jó polgármesternek azt is célja lehet elérni, hogy a körülötte levők kontrollálni tudják, mit gondol, hogy a bajai nép tart felé?*

Zs. R.: Én azt remélem, hogy igen. Mert én azért az országgyűlési képviselői munkámat is úgy végeztem, a polgármesteri munkámat is próbáltam úgy végezni, hogy meghallgattam, meghallgatok mindenkit. Elsősorban nem vagyok kíváncsi a dicséretekre, hanem a kritikákra, jó tanácsokra, mert abból tanul az ember. Tehát az elmúlt négy évben is, rengeteget tanultam abból, hogy nagyon sok emberrel sikerült beszélnem. Jó, hogyha belátja egy polgármester, hogy nem nélkülözhetetlensége és remek adottságai miatt polgármester, hanem a közösség akaratából. És ennek a közösségnek kell segítenie, ezt a közösséget kell szolgálnia minden nap. Jó, ha ezzel az ember tisztában van, ha képes meghallgatni az embereket, találkozni velük, meghallgatni a tanácsaikat, elfogadni a kritikáikat. Jó, hogyha a polgármester a fejében tartja, hogy senki nem hiba nélküli. Az, amit ő végez, az sem. Amit én végeztem, az sem hiba nélküli. Így visszagondolva, van néhány olyan dolog, amit másképp csinálnék, nem mondom, hogy más, mert azokat csinálnám, de egy kicsit másképp. Illetve, hogyha nem én leszek a polgármester, és kíváncsi lesz az utódom arra, hogy mit kéne javítani, akkor azt is meg tudnám mondani őszintén, hogy mik azok a pontok, ahol javítani kéne. Ha az ember ezzel tisztában van, akkor nyugodtan rábíthatja magát a közösségre. Én '98 óta vagyok országgyűlési képviselője ennek a térségnek, mindig nyugodtan rábíztam magam erre a közösségre. Polgármesterként is az volt a legjobb érzés, hogy minden nap számíthattam a bajaiakra. Bármilyen probléma volt, még akkor is, ha nem értettünk egyet. Baja érdekében minden nap számíthattam rájuk. És ennél, azt gondolom, egy polgármesternek nem adhat meg több.

M. A.: *Polgármester úr, köszönöm a beszélgetést! És örülök, hogy 30 percet itt ülhettem magával.*

Zs. R.: Köszönöm szépen az érdeklődést.

ZSIGÓ RÓBERT (Bácsalmás, 1967) politikus. 1998 óta Baja és térsége egyéni országgyűlési képviselője, 2010 óta Baja város polgármestere.

Az élő népi kultúra szigete

Beszélgetés Gönczi Mihállyal, Átány polgármesterével

Átányban a népi kultúra és a paraszti gazdálkodás nem pusztán néprajzi emlék, hanem élő, a mindennapokat meghatározó gyakorlat. Az elődök tudományának ismerete – és tanítása – az önfenntartást és a turizmust egyaránt szolgálja. Miképp gazdálkodik páratlan néprajzi kincsével Heves megye talán legismertebb falva? Gönczi Mihály polgármester a település múltját és a múlt bölcsességéből merítő jövőképét is bemutatta.

Balázs Károly: *A Néprajzi Múzeum emlékezetes átányi témájú kiállítása óta nagyon sokak számára világos, hogy milyen izgalmas dolgok történtek itt. Mitől különleges Átány a többi Heves megyei településhez képest?*

Gönczi Mihály: Ennek megválaszolásához ismerni kell a település múltját: Átány református sziget a katolikus Heves-megyében. 1596-tól név szerint ismerjük az itt dolgozó református prédikátorokat és lelkészeket. A település a XVI. század közepén elsőként csatlakozott a környező településekkel együtt a kálvini protestantizmushoz – később a közeli falvak, települések elpusztultak vagy a XVIII. században katolikussá váltak, Átány viszont református maradt. Ennek köszönhetően viszonylag zárt rendszerű település volt Hevesben. Történelmi időszakokban is másképp működött a falu a többiekhez képest: önfenntartó módon, mindenki a maga gazdája volt. Alapvetően a paraszti gazdálkodásnak jött létre az alapja, ennek is egy speciális formája, az úgynevezett ólas-kertes település-szerkezet. A lakóházas övezetet az ólas kertek vették körbe, istállókkal és ólakkal, ahol a tulajdonképpeni gazdálkodás folyt. A történelem során a gazdasági vetülete mellett a család védelmi rendszerét is jelentette ez a szerkezet, ezért alakult ki a kettős, két beltelkes településstruktúra. Ezek a gyökerek gyakorlatilag napjainkig megmaradtak. Dr. Fél Edit és Hofer Tamás több mint 15 évig kutatta Átányt. 1951-ben, amikor Fél Edit professzor asszony a kutatást elkezdte, még jól működő, élő paraszti gazdaságokat talált ebben a szerkezetben.

88 ólas kert volt még abban az időben. A második világháború után az uradalmi részeket fölszámolták, de a tanyavilág még megmaradt. A négy termelőszövetkezet létrejöttével '59-től fölszámolták az ólas-kertes rendszert. Az emberekben azonban benne maradtak a gyökerek az önfenntartó képességre, a gazdálkodásra.

B. K.: *Középparaszti birtokokat kell elképzelni, vagy kisebb-nagyobb birtokokat?*

G. M.: Átányban egészhelyes, félhelyes, illetve negyedes típusú birtokstruktúrák voltak, ezeken folyt a paraszti munka és termelés. A társadalmi struktúrához azonban elengedhetetlen a kézműipar is: kovácsmester, szíjgyártó, szódakészítő, kosárfonó, téglá-, vályogvető, és más kézműipari szakterületek mesterei. Református szigetfaluként zárt rendszer volt Átány, emiatt ezt az értékrendet, szocializációt és életfelfogást örökíteni tudta évszázadokon keresztül.

Mivel ilyen speciális helyzetben volt, a kutatók ugyan felfigyeltek rá, de erről a fajta népi kultúráról a szocializmus időszaka alatt nem lehetett Magyarországon publikálni. A kutatás eredményeit 1997-ben adták ki, az első kötet címe „Arányok és mértékek a paraszti gazdálkodásban Átány községben” volt, majd 2010 decemberében megjelent a második kötet is „Mi, korrekt parasztok” címmel. Létezik egy egyelőre csak angol és német nyelvű

Dr. Fél Edit Közösségi Tér

ven a nemzetközi szakmai közönség előtt megjelent harmadik kötet is, ami jelenleg előkészítés alatt áll a magyar publikáláshoz, a negyedik kötet pedig a Magyar Tudományos Akadémián kéziratban van meg. Az átányi néprajzi kutatás a nemzetközi tudományos világ számára is különösen érdekes, hiszen számos határterületet érint – 2008 óta ismét folyamatos a tudományos munka a falut illetően, ez már arról szól, hogy hogyan alakult a Fél Edit kutatása utáni helyzet napjainkig. 2009-től „Egy falu az országban, Átány” címmel a Néprajzi Múzeumban egy évig volt látható a néprajzi kutatás eredményeit átfogó módon bemutató kiállítás. A mai napig aktív a kapcsolata az önkormányzatnak az Eötvös Loránd Tudományegyetem érintett területeken dolgozó szakembereivel és diákjaival, valamint a Néprajzi Múzeummal. Az átányi városvezetés tisztában van vele, hogy az itteni népi kultúra különleges érték, és ezt a különleges értéket, ha már eleink ránk örökítették, nem szabad veszni hagyni. 2003-ban egy helytörténeti kiállítást hoztunk létre, majd 2004-ben átadtuk az ingatlant a református egyház számára, hogy alapítson benne egy alapfokú oktatási intézményt és egy művészetoktatás intézményt felmenő rendszerben. Az átadást követően a falu közepén vettünk egy hatóles parasztházat, amelybe átköltöztettük a kiállítási anyagot. Rá kellett jönnünk, hogy az épület nem elegendő ehhez a rendkívüli anyaghoz! Adott egy hallatlan kutatás, amit országosan és

nemzetközileg is ismernek, mégis, ha valaki Átányba jött, nem tudtunk neki mutatni semmit. Ki kellett találni egy másik megoldást.

B. K.: *Az eredeti kutatással és gyűjteménnyel, a kutatókkal mi lett?*

G. M.: Három jómódú parasztgazdaságnak megfelelő eszköz van a Néprajzi Múzeum birtokában, több mint 8500 korabeli fotóval és tekintélyes mennyiségű gyűjtött anyaggal. Ez az '50-es évek átányi gyűjteménye, amit az állam megvásárolt. Dr. Fél Edit később politikai okok miatt – Ortutay Gyula nyomására – elvesztette a főigazgatói pozícióját és még a tanári pályától is eltiltották. Magántanár lett, mert a kutatási irány, amit ő képviselt, tartalmazott nacionalista és egyházi elemeket, ami a kolhozrendszer ideájával összeférhetetlen volt. Hofer Tamás professzor úr még életben van, a 80. születésnapjának tiszteletére nyílt meg a kiállítás 2009-ben a Néprajzi Múzeumban.

B. K.: *Maga Átány is tudatosan gondozza az örökséget.*

G. M.: Az értékeinkkel való tudatos foglalkozáshoz külsős és helyi szakemberek, lakosok, önkéntesek nyújtottak segítséget. Nagy Kálmán igazgató úr például, aki hosszú éveken keresztül vezette Átány iskoláját, és aki ének-zene tanárként 123, általa itt gyűjtött népdalt kottázott le saját kezűleg. Az itt lakók aktívan gyakorolták a különböző népszokásokat és ezek leiratokban még megtalálhatók: a „Fonóban” című népi színművet élő

is adták. Templomi kórusunk is van, segít a hagyományainkat őrizni.

Szeretnénk megbecsülni mindazt, amit őseink ránk hagytak. Ez egy szemlélet, motiváció, amiben a testületünk rendkívüli, és a lakosság is széles körben elfogadja. A tudatos értékőrzés eredményeként a Nemzetstratégiai Kutatóintézet is felfigyelt a településünk dolgaira. Ebben nagy szerepe volt Bali Jánosnak, az ELTE tanszékvezető helyettesének, akivel személyes kapcsolatban álltunk. Önkormányzatunk a kulturális örökség védelmére pályázatot nyújtott be, hogy megőrizzük az 1857-ben épült hatóles parasztházunkat, az úgynevezett Kakas-házat. Teljesen felújítottuk: az Egri Megyei Vármúzeum munkatársait kértük meg a szakmai feladatokra, Császi Irén főmuzeológus irányította a munkálatokat, hogy mindent az eredeti állapotnak megfelelően állítsanak helyre, illetve alakítsanak ki. A Kakas-házat 2013. október 26-án adtuk át a nagyközönségnek. A Néprajzi Múzeummal kötöttünk egy együttműködési megállapodást, amelynek keretében egy állandó Átány-kiállítást rendeztek be egy 150 m²-es területen – ez az épület a buszmegálló mellett található nálunk. A település történetét, történelmi múltját áttekintő kiállítás muzeológusa Máté Gyuri kutató, aki Átány gyűjteményének gondozója a Néprajzi Múzeumban.

A Nemzetstratégiai Kutatóintézet projektjében ehhez kapcsolódóan egy élő paraszti portát hoztunk létre. A kiállítás megelőzően kialakítottunk egy hatóles parasztházat, mellette egy istálló és egy önálló telek is van. Az épületegyüttest kiegészítettük kacsállóval, tyúkóllal, disznóóllal, a darással, megépítettük a kocsiszínt, végül benépesítettük állatokkal. A portán kialakítottuk a szalmakazalt, a szénakazalt, a szárkúpot, a trágyakazalt, kórét kerítésből a házi kertet, hagyományos fákat is ültettünk. Az élő paraszti porta a két beltelkes struktúra miatt érdekes.

B. K.: *Kezd összeállni a kép egy komplex néprajzi bemutatóhelyről.*

G. M.: Az itteni paraszti életet szemléltető, 200 évet felölelő néprajzi ismeretterjesztő komplexumnak része a Kakas-ház, az élő paraszti

udvar, valamint a hatöles parasztház, amit a termelőszövetkezet hagyatékából a '60-as, '70-es évek rendszerének megfelelően rendeztünk be. Ezzel szeretnénk szemléltetni, hogy az emberek életmódjával a használati tárgyrendszer is megváltozott. A néprajzi komplexumhoz azonban még egy fontos dolog kapcsolódik. Az önkormányzatunk egy Start munkaprogram modellt alkotott. Ennek előzményeként az önkormányzat jobbra pályázati pénzeket mezőgazdasági gépeket és telephelynek alkalmas ingatlant vásárolt. Két évvel ezelőtt bekapcsolódtunk a Start munkaprogramba, és saját termelést kezdtünk folytatni. Kertészeti növényekkel indultunk és folyamatosan bővítettük a termelési területet. Az önkormányzatnak több mint 153 lepusztult, elhanyagolt ingatlant adtak ajándékba, hogy csináljunk vele valamit, ne legyen dudvás. A területeket táblásítottuk és termelni kezdtünk rajta. Most a második gazdasági évben vagyunk, és a termelési érték jelentősen megnőtt. Ma már takarmánynövényeket is termelünk, és ezekből az élő parasztporta állatait is el tudjuk látni. A húsfajta kertészeti növényvel a konyhánk gazdálkodik: sárgarépa, zöldség, karalábé, zeller, bab, paradicsom, paprika és mások. A folyamat hatásmechanizmusát kutatási témává minősítette a Nemzetstratégiai Kutatóintézet, és 2013. december 3-án egész napos kutatási konferenciát rendeztek Budapesten a téma kapcsán. Még ezelőtt kaptunk a belügyminiszter úrtól egy elismerő

oklevelet, hogy kiemelkedő, innovatív tevékenységet végeztünk az elmúlt gazdasági évben a Start munkaprogramban. A modellprogram folyamatát és eredményeit egy külön honlapon mutatjuk be (www.start-atany.tk) Természetesen az elismeréshez anyagi támogatás is járt, hogy a fejlesztésünket segítse.

B. K.: *Van olyan civil partnere az önkormányzatnak, amelyik különösen aktívan segít a népi kultúrát őrző-bemutató munkában?*

G. M.: Mindenképpen említésre méltó az Átányi Hagyományőrző Egyesület népdalköre. Átányi feldolgozásokat adnak elő, komoly elismerésekkel büszkélkedhetnek. 16 főből áll a csoport. Az egyesület különböző gasztronómiai és egyéb témákkal is foglalkozik, a népi kultúrához kapcsolódó kérdésekben mindig lehet rájuk számítani. A '60-'70-es éveket megidéző, berendezett épület minden tárgya közadakozásból származik. A konyhabútort, a szobabútort, legfeljebb emléktárgyakat is. Volt olyan, aki a dédszülejének az ezüst zsebóráját ajándékozta a kiállításra. Természetesen ezt az utolsó szegig mind leltárba vesszük és a legnagyobb tisztelettel őrizzük. Ugyanígy a helytörténeti kiállításunk is kiegészült helyi gyűjtemssel, míg egy jelentős részét a Néprajzi Múzeumból, az éves kiállításból, kölcsönöztük hosszú távra.

A tudósok azt mondták, hogy Európában egyedüli módon Átányban valósult meg a helyi népi kultúrát a legteljesebben, legfeldolgozottabb

módon bemutató rendszer, ami teljesen egyedivé teszi a komplexumunkat.

B. K.: *Nem utolsó sorban egy élő rendszer is.*

G. M.: Igen, élő rendszer, melynek az alapgyökerei értékrendben és szellemiségben találhatóak. Az itt született, itt élt emberek ebbe szocializálódtak több generáción keresztül és ennek gyökerei máig megvannak.

B. K.: *A fiatalokra is továbbörökíthető ez a szellemiség?*

G. M.: Van a fiataloknak egy köre, amelyik kifejezetten nyitott rá. Korunkban komoly értékrendi válság tapasztalható, és egyre többen vannak azok, akik a valódi értékek nyomában visszatalálnak a gyökereikhez. Átányon sok ilyen fiatal él, és hál' istennek ők későbbi életüket is itt képzelik el. Ehhez önkormányzati támogatást, segítséget próbálunk nyújtani számukra, hogy ösztönözzük őket a maradásra.

B. K.: *Van-e valamilyen közösségük a fiataloknak?*

G. M.: Vegyes közösségünk van. Mint a népdalkörben is, abban is van fiatal is, meg idős is, és ez az összetettség más közösségeinkre is jellemző.

B. K.: *Milyen civil szervezetek, közösségek működnek Átányon?*

G. M.: A református egyházhoz kapcsolódó „Együtt Egymásért és az Átányi Református Egyházért, Gyülekezetért” egy nagyon aktív civil szervezet: jelenleg az egyik ravatalozóra nyújtott be pályázatot, megnyerte. Az időseket tömöríti az Átányi Nyugdíjasokért Alapítvány, rendszeresen folytatnak programokat az Integrált Községi Szolgáltató Tér nagytermében. Polgárőrségünk is működik. Az Átány Megújulásáért Innovatív Baráti Kör Egyesületet Átányról elszármazottak alapították abból a célból, hogy segítsék ennek a falunak a felemelkedését. Egy nagyon komoly, komplex programot dolgozott ki az egyesület a fejlesztéshez. Az Önkormányzati Iskoláért Alapítvány mellett az Átányi Egyházi Iskoláért Alapítvány is aktív, sőt jelentős pályázati pénzeket nyert el tavaly is, idén is. Különböző rendezvényeket bonyolítanak le, ami egyrészt kapcsolódik a művészetoktatáshoz és kötődik az egyházhoz is. Az egyháznak külön kórusa van,

Az átadó ünnepség

valamint a művészetoktatás folyamánként hangszeres körök is élnek. Nagyon fontos fejezete az átányi civil életnek a Csillagfalu. A Csillagfalu Közhasznú Egyesület 2011. december 17-én alapították, célja, hogy a Magyarországon meglévő nemzetiségeknek egy területen, a 19–20. század építészeti stílusában, a népi, illetve a paraszti kultúrának megfelelő építészeti stílusban megépítsen egy-egy parasztházat, valamint ehhez kapcsolódóan kiszolgáló komplexumot hozza – ez összesen 13 épületegyüttest jelent. Gyakorlatilag minden nemzetiség, valamint az anyaországokban élő magyarság ünnepeit, népi kulturális rendezvényeit egységes rendszerben kívánja megtartani. Lényegében egy nemzetiségi egységet próbál létrehozni a Csillagfalu kulturális alapon, mellette a nemzetiségi gasztronómiát is bemutatnák. A www.csillagfalu.hu honlapon lehet tájékozódni a kezdeményezésről. Abból az alapvetésből indulnak ki, hogy egy nép megismerhető a kultúrája által – jelenleg kiállításokat szerveznek, az építkezésnek pedig folyik az előkészítése.

B. K.: *Jól értem, hogy ebből egy nemzetiségeket bemutató skanzen lesz?*

G. M.: Nem skanzen, hanem élő udvar. A parasztházakban kulturális élményekhez lehet jutni. Például tudvalévő, hogy a magyar parasztházban valamikor szalmazsákon feküdt az ember – nos, ha a látogató ezt ki akarja próbálni, lehetősége van rá. Ugyanígy megtapasztalható, hogy mondjuk a görög, a német vagy a szlovák nemzetiségű parasztok milyen kulturális körülmények között éltek hazánkban valaha. Nem utolsósorban nemzeti ételeket lehet megízlelni és nemzeti ünnepeken részt venni: 76 nemzetiségi ünnephez kapcsolódó rendezvényt számoltak össze évente. Komoly idegenforgalmi hatása lenne az ökörendszerben üzemeltetett Csillagfalunak.

B. K.: *Ki vezeti a projektet?*

G. M.: A Csillagfalu Közhasznú Egyesület elnöke Bedécs Mária, aki egy átányi származású menyecske. Az ötletgazdája pedig a párja, Székely Csaba. Bedécs Mária üknagyapja, Bedécsi József építette azt a Bedécs házat, amit Kakas-házként emlegetünk.

Lovasverseny az Átányi Napok keretében

Azzal az épülettel a népi építészetben egy új stílust teremtettek meg: előtte végágasos rendszerű házak jellemezték a falut, ez viszont már a hatóles, szelemenés típusú épület. Ez a kialakult új stílus egészen a '70-es évekig tartotta magát.

A Csillagfalu egyesület azért keresett meg először, hogy a Kakas-ház mintájára tervrajzi lehetőséggel keressenek helyet az épületeknek. Először Demjénben kaptak volna térítésmentesen egy ingatlan, de a népi kultúrát aktívan éltető Átány községben méltóbb helye lenne egy ilyen kezdeményezésnek. A belterületünkön találtunk is egy erre alkalmas egy hektáros telket. Turisztikai szempontból is tökéletes hely a Csillagfalunak: Átány nemzetközileg elismert, tudományosan feldolgozott, népi kultúrával rendelkezik, nincs olyan nemzetiség itt, amelyik elfogultsággal vádolhatna. A Tisza-tóhoz 15 km, autópályához 15 km, földrajzi fekvése ideális. A térségben városok, Jászberény és Eger is 50 km-en belül található, ugyanakkor nyugalmas hely.

B. K.: *Átány és Csillagfalu segíti, kiegészíti egymást?*

G. M.: Nem is lehet másként. Abban vagyunk érdekeltek, hogy a településünk érdekében bárki bármit tesz, az mindig a komplexitáshoz kell, hogy illeszkedjen egy egységes rendszerben. A felemelkedés az összefogásban van. Tehát amit az önkormányzat elindít, ahhoz valahogy illeszkedik a civil szervezet is.

B. K.: *Nincsenek súrlódások a civilek és az önkormányzat között?*

G. M.: Nagy baj lenne, ha nem segítenék egymást. Az együttműködésnek szép példája volt október 26-án az élő parasztporta átadása. Körülbelül 250-300-an lehettek itt, és nem fértek el az IKSZT-ben. Még az

előcsarnokban is álltak! Olyan színvonalas közadakozású rendezvény jött létre, hogy párját ritkítja: beöltözött gazdaasszony borral fogadta a parasztportán a vendégeket a megnyitón, épp úgy, ahogy a régi gazda tette valamikor. Egy itteni ételféleségeket kínáltak, a szerelmest. A Csillagfalu programra visszatérve: a projekt kormányzati szintű egyeztetés alatt van. Több nagykövet írásba adta, hogy támogatja a programot. Ennek vannak érzelmi és pszichés vonatkozásai is: például 16 köbméter megszentelt anyaföldre tervezik építeni a nemzetiségi házakat, amit az anyaországokból szállítanak. Az örmények külön kérték, hogy Örményországból hozzanak át szőlőt a ház elé telepíteni.

B. K.: *Közigazgatás tekintetében mit érdemes tudni a faluról?*

G. M.: Átány gyakorlatilag bizonyos társulási funkciókat is betölt, mert Heves város pénzügyi nehézségei miatt csődeljárás alá került. Így gyakorlatilag ez a falu tölti be a gesztorönkormányzatot a Dél-Hevesi Kistérségben. A lakosságszámunk 1556 fő.

Bízunk benne, hogy a projektjeink miatt a helyzetünk és befolyásunk erősödni fog. Egyrészt földrajzi fekvésünk ideális arra, hogy Heves központ-szerepét átvegyük. Az elmúlt években jelentős fejlesztéseket végeztünk. A harmadik ciklusomat végzem, ez a harmadik ciklus tervezett, településrendezési terv alapján folyik.

B. K.: *Szándékában áll 2014-ben is indulni?*

G. M.: Az még messzi van, azon nem is gondolkodtam, mert annyi a dolog, hogy inkább a munkával kell foglalkozni. Hol van még az? Mindegy, hogy a Rákóczi úton, ha szemét

van, az nem politikai kérdés, hanem söprű és lapát kell, és hozzá egy dolgos ember. A nagypolitika az „nagy” politika, a települési politika pedig alacsonyabb szintű és ezt nem szabad ideológiai alapon folytatni; meg kell mondjam, személy szerint Átány közéletét pártsemlegesnek, függetlennek vélem. Kizárólag értékrendi alapon politizálunk ebben a faluban. Még a szocialista kormányzás idején Magyarországon másodikak voltunk, akik Wass Albert emlékhelyet hoztak létre (az első Baján volt). Annak idején megkérdezték, hogy Wass Albert mit keres Átányban? Azt feleltem, én három dolgot veszek alapul. Olyan műveket írt, amiket megkönnyeztem. Kiváló művész. Példaértékű módon lokálpatrióta, amivel ennek a falunak is utat mutat. Ezt a hármat, ha kiemelem, akkor itt a helye Átányban. Igyekezünk a településpolitikát a falu érdekében ideológiamentesen, a mindenkor hatalomhoz lojálisan kezelni. Úgy fogalmaztam 2002-ben, hogy Átány szülőteként, ha megválasztanak, én még az ördöggel is cimborálok, hogy ennek a falunak több, szebb, jobb legyen.

B. K.: Széleskörű a konszenzus?

G. M.: A falu többségi akaratát kell képviselnem. Azt szoktam mon-

dani, hogy olyan lagzi se volt még sehol, hogy mindenkinek jó legyen. A legjobb bornak is van ruskója, egy faluban is van olyan, ami nem tetszhet mindenkinek. Mi értékrendeket fogalmaztunk meg az elmúlt évtizedben, értékrendi alapon gondolkodunk – aki ebben a faluban öregedett meg, akkor neki, ha mást nem, támaszt adunk, mert a gyerekeit az élet, lehet, elszóllította a kenyere miatt. Létrehoztunk egy gondozási központot az időseinknek, ahol közel 150 rászoruló látunk el. Van, akit az otthonában látunk el, házi gondozásban. Szociális ebédet viszünk ki, a társaságra vágyó időseket pedig busszal utaztatjuk a központba, és nappali ellátásban részesítjük. Az idősellátás mellett a rászoruló tanulókat is igyekezünk támogatni: a középiskolásokat Arany János ösztöndíjjal, a felsőoktatásban tanulókat Bursa Hungarica ösztöndíjjal. Bizonyos kérdésekben a munkát helyezzük előtérbe. Először az állampolgárnak magának és a családjának kell azért tenni a legtöbbet, hogy neki jobb legyen: az önfenntartást a paraszti portán is tanítjuk, hogy segítsünk elérni. Például megmutatjuk, hogy milyen kerítést lehet csinálni napraforgó kóréból, és ott hogy lehet kiskertet művelni – falun vagyunk, erre mindenkinek nyílik lehetősége egy kis erőbefektetéssel.

B. K.: A kisparaszti gazdálkodás tanításával a munkanélküliség következményein próbálnak enyhíteni?

G. M.: Részben igen, de ennek azért szélesebb körű hatást számunk, és van egy közösségi vetülete is. A népi kultúrát és az egyéni gazdálkodási tapasztalatokat ötvözzük a gépesített rendszerrel. Ebből az ötvözetből jön ki az az önkormányzat által művelt kertészet és növénytermesztési struktúra, ami teljesen egyedi. A melegágyat szerves trágyában alakítjuk ki, nem üvegházban, és ugyancsak szerves trágyával dúsítjuk a földet is. A fagyok múltával, amilyen korán csak lehet, palántázunk: nincs palántázó gépünk, a kézi palántázáshoz viszont a palántázás mikéntje mellett a furkót is kell ismerni, ami szintén a kisparaszti kultúra része. Itt jelentkezik a termelés specialitása: minden falun élő embernek van kertje, hát bemutatjuk, hogy milyen lehetőségek rejlenek a legegyszerűbb eljárásban, emellett közösségi termelést is végzünk. Az önfenntartó képességet nemcsak bemutatjuk, tanítjuk és gyakoroljuk, hanem lényegesebb az, hogy ebbe az irányba szemléletformáló munkát végezzünk.

B. K.: Köszönöm az interjút. Gratulálok e példamutató kezdeményezésekhez, és további sikereket kívánok.

Átányi Napok – minden év június havának első hétvégéje

GÖNCZI MIHÁLY: 1951. augusztus 18-án Átány községben születtem. Nős vagyok, egy lányom és egy fiam van, felnőtt korúak. A középiskola befejezéséig itt éltem. 1973-ban a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolán, 1981-ben a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián, gazdálkodási szakon szereztem oklevelet. Hivatásos tisztként különböző beosztásokat töltöttem be gazdasági feladatkörökben. A hadsereg átszervezése miatt 1996-ban alezredesi rendfokozatban szolgálati nyugállományba vonultam. Ekkor letelepedtem szülőfalumban, ahol jelenleg is élek. Feleséggel együtt családi vállalkozásunkban tevékenykedem. Érdeklődésem – a kötődésem miatt – a vidék, a gazdaság helyzetének megismerésére irányul. Foglalkoztat a falu társadalmi viszonyainak alakulása napjainkban. A 2002. évben független jelöltként választottak szülőfalum polgármesterének. Célul tűztem ki, hogy munkámat egy „élhető falu” megvalósításának szentelem. A helyi politikai életben alapvetően értékrendek képviselésével veszek részt.

DR. BALÁZSI KÁROLY ny. főiskolai tanár, település- és közösségfejlesztő. Sárospatakon tanító, az ELTÉ-n magyar-népművelés szakos tanári oklevelet, majd egyetemi doktori (dr. univ.) fokozatot szerzett. Szakmai tanulmányúton járt Angliában, Franciaországban, Svédországban. Dolgozott művelődési központ igazgatóként Szobon, közművelődési tanszékvezetőként a bajai Eötvös József Tanítóképző Főiskolán. Később a Comenius Tanítóképző Főiskola közművelődési, majd társadalomismereti tanszékvezető docense, egy évig főigazgató-helyettes. 1993-tól a Közösségszolgálat Alapítvány felső-magyarországi rezsizense. A Sárospataki Népfőiskola újjászervezője (1988) és első, alapító elnöke.

A Lakiteleki Népfőiskolai Alapítvány hálózatfejlesztési kabinetjének vezetője. Kutatási területe: művelődéstörténet, közösségi művelődés, népfőiskolák. Fontosabb művei: a Keceli Nevelési Központ funkcionális terve (1980), Település- és közösségfejlesztés (főiskolai jegyzet) 2000., A Sárospataki Népfőiskola tizenöt éve (1986-2002), Gyökerek és korszakok (népfőiskolai olvasókönyv) 2002., Népfőiskolai hagyomány (1769-2010), Lakitelek 2012., további mintegy 150 publikáció lapokban, folyóiratokban.

„Az önszerveződés, önjagztatás legalább négyszáz éves hagyománya”

Hajdúnánás polgármestere, Szólláth Tibor közösségről, hagyományról, megújulásról

„Egy település jelenét és jövőjét alapvetően három összetevő határozza meg: múltja, közösségének ereje és összetartása, valamint gazdasági helyzete. Mindezek egymással összefüggő tényezők, amelyek – ha egy település jól működik – egymást erősítik, és biztos alapot jelentenek a fejlődéshez” – vallja Szólláth Tibor, Hajdúnánás polgármestere.

A település első írásos emlékei a XII-XIII. századból valók, de történelmének egyik legfontosabb, máig ható eseménye 1605-ben következett be, amikor is Bocskai István fejedelem kiváltáslevelet adományozott a hajdúvárosoknak, s ezzel kijelölte a fejlődés lehetséges irányait, megteremtette a térség gazdasági, kulturális arculatát.

– Nánáson az önszerveződésnek, önjagztatásnak legalább négyszáz éves hagyománya van – mondja Szólláth Tibor. – A város hozzászokott, hogy maga intézze az ügyeit, s ennek van egy demokratikus rendje. Olvasókörök, dalárdák sokasága működött a településen, két folyóirata is volt, köszönhetően annak a paraszti-polgári kultúrának, amely révén volt igény a közösségekre. Ezekre a hagyományokra építkezünk. 2010-ben kikértük Beke Pál szakvéleményét arról, hogyan tudna Nánás a közösségfejlesztés terén elindulni, hogy otthont

teremtsünk a különböző közösségi kezdeményezéseknek.

Szociális földprogram

– Szomorú tapasztalat, hogy az emberek elfelejtettek gazdálkodni – folytatja a polgármester. – Hajdúnánást mindig is a mezőgazdasági orientáltság jellemezte. A portákon, hagyományosan elől volt a díszkert, középen az állattartásra alkalmas istállók, és hátul a zöldségeskert. Ma a legtöbb helyen csak gyepp van. Elhitették az emberekkel, hogy ha bevetik fűmaggal az udvarukat, és hétvégén fűnyíróval nyírják, attól boldogabbak lesznek. Abban hiszünk, hogy vissza kell tanítanunk a hagyományokra épülő tudást. Ennek egyik eszköze például a szociális földprogram, amelynek keretében eszközt, tudást, lehetőséget biztosítunk a családok számára, akik így meg tudják termelni a családi élelmiszer jelentős részét. Eddig kétszáz család vett részt ebben a projektben, 95 százalékos eredménnyel. Azt látjuk, hogy a zsigerekben még ott van a tudás és az akarat arra, hogy az emberek tegyenek önmagukért valamit. A programban öt és húszezer forint közötti (egy nagyobb hétvégi bevásárlás összegének megfelelő) egyszeri, rendkívüli segílyt adunk, amellyel számításaink szerint akár száz- és kétszáz ezer forint közötti érték állítható elő, a „segíts magadon, az Isten is megsegít” elv alapján. Rendkívül jó érzés azt tapasztalni, hogy a programban részt vevő családok igazi közösséggé váltak.

Nánási portéka

– Amit eszel, azzá leszel, tartja a mondás. A háziasszony, amikor vásárol, egyben szavaz arra, ami számára fontos – véli Szólláth Tibor. – Ha helyben tudnánk az elfogyasztott élelmiszert megtermelni és feldolgozni, akkor megszűnne Nánáson a munkanélküliség. A legerősebb minőségbiztosítás, ha mi magunk termeljük meg az élelmiszereket. De ha erre nincs módunk, akkor legalább helyi termelőktől vásároljunk. Az elmúlt időszakban a kemikáliák, a „tudományos” termesztés vette át a hatalmat – úgymond, az ember érdekében –, csak hogy ezt az ember nem viselte jól. Célunk az, hogy a gyerekek asztalára minél egészségesebb élelmiszerek kerüljenek, ezért az önkormányzat átáll a saját mezőgazdasági termelésre. Négyzetméterről négyzetméterre vásároljuk vissza azokat a földeket, amelyek a rendszerváltás után csekély összegekért cseréltek gazdát. A fentiek szellemében, a helyi termelőkkel összefogva indítottuk el a Nánási Portéka minőségbiztosítási és gazdaságfejlesztési programot. A „Nánási Portéka” mára, városunk első márkájává vált. Használata nem csak abban jelent segítséget, hogy megkülönbözteti és megvédi a nánási gazdák által megtermelt, előállított termékeket, hanem egységes arculat formájában megjeleníti, pozicionálja, kommunikálja a várost, a város értékeit mind a belső, mind a külső célközönség felé, előmozdítja a városlakók és a város érdekében munkálkodó intézmények, cégek, egyének kölcsönös érdekét és összekovácsol, együttműködésre ösztönöz. A Nánási Portéka tehát közösségfejlesztő eszköz. Ráadásul nagyon sokféle terméket magában foglal a zöldségtől a húson át a tejtermékig és a kenyérig. A Nánási Portéka helyi termelői, árusai mára igazi közösséggé forrtak. Most éppen bált szerveznek maguknak. Nincs meg köztük a szokásos irigység, hiszen tudják, értik, hogy közösen sokkal jobban boldogulnak.

Legeltetési szövetség és Kenderes Kert

Hajdúnánás határában, a kiterjedt legelőkön egykor ezerszám tenyésztették a magyar szürkét, a hazánkban

őshonos, ma már törvény által védett szívós szarvasmarha fajtát. Az 1930-as években még annyi marhája volt Hajdúnánásnak, mint az összes többi hajdúvárosnak együttvéve. A városvezetés célja, hogy visszatérjen a közösségi gulya Hajdúnánásra, ennek egyik eszköze a legeltetési szövetség létrehozása.

– Mindezekon túl az értékteremtő közfoglalkoztatás révén pályakezdő munkanélkülieknek tudunk feladatot és továbbképzési lehetőséget adni. Mindez jó arra, hogy szakmai gyakorlatot szerezzenek a növénytermesztés, az állattenyésztés és a termékek feldolgozásának terén. A közfoglalkoztatás azonban nem lehet cél, csak eszköz. A cél, a hosszú távú munkalehetőség biztosítása. A közmunka program tette lehetővé, hogy állattartó hagyományainkra építve kialakítsuk az úgynevezett Kenderes Kert projektet, amely nem más, mint egy élő pásztor múzeum. Lovas kocsival, gyalog vagy kerékpárral iskolai osztályok, családok látogathatják, és szép természeti környezetben megtekinthetik a tájegységre jellemző fajták nyárait a szürke marháktól a bivalyokig. 2014-ben újra megtartottuk a tinók névadási ünnepségét, amely a régi hagyomány felélesztése, és a közösség összekovácsolásának egyik szép eszköze lehet a jövőben. Terveink szerint a Kenderes Kert a város turisztikai attrakcióinak meghatározó része lesz, hiszen a turizmusfejlesztés egyik stratégiai célunk.

Tanya és szabadság

A vidék demográfiai mutatói elszomorítóak. Hajdúnánás lakossága tíz százalékkal csökkent az elmúlt tizenöt évben. Jelenleg 17 700-an élnek a városban, de ha az elvándorlás ilyen mértékben folytatódik, hatvan év múlva már csak tízezren lesznek a nánásiak. Szólláth Tibor szerint le kell számolni azzal az attitűddel, amely azt sugallja, nincs mit tenni, hiszen az egész világ ebbe az irányba halad.

– A tendenciát meg kell állítanunk, folyamatban kell gondolkodnunk, és a város gazdaságának eltartó képességét kell növelnünk. A '90-es években bekövetkezett gaz-

dasági tévesztés miatt elkezdődött az emberek kiáramlása. Zömmel a gyerekek, fiatalok mentek el, pedig 30 év múlva nekik kellene alkotniuk a város lakosságának gerincét. A legfontosabb tehát, ahogyan azt már korábban is mondtam, a munkahelyek megőrzése és teremtése. Vidéken lehet élni úgy is, hogy nem a nehézségek miatt panaszkodunk folyton, hanem például újraélesztjük a háztáji gazdálkodást, akár fizetés kiegészítésként is. A legszebb, legteljesebb életet vidéken lehet élni. Én magánemberként már régóta tanya gazdálkodom. A tanya a szabadságot jelenti. Nekem ez a legmagasabb életminőség a városi létformával szemben.

Bocskai Korona

– A gazdaság élénkítésének egyik eszközeként hoztuk létre a Bocskai Koronát, a nánásiak helyi fizetőeszközét. Ez persze nem csodaszer, nem képes önmagában megváltoztatni a mindennapokat, de ha a lakosság elfogadja a „helyi pénzt”, mint a közösségünk egyik gazdaságélénkítő és közösségépítő eszközét, akkor csökkenhet a településről a tőke kiáramlása, és még inkább összeköthető a helyi termelés a helyi fogyasztással. A Bocskai Korona segíti a vállalkozók együttműködését, és identitás erősítő szerepe is van, emellett pedig ápolja Bocskai örökségét.

A Bocskai Korona nemcsak hasznos, hanem szép is, jó kézbe venni. Címletei egy-egy védett, a tájegységre jellemző állatot mutatnak, például a darvakat, a túzokot, a szürke marhát vagy a rackajuhot. A legnagyobb címleten Bocskai István fejedelem arcképe látható, de az ábrázolásokon megjelenik a hajdú alakja is.

– Ma már több mint száz elfogadó hely van Hajdúnánáson, aszerint, hogy hány vállalkozó lépett be a rendszerbe. Ők bizonyos kedvezményeket biztosítanak azoknak a vásárlóknak, akik Koronával fizetnek. A lakosság és a vállalkozók így támogatják egymást, segítve, fokozva a helyi termékek forgalmát. Ezért jelmondatunk is ez: „Bocskai Korona Városunk értéke, közösségünk ereje”

A hajdúsági cseresznye- virágzás

Szólláth Tibor már negyedszázada űzi a japán küzdősportot, a kendót. Bár az első tíz év volt igazán intenzív – akkoriban válogatott versenyző is volt –, saját bevallása szerint ma is úgy él, mint egy kendós. A kendó, a japán kardvívás (a szó eredeti jelentése szerint „a kard útja”) ugyanis életmód, szemlélet, filozófia is, amely évszázadok óta létezik és fejlődik, s az egyik legtisztábban fennmaradt harcművészeti ág. Japánban ma is fontos nevelési módszer és kötelező tantárgy az iskolában. Eszméjét az Összjapán Kendó Szövetség 1975-ben így fogalmazta meg: „A kendó gyakorlásának

célja az elme és a test formálása, az életerős szellem művelése, az emberi becsület és udvariasság tiszteletben tartása, a másokkal való őszinte bánásmód, valamint örökké tartó törekvés önmagunk művelésére. Ezáltal a kendó gyakorlója képessé válik, hogy szeresse hazáját és embertársait, hozzájáruljon a kultúra fejlődéséhez, és előmozdítsa a békét és a jólétet minden ember között.”

– A kendó komoly felkészülés az életre – magyarázza a polgármester. – Győzni és veszíteni mindenkinek meg kell tanulnia.

A japán harcművészet iránti vonzalom összekapcsolódik Hajdúnánáson a japán kultúra népszerűsítésével és a japán–magyar kapcsolat ápolásával. Ezt a feladatot a megyé-

től „örökölte” a város, Hajdú-Bihart ugyanis közel négy évtizedes testvérkapcsolat fűzi Toyama tartományhoz. A hajdúsági „cseresznyevirágzás” számos kulturális programot foglal magában a gyermekrajz pályázattól a tudományos konferenciáig, a kimonó- és fotókiállításól a tea- és ételkóstolóig valamint a népdaltanítástól a japán dobkoncertig. Az idén az eseményt immár harmadik alkalommal rendezi meg a város, a Toymai Megyei Művészeti és Kulturális Szövetség elnökének, Koizumi Hirosi színházrendezőnek a részvételével. Hiszen, ahogy Szólláth Tibor fogalmaz, fontos, hogy Hajdúnánásnak minél több nagyrendezvénye legyen, amelyeknek az egész térségre kiterjedő hatásuk van.

Szalmafonás és Okkal- Más-Okkal ifjúsági egyesület

Hajdúnánáson évek óta találkozhatnak a motorsport szerelmesei, méghozzá „Moto-Rock” Fesztivál keretében, újabb réteget, s ezáltal újabb színfoltot hozva a város életébe. Az új kezdeményezések mellett pedig tovább élnek a régi nevezetességek, amelyeket igyekeznek újraéleszteni, felkarolni a város vezetése. Ezek közé tartozik a szalmafonás hagyománya, amelyről híres volt Nánás, de amelyet egy ideje már elfelejtteni látszott a helyi kézműves társadalom. Az Aranyszalma Alkotóház és Galéria létrehozásával próbálnak ismét kultuszt teremteni a hajdan nagy népszerűségnek örvendő kismesterség köré. A Galériában kiállítás nyílt Reszeginé Nagy Mária népi iparművész, a szakma jeles képviselőjének alkotásaiból. A népművész a szalmafonás rejtelmivel is szívesen megismerteti az érdeklődőket, akik akár ki is próbálhatják annak technikáját. A népszerűsítésen túl a tanítás is elkezdődött ismét, köszönhetően a közmunka programnak, amelynek keretében a résztvevők elsajátíthatják a szalmafonás alapfogásait. Számos használati eszköz és dísz tárgy készülhet így, akár idényjelleggel is, a strandtáskától a karácsonyfadíszig.

Az „Aranyszalma program” egyben egy város-rehabilitációs projekt része volt, amelynek során hajdúnánási régi épületeket alakított át, szépített meg az önkormányzat. Az így létrejött épületegyüttesben kapott helyet a már közel húsz éves múlt-ra visszatekintő Teleház is, amelyet az Okkal-Más-Okkal ifjúsági egyesület működtet pályázati források bevonásával. Ebből az egyesületből nőtt ki – mint meséli – a polgármester is.

Déryné nyomában

A Kéky Lajos Városi Művelődési Központ ad otthont a Naná Színháznak, Hajdúnánás amatőr színjátszó csoportjának, amelynek Szólláth Tibor is tagja. A társulat 2000-ben alakult, csak saját darabot játszanak, a tagok egyéni karakterére írja a szerepeket Marth P. Ildikó, a színpad vezetője. Helyzetükből adódóan a kisteleplések színházi igényeiben gondolkodnak, büszkéek rá, hogy darabjaikat Felvidéken, Erdélyben, Délvidéken és az anyaországban (más színjátszók is) játsszák. „Öröm számunkra, hogy különböző közösségek létrejöttében, közös munkájában ott lehetünk” – írják magukról a színház honlapján. Egyik legsikeresebb előadásuk a Hajdú rege, amelyben a polgármester Bocskait

alakítja. A 2005-ben született zenés történelmi játék a magyarok mindmáig egyetlen győztes szabadságharcának állít emléket, sajátos módon. A hajdúnánásiak saját letelepedésük történetét mesélik el benne őseik regéivel. A szerelmes, zenés mű a haza fogalmát, a hazatalálás élményét fogalmazza meg.

– Már fiatalon is gyakran mondtam verset – meséli Szólláth Tibor. – Az amatőr színjátszás Déryné korát, a színház kezdeti időszakát idézi, együtt cipeljük, pakoljuk a díszleteket. Nagyon szép és fontos dolognak tartom, bár egyre kevesebb időt szánhatok rá.

Hajdúk Világtalálkozója és Hazaváró Ünnepe

Idén nyáron először lesz világtalálkozó Hajdúnánáson. A hajdú identitás megőrzése és erősítése érdekében egy nagyszabású kulturális és művészeti rendezvényt szervez az önkormányzat. A hajdúk az 1514-es Dózsa György féle parasztháború egyik legfontosabb katonai bázisát alkották. Az erdélyi fejedelmek Bocskai után is tovább folytatták a hajdúszabadság adományozását, s ezzel együtt a hajdútelepítés nagy munkáját. A történelmi Magyarország területén így számos olyan régió létezik, amelyben a települések egy része hajdú eredetűnek vallja magát, a Dunántúlon és Erdélyben éppúgy, mint a Tisza vidékén.

– A Hajdúk Világtalálkozója történelmi konferenciával és hagyományörző csoportok seregszemléjével a „Nánási Vigasságok” része lesz – mondja a polgármester. – A szórakoztató program korábban két hétig tartott, most két hónapra tervezzük, pásztorételek főzőversenyével, lovasbemutatóval, a férfiak erőpróbájával, koncertekkel, testvérvárosi és helyi csoportok fellépésével. Az eseménysorozat júliusban és augusztusban zajlik majd. A záróakkord az évek óta hagyományosan augusztus 19-én és 20-án megrendezendő Hazaváró Ünnepe lesz, ahová az összetartozás jegyében várjuk a Hajdúnánásról elszármazottakat. Hajdú múltunkat ápolni és őrizni kell.

SZÓLLÁTH TIBOR 1969. április 4-én született egy háromgyermekes családban Hajdúnánáson. A Debreceni Agrártudományi Egyetemen Mezőgazdasági szakigazgatási szervezőmérnök diplomát szerzett 2000-ben. A családi hagyományokat követve kezdett mezőgazdasággal foglalkozni. 1998-ban kiköltözött a Hajdúnánáshoz közeli tanyaára, és feleségével családi gazdaságot hoztak létre. Ökológiai gazdálkodásba kezdtek, amit a mai napig is folytatnak. 2002-ben „Bemutató gazdaság”, 2003-ban az „Év biogazdája”, 2004-ban az „Észak-alföldi Régió biogazdája” és 2013-ban ismét az „Év biogazdája” címet nyerték el. Felesége Szólláth Judit, Aranykalászos gazda, jelenleg ő végzi a gazdaság irányítását. Négy gyermekük van: Eszter 1996-ban, Tibor 1998-ban, Aron 2006-ban, Zoltán 2008-ban született.

2006 novemberében kérték fel a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés alelnöki posztjának betöltésére. 2010 májusától országgyűlési képviselőként a Számvevőszéki és költségvetési bizottság tagja, Hajdúnánás polgármestere.

R. SIMOR KATALIN újságíró, közművelődési szakember, a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar megyei irodájának munkatársa.

Egy apró mecseki falu a fejlődés útján

Interjú Novák Péterrel, Kovácsszénája polgármesterével

Novák Péterrel 2013-ban ismerkedtem meg, amikor a Nemzeti Művelődési Intézet Baranya Megyei Irodájának Kovácsszénáján tervezett mintaprogramját egyeztetjük és szerveztük. Nagyon kedves élményeim kapcsolódnak a községhez: a helyiek érdeklődve és nyitottan fogadtak, programjaink szép környezetben, családi légkörben folytak, mintha más dimenzióba kerültünk volna, ahogy átléptük a község határát, egy lassúbb, alaposabb, nyugodtabb világba.

Kovács Gábor: *Hogy kerültél Kovácsszénájára? Itt születted, vagy később szeretted bele a faluba?*

Novák Péter: Nem itt születtem, a családom és én is eredetileg pécsi-ek vagyunk, a szüleim hétvégi házat vettek Kovácsszénáján, ahová három éves koromtól rendszeresen, minden hétvégén eljártunk. Így aztán gyerekkoromban minden szabadidőmet itt töltöttem, a falusiakat évtizedekre visszamenőleg ismerem, s ők is engem. Később már a barátnőmmel együtt jártunk a faluba, s egyik nyáron elhatároztuk, hogy itt töltünk egy hónapot. Ez hat éve volt, azóta itt élünk ebben a csodálatos faluban.

K. G.: *Gyermekkorod óta mennyit változott a falu?*

N. P.: Nagyon sokat. Rossz és jó irányban egyaránt. Gyermekkoromban több lakos és több haszonállat

élt a faluban, az állattartás természetes volt, a baromfik mellett a disznók, a lovak és a tehenek hétköznapi látványoknak számítottak akár az utcán is. Ma már baromfi is csak néhány háznál van. Jó viszont, hogy sokat javult a közművek állapota, az útminőség. Van telefon és internet is, ez a közelmúltig egy ilyen kis faluban egyáltalán nem volt magától értetődő. Volt bolt és kocsmá, de ma már csak mozgó bolt van, ez teljesen megváltoztatta az emberek szokásait, sőt a közösségen belüli viszonyokat is.

K. G.: *Azt gondolnánk, hogy a helyi társadalom egy 57 fős faluban nagyon egységes, hiszen mindenki ismer mindenkit, ennél fogva a közös gondolkodás, cselekvés is egyszerűbb. Így vanez?*

N. P.: Nem feltétlenül. Kovácsszénáján ez az ötven-egynéhány fő sem egységes, hiszen nagyon sokan elköltöztek és helyükre városiak költöztek be. Az őslakosok öregszenek, fogynak, a beköltözők közül sokan eljárnak dolgozni, kevesebb időt töltenek falun belül. Mivel megszűntek a hagyományos

mányos közösségi terek, az emberek csak a mozgó boltnál találkoznak, de ennek is több állomása van, és már ez a körülmény is képes klikkeket kialakítani, az alvégen és a felvégen.

K. G.: *Milyen feladatok hárulnak az önkormányzatra egy ilyen szolgáltatáshiányos faluban?*

N. P.: Gyakorlatilag minden. Nemcsak hatósági és közigazgatási ügyek, hanem a közösség összes ügyes-bajos dolga. A legapróbb problémák is az önkormányzaton csapódnak le, például, ha tűzifát kell vágni valakinél vagy üzemanyagot hozni, de a szomszéd faluba átvinni valakit dohányért is polgármesteri feladat lehet.

K. G.: *Marad ebben a helyzetben energia a falu fejlesztésére és a közösségi élet szervezésére?*

N. P.: A közmunkaprogram révén az önkormányzat a legnagyobb foglalkoztató. A mezőgazdasági közmunkában kertet művelünk, a megfelelő szakmával, tapasztalattal rendelkezőket pedig kőműves brigádba szervezzük. A kőműves brigád felújított egy parasztházat, amiben savanyító üzemet rendezünk be, itt nemcsak az önkormányzat kertjében termelt zöltséget, gyümölcsöt lehet majd feldolgozni, hanem a háztájiban szüretelt sajátot is. Ugyanis a Start közmunka keretein belül sikerült vásárolnunk hidraulikus gyümölcsprést, darálót, és egyéb eszközöket.

Szinten mindenre pályázunk, amire csak lehet. Nyertünk pályázatot kerékpáros sportpályára, ami az országban egyedülálló, akár óvodások is biztonságban tudják használni, de a profi sportolók is megtalálják rajta a nehéz részeket. Kialakítunk Kerékpáros Betérőt, afféle biciklis „kocsmát”, ez, remélem, állandó közösségi teret is biztosít majd a falubelieknek. Őshonos gyümölcsösre is nyertünk pályázatot, de faaprítékkal működő kazánt is sikerült pályázati úton beszerezni az önkormányzati épületbe.

A közösségi élet fejlesztése ezzel párhuzamosan zajlik, hiszen ezek azok az alkalmak, ahol a falu teljes lakossága találkozhat, kapcsolatok épülnek a régiek és az újak között. Az önkormányzat rendezésében minden évben tartunk mikulásünnepséget, karácsonyi ünnepet, falunapot, és néha főzős napot, ilyenkor a falu kemencéjénél sütögetünk. Az lenne a cél, hogy civil kezdeményezésre is szerveződjene hasonló események. Rendezvényeink egy része nyitott a turisták számára is, ahol vásárolni lehet a háztáji termékekből, hiszen azért van néhány termelőnk is. Ez a faluközösség szempontjából is fontos, hiszen nemcsak a finom termékeket látják, kóstolják, de megkérdezhetik a termelőket is, és látják, hogy miből, mennyit, milyen áron lehet eladni.

I. világháborús hősi emléktorony

K. G.: *Úgy tudom, Te is foglalkozol mezőgazdasággal, állattenyésztéssel. Mennyire ad ez biztos megélhetést?*

N. P.: Igen, kecskéket tartok, és pár hektáron gazdálkodom, már ha ez gazdálkodásnak nevezhető. Inkább nevezném stagnálásnak. Jelen pillanatban huszonkét kecském van, tejből sajnos nem tudok sajtot készíteni, mert olyan szigorú előírásokat kell betartani, hogy ahhoz egy külön épület kellene építenem. Igaz, elnyertem mind az építkezésre, mind a gépbeszerzésre LEADER-es pályázatot, de az utófinanszírozott pályázatok egy őstermelő, kigazda számára igen nagy nehézséget jelentenek. Mindenesetre ezek nem olyan tevékenységek, amelyekből egy-két év alatt meg lehet gazdagodni, viszont kicsiben is el lehet kezdeni. Fontos céлом még, hogy olyan önfenntartó látványgazdaságot alakítsak ki, ami biztosítja a családom megélhetését és arra is lehetőséget ad, hogy a városi embereknek bemutassam a falusi gazdálkodás minden részletét. A vendégek az állatokat megsimogathassák, és betekintést nyerhessenek a sajt készítés rejtelme-

Kecskesajt Kovácsszénájáról

ibe, ezáltal szembesítve őket azzal, hogy a helyi termékek miért is egészségesebbek a sok ipari szemétnél, amit a multinacionális cégek rájuk tukmálnának. Saját szemükkel lássanak háziállatokat, mégpedig olyan környezetben, ahol haszonállatként tartják őket, tehát egy működő gazdaságban.

K. G.: *Mi az akadálya annak, hogy ez a fajta gondolkodás nagyobb teret hódítson?*

N. P.: Szerintem a munkához való viszonyunkon kellene változtatni. Az én felfogásomban nem az a munka, ha behozok a kútról egy-két vödör vizet, aztán az idő is eltelik, és majd jön egy új nap. Hanem az, ha tudom, hogy mit, miért csinálok, hogyan jutok el egyről a kettőre, hogyan lesz apránként, szívós munkával mindig kicsit több vagy jobb. Ezért kell az emberekkel is sokat foglalkozni, hiszen, apránként lehet eredményeket elérni. Éppen ezért folytattunk – sikeresen – olyan oktatásokat, melyek keretében mesterségeket lehetett elsajátítani vagy éppen feleleveníteni. Ezért is örültünk nagyon a Nemzeti Művelődési Intézet megkeresésének és a tavalyi Kapunyitogató programoknak, amelyek segítségével tovább színesítettük és gazdagítottuk a falu közösségi életét. Kívánom, hogy ez

Virágkert húsvéti vásár

fontos legyen majd a következő években is, mert ezekkel az apró támogatásokkal sokszor nagyobb eredményt érhet el egy kicsi közösség, mintsem sokmillió, esetenként kényszerpályázatok elnyerésével.

K. G.: *Milyen térségi együttműködésekben, kezdeményezésekben vállal szerepet az önkormányzat?*

N. P.: Kovácsszénájának az a sajátossága, hogy Orfútól légvonalban 800 méterre fekszik, az erdőn keresztül sem sokkal hosszabb a földes út, közúton azonban 10 kilométer. Ez a kerékpáros és a bakancsos turizmus szempontjából szerencsés, a munkába járás és a közlekedés szempontjából viszont igen nehéz. Nagyon jó a kapcsolat a szomszédos Husztóttal, Abaligettel és külön kiemelném az igen szoros és jó viszonyunkat Orfúval. Az Orfúi Önkormányzattal, élén Fürediné Kajdy Zita polgármester asszonnyal, sok közös programot, projektet viszünk, közigazgatás terén tőle tanulok felbecsülhetetlenül sokat. A fenti önkormányzatokkal és a környékbeli östermelőkkel, vállalkozókkal megalapítottuk a Mecsek Kincse Szociális Szövetkezetet, ami a környékbeli kézművesek, mezőgazdasági termelők piacra jutását hivatott segíteni. A szövetkezet neve tőlem származik, és talán mutatja is, mennyire büszke vagyok az értékeinkre. A szövetkezet olyan termelőkre, mes-

teremberekre számít, akik állandó mennyiséget és minőséget tudnak biztosítani termékeikkel, de nehézségük van az értékesítéssel, piacra jutással. Az ő termékeiket gyűjténénk össze, és mint Mecsek Kincse Szociális Szövetkezet értékesítenénk központi helyeken.

Induláskor kerestünk egy húzóágazatot, amivel megalapozzuk a működést, ez pedig az ivóvíz. Orfú és Kovácsszénája területén olyan források, fűrt kutak vannak, amelyek megfelelnek a természetes ásványvíz minősítésnek. Ezt szeretnénk palackozni: üveg palackokba éttermek, nagyobb kiserelésű műanyag palackokba a lakosság számára. Már nyertünk is egy nagyobb volumenű pályázatot a palackozó üzem megépítésére, ahol a fő szempont a minél több kézi, emberi erő alkalmazása és a helyiek foglalkoztatása. Ez olyan lehetőség, amiben nagy jövőt látok, és hiszek benne, hogy ha sikerül elindulni, akkor azzal a fejlődés útjára léptünk.

K. G.: *Értékelésed szerint melyek a falu előtt álló legfontosabb feladatok?*

Szeretnénk a falut vonzóvá tenni a fiatalok számára. A legutolsó infrastrukturális fejlesztés az volt, hogy behúzták az optikai kábelt a település egész területére, mostantól nemcsak ADSL, hanem szélessávú internet is lesz remélhetőleg Kovácsszénáján.

Fotogaléria, ami a közösségi rendezvények helyszíne is

Apróságnak tűnik, de a szélessávú internet hiánya számos fiatal családot tartott vissza attól, hogy Kovácsszénájára költözzön. Ma már sokak munkájához elengedhetetlen a gyors internet-kapcsolat. Olyan munka esetén, amit otthon is lehet végezni, sokan előnyben részesítik a csendes, nyugodt környezetet. Ezen kívül olyan családokat is szeretnénk Kovácsszénájára csábítani, akik valamilyen kézműves szakmából élnek, s akiket megélhetésük hosszú távon a faluhoz köt. A fentiekből is látszik, hogy személy szerint az üdülőfalu koncepció nagy ellensége vagyok, mert a nyara-

lóból nem lesz életképes közösség. Úgy gondolom, hogy 100-110 lakos már elegendő lehet egy egészséges, fenntartható faluközösséghez. Fontos célunk még a hiányzó szolgáltatások, bolt, kocsma pótlása, ez viszont csak akkor éri meg, ha lesz vásárló – és ismét visszajutottunk a lakosságszámhoz és a jövedelemhez.

K. G.: Tehát az üdülőfaluvá válás nem cél – de mi a helyzet a turizmus-sal, történetek ebben az irányba fejlesztések?

N. P.: Igen, természetesen: turisztikai fejlesztések terén elsősorban a kerékpáros sportokra építünk, me-

lyeknek magam is nagy rajongója és aktív művelője vagyok. Ezenkívül Kovácsszénája és a környék természeti környezete is jó alapot ad az idegenforgalomnak, a közeli Orfű pedig széles szolgáltatásokkal várja a turistákat. Mi azonban úgy gondoljuk, hogy a Kovácsszénája elsősorban az aktív kikapcsolódásra, természetjárásra vágyók célpontja lehet. Kialakítottunk egy vendégházat és a Disznó Hotel (nem tévedés, tényleg disznóól volt régen – K. G.). Ezenkívül az éves programtervünk is turistabarát: Virágkert – Húsvéti Vásár, Kerékpáros Egészségvédő, Szent Iván Éji Tűzugrás, Falunap, valamint Angyalkert – Karácsonyi Vásár követi egymást az évkörnek megfelelően.

A közösségi házként funkcionáló galériában néha vannak kiállítások, főleg turistaszezonban: legutóbb például origami kiállítást lehetett megtekinteni. Egyszóval az adottságaink megvannak, a turizmusnak fontos szerepet szánunk, de nem lehet kizárólagosan erre építeni. Jó volna, ha a közeli turisztikai központból, Orfűről hozzánk átlátogató turisták a helyi kézművesek portékáit helyben megvásárolhatnák, ezzel is segítve a helyiek megélhetését. Legfontosabb mégis az, hogy a Kovácsszénáján élők képesek legyenek egyénként, családként és közösségként felismerni valós szükségleteiket és tenni is a boldogulásért. Nekem az a célom, hogy ehhez minden segítséget megadjak.

Origami kiállítás és kézműves vásár a Galériában

Kovácsszénája a Pécsi járás északi részén fekszik, besorolása szerint hátrányos helyzetű település. A 20. században működött itt az elemi iskolán kívül gazdakör, tűzoltó egyesület, sőt olvasókör is, amelyek jelentős társadalmi és közéleti szerepről árulkodnak. Ám a parasztság nagy részét kuláknak nyilvánították, és a földeket elkobozták. Az 1950-es évektől a falu folyamatosan kezdett népességében fogyatkozni, és leszakadni. A rendszerváltásig szinte semmi fejlesztés nem érte el. Az öslakosok nagy része elköltözött, páran, akik maradtak, elszegényedtek, a munkanélküliségi ráta magas. A rendszerváltás óta egyre több házat vettek meg nyaralónak. Az 1990-es évek környékén néhány külföldi is letelepedett, a mai napig egyre több német és holland állampolgár költözik a faluba. A település lélekszáma a rendszerváltozás évei alatt is folyamatosan csökkent, csupán 2003-tól beszélhetünk csekély mértékű növekedésről. Ekkoriban a szuburbanizációs folyamatok, valamint a külföldi letelepedők megjelenése vált érzékelhetővé a népességszám adatokban. A község népességének korösszetétele az elmúlt években a betelepülő fiataloknak köszönhetően némileg javult, ennek ellenére a 2000-es évek közepén ismét törés következett be a lakosságszámában. Ettől kezdődően azonban újból növekedni látszik Kovácsszénája lélekszáma: a KSH hivatalos adatai alapján 2012-ben 57 lakosa volt.

KOVÁCS GÁBOR: 36 éves, művelődési és felnőttképzési menedzser, okleveles humán szervező, a Pécsi Tudományegyetemen végzett 2007-ben. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Baranya Megyei Irodájában módszertani referens szakterülete a közösségfejlesztés, projekttervezés, stratégiaalkotás.

NOVÁK PÉTER: 33 éves, a Csermajori Tejipari szakközépiskolában érettségizett, a keszthelyi Georgikonon gyógy- és fűszernövény természetét tanult, a Pécsi Tudományegyetemen szerzett közgazdász és emberi erőforrás menedzser végzettségeket. Saját Kft-jében krómfelület importált az Egyesült Államokból, jelenleg Kovácsszénája község polgármestere, magánszemélyként földet művel és kecskéket tart. Hobbija a motocross, snowboard, windsurf, mountain bike, rally és minden ami az extrém sport kategóriájába befér.

Kultúrával marasztaló Alibánfa

Beszélgetés Cziráki Imrével, Alibánfa polgármesterével

Alibánfa Zala megye északi részén, Zalaegerszegtől 11 km-re fekszik a Zala folyó partján. Az itt élők valaha az erdőgazdálkodás köré szervezték az életüket, így minden épület fából készült. A faluból három építmény került be a zalaegerszegi Falumúzeumba: egy füstös-konyhás boronaház, egy hétszögletes fa pálinkafőző és egy harangláb. Az egykori szerez település ma egyike a Zalaegerszeg vonzáskörzetébe tartozó kisközségeknek: az itt lakók ingáznak a nagyvárosi munkahely és idilli, falusias otthonuk között. Alibánfa maroknyi lakossága kreatív közösség: a 440 fős településen rendszerek a kulturális, családi és sportprogramok, színjátszó csoport, dalkör működik – utóbbinak maga a polgármester, Cziráki Imre is oszlopos tagja, aki a helyi kultúra szervezését az elvándorlás megakadályozásának egyik eszközeként tartja.

Matyasovszky Margit: *Polgármester úr, hány lakosa van most a településnek?*

Cziráki Imre: Napjainkban a település 440 fős, ebből kb. 100 fő a nyugdíjas és 100 fő kiskorú lakos. Sok a munkanélküli, akik szerencsére a közmunkaprogramokban ideiglenesen el tudtak helyezkedni.

M. M.: *Mióta polgármester Alibánfán?*

C. I.: 2010-től, de korábban a legelső ciklusban is én töltöttem be a tisztséget, 1990 és 1994 között. Akkor egy munkahelyváltás miatt félbe kellett szakítanom, most azonban ugyanez a munkahely adta meg a lehetőséget, mert elengedett nyugdíjba, hogy elvállalhassam ezt a ciklust.

M. M.: *Hol dolgozott előtte?*

C. I.: Körmenden egy osztrák érdekeltségű bútorgyárban, ami egy jól funkcionáló, remekül működő cég. A térségben több településen is vannak gyáraik.

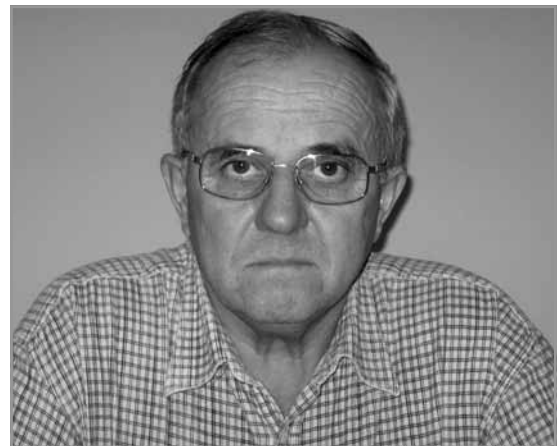
M. M.: *Miben változott meg a polgármester úrnak, illetve a családjának az élete, amióta betölti a tisztséget?*

C. I.: A változást tulajdonképpen mindenben megéljük. Sokkal többet vagyok az emberek között, más irányú elfoglaltságokat, feladatokat kell ellátni. A családommal sajnos kevesebbet tudok lenni a programok sűrűsége miatt, de szerencsére így is marad időm rájuk, hisz az ember, amire akar, arra tud is időt szakítani! Van egy fiam és egy lányom, és mostanra két kislány unokával is büszkélkedhetek, akik 9 és 13 évesek.

M. M.: *A gyerekei milyen gyakran járnak haza?*

C. I.: Egyikük a velünk szemben levő házban lakik, a másik Zalaegerszegen, de heti rendszerességgel hazalátogat.

M. M.: *Ön szerint mivel jár a polgármesterség?*

C. I.: A polgármesterség lényegében olyan, mint egy család, csak a család egy kisebb létszámú, a polgármesterség egy nagyobb lélekszámú, egész települést karol össze. A családban is vannak jó, rossz dolgok egyaránt, így a településen is, csak ez utóbbiban több szálon futnak ezek a dolgok. A problémákat azonban meg kell oldani mind az időseknél, mind a fiataloknál. Meg kell próbálni közös nevezőre jutni, hogy mindegyik fél a lehető legjobban járjon.

M. M.: *A faluban milyen kulturális eseményeket tud generálni, mint polgármester?*

C. I.: Az a nagy szerencsénk itt a községben, hogy vannak olyanok, akik szeretik szervezni és véghezvinni a kulturális programokat. Működik amatőr színjátszó csoport, fiatalokból,

idősekből tevődik össze, akiknek az elmúlt évben bemutatójuk is volt, itt helyben. Azóta szerencsére több helyre is hívták őket, Zalaszentivánra és Zalaszentgyörgyre is, többek között alapítványi bálók műsoraihoz. Amióta pedig beindult a Spiritusz program, más helyeken is felléptek, hatalmas sikert aratva.

M. M.: *Mondana pár szót a Spiritusz programról?*

C. I.: A program a Zalai Falvakért Egyesület pályázata, melynek célja a vidéket felvállalni képes, a helyi közéletet aktívan formáló kreatív emberek, közösségek megerősítése. Az Alibánfa Fejlődéséért Közalapítvány elnöke és még két településbeli személy az illetékes a Spiritusz projektben, ők vezénylik és koordinálják a kapcsolódó folyamatokat, programokat.

M. M.: *A Közalapítványon kívül hány civil szervezet működik a községben?*

C. I.: Az említett közalapítványon kívül van egy sportkörünk, ami lényegében a labdarúgásban telik ki és van a helyi Polgárőr Egyesület, tehát összesen három civil szervezetünk van.

M. M.: *Minden korosztályt le tudnak fedni ezekkel a szervezetekkel?*

C. I.: Lényegében igen, ráadásul működik egy dalkör is, a Lila Akác Dalkör, aminek én is tagja vagyok: ez az Alibánfa Fejlődéséért Közalapítvány keretein belül működik, akár csak a helyi nyugdíjasklub és az ifjúsági szervezet.

M. M.: *A dalkör milyen dalokat ad elő, illetve hol lépnek fel?*

C. I.: Az énektanárunk Zalaegerszegről jár ki hozzánk heti rend-

szerességgel, egy-egy órás próbára. A próbáink a faluházunk kistermében zajlanak. Lényegében népdalokat adunk elő nemzeti ünnepeinken és más jeles napokon. Természetesen ezekhez az alkalmakhoz illő dalokat is tanulunk, de minden nemű helyi rendezvényen részt veszünk, például az idősek napján vagy falunapon. Felléptünk már a környező településeken is, és a jövőben is tervezzük, hogy megmutassuk a tudásunkat, például Abasáron a Katonadalok Fesztiválján.

M. M.: *A hétvégén lezajlott Egervári kistérségi vásáron hogy sikerült a fellépésük?*

C. I.: Szerencsére ismét jól szerepeltünk, de mondhatjuk, hogy ezen a rendezvényen már „törzsvendégnek” számítunk. Ezenkívül a 10. évfordulóját ünneplő Lakhegyi Daloskör is meghívott minket a zártkörű rendezvényükre, amelyen velünk együtt négy dalkör lépett fel. A születésnap összejövetel nagyon jól sikerült, zá-

rása belenyúlt a késő esti órákba. Reméljük, hogy jövőre nekünk is sikerül idecsábítanunk őket, hiszen 2015-ben a Lila Akác Dalkör lesz 10 éves.

M. M.: *A faluház milyen rendszerességgel van nyitva?*

C. I.: A faluház mindenki előtt nyitva áll. Igény szerint várja az érdeklődőket, rendezvényeken és téli estéken a fiataloknak nyújt lehetőséget a közösségi élet megélésére. Ekkor sportolási lehetőséget biztosít, úgymint asztalitenisz és csocsó. Nyáron a faluház területéhez tartozó játszótér várja a mozogni vágyókat. Az épülethez tartozó zöldövezet elég nagy, így a focipálya is itt található. Az épületben működik a büfé, ahol frissítőt lehet vásárolni.

M. M.: *Milyen új közművelődési és kulturális programokat sikerült elindítani, megvalósítani az ön ciklusában?*

C. I.: Tavaly a Nemzeti Művelődési Intézet Zala Megyei Irodájával közösen sikerült megszervezni a Kapunyitogató rendezvényt, aminek kifejezetten nagy sikere volt. Ennek záróakkordjaként lépett fel a Kanizsai Tánckör, ami azért volt különleges, mert a helybeliek különösen érdeklődők a messzebről érkezett fellépők iránt.

Jelenleg folyik egy nagyberuházás: a LEADER pályázaton nyertünk közel nettó 23 millió forintot, amiből a régi épület teljes korszerűsítése, átépítése kapcsán egy Konferenciaterem és Helytörténeti ház fog létrejönni. Az átadás várhatóan a jövő hónapban lesz. Az itt létrejövő állandó kiállításhoz pedig folyamatosan gyűjtjük

a helyi értékeket. Ide szeretnénk átköltöztetni a dalkörünket vagy épp a könyvtárat is, hisz a faluházunk kezd túlszűfolt lenni. A könyvtárunk könyvvállománya folyamatosan cserélődik, együttműködünk a mozgókönyvtárral. Jövőbeni terveink között szerepel a faluház nyílászáróinak felújítása is.

M. M.: *A Nemzeti Művelődési Intézet által szervezett Kapunyitogató rendezvény milyen folyamatot indított el a településen?*

C. I.: Szükség lenne olyan kézműves foglalkozásokra, közösségépítő programokra, amilyeneket a Kapunyitogató is felölelt, azonban nincs meg hozzá a megfelelő szakképzett ember, aki ezt koordinálni tudná. A helytörténeti házban kiállításra kerülő tárgyi és szellemi emlékek összegyűjtésének fontosságát illetően a Nemzeti Művelődési Intézettől is megerősítést kaptunk.

M. M.: *Melyek a rendszeresen viszatérő kulturális rendezvények a településen?*

C. I.: Nyaranta egy alkalommal kétnapos nyári elfoglaltságot szoktunk szervezni a gyerekeknek, ami mozgásra, sportolásra biztosít nekik lehetőséget, és remek közösségépítő programokkal is találkozhatnak. Ennek megvalósításában a szülők is nagy segítségünkre vannak. Minden évben megrendezzük a Mikulásvárót, a karácsonyi ünnepségünket és az idősök napi rendezvényünket. Ezenfelül rendszeresen ellátogatunk Novára, az aratóversenyre, ahol szép sikereket értünk el.

M. M.: *Milyen kulturális programokat szeretne a jövőben megszervezni?*

C. I.: Természetesen a szokásos programjainkat szeretnénk megtartani, a falunapot, az idősök napját, a nemzeti ünnepeket vagy épp a valáshoz köthető ünnepeinket. Ezenkívül a Konferenciaterem avatása is egy nagyobb szabású rendezvény keretein belül valósul meg. Településünkön él egy személy, aki idén július 26-án lesz 100 éves, neki is szeretnénk egy ünnepséget szervezni. Elvégre nem kis dolog, ha egy ekkora településen, mint Alibánfa, él egy ilyen sokat látott ember. Úgy gondolom, hogy büszkék lehetünk rá és megérdemli, hogy egy összefogott szervezzünk a születésnapján.

M. M.: *Milyen hatással van Zalaegerszeg közelsége?*

C. I.: A város közelsége nagy feladat elé állítja a rendezvények szervezőit a programok nagysága vagy színvonala tekintetében is. Mindemellett a helyi lakosság igényeit kell elsősorban szem előtt tartani. A földrajzi elhelyezkedésen túl a lakosság létszáma és összetétele is meghatározó: Alibánfa inkább előregedő település. A legnagyobb befolyásoló tényező az anyagi helyzet. Nincs helyi munkalehetőség. Ez gondot jelent a családoknak és az önkormányzatnak egyaránt. A munkahellyel rendelkezők többnyire a közeli városba járnak dolgozni. A közmunka valamelyest segítséget jelent, a Kulturális Közfoglalkoztatási Programban is részt vettünk, örülnénk, ha folytatódna. A település kulturális élete nem vonatkoztatható el a falu mindennapi életétől, az itt élők jóérzésétől, ezért fontos fenntartani és gondoskodni róla.

CZIRÁKI IMRE polgármester, 2010-től áll a falu élén. Családfő, két gyermeke és kettő unokája van. Nyugdíjas, aki azonban a közéletben tevékeny szerepet tölt be, önkormányzati és civil oldalon is.

MATYASOVSKY MARGIT művelődésszervező, térségfejlesztő, vidékfejlesztési menedzser és marketing tanácsadó. A Nemzeti Művelődési Intézet Zala Megyei Irodájának munkatársa 2013 év novemberétől a TÁMOP-3.2.3.B-12/1C-2013-0001 számú „Többcélú közösségi terek fejlesztése” című projektben kulturális koordinátori feladatokat lát el. Részt vesz az élethosszig tartó tanulás és a helyi értéktárak kialakítását elősegítő programokban.

„Már csak felfelé vezetett út”

Beszélgetés Dobos Károlynéval, Gyulaj polgármesterével

Ahhoz, hogy elérjem a települést, melynek polgármesterével beszéltem meg találkozót, egy cser-tölgyerdőn haladok át. Nem messze lakom innen, sokadszor teszem meg ezt az utat, de ahogy minden alkalommal, most is lenyűgöz a táj szépsége, nyugalma. A gyulaji erdőben – mert itt visz át az utam – Európa leghíresebb dámvad állománya él. A 7800 hektáros Gyulaji Vadrezervátum hajdan Esterházy-birtok volt, területén a krónikák szerint a 19. században terült el Magyarország legnagyobb vadaskertje. Számomra semmi nem adja jobban vissza ennek a vidéknek a hangulatát, mint Illyés Gyula *Tolnai erdő* című verse:

„Örvénylik, mint a víz árja,
százezer tölgy koronája;
fut a tajték, száll a hullám
egymillió makkfa csúcán;
mint a tenger, a kerengő,
olyan ez a nyári erdő,
olyan tömött, olyan kemény,
elmehetnék a tetején.”

Merengésből azonban egy ugyancsak költői, de kevésbé idilli mondat zökkent ki, melyet Balipap Ferenc népművelő, közösségfejlesztő mondott sokszor: „Nekünk az erdőből csak a madárfütty jutott...” Az ő szülőfalujába tartok, a Tolna megyei Gyulajra, mely a Dombóvári járásban fekszik. Az egykor jó adottságokkal, kitűnő termőföldekkel rendelkező, élénk társadalmi, gazdasági életet élő falu a 20. században, különösen a második világháború után komoly válsághelyzeteket élt meg. Az erdőt körbekerítették, mindössze egyetlen irányban építettek ki aszfalt utat, így a falu zsáktelepüléssé vált. A sikeres múlttal rendelkező falu a kilencvenes évekre gazdasági, társadalmi problémákkal, nehézségekkel küzdő, elszegényedett település lett, az aktív korú lakosság többsége hátrányos helyzetű, szakképzetlen, roma származású. A munkaképes, tanultabb lakosság elvándorolt, a helyi oktatás mélyrepülésbe kezdett, a fejlesztések a rendszerváltás környékén is elma-

radtak. Napjainkban az 1018 fő lélekszámú település lakosságának 65%-a, az iskola tanulóinak 98 %-a cigány származású. A kilátástalan helyzetben lévő, foglalkoztatási, szociális gondokkal küzdő település életében azonban az elmúlt évek egy új korszakot nyitottak meg, hiszen a falu vezetése olyan programok megvalósításába kezdett, melyek a helyi igényekhez, lehetőségekhez alkalmazkodnak. A gyulaji önkormányzat és a falu intézményei minden lehetőséget megragadnak a felzárkóztatás előmozdítására, a foglalkoztatás elősegítésére, az öngondoskodás bevezetésére, elterjesztésére. Minderről már a polgármester asszonytól, Dobos Károlynétól tudok meg részleteket, akivel a falu iskolájában találkozom. Az ő személyéhez, tevékenységéhez, tenni akarásához, a település iránti elkötelezettségéhez köthetők a változások.

Zink Judit: *Mivel már évek óta ismerjük egymást, tudom, hogy hosszú út vezetett idáig. Gyulajról az elmúlt évtizedekben legtöbbször negatív híreket hallhattunk, újságcikkek, személyes beszélgetések is mindig a nehézségekről, gondokról szóltak. Ebben a kilátástalannak tűnő helyzetben vetted át a falu vezetését, mi ösztönözt erre, miben láttad a kiutat, a fejlődés lehetőségét?*

Közfoglalkoztatás a levendula ültetvényen

Dobos Károlyné: Bár nem itt születtem, de gyermekkorom óta itt élek Gyulajon, nagyon szeretem a településemet. A legnehezebb korszakokban sem gondoltam arra, hogy másutt keressem a boldogulásom, sőt talán ez még inkább arra sarkallt, hogy tegyek valamit azért, hogy ez megváltozzon. Tanulmányaim végeztével is itthon maradtam, 31 évig voltam az iskola gazdaságvezetője, majd a rendszerváltástól a település alpolgármestere, 2006 óta pedig polgármestere. A falu ebben az időszakban rendkívül rossz pénzügyi helyzetben volt, sok probléma mellett azt éreztem a legégetőbbnek, hogy az önkormányzat nem tudta finanszírozni az oktatási intézményt, pedig addig a kistérség 16 települése közül csak Gyulaj tartott fenn önállóan 8 osztályos általános iskolát, minden más település iskolatársulásban működött. Mivel akkor már három évtizede az iskola volt az életem, így csak arra tudtam gondolni, hogy minden nehézség és akadály ellenére megmaradjon a településen a nyolc osztályos iskola. A tanulók döntő többsége halmozottan hátrányos helyzetű volt akkor is, így számukra és a családok számára is többlet nehézségeket jelentett volna akár a felső tagozat megszűnése is. Az iskolák állami átvételéig így sikerült fenntartani, működtetni az iskolát, nem kell hangsúlyoznom, hogy egy település, elsősorban egy kistelepülés fennma-

radásában, a helyi közösség életben tartásában, fejlesztésében milyen fontos szerepe van az iskolának. 2007-ben ezért több, hasonlóan gondolkodó Tolna megyei kollégámmal együtt létrehoztuk a Kisiskolák Megmentéséért Alapítványt. Ugyanebben az évben egy sikeres pályázatunk eredményeként 141 millió forintos felújítást tudtunk megvalósítani, és 21. századi körülményeket teremteni a gyerekeinknek.

A másik, kardinális probléma a munkanélküliség volt, egyrészt a munkahelyek hiánya, hiszen a faluban nincs jelentős munkaadó, nagyobb létszámot foglalkoztatni tudó cég, vállalkozás és sajnos szakképzett munkaerő sem. Szerencsére ez az időszak egybeesett azzal, amikor elkezdődtek a hagyományos közfoglalkoztatási programok. Megválasztásomtól kezdődően olyan programban gondolkodtam, mely munkát tud adni az itt élőknek, számtalanszor hallották tőlem azt a mondatot, hogy én azt szeretném, ha nem segélyért állnának sorba, hanem munkabéért.

Cz. J.: Ez a cél, elhatározás olyannyira megvalósult, hogy ma már mintaként szolgál sok, hasonlóan hátrányos helyzetű település számára. Nem véletlenül vehették át munkád elismeréséül 2012-ben uniós díjat az Európai Bizottság által szervezett ünnepségen. A díj neve önmagáért

beszél: Mayors Making the Most of EU Funds for Roma Inclusion (MERI), vagyis a Polgármesterek EU-forrásokkal a romák integrációjáért. Azon polgármesterek részesülhetnek ilyen kitüntető címben, akik a legeredményesebben használják fel az EU-s forrásokat a foglalkoztatás, az oktatás, az egészségügy, a lakhatás és a közszolgáltatások területén. A tavalyi évben pedig a Belügyminisztérium is kitüntetéssel ismerte el a munkádat, a közfoglalkoztatásban elért eredményeidet.

D. K-né: Nagyon büszke vagyok rá, de ahogy a díjak átvételekor is hangsúlyoztam, ehhez szükség volt a munkatársaimra, a falu összefogására, számtalan segítő személy és szervezet hozzájárulására, és a megvalósításhoz szükséges pénzügyi támogatásra. Mindehhez szövetségesre letem az iskola igazgatójában, a képviselőtestületben és a Gyulajért Alapítványban is.

Cz. J.: A folyamatokat viszont te indítottad el, te koordinálad. Megválasztásodtól egy olyan termelő, szociális jellegű földprogramban gondolkodtál, mely munkát adhat a falu kiemelkedően nagyszámú munkanélkülijének. Mik voltak azok a kezdeti lépések, melyek elindították a fejlődést és megalapozták a mai viszonyokat?

D. K-né: Az elképzeléseim 2009-től kezdtek megvalósulni, ekkor ismerkedtem meg különböző workshopokon a Sorsfordító-sorsformáló munkaerőpiaci programmal. Ez önkormányzatok bevonásával képzést és egy év bértámogatást adott tartós munkanélkülieknek. A program célja az volt, hogy az önkormányzat kezdjen el termelni a saját földterületén, a megtermelt árut pedig a falu konyháján használjuk fel; amennyire lehet, ebből fedezzük az alapanyag szükségletet. Kezdetben 1 hektáron zajlott a gazdálkodás, a képzésbe első körben 10 főt vontunk be, akik gyakorlatuk során 1 millió forint értéket állítottak elő a konyha számára. Az évek során újabb és újabb földterületeket vontunk művelésbe, jelenleg 12 hektáron termelünk, a zöldség- és gyümölcs- és gyógynövényeket is, ez utóbbi szárításához, feldolgozásához is megteremtettük a feltételeket. Ter-

mészetesen bekapcsolódtunk a Start munkaprogramba is, mellyel nemcsak a foglalkoztatottak létszámát tudtuk bővíteni, hanem a gazdálkodáshoz szükséges eszközöket is tudtuk vásárolni, szerszámokat, munkagépeket, és ami nagyon lényeges, egy hűtőkamerát is be tudtunk üzemelni, ahol a megtermelt zöldségeket tudjuk lefagyasztani. Ezenfelül helyben tesszük el a savanyúságot, lekvárt főzünk, így egész évre, 100%-ban biztosítani tudjuk a konyha ellátását, mely az óvodára, iskolára, idősek napközijére is főz. Ma már magunk termeljük meg a vetőmagot is. Ezzel példát adtunk az itt élőknek, és ösztönöztük őket saját kertjeik megművelésére. Nem mondom azt, hogy kezdetben nem voltak nehézségeink, vagy, hogy nem tapasztaltunk ellenállást, de bízunk benne, hogy a jó példa ragadós, és mind több családot sikerül bevonnunk ebbe a programba is. Ennek megerősítésére az iskolában elindult a 9–10. évfolyamos mezőgazdasági szakképesítést adó osztály, ahol már a diákok is megtanulják a kertészkedést. Ez a program – ahogy sok más kitűnő kezdeményezés – az iskola igazgatójának, Lacza Zoltánnénak köszönhető, akivel kitűnő, állandó és folyamatos kapcsolatban vagyunk. Csak közös erővel, egymás segítségével, szakmai támogatásával, közös gondolkodással tudunk elérni eredményt. Az iskola is él minden pályázati lehetőséggel,

Gazdaságfejlesztő kerekasztal az NMI Tolna megyei irodájával

ezért számos, felzárkóztatást elősegítő pályázatban vesz részt. Céljuk, hogy már a fiatalokban, gyerekekben kialakítsák a belső késztetést sorsuk jobbra fordítására.

Cz. J.: A Nemzeti Művelődési Intézet Tolna Megyei Irodája által a tavalyi évben indított gazdaságfejlesztő kerekasztal azon összejövetelén, melynek Gyulaj adott otthont, szó esett arról is, hogy bekapcsolódtatok a „Nyúl-unk a munkáért!” programba.

D. K-né: Igen, ezt a lehetőséget sem hagytuk ki, ennek segítségével

újra beindult a faluban a kisállattenyésztés is. Mivel a takarmányárak növekedése nem tett jót a programnak, így tavaly már takarmánynövényeket is természetünk az állattartás biztosításához. Jelenleg 14 családnál vannak nyulak, és az önkormányzat is folytatja a tenyésztést, hogy egészséges nyúlhús is kerüljön a helyi intézményekben az asztalra.

Cz. J.: Mindezekkel a kis lépésekkel – melyek persze itt helyben nagy jelentőségűek – sikerült-e jelentősen csökkenteni a munkanélküliséget, hogyan hatott mindez a helyi társadalomra, a közösségre?

D. K-né: Nem mondom azt, hogy varázsütésre megszűnt minden problémánk, és hogy sikerült felszámolnunk helyben a munkanélküliséget. De ha azt mondom, hogy a programok megkezdése előtt volt olyan hónap, amikor 150-en álltak a hivatal előtt foglalkoztatást helyettesítő támogatásért, majd ugyanezeknek az embereknek a nagy többsége bekapcsolódhatott a közfoglalkoztatásba, amivel értékkeremtő munkát végzett, azt gondolom, ez óriási eredmény. Legalább ennyire fontos, hogy a dolgozók közösséget alkotnak, mely meghatározza a település mindennapjait.

Cz. J.: Nemcsak az úgynevezett hagyományos közfoglalkoztatásba kap-

Fejlesztő foglalkozás

Baba–mama klub

csolódott be a település, de mikor a tavalyi év elején felmértük, hogy a megyében mely intézmények, szervezetek, önkormányzatok lennének partnereink a kulturális közfoglalkoztatásban, erre is elsősk között jelentkeztetek.

D. K-né: Igen, ahogy mondtam, egyetlen lehetőséget sem hagyunk ki, ami a falu fejlesztését szolgálja. Így örültünk ennek is, a programban dolgozó érettségizett cigány fiatalember számos olyan tevékenységbe kapcsolódhat be, olyan értelmes munkát végezhet, mely a saját közössége számára van.

Cz. J.: Magam is több olyan helyi társadalomfejlesztő, közösségfejlesztő

programról hallottam, melyek jelenleg is zajlanak itt a faluban.

D. K-né: Az egyik 2013 februárjában indult, a címe „Összetett beavatkozás a gyulai Völgy-telep társadalmi integrációjáért” című TÁMOP pályázatunk, mely 2 év időtartamú, 145 millió forintot nyertünk rá. A program célja szegregált lakókörnyezetben, mélyszegénységben élő, hátrányos helyzetű emberek társadalmi felzárkóztatásának, integrációjának segítése. Szociális, egészségügyi, oktatási, közösségfejlesztési, családgondozási feladatokat végzünk ez alatt a két év alatt. A program megvalósításának érdekében közös konzorciumot alkotott az önkormányzat a Türr Ist-

ván Képző és Kutató Intézettel, a Tolna Megyei Kormányhivatallal, a Gyulaiért Alapítvánnyal és a Magyar Máltai Szeretetszolgálattal, akikkel egyébként évekre visszanyúló kapcsolatunk van, és rengeteg segítséget kaptunk tőlük eddig is. Különösen munkatársuktól, Dr. Németh Nándortól, aki Gyulaj szülötte, és elszármazottként, területfejlesztőként tudásával, tapasztalatával, munkájával támogatja a falut, segíti a fejlesztési folyamatokat.

Cz. J.: A program segítségével olyan épületek is megújultak, melyek közösségi térként funkcionálnak, ahol a helyiek rendszeresen találkoznak, és segítséget is kaphatnak a mindennapokban. Melyek ezek?

D. K-né: Két épületet újítottunk meg, az egyik a Csillagpont, ami tulajdonképpen egy szolgáltató tér, itt szociális és más ügyekben is segítséget, tanácsot nyújtó fejlesztőpedagógusok várják a helyieket, a másik a Csillagház, amely elsősorban közösségi ház funkciót tölt be. Az átépítés során kialakított terekben lehetőség van különböző gyermekfoglalkozások, játszótér tartására, filmvetítésekre, oktatásra, internetezésre, mozgásos, zenei foglalkozásokra. Működik itt kézimunka szakkör, baba–mama klub, sokszor van közös főzés, de szívesen betérnek csupán beszélgetni is az emberek. Rendszeresen jár a Csillagházba a falu plébánosa és hitoktatója, zajlanak itt hittanórák elsősorban felnőtteknek, mert a gyerekeknek az iskolában minden évfolyamon folyik hitoktatás. A komplex telepprogram újszerűsége az intenzív jelenlétben rejlik, a programban dolgozó fejlesztő pedagógusok nemcsak az iskolás korosztállyal foglalkoznak, hanem a felnőtt lakossággal is, segítik az egyéni fejlesztésüket. A szakemberek hangsúlyt fektetnek a deviancia megelőzésre, valamint a képességek felmérésére is. A program során adósságkezelési, életvezetési és a családi életre felkészítő foglalkozások is zajlanak.

A másik kulturális programunk a *Közösséget a jövőért* program, melynek keretében közösségépítő, hagyományörző táborokat, programokat rendezünk, kiemelt figyelmet szentelve a beás cigány hagyományoknak, ugyanis a mi településünkön élő cigá-

Cigány népismeret óra

nyok beások. Fontosnak tartjuk, hogy őrizzük ezeket a hagyományokat, ennek érdekében zajlik az iskolában cigány tánc tanítás a magyar mellett, ebből nőtt ki a helyi arany minősítéses cigánytánc csoport. Minden évben megrendezzük a Mesterségek Napját, ahol a hagyományos cigány mesterségeket mutatják be, tanítják vissza a faluban élő mesterek, mint például a vályogvetést, kosárfonást. Az iskolában cigány népismeret tanítás is folyik elsőtől nyolcadik osztályig, eldicsekedhetek vele, hogy az Országos Cigány Népismereti Versenyen, mely az országos tanulmányi versenyek sorába illeszkedik, az elmúlt években mindig bejutottak az országos döntőbe, sőt, az első három helyezett között voltak a gyerekeink.

Kézműves foglalkozás a közösségi házban

Cz. J.: Tudom, hogy több szakember jár hozzátok dolgozni, akár főállásban, vagy egy-egy projekthez kapcsolódóan. Milyen területeken segítik őket a munkátokat?

D. K-né: Egyik nagy problémánk jelenleg is a helyben lakó értelmiség hiánya, ezért vidékről járnak hozzánk szakemberek, számos területen kapcsolódtak be az itt élőket segítő programokba, és nyugodtan mond-

hatom, hogy bár nem itt laknak, de mégis együtt élnek a településsel. Van két főállású és két félállású szociális munkásunk, három fejlesztő pedagógusunk, egy sportedzőnk, de két közösségi programszervezőnk is, akik viszont helyi, cigány fiatalok, és fontos pillérei a programnak. Nekik ráadásul helyiként kezdettől fogva adott a hely- és emberismeretük.

Cz. J.: Amikor az imént a közösségi terekről beszélünk, kimaradt a művelődési ház. Ez a szocreál stílusú épület zárva tart, vagy vannak olyan programok, rendezvények, mikor használja a faluközösség?

D. K-né: Az épület valóban 1968-ban épült, az akkori kor igényeinek, építészeti stílusának megfelelően. A földszinten nagyterem, klubszoba található, az emeleten a könyvtár funkcionál, heti két alkalommal. A művelődési háznak nincs állandó nyitva tartása, a téli hónapokban nem tudjuk kifűteni, viszont a fűtési szezonon kívül több programnak helyt ad, így iskolai, falusi ünnepeknek, borversenynek, falunapnak, elszármazottak találkozójának, családi napnak, idősek napjának, szüreti napnak. Itt kicsit megint büszkélkedhetek, mert nyertünk Leader-pályázaton 10 millió forintot a felújítására, ami rövidesen meg is kezdődik. De amikor közösségi terekről, színterekről beszélgetünk, mindenképpen meg kell említenem, hogy az önkormányzat, az iskola és az egyház szoros kapcsolatának köszönhetően, a templomunkban – mely Tolna megye egyik legősibb, 1752-ben épült temploma – is egyre többször tartunk közösségi rendezvényeket, különösen advent és karácsony táján. A falubeliek közül egyébként egyre többen vesznek részt a szentmiséken is, sokszor erejükön felül tesznek is a templomért, és az

Cigánytánc csoport

elszármozottak is segítenek. A tavalyi falunapon több mint egymillió forintos adomány gyűlt össze, ezt többek között az épület csatornázására fordítottuk.

Cz. J.: Ahogy megálltam az iskola udvarán, láttam egy gyönyörű műfüves pályát. Nyilván ez is pályázati pénzből készült. Van-e most éppen olyan új projektek, tervek, melyek a közeljövőben kerülnek megvalósításra, és a település, a helyi társadalom további fejlesztését szolgálják?

D. K-né: A műfüves pálya 27 millió forintos beruházás volt, melynek önrészt a Máltai Szeretetszolgálat adta a programhoz. Rövidesen egy ünnepség keretében kerül átadásra.

A következő fontos állomás pedig egy 196 millió forintból elkészülő közösségi tartósító üzem és módszertani központ lesz. Az előzőekben említettem, hogy szorgalmazzuk, segítjük, támogatjuk, hogy a helyiek saját kertjeikben termeljék meg a család ellátásához szükséges zöldségeket, gyümölcsöket. Ebben a felépülő üzemből arra is lesz lehetőségük, hogy a megtermelt élelmiszert eltegyék télire, és ebben szakember lesz a segítségükre. Megtanulnak savanyítani, befőzni, mindazon eljárásokat alkalmazni saját háztartásukban is, amit az önkormányzat is tesz a saját konyháján. Terveink között szerepel egy gombatermesztő üzem létrehozása is, mely hosszú távon is megélhetést jelent-

Falunap

hetne az ott dolgozóknak, így a közfoglalkoztatásból az elsődleges munkaerőpiacra is visszakerülhetnének.

Cz. J.: Látva az eredményeiteket, ismerve terveiteket, bízom benne, hogy a mi együttműködésünk is folytatódik!

D. K-né: Mi nyitottak vagyunk minden közös munkára, remélem, erre a jövőben is sor kerül. Már most meghívlak arra az ünnepségre, melynek keretében az említett Csillagház felveszi a falu szülőtte nevét, és Bali-

pap Ferenc Közösségi Házként működik majd tovább.

Cz. J.: Nagyon köszönöm, természetesen itt leszek.

DOBOS KÁROLYNÉ 1956. július 4-én született Pinchehlyen. Általános iskolai tanulmányai befejezése után 1974-ben érettségizett a Perczel Mór Közgazdasági Szakközépiskolában, Bonyhádon. Első munkahelye a Gyulaji Mezőgazdasági Termelőszövetkezet volt, itt dolgozott 1975 januárjáig, 1986-ban mérlegképes könyvelői képesítést szerzett. 2006-ig a helyi általános iskolában látta el a gazdaságvezetői teendőket. A rendszerváltás óta tagja volt a képviselő testületnek, alpolgármesterként tevékenykedett. 2006. október 1-jétől Gyulaj község polgármesteri tisztségét tölti be. 1976-ban kötött házasságot, egy leánygyermek született, aki a dombóvári Szent Orsolya Általános Iskolában pedagógus.

CZINK JUDIT a Nemzeti Művelődési Intézet Tolna Megyei Irodájának vezetője, három évtizede dolgozik művelődésszervezőként. Alapdiplomáját a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán szerezte, később felsőfokú kulturális menedzser végzettséget, majd az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán múzeumpedagógus szakdiplomát szerzett. Tolna megyében, Tamásiban él, szakmai pályafutását a helyi művelődési központban kezdte, majd a Magyar Művelődési Intézet Oktatási Osztályán dolgozott. Innét hazatérve, közel két évtizede végez közművelődési módszertani feladatellátást Tolna megyében.

Családi nap

„Amelyik településnek nincs múltja, annak nincs se jelene, se jövője”

Beszélgetés Udzeliné Murányi Enikővel

Heves megye északi kapujában, Balaton községben, készségesen fogad a település első embere, Udzeliné Murányi Enikő. A polgármester asszonyt egy évvel ezelőtt ismertem meg. Lendületes személye, nyitott látásmódja azóta számtalan – közös beszélgetés eredményezte – közösségfejlesztő kezdeményezésnek teremtett táptalajt.

Udzeliné Murányi Enikő: Ez a Balaton nem az a Balaton, aminek képe a szó hallatán mindenkinek elsőre megjelenik. Mi egy kistelepülés vagyunk az Észak-Magyarországi régió Heves-megyei és Borsod-megyei ha-

tárán. 1100 fős település, amely gyakorlatilag minden várostól messze van. Ez azt jelenti, hogy munkalehetőség is nagyon kevés van nálunk. Balaton öregedő település, viszont – és erre büszkék lehetünk – a fiataljaink mind lokálpatrióták: ha nem is tudnak mindig hazajönni, de sokat segítenek. Az iskolánkat sikerült megtartanunk. Egy település addig él, míg iskolája van és óvodája: nekünk mindkettő jól működik.

Időközi választással lettem polgármester: 2012. május óta vagyok hivatalban. Előtte testületi tag voltam a pénzügyi bizottságban. A településnek tetemes adóssága volt: kb. havi 25 millió mínuszunk volt 2012 májusában. Év végére már sikerült ledolgoznunk 16 millióra, és a települések válságrendezésekor az állam kifizette a 16 millió tartozásunkat is. Ennek alapján elmondhatjuk, hogy a tavalyi évet null szaldóval zártuk, mert egy forint tartozást nem halmoztunk fel. Erre azért vagyunk különösen büszkék, mert más településnek ugyancsak kifizették decemberben a mínuszát, de már májusban hitelhez folyamodtak.

Macz Orsolya: *Ez valóban szép eredmény. Milyen lépésekkel sikerült ezt a stabilitást elérni?*

U-né M. E.: Úgy gazdálkodtunk, mint otthon. Mivel a változások évében lettem polgármester, nem volt

kérdés, társultunk. Kis település vagyunk, önállóan már nem tudtunk volna fennmaradni. 3 község csatlakozott a társuláshoz: Balaton, Mikófalva és Bekölce, Balaton székhellyel. Így Balatonban, a közös hivatalban kilencfős a csapatunk a három településről.

M. O.: *Már az 1980-as években is azon Heves megyei községek közé tartozott Balaton, ahol a legnagyobb volt az ingázók száma. Szegregált település. Egertől bár nem túl messze, mégis közlekedés szempontjából kedvezőtlen fekvéssel. A munkalehetőségek meglehetősen korlátozottak. Mivel foglalkoznak a balatoniak?*

U-né M. E.: Megszűnt a Bélapátfalvai Cementgyár, ami több embernek adott munkát. Nagyon sokan jártak be Egerbe, a Finomszerelvénygyárba, ami már szintén rég bezárt. Egerben a Vilatiban és a Leoniban is nagyon sokan dolgoztak. Jelenleg helyben az iskola és a hivatal intézménye ad munkát. A vállalkozásokkal túl jól nem állunk, néhány boltunk van, ami pár embert foglalkoztat. Nyolcosztályos iskolánkban a pedagógusok és a kiszolgáló személyzet a településről járnak dolgozni. Van óvodánk, önkormányzati konyhánk, ahol szintén mi foglalkoztatunk embereket. A vállalkozások száma elenyésző, a legnagyobb munkaadó szerencsére vagy sajnos, maga az önkormányzat.

M. O.: *Az elmúlt évben az iskola egyházi fenntartás alá került. Mit jelent ez a település számára?*

U-né M. E.: Katolikus település vagyunk, kifejezetten jó hírű az iskolánk, amire mindenki nagyon büszke a településen. A kompetenciamérés eredményét tekintve az országos átlagban előkelő helyen szerepelünk, és ez a kiváló pedagógusgárdának köszönhető. Borsodszentgyörgy, Balaton, Mikófalva, Bekölce gyerekei is hozzánk járnak. Az iskolát magunk ajánlottuk fel működtetésre az egyháznak. A szülők, a gyerekek, a pedagógusok körében felmérést végeztünk, és több mint 90 % döntött az egyház mellett. Polgármesterként én is ezt támogattam: tavaly szeptemberben már egyházi iskolaként kezdtünk. Most 129 gyerekünk van. 10 fővel több, mint mielőtt egyházi iskolává vált volna az intézmény. Közel 60 gyerek balatoni, a többiek bejárók. Az önkormányzat iskolabuszt üzemeltet, amivel hozzuk-visszük a gyerekeket. Bekölcéről, Mikófalváról, Belpátfalváról és Bükk-szentmártonból járnak Balatonba. Az egyik buszunk Borsodnádásdról indul, reményeink szerint onnan is fognak jönni gyerekek. És ami nagyon jó, hogy óvodába is vannak bejáróink. Több mint 35 gyerek van az óvodában, szívesen hozzák ide őket a szülők. Volt nyílt napunk is, nagy volt az érdeklődés. Több mint 20 gyerekünk lesz elsőben.

M. O.: *Milyen terveitek, lehetőségeitek vannak a fiatalok helyben tartására? Van egy művelődési házatok, ami egykor szebb napokat is látott, jó néhány évet zárva tartott. 2013-ban a Nemzeti Művelődési Intézettel közösen szervezett Kapunyitogató programmal újra megnyíltak a kapui. Az egész napos rendezvény sokakat kimozdított. Helyi alkotók is hozzájárultak a sikerhez.*

U-né M. E.: Tavaly a Kapunyitogató programnak nagy sikere volt, nemcsak a településen, más településekről is szívesen jöttek a családok. Nagyon nagy volt az érdeklődés, ennek hatására a Nemzeti Művelődési Intézet kulturális közfoglalkoztatott programjába két fiatal is fölveztünk. Feladatukként kapták, hogy kimondot-

tan a fiatalokat célozzák meg a programokkal. Egy településnek akkor van jövője, ha vannak fiatalok. A fiatalok nem tudtak hova menni, kikapcsolódni, szórakozni, művelődni, így most megpróbáljuk a művelődési házat újra megtölteni étellel. A Kapunyitogató program után az első nagyobb települési rendezvény egy karácsonyi ünnepség volt, Pitti Katalin vendégszereplésével, aki közös barátok által látogatott a településre. A templomban gyűltünk össze. Januártól elkezdtünk különböző programokat szervezni a településen dolgozó kulturális közfoglalkoztatottakkal, és a fiatalok közösségét összefogni. Az iskolába mentek először, ahol a felső tagozatosokat próbálták különböző ötletekkel buzdítani arra, hogy vállalják fel a véleményüket, mondják el, mi érdekli őket. Ebből készült egy felmérés, ami alapján most előadásokat szerveznek a lányok. Elkezdtek mozgolódni, hogy a művelődési házban ismét legyen valami rendezvény. Értéktár kiállítást nyitunk szombaton, a település részéről nagy az érdeklődés. Kapunk régi fotókat, régi eszközöket, amikre mindenki kíváncsi, és reméljük, hogy a fiatalokat is megragadja. Amelyik településnek nincs múltja, annak nincs se jelene, se jövője. A múltból kell kiindulnunk, eloregedő település vagyunk. A település 1100 főjéből 1000 fő szavazóképes korú. Kiskorunk alig van. Mivel sok aktív friss nyugdíjas él itt, megszerveztük a nyugdíjasklubot. A nyugdíjasok fölkarolták a gyerekeket és a fiatalokat. Most is ők segítenek az Értéktár kiállítás szervezésében, mert nagy a tapasztalatuk. A gyereknapot szívügyüknek tartják, és már most tudják, hogy mit szeretnének csinálni a gyerekeinknek és a bejáró gyerekeknek. A kamaszok és a fiatalok segítenek, mert egy akadályversenyben nem biztos, hogy a nyugdíjasaink fognak kimenni a gyerekekkel megismertetni a település szépségeit. Örülhetünk, hogy ilyen összetartó a faluközösségünk.

M. O.: *A decemberben indult kulturális közfoglalkoztatási programba kapcsolódott be az előbb említett két fiatal. Hogyan látod, a művelődési ház életében mit jelent ez a lehetőség? Továbbgondolható a folyamat?*

U-né M. E.: Igen, továbbgondolható mindenképpen. Nagyon örülünk, hogy két fiatal foglalkoztatására lehetőséget kaptunk. Két különböző ember, két különböző gondolkodásmód, mindkettő más érdeklődéssel és sok remek ötlettel. A fiatalokat is érdekli, hogy mi történik a településen, szeretnek itt élni. Szeretnénk, ha lenne olyan emberünk, aki népművelője lehetne a településnek. A művelődési házunk mellett van könyvtárunk is, amit most szeretnénk bővíteni. A kollégáink kreatívak, többféle kézműves foglalkozást is tartanak, melyeken gyakran a szülő a gyerekkel együtt vesz részt. Kaptunk ajándékba egy tájházat, ez az egyetlen régi építésű épület a településen, szeretnénk benne egy helytörténeti múzeumot kialakítani. Mindenképp arra törekszünk, hogy ezt egy fiatal vigye, hogy olyan csinálja, aki életcéljának és életmódjának tartja, hogy a múlttal, a jelennel és a jövővel foglalkozzon. Ha ezt a munkát egy fiatal végzi, nagyobb sikere lesz a kortársak körében a kezdeményezésnek. Így tudja a fiatalokat is mozgósítani.

M. O.: *Mesélj a roma és magyar szülők, gyerekek közös foglalkoztatásáról, az óvodában életre hívott Mosolytáborról, Mosoly napköziről!*

Interaktív népi játék a 2013 Kapunyitogató programban

U-né M. E.: A Mosolytábor volt az első olyan ötlet, amit sikerült megvalósítani, nagyon büszke vagyok a közmunkaprogramban résztvevő anyukákra. Amikor szünet van az iskolában, az anyukáknak választaniuk kell: vagy dolgoznak, vagy otthon maradnak, ennek a megoldására találtuk ki a nyári napközit. Az akkori könyvtárosunk, aki egyébként szakmáját tekintve óvónő is, elvállalta, hogy szervez egy napközit, ahová három évestől tizenkét évesig jöhetnek a gyerekek. Nem kértünk érte térítést. Az óvodában éppen szünet volt, így megkaptuk magát az épületet. A konyhásaink gondoskodtak arról, hogy legyen némi tízórai a gyerekeknek, frissítőnek limonádé. A roma és nem roma szülők részt vettek minden mókában. A gyerekekben felelősségtudat épült ki, a három évesre a tíz évesek vigyáztak. Az anyukák, akik ott tudtak lenni a gyerekekkel, sokat tanultak a hivatásos óvónőtől. Zsömlét sütöttek, készítettünk jégkrémet, amit együtt nyalogattunk el. Erősítette a kapcsolatot ez az egy hét az emberek között. Nálunk nincs „romaprobléma”. Az iskolában sem okoz problémát, hogy ki ki mellett ül. Az itt lakók dolgozó emberek, problémás személyek pedig minden településen akadnak. De nálunk nem ez jellemző. Nincsenek előítéletek, a Mosolytáborban sem voltak. A tábor sikerére jellemző, hogy olyanok is elhozták a gyermekeiket, akik egyébként inkább otthon tartották volna, de a közösség meggyőzőbb volt. Hihetetlen csapatépítő jellege volt a programnak, a gyerekek egymáshoz idomultak, karkötőket készítettek. Örülök neki, hogy ez a közösség efféle összefogásra képes. Azóta az iroda ablakán gyakran bekopog egy-egy fogatlan kisgyerek, és köszön nekem, vagy egyszerűen bejönnek hozzám, esetleg én megyek ki hozzájuk egy kicsit. Ez mindennél többet jelent egy településen.

M. O.: Fontos, hogy a település első embere része legyen a közösségének. A Balaton Maraton futás szervezőjeként is bizonyítottál...

U-né M. E.: A Balaton Maraton igazából csak megszerveztem, de az ötlet nem az én érdemem. Van egy fiatal nyugdíjasunk, Kormos Tiborné

Május1 asszonykórus zenés ébresztője

Erzsike, aki részt vett a Mária Valéria hídfutáson. Edzett keményen, végigcsinálta, és beért a célba. A falutáblától falutábláig kocogást közösen hívtuk életre. Indultak anyukák babakocsival, nagypapák biciklivel, még kerekesszékes résztvevők is volt. Készítettünk sorszámokat, végimentünk a falun. Van, aki két lábon, volt, aki két keréken, ki mivel ért célba. Mivel hosszú a település, megehezünk, megszomjazunk. A nem futók egy kis zsíros kenyérral, teával, egy kis frissítővel vártak minket, s ez még jobban összekovácsolta a települést. A programnak hagyományt szeretnénk teremteni. Kismotorral is nagyon jó versenyt lehetne rendezni a kicsiknek. Mondtam neked, hogy lokálpatrióták a fiataljaink, sokan hazajárnak, és hozzák a családot. Nyáron szeretnénk egy olyan eseményt, hogy a réten egy motorversenyt szerveznénk helyben az ifjú titánoknak két évestől a hat-nyolc évesig – a nagyszülők közreműködésével.

M. O.: ÉMOP pályázatból a 2507-es út felújítására nyertetek forrást. Kismotorokkal akár már a nyáron felavatható lesz az új útszakasz?

U-né M. E.: Biztos vagyok benne. Az első kivitelezési szakasz most kezdődik, április 17-én lesz a műszaki átadás a mónosbéli elágazótól a Balaton tábláig. Májusban következik Balaton belterülete. Hátra van még 2,6 km Borsod-megye határáig. Ha a falu közepéig eljutnak, már a motorversenyünknek sem lesz akadálya.

M. O.: Túrázni rendszeresen szoktatok...

U-né M. E.: Évente négyszer-ötször túrázunk együtt. A Faluközösség – ami egyelőre nincs bejegyezve egyesületként, de szándékunkban áll ezt intézni – és van egy alapítványunk, amivel időnként sikeresen pályázunk, szervezi és támogatja ezt. 2012-ben 72-en voltunk túrázni Békén, 6-tól 70 évesig bezárólag. A sikere miatt Balaton-környéki kisebb túrákkal rendszeresen sort kerítünk hasonló közös kirándulásokra. Tavaly például a homokbánya felé mentünk, ahol a védett gyurgyalagok fészkelnek. A látványokból mindig felkészül valaki, a gyurgyalagokról például én tartottam a helyszínen ismertetést. Ez a madár megeszi a méheket is, nálunk pedig sok méhész van, így nem a legnépszerűbb madárfaj. Nálunk ered az Eger patak, amire büszkék vagyunk. 2012-ben a patak forrását rendbe tettem, nagy vízimádó vagyok, nekem minden forrás kincs. Szalonnasütőt, kiülőket alakítottunk ki. Két hónapon belül ez a munka folytatódik – biztos, hogy közös szalonnasütés koronázza meg a munkát, amelyen várhatóan minden korosztály részt vesz.

M. O.: Kanyarodjunk vissza a foglalkoztatási helyzethez. Sikeres pályázaton vagytok túl a településen. Ha jól tudom, ugaron fekvő területeket fogtatok fel, és traktort vásároltatok szintén pályázati forrásból.

U-né M. E.: Úgy kezdődött, hogy 2012-ben elkezdtünk gazdálkodni másfél hektáron és nagyon szép eredményeket értünk el. Ennek öröme még több területet felfogtunk és a következő évben már a közutak rendben tartásába is belevágtunk.

M. O.: *Milyen közfoglalkoztatott létszámmal dolgozik a település?*

U-né M. E.: Pillanatnyilag közel 60 fővel. Van 87 regisztrált munkanélkülink. Több mint hatvanat foglalkoztatunk, de még vannak más munkaterületen is.

M. O.: *A településen mindenkinek van feladata, ha jól tudom, mostanság leginkább a földeken.*

U-né M. E.: Igen, a mezőgazdaság fontos a település életében. 2013-ban már fóliasátrunk és nagyon jó termésünk volt. Ez azért jelentős, mert van egy önkormányzati konyhánk, ami közel 150 főre főz. A költségek tekintetében nem mindegy, hogy mindent magunk termelte vagy vásárolt alapanyagból végezzük-e. Hat tonna burgonyát termeltünk tavaly. Ennek köszönhetően csak júliusban kellett krumplit vennünk. Most egy közel háromhektáros ugart fogtunk föl, ami közel 20 éve műveletlen, és nagyon el volt bozótosodva. Kiirtottuk rajta a bozótot, ami eszméletlen nagy munka volt, kaptunk trágyát a környékbeli vállalkozótól, holnap kerül felszántásra. Emellett még több területtel bővültünk, mert a földtulajdonosok úgy vannak velünk, hogy miután látják, mit szeretnénk elérni, partnerek lesznek a céljainkban. Nagyon büszke vagyok a csapatomra! Lehet azt mondani, hogy a közhasznú munka semmit nem ér, nincs látszata, de én ezt megcáfolnám: ha azt, amit a közmunkások három hektáron kiirtottak, vállalkozóval végeztettem volna el, fél milliónál többre került volna a településnek. Ezek az emberek szívvel-lélekkel dolgoztak, bármikor kimentem, nem láttam henyélő embert. Esténként, amikor arra járok és látom a munkájuk eredményét, büszkeség tölt el. Ilyen jó társaság itt még nem volt. Nemrég egy házat is rendbe tettünk, földeket szeretnénk megmunkálni, gyümölcsöst akarunk telepíteni, nyilván erre ősszel sor is kerül. A közelmúltban ismét vettünk egy közel 4000 négyzetméteres területet, s kapunk még hozzá minimum egy hektárt. Szociális szövetkezetet szeretnénk elindítani, már utánajártam, mi ennek a módja. Szeretnénk pályázni, és ehhez már van gépünk is. Heves megyében mi voltunk az egyik kitüntetett, aki a Belügyminisztériumban átvehette a

I. Palóc Világtalálkozó

díjat: 4 millió forintot kapott a település, ebből traktort vásároltunk. Így a kommunális feladatokat könnyebben el tudjuk látni.

M. O.: *Úgy tudom, hogy az, amit ezeken a földeken megtermeltek, az iskolai étkeztetésen kívül a szociális konyhai ellátást is biztosítja.*

U-né M. E.: Igen, sőt feleslegünk is van. Az állattartás egyelőre nem megoldható, mert nincs telephelyünk hozzá, az önkormányzatnak nagyon kevés tulajdona van. Mátraderescsken a polgármester úr állattartással is foglalkozik, a fölöslegünket átadjuk nekik. Termesztünk egyéb takarmánynak való növényt is, többek között marharépat, lucernát, burgonyát és tököt. A tököt visszük takarmánynak Mátraderescskére, a tökmagból viszont olajat sajtolunk. Ezt Mátraderecske, Váraszó és Balaton közösen végzi. A környékünkön más nem gazdálkodik ekkora volumenben és ilyen sokrétűen. A gombatermesztést is elindítjuk idén egy kisebb pincében, a szakmai segítséget közösen oldjuk meg.

M. O.: *Ha már szóba kerültek a településközi együttműködések, milyen kapcsolataitok vannak, akár a környező településekkel, akár a határon túliakkal.*

U-NÉ M. E.: Két szomszédos településsel közös az önkormányzatunk, velük értelemszerűen nagyon szoros

a kapcsolat, hiszen az itt dolgozók végzik a másik két település minden hivatalos munkáját. Mi egy kicsi járás vagyunk, összesen nyolc településsel, amelyekkel gördülékeny az együttműködés, főleg Szilvásváráddal és Nagyvisnyóval. Ez abból adódik, hogy részt vettünk egy olyan pályázati programban, ahol nyertünk egy kazánt és a településekkel közösen egy aprítékoló gépet. Kapcsolatunk van a Tarlórci Baráti Körrel, akikkel a Palóc Világtalálkozó megszervezésében dolgoztunk együtt, mivel Balaton Pálócföldön helyezkedik el. Nagyon jól sikerült a program, és úgy néz ki, ebből egy hosszú távú együttműködés lesz. A táncsoportunk is részt vett a találkozón: a táncot első osztálytól tantárgyként oktatják, de a gyakorlására az iskola elvégzése után is adódik lehetőség, hiszen fiatal hölgyként, úrként is lehet táncolni, a településen pedig tánckör működik.

M. O.: *Hol próbál a táncsoport? A művelődési házban?*

U-NÉ M. E.: Igen, nyáron pedig az iskola tornaszobájában. Az idén is készülünk a Palóc Világtalálkozóra. Van egy erdélyi testvértelepülésünk is pár éve, a Kovászna megyei Felsőrákos. Felsőrákoson folyik a Kormos-patak, a falu lakosainak több mint a fele pedig Kormos előnévvel rendelkezik – így még érdekesebb a dolog. Az idén meglátogatnak minket a felsőrákosiak

– egyik évben ők jönnek, a másik évben mi megyünk.

M. O.: *Tekintsünk egy pillanatra a jövőbe! Milyennek látod a számodra ideális Balaton települést néhány év múlva? Mit szeretnél még elérni településeden?*

U-né M. E.: A közeljövőben egy régóta dédelgetett álmunk válhat valóra: ami nekünk a legjobban hiányzott, az az út. Út nélkül hiába létezik a település. Ha van út, eljutunk a munkahelyekre, elindulhat valamiféle falusi turizmus. Normális körülmények között tudunk eljutni Egerbe, esetleg Ózdra. Munkát is jobban lehet vállalni, ha az ember utazni tud. Sajnos a mi utunk olyan állapotban van, hogy az autószerelőknek maga a Kánaán. A mi autóinkat tízszer annyit kell javítani. Ha az utunk megépül, akkor már a turizmusból is tudunk profitálni, mert a település nem alkalmas arra, hogy pusztán mezőgazdaságból éljenek meg az emberek. A nevünk, amit a magyar tenger is visel, jó marketinget jelent. Szilvásvárad nincs messze, a polgármester úr ajánlott is együttműködési programokat, bármiben partner. El szeretnénk menni a falusi turizmus felé, az egészséges életmód irányába.

M. O.: *Gyönyörű a település.*

U-né M. E.: Ugye? Egészségfejlesztési program beindítását tervezzük. Az itt megtermelt termékek akár biotermékek is lehetnek. Aki szeretne feltöltődni, tiszta környezetben tehetné meg nálunk. A táj olyan, mint egy alpesi táj, mindenki beleszeret, aki erre jár. A jó levegőért, a jó környezetért, a jó közösségért jöjjenek a látogatók!

M. O.: *2013 nyarán a Kapunyitógató program estéjén a többszáz éves hársfa alatt beszélgettünk bogrács mellett. Szerveződnék-e egyéb közösségi események az öreg lombok alá?*

U-né M. E.: Most nyertünk 32 millió forintot pályázaton. Ebből a parkot szeretnénk kialakítani, ott, ahol egy forrás is van, a nagy, öreg hársfa tövében. A hárshoz egy legenda is kapcsolódik... Ügy tartják, ha az a nagy fa egyszer kidőlné, akkor az egész települést előntené a víz. Rengeteg forrásunk van,

egyiknek jobb a vize, mint a másiknak. Nem is tudunk egyetérteni benne, hogy kinek melyik a legjobb. A hársfa alatt nagyon sokat ülnek a fiatalok, idősek. Bármikor összejövünk, mind a hársfa köré rendeződünk. Kitakarítottuk a fönti részt, ahol lehet piknikezni is. Nagyon szép. A hársfa eltakar mindent. Jó kis baráti összejöveteleket lehet rendezni, ahol nem zavarnak a zajok. Ezt a területet is fiatalok, illetve közmunkások tették rendbe.

M. O.: *Egy kiadvány összeállítására készültök Balaton történetéről. Bemutatnád nekem a terveiteket?*

U-né M. E.: Van nekünk egy Kovács Péterünk, aki író és újságíró. Ő írta meg a leghitelesebb módon Balaton történetét. Péter tavaly az évforduló emlékére készítette el a „Balatoniak a Don-kanyarban” című kiadványt, melyet a háborús emlékmű megkoszorúzását követően mutatunk be. Író–olvasó találkozót szerveztünk, ahol nagyon jó hangulatban elbeszélgettek az emberek, és rengeteg ötletet adtak Péternek, aki idén ismét egy kiadvány összeállítására készül. Tervezzük, hogy hazahívjuk az elszármazottakat. A nándorfehérvári diadal emlékére a balatoni harang hazahívja az övéit. A mi harangunknak a párja a Mátyás-templomban van, ez az egyik büszkeségünk! Péterrel bronzkori cserepeket találtunk a kinti földeken, ami bizonyítja, hogy Balaton már nagyon régóta lakott volt. De van avar kori ékszerünk is. Két héten belül jönnek a Nép rajzi Múzeumtól régészek, és átvizsgálják a területet.

M. O.: *Balaton község polgármestereként a nap nagy részében a hivatal körül lehet téged megtalálni. Van azonban egy másik fontos küldetésed is, büszke családanya vagy. A férjed hogy alkalmazkodik a vehemens munkatempóhoz?*

U-né M. E.: Egyszer megkérdeztem a férjemet, hogy tudja elviselni, hogy ennyire aktív vagyok. Erre viszakérdezett: van más választásom? Igazából így ismert meg. Tudja, hogy én vagy csinállok valamit, vagy nem. Képtelen vagyok csak félig-meddig tenni a dolgomat. A lányaim már nagyok, ők nem nagyon vannak itthon velünk. A nagyobbik lányunk Németországban él és dolgozik, a kisebbik – aki a nevelt lányunk – pedig Egerben. Edinát kamaszlányként fogadtuk örökbe. Büszke vagyok rá, mert fantasztikus ember lett belőle. Júniusban általa nagymama leszek, Edinának ugyanis kisfia születik. Remélem, nagymamaként – az időhiányom ellenére is – helyt tudok állni, igyekszem majd minél több időt tölteni a picivel.

M. O.: *Gratulálok, sok örömet kívánok az új családtaghoz! Te magad Balatonon láttál napvilágot?*

U-né M. E.: Igen, és mindig is itt életem. A férjem borsodnádasdi. Már több mint 30 éves házasság vagyunk. Már ő is balatoninak számít.

M. O.: *Köszönöm a beszélgetést! Visszavágyik az ember, ha egyszer nálad járt.*

U-né M. E.: Köszönöm én is!

UDZELINÉ MURÁNYI ENIKŐ vegyész, környezetgazdálkodási agrármérnök /település környezetgazdász/, marketing- reklám menedzser. Hosszú éveket a versenyszférában dolgozott, 2010–2012 között a Heves Megyei Önkormányzat vagyongazdálkodója. 2012-ben időközi választáson lett Balaton község polgármestere. 2013-ban a közmunkaprogramban elért eredményéért belügyminisztériumi kitüntetést kapott. Vadászik, az Egri Borbortól Hölgyek Egyesületének tagja.

MACZ ORSOLYA művelődésszervező, kommunikációs szakember. A Heves Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézetben közművelődési szaktanácsadóként a közművelődési szempontból ellátatlan települések pályázati mentorálásával, művészeti rendezvények szervezésével foglalkozott. 2013 áprilisától a Nemzeti Művelődési Intézet Heves megyei irodájának szakmai munkatársa. Halmozottan hátrányos helyzetű települések programellátásával, pályázati programok szakmai megvalósításával, az ifjúsági közösségek fejlesztési lehetőségeivel, megyei valamint országos művészeti rendezvények, lokális társadalomfejlesztő programok megvalósításával foglalkozik. A TÁMOP 3.2.3. Integrált Községi és Szolgáltató Terek fejlesztése c. projekt Heves megyei kulturális koordinátora.

Közösségi összefogások Nádasdon

Beszélgetés Karvalits Zoltánnal, a Valódi Civil Partnerségért díjas nádasdi önkormányzat polgármesterével és Földes Tímeával, az Együtt Nádasdért Faluszépítő és Fejlesztő Kulturális Egyesület elnökével

Hogyan telnek a mindennapok egy olyan faluban, melynek településfejlesztési koncepcióját közösségfejlesztő szempontok figyelembe vételével dolgozták ki? Nádasd polgármestere, Karvalits Zoltán nem pusztán jó barátja a közösségi művelődésnek, hanem elhivatott szakembere is. A település vezetésével szorosan együttműködik az Együtt Nádasdért Faluszépítő és Fejlesztő Kulturális Egyesület – a szervezetet Földes Tímea képviselte a „hatszemközt” zajló, Nádasd közösségi életének múltját és jelenét bemutató beszélgetésen, melyre 2013 októberében került sor.

A Körmen-d és Vasvár közelében fekvő Vas megyei falu jó példa arra, hogyan lehet tartósan jól együttműködni egy helyi önkormányzatnak és a település civil szervezeteinek. Az együttműködés önmagát gerjesztő folyamattá válik, melynek természetes következménye, hogy a helyi választások olyan falubelieket helyeznek „képviselői” státuszba, akikről az elmúlt időszakban a közösségért tenni akaró ember benyomása alakult ki – vagyis akik ténylegesen „képviselik” a helyi közösség érdekeit. Ideológiai versengés helyett az elért eredmények mérettetnek meg: a mér-

leg serpenyőjébe az kerül, hogy ki tud többletet adni az együttes erővel már megvalósult eredményekhez, ki jeleskedik leginkább a másokkal való együttműködésben. Nádasdon tehát az a természetes kiválasztódás helyezi pozícióba az önkormányzat és a civil szektor meghatározó személyiségeit, ami a tényleges munkát, emberi teljesítőképességet, a másokkal való együttélésben jeleskedő magatartást tartja legfőbb értékeknek.

Pósfay Péter: *Hogyan alakult meg ez a hosszú nevű egyesület? Mire emlékeztek az alakulás időszakából, sikerült-e megőrizni és megvalósítani az eredeti célkitűzéseket?*

Karvalits Zoltán: 1997-ben alakult az egyesület. Földes Tímea akkoriban főiskolán tanult, jómagam pedig a falu művelődési házát vezettem. Az egyesület alakulásának apropója a körülbelül négy évfolyamot megért, a Művelődési Ház által kiadott

A polgármester és az egyesület elnöke

Nádasdi Faluújság megszűnése volt. Sokan szerettük volna, ha továbbra is működne egy települési lap. Kézzenfekvőnek tűnt, hogy egyesületi keretek közt, megújult formában adjuk ki újra.

Földes Tímea: Érdeemes megemlíteni, hogy nem ad hoc alakult az egyesület, hanem egy féléves beszélgetés-sorozat volt a közvetlen előzmény. Alapító tagja egy tucat falubeli volt. Az eredeti alapszabályban ugyanazok a célkitűzések szerepelnek, mint a mostani alapszabályban. Akkor olyan előrelátóan fogalmaztak az alapítók, hogy azokhoz a részekhez nem kellett hozzányúlni, csak a technikai illetve törvényi változásoknak kellett megfeleltetni, és a közhasznú fokozatot kellett beleszőni. Az alapszabály lényegében változatlan maradt.

K. Z.: A beszélgetések a közösségfejlesztők közreműködésével folytak: az újság címadását az ő módszereikkel, közösen végeztük – mindenképpen közös szellemi terméket szerettünk volna. Végül megszületett a *Hétdombi Hírek*. Viszont, ha már egyesületet alapítottunk, több területet fel szerettünk volna ölelni: akkoriban pezsgő kulturális élet folyt a településen, és több közösségi kezdeményezést folytattak lelkes falubeliek, így hagyományörzést, Tóth Hajnalka vezetésével színjátszást, de akadtak olyan minden lében kanál fiatalok, tinédzserek, akiknek szinte második otthonuk volt a művelődési ház. Az alapítók ugyan 30-40 évesek voltak, az egyesület egyes tevékenységeivel mégis a fiatalokat szerettük volna megszólítani. A hagyományörzés például remekül „megbolondította” az ifjakat.

P. P.: *Milyen hagyományok éltek akkor a faluban, amiknek a továbbéltetése ilyen vonzó volt néhány fiatal ember számára?*

K. Z.: Egyrészt a nagyobb, faluünnepszerű rendezvények: például a rönkhúzás vagy más nevén törzsökhúzás, azután az aratási felvonulás, illetve szüreti felvonulás. Működött egy helytörténeti szakkör is, a tagokkal a népszokásokat, például a lucázást és betlehemezést vagy a húsvéti locsolást elevenítettük fel. Általában elmondható, hogy a folyamatokat írá-

Nádasd művelődési háza

nyító emberek az egyesület alakulása előtt is a művelődési ház körül voltak.

F. T.: Később, a Teleház megalapításakor történt egy széleskörű közösségi felmérés is, ami fontos mérföldkő volt az egyesület életében: magát a közösségi felmérést pályázaton nyertük. Az adatok felvétele és feldolgozása körülbelül egy-másfél évet is igénybe vett – a folyamat közben, részben a közösségi felmérés eredményeit szem előtt tartva alakult meg a Teleházunk.

K. Z.: A közösségi felmérés egyrészt az egyesület tevékenységeinek a tökéletesítéséhez adott kiváló háttérrel, másrészt később a településfejlesztés is hasznát vette. Azt szerettük volna minél teljesebb körben felmérni, hogy mi a település embereinek akaratára, illetve elképzelése, milyen elvárásaik vannak egy egyesülettől, mi az, amivel elégedetlenek a településen, min szeretnének javítani. Kemény munka volt a kérdőívek kitöltése és feldolgozása, jóllehet többen segítettek benne az egyesületi tagságon kívül is, de összekovácsolta a csapatot: mivel nehezen haladtunk vele, elvontunk Szócére táborba, hogy ne zavarjon bennünket semmi a munka befejezésében. Végül emlékezetes közösségi esemény lett belőle.

P. P.: *Mindezzel demonstráljátok a közösségfejlesztésben gyakran használt módszer erőnyeit. A közösségi*

felmérésnek az eredménye ugyan egy dokumentum, amire építeni, és ami alapján tervezni lehet. Az egyik legfőbb hozadéka mégis az, hogy aktivizálja a technikát alkalmazó csoportot vagy közösséget. Ez tehát egy kitűnő technika, csak biztatni lehet a hasonló helyzetben levő csoportosulásokat, hogy alkalmazzák.

K. Z.: Mindenképpen. Bővült a tenniakarók köre, válaszokat kaptunk az egyesület további munkájához, a helyi lap kiadásához. Ráadásul később is elő lehetett venni, konkrét településfejlesztési döntésekhez: amikor polgármester lettem, a ravatalozó felújításával, parkok, játszótérek építésével pont azért foglalkoztunk, mert a felmérés világosan kimutatta az erre irányuló igényt a lakosság részéről.

P. P.: *Az alapos közösségi felmérést készítő települések hosszú-hosszú évekre szóló fejlesztési politikával, pontosabban annak irányát megadó dokumentummal gazdagodnak: ez általános tapasztalat. Milyen fontos mérföldkövei voltak még az egyesületnek?*

K. Z.: A Teleház létrehozása – amelyhez civil szervezet kellett működtetőként – új embereket vonzott, elsőként Földes Tímeát, az egyesület mostani elnökét. Az IKSZT* kétkörös pályázatának elnyerése, és a hozzá tartozó 52 milliós fejlesztés több szolgáltatásnak jobb feltételeket teremtett.

* IKSZT: integrált közösségi szolgáltató tér, új nevén: szolgáltató faluház.

Az intézmény fogadótere

F. T.: Az egyesület azért is profitált a Teleház létrejöttéből, mert így lett helye a közös munka számára. Ez tette lehetővé, hogy a szerkesztőségnek legyen irodája, így az újságkiadással is komolyabban tudtunk foglalkozni.

P. P.: *Nem melleleg egy olyan technikával is gazdagodtatok, ami megkönnyítette a világgal való kapcsolat-tartást, az egymás közti kommunikációt, a partnerekkel való kapcsolat-felvételt és -tartást: mindez nyilván minőségi változást hozott a település életébe, jórészt az egyesületnek köszönhetően. Am a Teleház csupán az első intézmény volt, amit elkezdett működtetni az egyesület. Hogy emlékeztek a Teleház megnyílását követő munkára? Folytatódott a kedvcsináló, hagyományörző tevékenység?*

F. T.: A *falutakarítás* már az egyesület alakulását megelőző beszélgetés-sorozatnak is témája volt, és az első szemétszedő akcióra még abban az évben, 1996-ban sor került – hivatalosan ez az első alkalom még nem az egyesülethez köthető, hiszen az 1997-ben alakult meg formálisan, viszont informálisan mégis része volt benne, és később felvállalta az ügyet. Egy másik sikeres vállalkozásunk, ami különösen közkedvelté vált 2000 óta, a falunapi rendezvényekhez kapcsolódó *Bagolytúra* – a program kapcsán az egyesületen belül még *Bagoly Egylet* is létrejött. 2003-ban beneveztünk a *Hétdombi Nemzetközi Ifjúsá-*

gi Fesztiválra – ez volt az első nagy rendezvényünk – majd 2008-ban a *Nemzetközi Téltemető Fesztivált* szerveztük meg. Jó kapcsolatot ápolunk az erdélyi Alsósófalvával, időközben ott is megalakult egy hagyományörző egyesület – már több közös projektben dolgoztunk együtt. 2005-től *Foglalkoztatási Információs Pontként* nyújtunk munkaerő-piaci szolgáltatást. 2007-től *Turisztikai Információs Pontként* működünk egy – az Oszkói Hegypásztor Kör által megpályázott – programhoz kapcsolódva. Az *Önkéntes Fogadópont* és vele az önkéntes programok 2010-től élnek.

K. Z.: A Foglalkoztatási Információs Pont indulása jó lehetőség volt az egyesület számára, hogy Tímeának az egyesület a munkahelye lehessen, rendszeres foglalkoztatásban ott dolgozzék.

F. T.: Előtte időszakos munkaügyi támogatással, valamint polgári szolgálat révén juthatott az egyesület munkaerőhöz, ami nem nevezhető stabil megoldásnak.

P. P.: *A polgári szolgálat volt az önkéntes munka őse, Magyarországon legalábbis.*

K. Z.: Egy egyesület életében a saját alkalmazott foglalkoztatása mindenképpen ugródeszka. Az egyesület vezetése nagyságrendileg is teljes embert kíván: a könyveléstől a jogi dolgoknak a követésén és mindenféle adatrögzítésen át a szervezésig rengeteg dologgal kell foglalkoznia.

P. P.: *Beszéljünk az egyesület rendezvényeiről. A Bagolytúra nagyon misztikusan hangzik...*

F. T.: 2000-ben, Németh Tímea ötlete alapján valósult meg az első, hagyományteremtő éjszakai túránk. Abban az évben készült el a múzeum, és egy nagyobb falunapi megmozdulásra készültünk, hogy emlékeztetésé tegyük a megnyitását. A pénteki előesten szólítottuk meg a falu lakóit, hogy vegyenek részt egy éjszakai kalandtúrában. Az első nagyon kezdetleges volt, ha jól emlékszem, mindössze 36-an vettek részt. Alig távolodtunk el a falutól, mindössze 4-5 állomáson kellett feladatokat teljesíteni, az indulási pont értelemszerűen a múzeum volt. A bagolytúrák ezt követően annyira elterjedtek, hogy már bánom, hogy nem védettük le a nevet. Lassan másfél évtizedes a program, az idein (2013-as) 100-120 fő vesz részt, ami 20-24 csapatot jelent, rengeteg feladattal és minél több kilométernyi megtett éjszakai távval.

K. Z.: A három évvel ezelőtt rendezett szöcei Bagolytúra volt a legnagyobb, amin 200 ember vett részt. Vonattal mentünk el a startig.

F. T.: Emlékszem, alig fértünk föl a vonatra – egy kicsi, Piroskának becézett kis motorvonat indult, hiába szólítottunk a vasúttársaságnak, hogy sok utazóra kell számítani. Csurig megtelt szegény kisvonat, úgy álltak benne az emberek egymás mellett, mint a heringek.

P. P.: *Mik a szabályai a Bagolytúrának?*

F. T.: A Bagolytúrán különböző állomásokon kell feladatokat teljesíteni egy éjszakai túra során. Barátokból, kollégákból, családtagokból álló négy-öt fős csapatok jelentkezhetnek. Az egészen kicsik még nem bírnák a távot, a legfiatalabb versenyzők tíz év körüliek, a legidősebb induló pedig hetven, aki eddig minden Bagolytúrán részt vett. Körülbelül három kilométer a teljesítendő táv, de aki eltéved, az bizony többet megy.

K. Z.: Gyakorlott erdei emberek, például vadászok szerint is 15-18 kilométert gyalogolunk éjszaka. Ez annak fényében különösen nagy kihívás, hogy mindez este nyolctól akár reggel háromig is eltarthat.

P. P.: *Csak nádasdiak vesznek részt a programon, vagy jönnek már a környékről is?*

K. Z.: A nádasdiak mellett érkeznek Körmenről, Felsőmarácról is munkaközösségek, baráti társaságok, sőt, van egy visszatérő külföldi csoportunk is. A rendszeresen indulóktól magunk is meg szoktuk kérdezni, hogy számíthatunk-e rájuk az adott évben.

P. P.: *Tényleg létezik Bagoly Egylet is, vagy az csak afféle fikció?*

K. Z.: A Bagoly Egylet nagyon is valóságos: az a közösség, ami szervezi a túrát az egyesületen belül, az a Bagoly Egylet. Évek óta ugyanaz a fix társaság felel a bagolytúrákért.

F. T.: Tegyük hozzá, teljes titoktartást fogadnak, ezért sem a feladatokról, sem az útvonalról nem derül ki semmi konkrétum egészen az indulásig.

P. P.: *Mi a helyzet a Téltemető Fesztivállal?*

K. Z.: A régi Magyarország területén különböző helyeken, különböző módokon temetik a telet. A Téltemető Fesztivál szervezésekor arra törekedtünk, hogy minél több ünneplési szokást mutassunk be: több népcsoportot is meghívtunk, hogy egy rendezvényen legyenek jelen, például a mohácsi busók és a sófalvai kiszab-égetők.

P. P.: *Képzést is folytattatok.*

F. T.: A „Falusi vendéglátók iskolája” képzés megvalósítása egy LEADER pályázathoz kötődik és az

akkori LEADER településeknek lett meghirdetve a falusi turizmusra képzésen, ám végül egyiküknek sem lett vendégháza. Az egyetlen résztvevő, aki vendéglátással foglalkozik, teljesen kívülálló, viszont most készült el az első vendégháza Nádasdon. A helyiek közül volt, aki kialakította ugyan a vendégházat, ám visszatáncolt, mert képtelen volt idegeneknek kiadni. Megtartotta saját otthonát.

P. P.: *Az, hogy az egyesület közreműködésével sikerült az IKSZT-t, azaz a szolgáltató faluházat megvalósítani, nyilván egy csomó előnnyel járt – ennek látható jele az épület felújítása –, de lehetnek hátrányai is. Hogy ítélték meg, az IKSZT áldás vagy átok a település számára? Megérte a befektetett energia?*

F. T.: Maga a procedura ugyan hosszú volt, de mindenképpen megérte. 2009-ben írtuk meg a kétkörös pályázatot, és az IKSZT kialakítása céljára 52 millió forintot nyertünk. Az elszámolásával a több tízmillió támogatás ellenére mégis kevesebb macera volt, mint egy LEADER elszámolással, holott annak révén sokkal kisebb összeghez jutottunk, mindössze 3 millió forinthez. Az egyesület a teljes összegre tudott pályázni, ellenében az önkormányzattal, amelynek az ÁFA részt önerőként be kellett volna nyelnie. Ezért az önkormányzattal szorosán együttműködve pályáztuk meg és alakítottuk ki közösen, hogy

mi kerüljön a pályázatba. Egyébként az IKSZT-pályázat által kért szolgáltatások lényegében már adottak voltak a művelődési házban.

P. P.: *Vagyis az a szolgáltatási kör, amit elvárt a pályázat, az gyakorlatilag itt már létezett, csak nem úgy hívták, hogy integrált szolgáltatás.*

F. T.: Lényegében a pályázatot kellett ráhúzni a meglévő szolgáltatásainkra. Összességében pozitívan gondolok vissza az átalakulás folyamatára, amihez az is hozzájárul, hogy nagyon jó tervező-kivitelezőnk volt az épület felújításához. Szinte 100%-ban el tudtuk számolni a pályázati költségvetést, amivel többek csodálatát kivívtuk a szakmában. Az ellenőrünk mintának mutatja a mi pályázatunkat és elszámolásunkat. A működtetése már más tésza. Három év működtetését csökkenő arányban támogatták, és az utóbbi években sokkal kevesebb forrást tudtunk elérni: pár évvel ezelőtt, ha kiírtak húsz pályázatot, abból tizenhaton nyertünk is. Most kiírnak hármát-ötöt és abból egyet jó, ha megnyerünk, ott is minimális összegeket. Emiatt az önkormányzat szerepvállalása növekszik. Most fordultunk a harmadik évbe, mikor még kapunk működtetési támogatást, ám utána következik kettő, amikor nem. Egyes programokat a művelődési házban működő csoportokkal fenn tudunk tartani. A működtetést produkálni kell, mert szigorúan elszámoltatják, de ennek nagy része adminisztráció. Ez a nehezebb. A felújítási része, visszatekintve egy gyaloggalopp volt; a használatba vételig jó fél évig egy önkormányzati lakásban folytattuk a programokat, a teleházat a lakás egyik szobájában, a tornát az udvaron – mindent meg tudtunk oldani kicsiben.

P. P.: *Sikertörténetnek tűnik az IKSZT létrejötte. Hogy látja ezt az egészet az önkormányzat?*

K. Z.: Az önkormányzatnak is egyértelmű, hogy sikertörténet. 52 millió forintot tudott hozni a településre, ami helyben került elköltésre, és így a helyi gazdaságot támogatta. Az épület felújításánál ügyeltünk az energiatakarékosságra, ami eleve egy olyan befektetés, ami a jövőben megtérül. A kivitelezésnél azért voltak olyan előre nem tervezett plusz

Alapfokú művészeti iskola néptánc órája

költségek, amelyeket az önkormányzatnak kellett állnia, és rugalmas képviselőtestület nélkül bizony beletört volna a bicskánk a dologba. De úgy lehetett csak sikertörténet, hogy akadt egy olyan ember, aki ezt a vállára vette, itt most Tímeára gondolok. Nem az egyesület tette, mert a szervezet félt felvállalni az ügyet, nagyon kockázatosnak tűnt elsőre. Mindenképpen szerencsés volt, hogy nem kellett kínlódnunk a szolgáltatások kialakításával a művelődési házban, mert azok már működtek, ráadásul nagyon is élénk élet folyt az intézményben. Ami hosszabb távon kihívást fog jelenteni: a művelődési háznak és az IKSZT-nek is külön vezetője van, akiknek szorosan együtt kell működniük. Talán nem árulok el vele titkot, ha azt mondom, hogy a település életében túl nagy pénz egy ilyen komplex intézmény fenntartása. Két teljes állású vezető, egy nyolcórás takarítónő. Már a munkabérek is jelentős terhet jelentenek, hát még az egyéb kiadások! Az önkormányzat az épület teljes fenntartási költségeit állja a rezsi től a javításokig, az egyesületnek ezért nem kell fizetnie. Viszont az önkormányzat költségvetése egyre szigorúbb. Nem tudom, mit hoz a jövő, jóllehet eddig mindig az oktatás és a kultúra területe volt az utolsó, ahonnan elvontunk forrást. Most még van két évünk, amikor kötelezettségünk van az IKSZT működtetésére.

P. P.: *2008-ban a Nádasi Önkormányzat elnyerte a Valódi Civil Partnerségért díjat. Mivel érdemelte ki?*

K. Z.: Nos, a sokat emlegetett közösségfejlesztők megint megjelennek. A településrendezési tervünk elkészítését elnyerő építész irodát arra köteleztük, hogy a készítendő tervet megalapozó koncepció elkészítésében működjön együtt a Községfejlesztők Egyesületével. Tudtuk, ez a záloga annak, hogy a faluban élők minél nagyobb számban beleszólhassanak abba, milyen településen szeretnének élni évtizedek múlva. Így egy olyan fejlesztési koncepció született, ami – legalábbis a környékünkön az eddigi gyakorlattal szemben – tényleg a településen élők szempontjainak, igényeinek feltérképezésével és az ő aktív segítségével valósult meg.

P. P.: *Ez egy egyszeri díj volt. A mindennapokban mennyire felhőtlen az együttműködés az önkormányzat és a helyi civil szervezetek között?*

K. Z.: Én úgy gondolom, hogy továbbra is nagyon jó a viszony, és nemcsak az Együtt Nádásdért Egyesülettel, hanem másokkal is. A Hétdombi Ifjúsági Közhasznú Sportegyesülettel például jelenleg a műfüves focipálya átadásának közös lebonyolítását szervezzük. Aktív civil élet van Nádásdon, kölcsönösen segítjük egymás munkáját, sőt, a civil közösségek adják a település életét. Egy önkormányzatnál a képviselő-testület nagyon kevés lenne

ahhoz, hogy életet is leheljen a településbe. Nagyon jó a munkakapcsolat a civilekkel, majdhogynem felhőtlen: persze gödrök és kátyúk előfordulhatnak az utunkon, ami megnehezíti az előrehaladást, de Nádásd pezsgő élete, népességtartó ereje és beköltözőinek gyarapodó száma a bizonyíték, hogy eredményes az együttműködés.

P. P.: *Milyen civil szervezetek működnek még Nádásdon?*

F. T.: A legfrissebb csapat a Hétdombi Ifjúsági Közhasznú és Sportegyesület. Egy íjász szakosztállyal, kézilabda és futballszakosztállyal, illetve egy kondi szakosztállyal rendelkező sportegyesület, a tagjai között megtalálható Európa-bajnok íjász, de óvodás focista is.

K. Z.: Létezik egy másik települési sportegyesület is, a Nádásd Községi Sportegyesület. Jelenleg megyei II-ben játszik a csapatuk. Van egy Polgárőr Egyesületünk, bár pillanatnyilag tetszhalott állapotban – azért én bízom benne, hogy még feltámad. A Magor Hagyományörző Íjászegyesületnek a vezetője nádasi, így kapcsolódik a településhez. Mellettük működik az Együtt Nádásdért Egyesület.

P. P.: *A település százéves iskolájában létesült a helytörténeti gyűjtemény, ami szintén szép példája a közös munkának.*

F. T.: A helytörténeti gyűjtemény létrehozását eredetileg az önkormányzat pályázta meg, de Legát Tibor vezetésével az Együtt Nádásdért Egyesület koordinálta a felújításokat. Ugyanígy összefogással jött létre a Polgárőr Egyesület által felújított „mise út”, ami Katafát Nádásddal köti össze. A civil szervezetek egymást is támogatják. Az adó 1%-ára vonatkozó hirdetéseknek például mindenki számára biztosítunk hirdetési felületet az egyesület által kiadott lapban. Nincs verseny egymás között, hiszen egymást kiegészítve tudjuk csak megvalósítani a programjainkat: bármilyen rendezvényt, felújítást, kezdeményezést mindig együtt valósítunk meg.

K. Z.: Erre a legjobb példa az idei falunapi rendezvény. 30 éve tartunk falunapokat, de ebben az évben egy pályázat segítségével egy családi napot is megrendeztünk. Az ötletgazda és kezdeményező a Hétdombi Ifjúsá-

Kiállítás az intézmény fogadóterében

gi és Közhasznú Sportegyesület volt, de fiatalok lévén a pályázáshoz, az Együtt Nádasedért Egyesület pályázott helyettük. A támogatáshoz az önkormányzat kezessége is szükséges volt – így valósult meg, hármas együttműködéssel a program. A falunapra pedig nagyságrendileg nagyobb összeget fordíthattunk, mint az előző években.

F. T.: Ugyanígy tavaly az önkormányzat megnyerte a családi foci támogatást két rendezvényre, amit az Együtt Nádasedért Egyesület, a Hétdombi Ifjúsági Közhasznú Egyesület és a Nádasi Sportegyesület együtt valósított meg a két rendezvényben. Közösen találtuk ki a programját, együtt is valósítottuk meg. Egy most folyó játszótér-pályázaton az önkormányzat helyett az egyesületünk indult, és az önkormányzat udvarán kell elvileg 2014. december 31-ig megvalósítani a korszerű játszótér.

P. P.: *Mi a helyzet az egyesület utánpótlásával? Van erre nézve valamilyen tudatos politikátok – például rendezvényekkel kedvet ébreszteni a csatlakozáshoz?*

K. Z.: Inkább csak volt ilyen stratégiánk: ifjúsági tagozat az egyesületen belül, ifjúsági képzés, de ezek szervezése már meghaladja Tímea erejét. Az alapp probléma a fiatalok kiáramlása a településekről: hiába rendezünk nekik programokat, képzéseket, hiába vonjuk be őket a munkába, miután elmennek főiskolára, egyetemre, utána már csak pár százalékuk tér vissza. A beköltözőink jellemzően középkorúak. Jó lenne, ha olyannyira általánossá válna a lokálpatrióta szemlélet, hogy a Nádason maradókat maximálisan támogassa a környezetük. A művelődési ház környékéről is elmaradnak a fiatalok, hiszen itt komolyan fegyelmelniük kell magukat: nem lehet bevinni alkoholt, tilos a dohányzás, nem lehet hangoskodni, és így tovább.

P. P.: *Viszont ezáltal a környezetnek a nevelő hatásából is kimaradnak.*

K. Z.: Így van. Helyette mennek a kocsmába, mert – el nem ítéhető módon – nekik is szükségük van a társasági életre, kortárs közösségre.

F. T.: A most felnőtté váló generáció után pedig azok a fiatalok következnek, akik inkább otthon „kockulnak” a Facebook előtt. Őket elsősor-

Olvasósarok

ban a számítógép előtt nehéz kimozdítani.

K. Z.: Jó lenne megtalálni azokat a csatornákat, amik annak idején elindították az egyesületet is. A fiataljaink keresik a közösségi életre az alkalmat, de nincs senki, aki az élére állna az ügynek, és szót is értene velük.

F. T.: Értelemszerűen egy fiatal szervezőre lenne szükségünk a fiatalok eléréséhez. Volt egy próbálkozásunk egy fiataloknak szóló, közösség-szervezéshez segítséget nyújtó képzéssel: 150 meghívót küldtünk szét számukra, de alig 8-10 fiatal érdeklődött, és ők is hamar megunták. Az volt az elképzelés, hogy a saját elgondolásaik megvalósításához nyújtunk segítséget, például pályázatíráshoz vagy programszervezéshez. Egyikükkel találkoztam is a minap egy vendéglátó egységben. „Jaj, Timi néni, hogy milyen jó volt a képzése!” Mégsem maradtak itt. Az egyesület tagsága most már jó pár éve 60-65 fő között stagnál. Mindig vannak lemorzsolódó emberek és új tagok. Főleg középkorúak, a belépők közt sok nyugdíjas és egy-két olyan aktív fiatal, aki Nádason tervezi az életét. Egy nyugdíjas új tagunk egy rendezvényen azt mondta nekem, bárcsak tíz évvel korábban lépett volna be! Úgy többezt elbírtam volna, ha segíteni kell... Előtte azonban a család és a munka miatt nem volt ideje és energiája az egyesületi életre. Az időseb-

bekre sokkal jobban lehet számítani, mint a fiatalabbakra.

P. P.: *Pedig még emlékszem a ti társaságokban olyan közgyűlésre, aminek ünnepi aktusa volt az új tagok felvétele. Az újonc fiatalokat a taggá avatással kiemelték a korosztálya többi tagja közül, és rituálisan befogadták. Szívet melengető pillanatok voltak. Még egy gondolat erejéig térjünk vissza az újságra. A Hétdombi Hírek megindítása adta az apropót ahhoz, hogy az egyesület megalakuljon. Hogy áll ez az újság és mit jelent a falu életében?*

F. T.: Elfogult vagyok az újsággal: színes tartalommal 24 oldalon jelenik meg, egy szerkesztőség végzi az anyag összeállítását és a kiadást. A terjesztést saját erőből oldjuk meg, az előfizetőknek házhoz viszik az egyesületi tagok, illetve önkéntesek. A szerkesztőbizottság három tagból áll, korábban a polgármester úr is csatlakozott hozzánk, de most már nagyon elfoglalt ehhez. A szerkesztőkön kívül vannak állandó cikkírók, akik az intézmények – egyház, iskola, óvoda – híreit és tartalmait szerzik. 500 példányban jelenik meg az újság, ami majdhogynem teljes egészében elfogy. Nemcsak Nádason, hanem a közös hivatali településeken, tehát Halogyon, Daraboshegyen, Hegyhátsálon, Hegyháthodászon és Katafán veszik meg. A csatlakozott települések lakói viszonylag nagy létszámban vannak jelen az előfizetők

között. Emellett az elszármazottak között is sok az előfizető, nekik postán küldjük el a lapot. Nem panaszkodhatunk arra, hogy ne lenne az újságra fogadókészség. Írnivalónk, cikktémánk is van bőségesen. Az utóbbi három évben a lap tartalma szinte észrevétlenül kétszeresére duzzadt, pedig a kezdeti időkben néha a négy oldalt alig sikerült összevakarni. Most inkább az okoz fejtörést, hogy mit pakolunk át a következő hónapra. A felmerülő kiadásokra a forrást nem egyszerű előteremteni, főleg úgy, hogy nagyon kevés a pályázati lehetőség. Egyébként 1997 óta csak 2-3 pályázati lehetőség volt. Az újság nyomdaköltségére pályáztunk. Azt most egy az egyben az előfizetési díjakból fizetjük ki.

P. P.: *Mik a bevételek? Hirdetések?*

F. T.: Úgy próbáljuk kalkulálni az előfizetési díjat, hogy fedezze a kiadás költségeit, de eddig mindig meg kellett toldani valamivel. Igazából nincs bevételünk az előfizetésen kívül. Jelképes hirdetési díjaink vannak, de nincs is nagyon hirdető. Meg aztán úgy vagyunk vele, hogy sajnáljuk a hirdetésre a helyet, hiszen a saját híreink is alig férnek el. Régebben több hirdetés volt, most nagyon minimális – nem is hajtjuk őket.

K. Z.: Én nem vagyok elfogult, de a Hétdombi Hírek nem csak a megye legjobb lapja... Viccet félretéve, szerintem kevés település rendelkezik ilyen sokoldalú, tartalmas helyi újsággal. Immár a 17. évfolyam számait adjuk ki. Régebben kiskörzeti lapnak is megpróbáltuk átformálni, még pályázati pénzünk is volt rá – akkor nem ment, de idővel beérett a dolog! Lassan a környékbeli településeken is kialakult a terjesztői kör. Hegyhátsálon 25 előfizetőnk van, ami lényegében a lakott házak száma és maga a falugondnok a lapterjesztő. Ha az embernek van elég kitartása, az előbb-utóbb azért meghozza a gyümölcsét. Másrésztől viszont hagyni kell a dolgokat maguktól is megérni a változásra. A fiatalság bevonására, az utánpótlás biztosítására Nadasdon már több próbálkozás volt, még az újságnak is volt Hétdombi Diák című melléklete, ami két kiadványt ért meg. Minden kornak volt egy olyan vonzó újítása, amivel el lehetett érni a közönséget: régen, ha volt tévé a kul-

túrházban, eljöttek azok, akiknek nem volt tévéjük, hogy ott nézhessék; aztán a Teleházakban számítógépezhettek, amikor még nem volt elterjedt az otthoni számítógép. Ma már van tévé és számítógép szinte minden otthonban: kérdés, mit tudunk kínálni helyettük? Az idő talán meghozza a választ.

P. P.: *Összességében mégis gyarapodik a település: a környékbeli városok közelsége ellenére – Vasvár, Körmen, de Zalaegerszeg sincs messze – mégsem vált alvó faluvá. Vagy az a jellemző, hogy a városi népek házat vesznek a faluban, és kora reggel mennek, este pedig jönnek?*

K. Z.: Tévedés azt hinni, hogy ide csak aludni jönnek az emberek! Sőt, egyre jobban és egyre aktívabban részt vesznek az idetelepült emberek Nadasd életében. Nemcsak a falusias élet vonzó itt, hanem a közösség is, és intézményeink is vannak: iskola, óvoda, orvosi, fogorvosi rendelő. A település statisztikája igazolja a pozitív megítélését. Még Hegyháthodász polgármestere is itt telepedik le, aki eddig Körmenen lakott. Ezenkívül a munkahelyek sincsenek messze, autóval könnyen elérhető Zalaegerszeg, Körmen, Szombathely, Szentgót-hárd. 1352-en élnek Nadasdon, ez a szám évek óta stagnál, mert ahányan mennek, annyian jönnek is.

P. P.: *A régi idők vándorlegényei azért keltek útra, hogy miután kitanulták a mesterségüket, a nyakukba vegyék a világot, hogy még hozzá szedjenek egy kis szaktudást is. Ha egy efféle kulturális inas erre vetődne, mi az, amit Nadasdon tudna megtanulni? Olyan dolgot, amit máshol kevésbé vagy máshol nem ilyen jó színvonalon sajátíthatna el.*

K. Z.: Talán azt, amit itt mindvégig kerülgettünk és feszegettünk a beszélgetésünk alatt: az együttműködést. Az emlegetett kátyúk és dombok ellenére nagyon jó az együttműködés a falu lakói, szervezetei és intézményei között – önkormányzat, civilek, felekezetek, óvoda, iskola, lakosok, mind képesek összefogni közös célok érdekében. Az evangélikus egyház átvállalta a szociális étkeztetést, házi segítségnyújtást és a falugondnoki szolgálatot az önkormányzattól. A település életének alapja az egymást támogató, közös munka.

P. P.: *Úgy látszik, a nadasdi levegőben van a titok nyitja. Aki idejön, ezt szívja magába: az együttműködés szellemét.*

K. Z.: Meglehet, de ehhez az is kell, hogy olyanok jöjjenek ide, akik fogékonyak az együttműködésre – Nadasdon ők kiváló táptalajra és „mikroklimára” találnak.

KARVALITS ZOLTÁN: Születésem óta Nadasdon élek. A mezőgazdasági főiskola elvégzése után első munkahelyem is lakóhelyemhez kötött. A mezőgazdaságban töltött időt követően 1988-tól művelődésiház-vezetőként, később községgazdaként, jelenleg pedig második ciklusomat befejező polgármesterként szolgálom az itt élőket. Ahol csak tudom, segítem a település civil kezdeményezéseit, a helyi nyilvánosság minél jobb kiszélesedését

FÖLDES TÍMEA: Tösgyökeres nadasdi vagyok. Számomra Nadasd a világ közepe. Dísz-növénykertésznek, majd kertészmérnöknek tanultam. Karvalits Zoltánt gyermekkorom óta ismerem, még helytörténeti szakköröse voltam. Az érettségi után kapcsolódtam bele a civil munkába. Először csak segítetttem, majd teleházaztam a virágboltos munkám mellett. 2003-ban lettem az egyesület munkatársa, mint foglalkoztatási információs pont-vezető. 2006 óta vagyok az „Együtt Nadasdért” Faluszépitő és Fejlesztő Kulturális Egyesület elnöke. Egyszemélyes mindenes. 2011 óta Integrált Közösségi és Szolgáltató Tér és Foglalkoztatási információnyújtási feladatokkal megbízott munkatárs. Szabadidőmben néptáncok és virágot kötök.

PÓSFAY PÉTER: 24 éves – többféle intézményben, s a közigazgatásban eltöltött – népművelői munka után 1993-ban kezdtem el behatóbban foglalkozni a településfejlesztés humán-központú ágával, a közösségfejlesztéssel. Azon dolgozom – elsősorban kistelepüléseken –, hogy a helyben megtalálható értékekre támaszkodva, a helybéli „értelmesség” mozgósításával működésbe lendüljön a helyi társadalom. Mindezt egy felnőttképzésre és közösségfejlesztésre szakosodott családi vállalkozás ügyvezetőjeként teszem. 1999–2001 között a millenniumi kormánybiztos képviselőjeként tevékenykedtem Nyugat-Magyarország megyéiben. Jelenleg tanácsadóként önkormányzatok, civil szervezetek működését segítem.

Tiszatenyő, a jövőjét építő közösség

Kazinczi István polgármester a falujáról

Tiszatenyő Jász-Nagykun-Szolnok megye egyik fiatal települése, 64 éve nyerte el önállóságát. Tenyőmonostora vagy másnevén Szentpéteregyháza a középkorban védőszentek elnevezésű helyek voltak, a XIII. századi feljegyzések szerint már régóta áll a jeruzsálemi Szent Sír lovagrend várszerű monostora. Tenyő faluban a XVI. században még 8 jobbágyporta volt, de a török hódoltság idején elpusztult. 1720 körül az Almásy-birtokot képező Törökszentmiklós és közeli pusztája újra betelepült, nevében megőrizve az egykori Tenyő nevet. Felkerestem Kazinczi Istvánt, Tiszatenyő polgármesterét, hogy interjút készítssek vele a falu önálló berendezkedéséről, ifjúságmegtartó képességéről, közösségi életéről.

Törökszentmiklós felől közelítem meg a települést, a várost elhagyva

egy-két tanya emlékeztet még egy korábban virágzó mezőgazdaságra és egy hozzá tartozó szerves életformára. Eszembe jut gyermekkorom Klebelsberg-féle tanyai iskolája, ahová szüleim vittek haza a törökszentmiklói szülőotthonból, s három-négy éves koromban a hátsó padban ülve én is megtanultam 13 igekötőt monodókaszerű ritmusban szavalni. Eleven még az ottani orgona illata, sok-sok emléklenyomattal jelezve, hogy mennyi élettel volt teli a város körüli világ is.

Nincs sok idő merengeni, mert percekben belül kirajzolódnak a csöppnyi falu házai a martfői út jobb oldalán. Hamar átszaladunk néhány útkereszteződésen, s már az „aradi” vasúti átjáró fényjelzése vonja el a figyelmet óvatosságból. Itt már ki is érnénk a négyzetes településszerkezet egyik érintője mentén a faluból, szinte lassítás nélkül. Fürkészek egy templomtoronyot, ami segítene a tájékozódásban, de semmilyen torony nincs. Nekem támpontot jelenthetne, ami segítene megtalálni a Polgármesteri Hivatalt, hogy odaérjek a megbeszélrt időpontra, a településen élőknek pedig segítene, hogy kijelölje a Közepet, a világ tengelyét, mint az ősi alföldi kultúránkban a pásztorbot – ahol leteszi a pásztor, ott van a világ közepe. Elválík a szent és a profán, elválík a jeles napok a hétköznapoktól, és otthonra talál a bolyongó lélek, nem készül továbbállni, letelepedik és gyökeret ereszt. Az axis mundi rendezzi a teret és az időt.

Tiszatenyőn nincs templom, de időnként felélénkül az építési szándék. Valahol taláломra befordulok a közepre felé, s előbbi gondolataimat lezárom azzal, hogy sok helyen van torony is, templom is, de nincs benne közösség, s elfogy a megtartóerő.

Kazinczi István polgármester urat az irodájában találok, korábbi sporteredményeit jelzi az egyik szekrény tetején tárolt rengeteg serleg, utóbbi eredményeit pedig a polgármesterség „mester” oklevelei és díjai jelzik. Előre kigondolt kérdéseimet a természetesen kialakult beszélgetés más irányokba tereli, polgármester úrnak nem kell a szomszédba szaladni a válaszokért, órákig is képes megállás nélkül beszélni szerelmes falujáról: „Az, aki nem ismeri a települése múltját, az nem képes dolgozni a jövőjéért.” Én pedig elgondolkodom az idevezető gondolataimon, s átértékelem. Ez az ember szereti a szülőfaluját, otthon van benne, letette a pásztorbotot. Mégis okoskodom tovább:

Hajnal László: A kistelepüléseken maradásnak két legfontosabb feltétele a kulturális fejlődéssel együtt a gazdasági fejlődés. Tiszatenyő mit tud nyújtani jelenleg a lakóinak?

Kazinczi István: A községben az elmúlt tíz évben jelentősen megnőtt a munkanélküliek száma, akiket többnyire a mezőgazdaságban foglalkoztattak. Jelenleg az 1900 fő lakta Tiszatenyőn 154 munkanélkülit tartanak nyilván, ami az aktív korú

Saját vályogtéglából épülnek az állattartó telep épületei

1157 munkaképes lakos 13,8 %-a. Elsődleges ennek a célcsoportnak a munkához juttatása, illetve a megélhetésének segítése volt. A tartós munkanélkülieket településüzemeltetési, valamint termelői ágazaton belüli munkákkal bíztuk meg. Kezdetben az összes önkormányzati földünkön – 6 ha-on – gazdálkodtunk, kalászos és kukoricát termeltünk. Fenntartottunk egy 60 db-os állománnyal rendelkező sertés telepet. Létrehoztunk egy, az önkormányzat tulajdonában lévő ellátó szervezetet, amely egy 800 adagos konyhát működtet, és több településre közétkeztetést szolgáltat. A saját magunk által megtermelt abrakon felnevelt sertéseket a konyhán hasznosítottuk. Mindenkinél lehetőséget adtunk arra, hogy a saját kertjében, vagy mint őstermelő, a földjén megtermelt zöldséget, gyümölcsöt a konyhán értékesítse. Energia-megtakarítás céljából már harmadik éve két intézményünket fanyesedékkal, szármaradvánnyal fűtjük. Tapasztalataink szerint az ez irányú költségeinket a felére csökkentettük. Próbálunk több lábon állni, az embereket munkához juttatni, és lehetőségeinkhez képest bevételeinket növelni, kiadásainkat csökkenteni.

H. L.: *Tiszatenyőn 1700 település közül az országban elsőként indult el a Start munkaprogram. Milyen változásokat idézett elő a program, hogyan segíti a település önfenntartási törekvését?*

K. I.: Törekvéseinket jól segíti és összefogja. A meglévő alapokra építve

76 főt alkalmaztunk a 2012-es első évben, ebből 56 főt a mezőgazdaságban. A kialakított szarvasmarha telepen, a kertészetben, a biomassza programban dolgoztak a résztvevők, akik erdők, fasorok, út menti erdősávok, árterek tisztítását végezték, majd a begyűjtött anyagok darálása után nyesedékkal fűtötték az intézményeinket, a fölösleges mennyiséget pedig betárolták. Csapadékelvezető rendszerünk folyamatos rendbetétele mindig nagy kihívást jelent. Közel 20 km hosszan, kül- és belterületen egyaránt folyik a munka 20 fővel. A kinyert földből vályogtéglát készítünk, melyet saját fejlesztésekre használunk föl. Az indulás évében 57 db tejelő marhát, több mint 300 sertést, birkát és csirkét tartottunk. Gazdálkodtunk közel 30 hek-

táron, melyből 10 hektárt a Nemzeti Földalapkezelő Szervezettől (NFA) kaptunk bérbe. Négy hektáron folyik kertészeti termelés, melyen 2 db 700 m²-es fóliasátor segíti a munkát.

Négy intézményünket fűtjük apríték kazánnal, melyeknek az automatizálása már megtörtént.

Számításaink szerint – a kezdeti hibák ellenére – a 76 fő termelési értékben előállította 40 fő bérét.

A 2013. évben a Startmunka Tiszatenyőt érintő programjában már 135 főnek biztosítottunk munkát. A betervezett bérekre 112 millió forintot, eszközökre, beruházásokra 152 millió forintot fordítottunk. A szarvasmarha állomány átalakításával tejezemet, míg a kertészeti ágazat erősítésével savanyító üzemet, továbbá szikvízüzemet, térsztaüzemet építettünk. Az NFA-tól (Nemzeti Földalapkezelő Szervezet) és magán személyektől további földterületek vásárlását és bérlését tervezzük. Jelentősen növeljük gépparkunkat és a meglévő állatállományt. Szolgáltató jellegét is erősíti az önkormányzat, mert termelői boltot létesített. Megvásároltuk a településközpontban található tüzéptelet, melynek kihasználása is jelentős feladat. Ez év elején már saját beruházás keretében sertés telepet építettünk, ahol kiváló körülmények között folyik a gazdálkodás. Kísérleti jelleggel létrehoztunk egy bio csirkefarmot, ahol a tavalyi évben közel 3000 db csirkét neveltünk fel, és értékesítettünk. Egy jó genetikával

Fóliasátrak látják el alapanyaggal a közel ezer főre főző konyhát

Faluház Tiszatenyőn

rendelkező törzsállomány megtartása mellett, saját keltetőt és bujtatót vásároltunk, aminek a beüzemelése után napos és előnevelt csirkét is árulunk.

Jelenleg a konyhánk hat környező településre szállít közétkeztetés keretében közel 1000 adag reggelit, ebédet és uzsonnát, ami a megtermelt termékeinknek biztos piacot biztosít. Fontos cél a helyi feldolgozás erősítése.

H. L.: *Ezek a fejlesztések nagyon sokoldalúak, szinte az élet minden területét érintik! Változást csak úgy lehet elérni, ha a rendszer számos pontján, minden szinten történik elmozdulás! A fejlesztések által elért eredmények mennyiben képesek fenntartani a folyamatos működést külső segítség nélkül is esetleg? Hogyan hat a településen élők életére az, hogy erősödik Tiszatenyő önállósága, csökken az ellátórendszerektől való függése?*

K. I.: A program már néhány év alatt öfenntartóvá válhat, így kevésbé lesz érzékeny a gazdasági változásokra. Nem megyünk szembe a törvényszerűségekkel, hanem optimálisan igyekszünk kihasználni a lehetőségeinket – a teljes településben gondolkodással. Egy közösség vagyunk a fiataloktól az idősekig. Egy hátrányos helyzetű településből élhetőbb, fenntartható község létrehozása a falusias jelleg szigorú megtartása mellett az elsődleges cél. Egy olyan település kialakítása, ahol az emberek kezdeti segítséggel kezükbe veszik saját sorsukat, majd a startmunka programból

szerezett előnyöket kihasználva az önkormányzattal közösen szövetkezetet hoznak létre, így biztosítva a további foglalkoztatásukat, öfenntartásukat. Szeretnénk jó példát kialakítani a fiatalok számára, letelepedésükhöz biztosítani az alapvető szükségleteket. A csatornaépítés kapcsán kitermelt földből vályogtéglákat készítünk, s építünk egy ifjúsági lakónegyedet, minimális energiaigényű passzív házzal.

1950. február 15-én lett önálló község Tiszatenyő. Minden évben megünnepeljük ezt az eseményt, s a jeles évfordulón külön köszöntjük az előző évben született gyermekeket és a 18. életévüket betöltött fiatal felnőtteket. Igazolványokat és emléklaplakettet adunk át részükre, vendégül

látjuk őket és családjaikat. Mindent megteszünk azért, hogy gyermekeink az óvodában és az iskolában a legjobb körülmények között nevelkedjenek.

H. L.: *Ez a gesztus példátlan megbecsülést jelent a település fiataljai számára is, akik kreativitásukkal a település megújulását eredményezik. Tavaly 11 polgára született Tiszatenyőnek, reméljük ez a szám is növekedni fog a biztató feltételeknek köszönhetően! A fiatalok frissessége, alkotó ereje nélkülözhetetlen egy település fennmaradásához. Úgy érzem, a település vezetése igyekszik a tőle telhető módokon megtartani a faluban a fiataljait! Mindezek elismeréséért Tiszatenyő 2013-ban elnyerte az Ifjúságbarát Önkormányzat címet a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzattól. Milyen lehetőségük van a fiataloknak a közösségi összejövetelekre, szórakozásra, hogy kialakíthassák a saját kortárs kapcsolati hálójukat, megélik a közösséghez tartozás élményét?*

K. I.: Rendszeresen vannak kulturális események a Szent István Általános Iskolában, a közelében lévő Szent István téren, aminek a kialakításakor gondoltunk közösségi eseményekre, színpadi fellépőkre. Ezen a téren rendezzük a település életében fontos közösségi eseményeket, melyek közül a legjelentősebb a Kukorica Fesztivál, ami már a 23. alkalommal kerül megrendezésre. A kisebbekre gondolva létrehoztunk egy nagyon szép

Fontos szempont a civil szervezetek bevonása a település életébe

játszóteret, ami nem volt a faluban. Itt tervezzük a Diáktanya kialakítását is, ami az önrendelkezés és a felelősségvállalás szempontjait érvényesítő ifjúsági közösségi tér lesz, szabad internet használattal.

H. L.: *Valóban nagyon szép lett a tér és a játszótér mindjárt az iskola szomszédságában! Itt az irodában okleveleket, díjakat látok, milyen alkalomból és kik értékelték az Önkormányzat eddigi munkáját?*

K. I.: 2012-ben a „Legjobb Önkormányzati Gyakorlatok Programja” pályázatot hirdette meg a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ) Irányító Bizottság, az Európa Tanács Helyi és Regionális Demokrácia Szakértői Központ, a Magyar Faluszövetség, a Magyar Önkormányzatok Szövetsége, a Tem-

Törődik az Önkormányzat a fiatalokkal

pus Közalapítvány és a Belügyminisztérium együttműködésével. A program célja a legjobb önkormányzati gyakorlatok feltérképezése, az új és innovatív helyi megoldások felkutatása, illetőleg az ilyen megoldásokat nyújtó önkormányzatok tudásának és tapasztalatának terjesztése a hasonló problémával küszködő önkormányzatok körében.

Legjobb gyakorlatok: a címmel járó díj mellett olyan hivatalos elismerésben is részesülnek a nyertes önkormányzatok, amely az önkormányzati dolgozók és helyi lakosok büszkesége lesz.

1600 település pályázott a programban, melyből Tiszatenyő bejutott az úgynevezett „rövid listára”. Ezenkívül tájékoztattak bennünket, hogy a program további részében helyszíni látogatásra kerül sor, ahol a projekt

helyszíni bemutatására, a projekt fenntarthatóságáról, átláthatóságáról, gazdaságosságáról, hatékonyságáról, hatásosságáról kell a Belügyminisztérium szakembereit meggyőzni. A Belügyminisztérium és az Irányító Bizottság szakembereit lenyűgözte a Start munkaprogram település szintű kialakítása és folyamatos továbbfejlesztése, valamint a jövőbeli célok. Bekerültünk a legjobb Önkormányzati Gyakorlatok döntőjére, ahol hét település közül választották ki az országos legjobbat. Tiszatenyő nyerte el az első díjat és a vele járó 10 millió forint jutalmat.

H. L.: *Gratulálok a bátor tervezéshez, az elért eredményekhez! További célokat és sikeres megvalósításokat kívánok polgármester úr munkájához!*

A helyi termék skála folyamatosan új termékekkel bővül

KAZINCZI ISTVÁN (1961, Szolnok) Tiszatenyő község polgármestere 2001-től, környezetgazdálkodás-tájhasznosítási szakmérnök, település-üzemeltetés szakirányú agrármérnök. Az „Év Polgármestere” Jász-Nagykun-Szolnok megyében (2011), legutóbbi kitüntetése: „Arany Pecsetgyűrű” Magyar Önkormányzatok Szövetsége (2013).

HAJNAL LÁSZLÓ (Törökszentmiklós, 1964) művelődésszervező, közösségfejlesztő. Gyermekkorában a sűrűdűlői alföldi tanyai iskolához kötődik, ahol tanító szülei a tanyavilág „lámpásai” voltak. Egyetemi diplomát Pécsen szerzett művelődésszervező szakon, közösségfejlesztést a Civil Kollégiumban tanult Kunbáonyban. Szakmai munkáját lakótelepi környezetben kezdte az Újpalotai Közösségi Házban, majd civilszervezetekben és kisvárosi művelődési házakban dolgozott. Szakmai állomások: Zsókvár Galéria alapítása pályakezdő képzőművészeknek (Budapest, XV. ker. 2002-), Régi Zene Nyári Egyetem teljes körű szervezése (Tokaj, 2002-2007., mv: Csalog Benedek), Vécsey Emléknep (Törökszentmiklós, 2005-), Lukács Mozgó Ifjúsági Kulturális Központ (Törökszentmiklós, 2007-2011.), Óballai Alkotóház – Óballáért, Törökszentmiklós és Kistérsége Kulturális Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület alapítása és működtetése (Óballa, 2005-), Óballai Falunap teljes körű szervezése (2005-), Utcazene Fesztivál (Törökszentmiklós, 2008-). A Nemzeti Művelődési Intézet Jász-Nagykun-Szolnok Megyei irodavezetője.

„Mi, bölcskeiek...”

Bölcse az a település, ahol az oktatás, a kultúra és a sport nyereséges Beszélgetés Kiss József polgármesterrel

Say István: *Beszélgetésünk indításként arra kérlek, hogy idézőjelesen két névjegyet tegyél le az olvasók asztalára, Bölcse községét és Kiss József polgármesterét!*

Kiss József: Bölcse község Tolna megye északi részén található, 2800 lakosú, hangulatos Duna-parti település. Budapest és Pécs között félúton, az M6-os autópályától 15 km-re fekszik, rendkívül változatos és szép természeti környezetben, gazdag élővilággal, természetvédelmi területekkel. A Dél-Mezőföld Tájvédelmi Körzet itteni területén található a tátorján nevű védett növény, amely az országban ezen kívül csupán néhány helyen fordul elő. Községünkre jellemző a rendkívül gazdag kulturális és sport-

élet, a szabadidős programok sokasága, az alapfokú oktatás magas színvonala. Gyakran hangoztatjuk, hogy Bölcse olyan település, ahol az oktatás, a kultúra és a sport nyereséges. Mert azt akarjuk, hogy nyereséges legyen. Azt valljuk, hogy minden pénz, amit ezekre fordítunk, az kamatosan megtérül. Több évtizedes munkánk távlatából ma már bizonyítani is tudjuk, hogy gyermekeink felnőttként azt adják vissza a közélet számos területén, amit gyermekként tőlünk kaptak. Úgy tűnik, a legjobb befektetés a jövő nemzedékének tudatos formálása, segítése, támogatása, nevelése. Olyan értékápolás ez, amely nálunk elfogadott gyakorlattá vált.

Nemcsak a beton a maradandó...

Minden település életében fontos az infrastruktúra léte, korszerűsége és működése. 29 évi folyamatos községvezetői munkám során a közművek megépítésével eljutottunk egy kisvárosi szintre. Gyakorlatilag minden közművünk megvan, ami a lakosság kényelmét szolgálja: vezetékes ivóvíz-, szennyvíz- és földgáz-hálózat minden lakóházhhoz bekötve. A község valamennyi útja szilárd bur-

kolatú, a járdák nagy része térköves, korszerű a közvilágítás, működő csapadékvíz elvezető árkok és csatornák hálózák be a községet, kábeltévé és internethálózat működik. Ezek zömét a lakosság önkéntes befizetéseiből finanszíroztuk, így sajátunknak érezzük, és talán jobban meg is becsüljük, mintha ingyen kaptuk volna. Ám a folyamatos községi beruházások során rá kellett jönni arra, hogy a beton, az aszfalt, a térkövek és csövek önmagunkban mit sem érnek. Ezek mindegyike folyóméterben, négyzetméterben és köbméterben kifejezhető nagyságrend, amelyek kellene a mindennapi életünkhöz, de a tartalmas és minőségi élethez kellene a szabadidős, kulturális és sport lehetőségek. Rá kellett jönni, hogy a kultúrára, sportra és szabadidős programokra legalább akkora igény van, mint a közművekre, de ezeknek nincs annyira egyértelmű mérőszáma és mértékegysége, mint a korszerű infrastrukturális hálózatnak. Mégis legalább annyira fontosak, hiszen egy település életének meghatározói ezek. Tudom, sok esetben a község kulturális és sport rendezvényeit a legkönnyebb elhagyni pénzhiány miatt. Bölcse község képviselő-testülete mindig azt mondta: akkor lennénk igazán szegények, ha már ezekre sem lenne pénz-

Nyugdijas Klub

zünk. Főleg akkor, amikor az igény megvolt rá, ugyanúgy, mint a lehetőség, csak ezeket fel kellett ismerni és élni kellett vele. Örvedetes, hogy ma már ott tartunk, hogy rendszeresen vannak színházi előadásaink is.

A múlt kötelez...

Községünk régészeti lelőhelyei azt igazolják, hogy itt több ezer évvel ezelőtt éltek már emberek. A legkülönbözőbb civilizációk korabeli tárgyi emlékei rendre előkerülnek. A Duna és mellékágai, az itteni vízfolyások, a természetföldrajzi adottságok meghatározói voltak az egykori életnek, hiszen a különleges adottságokat a Mezőföld, Alföld, Dunántúl találkozására döntően meghatározta. A leletek az újkőkortól kezdve minden időszakból előkerültek. A kelta, avar, bronz és római kori emlékek egyaránt az itteni rendkívüli gazdagság-

ról tanúskodnak. Bölcse első írásos emléke 1291. október 7-ei keltezésű, III. András, az utolsó Árpád-házi király aláírásával. A történész javaslatára október 7-ét a település napjává választottuk, és kötelezettséget vállaltunk ennek méltó megünneplésére minden évben. Ekkor rendezzük Falunapjainkat, amelyeknek már több mint 20 éves a hagyománya. A Duna bölcseki szakaszán előkerült egy római kori erőd, amely a vízi átkelést hivatott segíteni annak idején. Az erőd falaiba beépítették azokat az oltárköveket, amelyeket egykor a Gellért-hegyről szállítottak ide. Az erőd falai egy 1986-os rendkívül alacsony dunai vízállásnál kilátszottak. Ekkor kezdődött az első magyarországi víz alatti régészeti feltárás a Tolna Megyei Múzeum munkatársainak közreműködésével, amelyben részt vett a Dunaújvárosi Könnyűbúvár Egyesület tagsága, valamint Cousteau kapitány is a legénységével. Az előkerült

legdíszebb római oltárkövek azóta a szekszárdi Wosinsky Mór Múzeum előtti teret díszítik. Bölcskén pedig a lelet-együttes zömének a bölcseki önkormányzat kőtárat épített saját erőből és részben a Paksi Atomerőmű Zrt. támogatásával. A kőtár egyedülálló gyűjteménynek ad otthont és felvette Dr. Soproni Sándor római-koros régész nevét, aki aktív résztvevője volt a mentésnek. Bölcskén büszkén hangoztatjuk, hogy az a település, amely ilyen gazdag történelmi örökséggel rendelkezik, és azt méltóan ápolja a jelenben, annak a településnek van reménytelni jövője is. Közlebbi múltunkra visszatekintve láthatjuk ennek az örökségnek az értékét, a folytatását és ápolását egyaránt. 120 éve működik eredményesen a helyi Önkéntes Tűzoltó Egyesület. 100 éves a Községi Sportegyesület. 60 éves a Horgászegyesület. 55 éves múltra tekint vissza a bölcseki mozizás, amely a mai napig működik az ország egyetlen kistelepülési hagyományos mozijaként. 20 éve tartunk falunapokat. 20 éves a Női Kar, a Nyugdijas Klub, a Polgárórség, 10 éves a Néptánc Egyesület. Ezek a közösségek számos községi feladatot látnak el önként, önszervező módon, eredményesen. Önkormányzatunk valamennyi itteni közösséget, szervezetet támogatja helyi pályázat útján anyagiakkal, működési költségek átvállalásával, épületek, klubhelyiségek biztosításával. Működésükhöz további segítséget jelent a személyi jövedelemadók 1%-ának felajánlása, valamint a társasági adók 30%-os helyben fizetett része, amely keretre a sportegyesület pályázik több éve eredményesen. Összességében elmondható, hogy értelmes célra mindig volt pénz és reményeink szerint a jövőben is lesz. A hagyományokat tisztelni kell.

Az emberi kapcsolatokat ápolni kell...

Egyszer megkérdezte tőlem egy riporter: Bölcskén miért ápolják ennyire az emberi kapcsolatokat? Azt válaszoltam: azért, mert az emberi kapcsolatokat ápolni kell. Számomra ennyire egyértelmű ennek a fontosság-

A kőtár

ga, nálunk ez így természetes. A helyesen értelmezett kapcsolatrendszerbe oly sok minden beletartozik: az értékrend, a normák, az elfogadottság, a példa, a követhetőség. A jó példa ugyanúgy lehet meghatározó és követhető, mint a rossz, csak nem mindegy a hozadéka, eredménye. Szerencsére nálunk nem a betartás, az egymás feljelentgetése, a gáncsoskodás, a rosszindulat a meghatározók. Annál inkább a tisztességes munka, az adott szó súlya, az emberek becsülete, a tenni akarása, segítőkészsége, a fair play. Akik előtt az elődök ily módon álltak, ily módon éltek, azok számára feltehetően ez lesz a meghatározó, a maradandó, a követendő. Természetesen nem azt mondom, hogy nálunk mindig minden ilyen példaértékű. De bizonyított tény, hogy minél több egy közösségben a pozitív példa, annál több negatívumot is el tud viselni. Fontos, hogy amit láttunk elődeinktől, szüleinktől, nagyszüleinktől, azt tesszük, azt folytatjuk mi is. Bízunk és hiszünk abban, hogy gyermekeinknek mi ugyanilyen példával fogunk szolgálni.

Say István: *A riportkészítés szabályai szerint már rég közbe kellett volna szólnom az ügyben, hogy immár rólad is szívesen hallanék sok mindent, de nem volt szívem félbeszakítani a mondandódat, olyan áradó szeretettel jellemezted a községedet. Igaz, hogy idézőjeles névjegy helyett szinte a településed életrajzát kaptuk. És valójában sok-sok mondatod egyféleképpen már önmagad bemutatása is volt. Akár kivonatolhatnánk belőlük egy Kiss József-i ars poeticát. Arra kérlek, most mégis*

Integrált Közösségi Szolgáltató Tér

mondj önmagadról néhány tárgyiszzerű tudnivalót.

Kiss József: Harmincöt éve élek Bölcskén. Házasságkötésem révén költöztem ide 1979-ben. Amúgy Tabról származom. Eredeti végzettségem mezőgazdasági gépész üzemmérnök. Hat évet dolgoztam a helyi termelőszövetkezetben, mint gépüzemelő agronómus, majd 1985-től tanácselnökként folytattam, 1990-től megszakítás nélkül a mai napig polgármesterként dolgozom. Megélve hét választási ciklust, hét különböző képviselő testületet, képviselő társaimmal mindig megfogalmaztuk, hogy a településért együtt, egyetértésben tudunk a legtöbbet tenni, a legeredményesebben dolgozni. Testületen belül soha nem voltak és ma sincsenek frakciók, nincsenek csatározások. Nem használjuk a probléma szót, helyette feladatról

beszélünk. Nem használjuk a vita szót, helyette párbeszédet folytatunk. Az utólagos magyarázkodás helyett pedig a megoldást kutatjuk előre. Mindig és mindenben a település érdekét keressük és képviseljük.

Az eskü mindenkit egyformán kötelez...

Bölcskén minden intézményünk működik, nem kellett semmit bezárni vagy összevonni. Valamennyi épületet felújítottuk, korszerűsítettük vagy újjáépítettük. Nem minden emberöltőben építenek új iskolát, és nem minden emberöltőben újítanak fel templomot. Nálunk 2010-ben akkor épült új iskola, amikor mindkét templom tatarozására is sor került.

Pincefalu

Így elmondhatjuk, hogy nálunk hit-
tel élnek, dolgoznak és tanulnak az
emberek. 1990-ben tornacsarnokot
emeltünk. 2005-ben új sportöltözőt,
2006-ban új óvodát építettünk. 2010-
ben történt a kulturális központ teljes
felújítása, korszerűsítése, átalakítása
IKSZT (Integrált Közösségi Szolgál-
tató Tér) formájában, amelyben he-
lyet kaptak színház- és mozi-
terem, konferenciaterem, könyvtár, szol-
gálató irodák, főzőhelyiség, játé-
kterem és rendezvényház. Az IKSZT
keretében még nagyobb lendülettel,
még nagyobb odaadással történik a
kulturális élet szervezése és irányí-
tása, mint eddig, amely ily módon
még sikeresebb, még eredménye-
sebb. Olyan munkatársak dolgoznak
a közművelődésben, akik magukénak
tekintik Bölcse község kulturális
életét. Kulturális programokból már-
már túlkínálat van Bölcskén, ezeket
szívesen látogatják a helyiek mellett
a környező települések lakói is. Nép-
szerűek a bölcseki programok. A 280
fő befogadására alkalmas színház-
termünk gyakran teltházas rendez-
vényeknek ad otthont. A színvonalas
könyvtári programok, klubrendezvé-
nyek mindig az érintett közösség szó-
rakovását biztosítják.

Say István: *Meg ne haragudj a kér-
dezőre, de kisiklottál az irányításom
alól! Én most már magadról akar-
talak faggatni, te pedig szinte észre-
vétlenül tértél át a többes szám első
személyre, azután pedig újra a község
egészére.*

Kiss József: Ebben a munkában
nem szabad egy ember tevékenységé-
ről beszélni. Ez egy olyan csapatmun-
ka, amelyben nem elég jól tenni, a jól
jól kell tenni (idézve Bőjte atyát). Büsz-

Bölcseki néptáncosok

ke vagyok arra, hogy ezeknek a sikeres
munkáknak részese lehettem. Büszke
vagyok munkatársaimra, képviselő
társaimra, a civil közösségek vezető-
ire és tagságára, akiknek most, itt is
megköszönöm az együttgondolkodást,
a segítséget, az együttműködést.

Say István: *Látom, tudatosan ké-
szültél is a beszélgetésünkre. Listákat
tartalmazó lapok fekszenek előtted.
Gyanítom, ezeken sem önmagad fő
jellemzőit gyűjtötted egybe. Itt van pél-
dával az első, a „Rendezvények, progra-
mok” feliratú. Nem korlátozlak a szán-
dékaidban, oszd meg velünk a felsoro-
lásodat! Mondhatod úgy az összeírás
szerint. Nem kell időrendbe vagy tér
szerinti beosztásba tenni. Hiszen akkor
óra hosszat beszélhetnél nemcsak az
IKSZT-ről, hanem például az országos
hírű pincefalutok szabadtéri szervező
szerepéről, közösségformáló erejéről is...*

Kiss József: Falunapok. Gasztro
fesztivál – házizalamb és házinyúl

ételekből. Horgász majális. Vadász ju-
niális. Kegyes napok – Kegyes József
bölcseki születésű festőnek, iskolánk
névadójának ünnepe. Baba–mama
klub programjai. Asszonytorna-alkal-
mak. Hastáncgála. Aerobic-foglalko-
zások. Sellőpikkely-nap. Szüreti nap.
Idősek napja. Nőnap. Adventi vásár.
Pünkösdi kórusfesztivál. Karácsonyi
koncert. Pedagógusnap. Gyerme-
nap. Semmelweis-nap. Köztisztvisel-
ők napja. Nyári táborok (néptánc,
nyelvi, egyházi, sport). Kultúrházak
éjjel-nappal. Magyar költészet napja.
Cserkész foglalkozások. Iskolai, óvo-
dai rendezvények. Nemzeti ünnepek.
Vadászbál. Sportbál. Galambkiállítás
és díjkiosztó. Sport bajnokságok és
versenyek.

Say István: *Már figyelmeztetni
akartalak, hogy a rendezvényeitek,
programjaitok messzebb tájon is köz-
ismertek ugyan, de a helyi közkultú-
rátok fő-fő ereje szerintem mégis a ci-
viljeitek nagyon aktív közreműködése.
Ám látom, hogy a következő lapodon
éppen őket listáztad. Akkor újra csak
távirati stílusban minden rendezés
nélkül!*

Kiss József: Amatőr Színjátszó
Kör. Néptánc Egyesület – összesen
öt korcsoporttal. Női Kar. Nyugdí-
jas Klub. Önkéntes Tűzoltó Egyesü-
let. Polgárőrség. Horgász Egyesület.
Természetbarát Egyesület. Bölcseki
Gyermekekért Közalapítvány. Has-
tánc csoport. Irodalmi Műhely. Fotó

Szüreti felvonulás

Regélők

Klub. Jóga csoport. Vadásztársaság. Borbarát Egyesület. Községi Sportegyesület. (Labdarúgó szakosztály öt korosztályban – NB III-as bajnokságban. Kézilabda szakosztály. Floorball szakosztály. Szabadidő szakosztály.)

És akkor már nem felsorolásszerűen... Községünkben két felekezet, a Római Katolikus Egyházközség és a Református Egyházközség él hitéletet példa értékű együttműködésben úgy egymással, mint az önkormányzattal, valamint a települési civil közösségekkel. Templomaink is rendszeresen otthont adnak kulturális rendezvényeknek. Lakosságunk mind gyakrabban igényli a polgári esküvők helyszínül is a templomokat. Mindkét egyház rendelkezik saját klubhelyiséggel, amelyekben a hitélettel összefüggő ifjúsági rendezvényeket és nyári táborokat szerveznek. Egymás rendezvényein rendszeresen részt veszünk. Külön megünnepeljük lelkipásztoraink kitüntéseit, jeles évfordulóit. És ha már a kitüntésekről esik szó... Önkormányzatunk 1994 óta minden évben kitüntetésekkel köszöni meg és ismeri el mindazok munkáját, akik a település közéletében kiemelkedőt alkottak munkájukkal, magatartásukkal, példa értékű cselekedeteikkel. Kitüntéseink a következők: Bölcske Község Díszpolgára, Bölcske Községért Emléklakett (arany, ezüst és bronz fokozat), Bölcske Községért Emlékérem (arany, ezüst és bronz fokozat). Ez idáig 147 egyén és 19 közösség részesült helyi kitüntetésben, akiket az idei 20 éves évforduló alkalmá-

val ünnepi műsorral köszöntöttünk. A kitüntetések erkölcsi elismerések, amelyek igazi értékét az ünnepeltek számára az a semmihez sem hasonlítható átadási ünnepség adja, amelyet a kitüntetettek tiszteletére rendezünk családtagjaik, munkatársaik, rokonai, barátai körében.

És a községképrol...

Mert az is a helyi kultúra alkotóeleme... A II. világháborús emlékmű 1991-ben került felállításra. A Szentháromság szobor 2000-ben – a Milenium emlékére. A Paksi utca fásítása az elmúlt és az idejében zajlott, összesen 400 fa került telepítésre öt fasorban. A Kossuth Lajos utcai park kialakítása folyamatban van. Kegyes

Kerékpártároló birtokba vétel

József mellszobra 2014. június 12-én az iskolai Kegyes Napok keretében kerül avatásra. III. András király mellszobra 2014. október 3-án a Falunapok keretében. I. világháborús emlékművet pályázattól függően tudunk állítani.

Say István: *És akkor most leszek erószakos! Mondatokat várok önmagadról!*

Kiss József: Rendben, de előtte még gyorsan három mondat, három jelmondat. A község jelmondata: „Pihenj meg nálunk vándor, ne hajszold úgy az életet!” Az iskola jelmondata: „Kéz a kézben nagy reménnyel!” Pincefalunkban pedig a következő köszöntő olvasható: „Aki idegenként érkezik Bölcskére, azt barátként viszávárjuk!”

Say István: *Megérte, hogy ez a három jelmondat még elhangzott. És akkor végre Kiss József polgármesterről szóló mondatokat kérek.*

Kiss József: Szeretem ezt a települést, szeretem a munkámat. Hálás vagyok azért a sok-sok élményért, amit itt kaptam, amit itt szereztem. Munkám nem volt nehéz. Mindig azt tettem, amit a lakosság is akart, amit támogatott, amivel azonosult, és amit a magáénak vallott. Az önkormányzati és hivatali munkát lehetett úgy végezni, hogy közben meg tudtunk maradni embernek, meg tudtuk tartani kapcsolatainkat, barátainkat még akkor is, ha időnként nem kellett mondani bizonyos kérdések

Megnyitó ünnepség galambokkal

re, kérésekre. Végül, de nem utolsósorban köszönöm a családomnak azt a háttérret, amelyet munkámhoz biztosítottak. Biztos vagyok abban, hogy a település sikerei az ő sikerei is. A legnagyobb elismerés, amit kaphattam, az, hogy mindkét fiunk lakóhelyként Bölcskét választotta. És ez a zárzó...

Say István: Engedd meg, hogy a befejezés mégis az enyém legyen! Sokszor több ponton ért össze az életünk, a tevékenységünk. Amit te szerényen nem akartál magadról megvallani, abba akkor részben beavatom én a riport olvasóit. A közös emlékekből idézek. Rendezvény a könyvtárakban, ahová egyik előadóként hívtatok meg engem. Te nyitod meg. És beszéded közben egyszer csak elkezded verseket mondani. Fejből, hibátlanul. Petőfit, Radnótit, korunkbelieket idézel hosszasan. A mezőgazdasági gépészmérnökből faluvezetővé nőtt Kiss József. Magyartanár is vagytok, ott helyben a legszívesebben elsírnám magam az örömteli döbbenettől. Azóta már tudom, hogy Radnóti a kedvenced, önálló műsorra is képes voltál a műveiből. Azután később a nemzetközi néptáncfesztivál megnyitója a pincetalutokban. A legünnepibb pillanatban száz galamb röppen az égb.

A te madaraid. Hiszen ismert postagalamb-tenyésztő is vagy. Amiről azután ismeretterjesztő esten vallasz a megye távolabbi falvának művelődési otthonában érdeklődők, köztük fiatalok előtt. És most már a mai nap is mindig rád emlékeztem majd. Hogy amikor újra és újra neked rontottam az „És te?” kérdésemmel, a válaszod újra és újra úgy folytatódott, hogy „Mi,

bölcseiek...” Most pedig még álljon itt egy rövid választ váró kérdés, amelyet nem tudsz ezzel a furfanggal elintézni. Nekifutsz októberben a következő ciklusnak?

Kiss József: Igen.

Say István: Adjon hozzá a Jóisten erőt, hitet, helyi békét és egyetértést nektek, bölcseieknek!

KISS JÓZSEF magáról: 1955. szeptember 20-án születtem Siófokon. Szüleimmel Tabon éltünk, itt érettségiztem, majd a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Körmenői Mezőgazdasági Gépészeti Főiskolai Karán szereztem diplomát 1977-ben.

Bölcskére 1979-ben költöztem házasságkötésem révén. A helyi termelősövetkezetben dolgoztam 6 évet, mint gépüzemelő agronómus, majd 1985-től 5 évig tanácselnök voltam, majd folyamatosan napjainkig polgármesterként dolgozom. Feleségem matematika–fizika szakos tanárként dolgozik első munkahelyén a helyi általános iskolában. Két fiúgyermekünk van, az idősebb testnevelés–földrajz szakos pedagógus, jelenleg ismét egyetemista, nő, felesége közgazdász. Házaspárként egy hároméves és egy féléves fiú boldog és büszke szülei. Fialtabb fiunk közgazdász, jelenleg agráregyetemre jár. Mindkét gyermekünk a saját mezőgazdasági vállalkozásunkban dolgozik, helyben laknak. Szívesen foglalkozom a postagalambsporttal. Életünk legszebb időszakát unokáink megérkezése óta éljük.

SAY ISTVÁN népművelő – 1976-ban az ELTE Bölcsészkarán szerzett magyar–népművelés szakos diplomát, 1987-ben ugyanitt közművelődésből bölcsészdoktorátust, 1999 és 2003 között a győri Széchenyi István Egyetem nemzetközi kapcsolatok szakán végzett tanulmányokat, német felsőfokú nyelvismerettel rendelkezik. Pályáját a Kincsesbányai Művelődési Ház és Könyvtár igazgatójaként kezdte (1976–1982), ezt követően a Fejér Megyei Művelődési Központ igazgatóhelyettese volt (1982–1987). Tolna megyében először a szekszárdi Babits Mihály Megyei és Városi Művelődési Központot igazgatta (1987–1991), majd a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal művelődési, egészségügyi és sport főosztályát vezette (1991–1997), végül nyugállományba vonulásáig (2011) a megyei közművelődési szolgáltató intézeti feladatot irányította különféle szervezeti formákban (KÖSZI, TMÁMK). Folyamatosan részt vett és vesz minden fokon a közművelődési szakemberképzésben. Jelenleg a Tolna Megyei Értéktár Bizottság elnöke.

„Mindig magunkért, soha mások ellen.”

Beszélgetés Bikádi László Károllyal, Sóly Község polgármesterével

Sóly apró ékszerdoboz a Bakony-
nak – amilyen kicsi, olyan nagy tör-
ténelmi jelentősége van. Sóly maga a
megtestesült kapcsolat a gyökereink-
kel – a mindössze félezer főt számlá-
ló településnek élénk kulturális élete,
komoly református hagyományai és
egymás példaértékű módon támoga-
tó-segítő közösségei vannak. Mind-
ebben nagy szerepe van Bikádi László
Károlynak, a falu lelkész-polgármes-
terének.

Mihalcsik Márta: *Kedves Laci,
mondj néhány szót magadról!*

Bikádi László Károly: 1995 októ-
bere óta Hajmáskér, Sóly, Királyszen-
tistván, Vilonya református lelkésze
vagyok. Van két gyönyörű gyerekem,

egy fiam és egy lányom, valamint egy
nagyon kedves, segítőkész feleségem.
Ennek köszönhetően teljes, bár meg-
lehetősen leterhelt életet élek. Úgy
gondolom, hogy az egyik legszeren-
csébb ember vagyok a saját hivatá-
somban. Polgármesterként, lelkész-
ként és magánemberként is elmond-
hatom, hogy amit el lehet érni, azt
elértem.

Gyülekezeti szinten elmondha-
tom, hogy ismernek, elfogadnak, sze-
retnek egyházmegyei és kerületi tiszt-
ségviselőként is. Sőt a civil életben,
a polgármesterségben, közéletben
mindenhol sikeres, eredményekben
gazdag múltat tudhatok magaménak.
Olyan helyzetben vagyok és olyan
emberek vesznek körül, akik ebben a
munkában maximálisan partnereim
tudnak lenni.

43 évesen nemcsak református
lelkész vagyok, hanem van egy jogi
szakokleveles végzettségem. Most is
iskolába járok, szociális intézményve-
zető képzésre, mert hiszem azt, hogy
folyamatosan képeznie kell magát az
embernek.

M. M.: *Mit érdemes tudni Sólyról?*

B. L. K.: Sóly a Bakonyaljának az
egyik legaranyosabb kis települése,
470-480 bejelentett lakóval. Itt ta-
lálható az ország legöregebb magyar
építésű falusi kistemploma, ami
Koppány és István csatájának a tör-
ténelmi emlékhelye: a 997-es csa-

tának az emlékét őrzi, a keresztyén
államiság szülőhelye is a falu. Mivel
a magyar közigazgatásnak az első
említése egy 1009-es oklevélben
szintén a sólyi templomhoz – ak-
kor még csak Szent István protom-
ártír kápolnájához – köthető, így a
magyar közigazgatás emlékhelye is
a község. A magyar vármegyerend-
szer: Zala (akkor még Kolom me-
gyeként), Veszprém, Fejér megye
ebben a fontos dokumentumban ke-
rül először említésre, illetve néhány,
most Pest megyébe tartozó falvak
nevei. Ennek köszönhető az is, hogy
2009-ben a vármegyék 1000 éves
fennállásuk központi ünnepségét is
ide, Sólyba helyezték.

Itt található a világ legnagyobb
fából készült kardja. A település, bár
nem a csata ezeréves évfordulóján,
de egy évvel később Koppány és Ist-
ván csatájának monumentális, méltó
emléket tudott állatíni a kardot for-
mázó emlékművel. A falunak római
kori hídja is van és egy olyan borvi-
dék tartozik hozzá, ami az 1950-es
évekig a történelmi borvidék rangot
viselte. Sajnos a mérete miatt – kb. 80
hektáros kis területről van szó – el-
vesztette ezt a rangját, és így most a
Somló a legkisebb borvidéke Magyar-
országnak. Érdekesség, hogy a filoxé-
ra járvány, ami a Balaton-felvidéken
kipusztította a szőlőkultúrát, szintén
Sólyból indult. A ciszterci apátság
folytatta itt a térségben a legfejlettebb

szőlő-borkultúrát, és ők hozták be a fertőzött oltványokat. Az amerikai szövőlepkéhernyő hosszú évtizedekre megpecsételte a vidék a sorsát. Azóta visszatelepültek a szőlők, és az újabb fajták mellett az őshonos, a vidék borászatát meghatározó fajták telepítésére törekszünk.

A település picit, kevesen ismerik, de azok, akik keresik a magyar történelmi emlékhelyeket, megtalálják.

Az egyik legkomolyabb eredményünk a Református Tájház és Emlékszoba kialakítása. Az Árpád-kori, ma református templomok azt mutatják, hogy néhány 100 évvel ezelőtt a reformátusság sokkal hangsúlyosabban volt itt képviselve, mint napjainkban. Mi szeretnénk megőrizni ezeket a református gyökereket.

Ha megnézzük ma a sólyi templom ablaka körüli félig-meddig feltárt ornamentikát, az egy az egyben megfeleltethető az honfoglalás-kori tarsolyok és csatok díszítésének.

M. M.: Milyen a település demográfiai összetétele?

B. L. K.: Ideális, közel egyenlő az arány a dolgozó korúak, a kiskorúak és az idősek között. Az 1970–80-as években Sóly halálra ítélt falu volt. Kimondták rá, hogy el kell tűnnie, az emberek költözzenek be Veszprémbe: nem véletlen talán, hogy van Veszprém Solyi út, Vilonyai út, oda, illetve a Haszkovó lakótelepre szeretnék volna telepíteni az itt élőket. A 90-es évek elején, elkezdődött a faluban egy

tudatos hagyományörző tevékenység, a helyiek büszkeségére alapozott munka, ami azóta is folyik és szerencsés fordulatot is hozott magával. Az öntudatra ébredésnek köszönhetően nőtt Sóly ismertsége, bár a viharok sem maradtak el: ezek azonban az újjászületés szükségszerű velejárói.

M. M.: 2010-ben mi vezetett arra, hogy elindulj az önkormányzati választásokon a polgármesteri székért?

B. L. K.: Pontosan azért, hogy egyfajta katalizátora legyen ezeknek a viharoknak.

Úgy láttam, hogy rengeteg munkát el kell végezni: a felüljáró építéstől kezdve, az utak aszfaltozásán át, a vízelvezetésig.

Ezeket a problémákat úgy gondoltuk hatékonyan kezelni, ha olyasvalaki kerül a falu élére, aki a közéleti kapcsolatait, megyei és országos szintű elismertsége és elfogadottsága révén a közösség mellett azokat a döntéshozókat is meg tudja szólítani, akiknek a segítségével ezek a dolgok megvalósulhatnak. Jómagam négy évben keresztül megyegyűlési képviselő voltam, így alkalmas voltam a feladatra. Ha most körülnézünk, láthatjuk, hogy megvan a felüljáró, a patakmeder tiszta, és mindez nem önkormányzati pénzekben történt, hanem civil összefogással és közös munkával. A református egyháznak az égisze alatt a „Szeretet-híd” programban két éve a templom környékét takarítottuk, most pedig a patak tisztításában akarunk részt venni, közel 200 emberrel.

tításában akarunk részt venni, közel 200 emberrel.

Tudomásul kell venni, hogy a civil szervezeteknek és az egyházaknak most már az a feladata, hogy önállóan megpróbáljanak a saját közösségükért gyűjteni, megmozdulni, pályázni. Ezt a gondolkodást akartam bevinni a faluba. Összességében megérte ez a 4 év, az emberek ráébredtek erre. Azok is nagyon komoly civil munkát végeznek a faluban, akik nem szimpatizáltak velem. A település lakói nemcsak megmondják, mi fontos nekik, hanem tesznek is érte. Sóly elérte a célját.

Egy vezetőnek számolni kell azzal, hogy ha azt szeretném, hogy létrejöjjön az összefogás, akkor a legtöbb, amit tehetek, hogy éppen kimaradok belőle.

Én most erre készülök: a következő választásokon nem indulok újra, mert szeretném, hogy amit az emberek felépítettek, amit összehoztunk, és amiben én is odatettem a magamét, tényleg civil kezdeményezésekből, tényleg közös akarattal épüljön tovább. Ha mégiscsak szükség lesz valakire, aki megint a tóba dobja a kavicsot, itt vagyok, készen állok segíteni a falunak.

M. M.: Milyen egyéb kihívásokkal kellett szembenézned polgármesterként?

B. L. K.: Az új modell, amit szerettem volna megvalósítani, az volt, hogy szedjük össze a civil szervezeteket, az egyházat, az önkormányzatokat és kezdjenek el közösen gondolkodni és együtt dolgozni. Ez olyan szintre jutott el, hogy a Hajmáskér – Sólyi Református Társegyházközség indította el a falugondnoki szolgálatot. Praktikus okból az egyház indította el, mivel egymillió forinttal több támogatást kapott ugyanaz a szolgálat, ha egyházi kézben volt, mint ha önkormányzati kézben lett volna. Egy kis település önkormányzata így bátran belevágott a tevékenység támogatásába. Egyházként – mivel nekünk nem kell áfát befizetnünk – kedvezőbb helyzetben vagyunk, mint az Önkormányzat. Nem sokkal később kiderült, hogy az idősellátásban, a házi segítségnyújtásban itt a térségben szükség lenne arra, hogy valamilyen formában megjelenjen egy egyházi szolgáltató. Négy

fővel indultunk, ami először 25, majd 75 főre duzzadt: jelenleg ott tartunk, hogy a Dunántúl legnagyobb házi segítségnyújtó szolgálatává nőtte ki magát. Mindez abban is segített, hogy miközben az önkormányzatok költségvetése fogyott, a mi lehetőségeink nem csökkentek.

Alapítványként tudtunk pályázni a patakmeder tisztítására, tájházat hoztunk létre, a szociális ellátást fejlesztettük, csomagot osztottunk. A közeljövőben a településen csatornázás lesz, a településszerkezetet fogjuk módosítani, hogy még inkább lakosságbarát legyen Sóly.

Próbáljuk elérni azt, hogy Sóly élhető kis falu legyen. Történelmi emlékhely lett a református templomunk, ami vonzó a turisták számára. A Kék túra útvonalnak egy kerülő útját kibővítjük, ami elvezet a templomhoz és a szőlőkhöz. Azt, hogy a kulturális élet pörögjön, egy IKSZT pályázatnak köszönhetően tudtuk elérni. Az IKSZT-vezető fő feladata, hogy a település minden lakójának tartalmas programokat szervezzen, illetve koordinálja azoknak a kulturális közfoglalkoztatottaknak a munkáját, akik közül most három is a keze alá dolgozik. Az önkormányzatnak, az egyházközségnek és az alapítványnak együtt van kulturális közfoglalkoztatottja. Ezért minden olyan dolognak, amit fontosnak tartunk, nem egy-két emberrel, hanem akár tízzel álltunk neki, ami eredményesebbé tette a munkánkat.

M. M.: Az IKSZT-re visszatérve: ezt a pályázatot még az előző képviselő-testület hagyta jóvá és kezdte el, de már az új testületnek kellett elszámolnia. Nehéz helyzetben voltatok pénzügyileg az IKSZT szempontjából.

B. L. K.: A településen elmondhatjuk azt, hogy amikor 2010-ben átvette az új testület az önkormányzat irányítását, akkor az év végén egy olyan határozatot kellett meghozni a testületnek, hogy a polgármester dönti el, hogy melyik közüzemi számlát fizetjük ki a faluban, s melyiket nem.

Ez annak volt köszönhető, hogy bár nagy összegű támogatást, 40 millió forint értékűt kapott nagyszárendileg a település, viszont ennek áfa-tartalmát az önkormányzatnak fel kellett vállalni és egy összegben

kellett befizetni, az uniós támogatás ugyanis elszámolást követően, utófinanszírozással érkezett meg. Ha nem lett volna a képviselőtestületi tagok között, aki mérnöki végzettségű, vagy olyan polgármester, aki mobilizálható, és van egyfajta ismeretsége, akkor nehéz helyzetben lett volna a falu. Az IKSZT-t meg kellett tölteni programokkal: képzeljünk el egy olyan épületet, amely 80-100 fő befogadó-képességű, miközben a falu jelenleg közel 500 fős, tehát egy egész települést megszólító rendezvényhez szűkös. Ezek után kellett elérni, hogy a kezdetben megosztó helyet mindenki egyformán szeresse, és elfogadott közösségi szintté váljon. Óriási szerepe van az IKSZT vezetőnek ebben!

Megtanultuk szeretni, beköltöztettük a házi segítségnyújtó szolgálatot, amivel életet leheltünk az épületbe. Hiszem, hogy ahol emberek vannak, jönnek-mennek, annak vonzó hatása van. A megye egyik legjobban működő falusi kiskönyvtára indult itt be. Az IKSZT-t szeretettel és munkával tettük sikeressé

M. M.: Az IKSZT speciális helyzetben van itt Sólyban, mint a település egyetlen intézménye. Egyetlen alkalmazottja van a falunak, az IKSZT-vezető. Se iskola, se óvoda nincsen itt.

B. L. K.: A legfontosabb kapocs az önkormányzat, a polgármester és a lakosság között, emberek és emberek között, nagy örömeinkre abszolút kö-

zösségi kulturális és információs térré tudott válni. Sóly méltán büszke lehet a közösségi színterére!

M. M.: Nagyon örülök, hogy ennek a folyamatnak részese lehettem. Tudom, sokan irigykedve figyelik, hogy milyen kulturális élet folyik a faluban.

B. L. K.: Büszke vagyok, azokra az évekre, amikor együtt dolgozhattunk, mert mind a mai napig fontos, hogy milyen munkatársa van az embernek, kire lehet számítani és kire nem. Jelenleg nincs IKSZT-vezetője a falunak, így csak a kötelező programok mennek, aminek mennie kell, de nincs kire építeni, hiányoznak az új ötletek, kezdeményezések, nincs, aki pályázatot írjon. Meg nem fizetett, nagyon sokrétű, sokfunkciós munka IKT SZ-vezetőnek lenni, amit Te remekül elláttál.

Most, hogy még nincs IKSZT-vezető, a ház is veszített a súlyából. Azon küzdünk, hogy a kulturális közfoglalkoztatási programmal és az új vezetővel hogyan tudjuk ezt újra optimalizálni. Az alapok megvannak, miképpen igény is a programokra. Elértük, hogy Sólyban fellépni rang, a környékbeli emberek is nézik, hogy milyen programok vannak itt és veszik a fáradságot, hogy eljöjjenek Sólyba.

M. M.: Mire vagy még büszke a településen, amiről azt gondolod, hogy neked köszönhető?

B. L. K: A legbüszkébb a Tájháza lehetek, illetve az Emlékszobára, és mindenre, ami ott elindult. A falugondnoki szolgálattól kezdve az, ahogy a református értékeket őrizzük, arra, hogy a közeljövőben egy Árpád-kori falu-skanzenet tervezünk felépíteni, és arra, hogy megmozdult a falu. Arra vagyok a legbüszkébb, hogy történelmi emlékhely lett a református templom. A nyár folyamán a Nemzeti Örökség Intézete fölállít majd egy 2 méteres oszlopot, ami mindenkinek jelzi, hogy Sóly kiemelten fontos emlékhelye a magyarságnak.

Az összetartást szeretem. Arra is büszke vagyok, hogy erős ellenzék is kovácsolódott, ez mutatja, azt, hogy erősen megyünk előre. Akik a falu jövőjét tartják fontosnak, azok itt vannak közöttünk, és ha nem is értenek mindennel egyet, inkább vitatkoznak, de ezt velünk, és nem nélkülünk, külön klikkben teszik.

M. M.: *Létrejött a településen az Értéktár Bizottság. Mik kerültek be a helyi értéktárba?*

B. L. K: A helyi Értéktár Bizottság gyorsan létrejött. A helyi értékek ápolása Sólyon mindig fontos volt. Intézményes formában a Nemzeti Művelődési Intézet helyi és megyei értéktárakat népszerűsítő rendezvénye után indult el.

Úgy gondoltuk, hogy a településen a leghatékonyabban működő szervezetre, Az 1000 Éves Sólyi Templomért Alapítványra bízunk ezt a munkát. Bevontuk a kulturális közfoglalkoztatási programban részt vevő egyházi, önkormányzati és alapítványi személyeket, kiküldtük őket tíz napra a faluba és ők mindenkit, akivel találkoztak, megkérdeztek, hogy mit tartanak fontosnak. A célzott kérdésekből világossá vált, mi az, ami helyben érték nekünk; mi az, ami megyei érték vagy hungarikum érték.

Hungarikum kategóriába javasoltuk a református templomot és a dombokon látható árvalányhaját, a megyei értéktárba Beke Lászlóék Pajtagalériáját és a Tájházat. Helyi érték pedig a Sólyi Népdalkör és a Sólyi Nyugdijasklub.

Ha egyetlen ajánlást kapott bármi, akkor az helyben érték. Továbbra is várjuk a javaslatokat, nem-

sokára elkészül a honlap, ahol minden értékünk felsorolásra kerül. Talán így majd országszerte kialakul egy olyan értéktár mozgalom, amit nem felülről gerjesztenek, hanem amit az emberek önmaguk között, önmagukért és a településük megőrzéséért hoznak létre.

M. M.: *Tervezitek-e Hungarikum-klub létrehozását, esetleg a környező települések bevonásával vagy meglévő klubhoz való csatlakozással?*

B. L. K: Sóly megérdemli, hogy mindenben önálló legyen és jó lenne, ha létrejönne a klub. Próbáltuk már ezt az emberekben tudatosítani. Szeretném elérni, hogy az emberek saját maguk hozzanak létre Hungarikum-klubot. Nem akarom erőltetni, szeretném megvárni, hogy a leendő IKSZT-vezető legyen az, aki felkelti az emberek figyelmét ez iránt.

M. M.: *Részt vettetek a kulturális közfoglalkoztatásban, mennyire volt hasznos? Tervezitek-e, hogy csatlakoztok, ha folytatódik a program?*

B. L. K: Már be is jelentkeztünk a folytatáshoz! Én azt látom, hogy ez egy nagyon jó program, hiszen olyan kutatásokat, olyan adatgyűjtéseket lehet megvalósítani, amire az embereknek nem volt ideje, vagy lehetősége. Erre is kitűnő eszköz. Segítség volt abban, hogy míg nem volt főállású IKSZT-vezetőnk, addig egymásnak adva a stafétabotot, a három hölgy a programszervezést is megoldotta. Működtetni tudtuk a falut. Olyan embereket kell találni ebbe a programba,

akik pont velünk akarnak dolgozni. Különösen az idősebbek és a tartósan munkanélküliek számára jelent új lehetőséget a közfoglalkoztatás. Például közfoglalkozásban került hozzánk egy férfi, ő már főállást kapott nálunk, illetve egy hölgy is van, aki a program lejárta követően, főállásban tud elhelyezkedni a házi segítségnyújtó szolgálatnál.

Nagyon jó programnak tartom, szeretném, ha tovább élne. Ehhez olyan vezető is kell, aki az emberekben és a saját falujában meglátja az értéket, és együtt hoznak létre valami újat.

M. M.: *Mesélj a testvérvárosi kapcsolatról és arról a szép eseményről, ami tavaly zajlott!*

B. L. K: Sóllynak testvérvárosi kapcsolata Kisbacon településsel van, ami Benedek Elek szülőfaluja. Sajnos nem hivatalos ez a viszony, nincs róla dokumentum, mondhatni nem hivatalosan szeretjük egymást. Hogy mégiscsak több legyen ebben a kapcsolatban, tavaly nyáron Sólyban közel negyven, előzőleg magyar állampolgársági kérelmet benyújtó ember vehette át Dr. Navracsics Tibor közigazgatási minisztertől (Sóly díszpolgárától) az állampolgárságot igazoló dokumentumot. Mi pedig tiszteletbeli sólyi polgárrá avattuk őket, mondván, ha el is vannak szakítva tőlünk, akkor legyen egy jelképes hazájuk. Ezáltal létrejött a két település lakói között egy szorosabb érzelmi kapcsolatot. Soha ne érezzük úgy, hogy magyar embernek ne lenne testvére a másik magyar.

Ez erősíti azt a szándékunkat is, hogy minden év június 4-én egy „Mesemaráton” elnevezésű rendezvényt tartunk, aminek a két pillére Kisbácson és Sóly. Ekkor semmi mást nem csinálunk, mint internet elé ülve, akár kivetítve, akár csak úgy magunkban mesét mondunk egymásnak, a világ különböző részén élő magyarok, arra gondolva, hogy a magyarság fennmaradásának legfontosabb záloga a magyar nyelv megőrzése és ápolása, melyben a mese jelentős szerepet játszik.

Csodálatosan működik a rendezvény. Bátran lehet csatlakozni is ehhez a kezdeményezéshez.

M. M.: *Említetted, hogy az egyházközség működteti a házi segítségnyújtó szolgálatot, aminek te vagy a vezetője, és kb. 150 embernek adtok munkát. Mennyi embert értek el?*

B. L. K.: 1175 a hivatalos ellátotti létszámunk, ami nem kevés embert jelent.

M. M.: *Van több nyertes TÁMOP pályázatokat, erről is beszélj légy szíves. Az 1000 éves Solyi Templomért Alapítványnak vagy az elnöke, a Kurján Kft-nek vagy a kommunikációs vezetője, családapa vagy és férj, hogy bírod?*

B. L. K.: Református lelkészként azt mondom, az Úristen pont annyi erőt ad, amennyi kell. Nem tudnám ezt a sok feladatot ellátni, hogyha nem lennének olyan munkatársak körülöttem, akik valóban segítenek.

A TÁMOP-os pályázattal kapcsolatban: van három szociális gondozó-ápoló képzésünk. Összességében 47 embert képzünk, a feleségem a projektmenedzser. Gazdasági vezetőnk van, ami más gyülekezetnek elképzelhetetlen, de mivel óriási a költségvetésünk, ezért szükség volt rá. Az ember először erőből csinálja ezeket a dolgokat, ami nagyon sok energiába kerül, és sok idejét veszi el, hogy kiismerjen és fenntartsa egy rendszert. Aztán megtanulja idővel, hogy lehet lendületből, rutinból végzni dolgokat, amiket előtte kemény megfeszített munkával ért el. Sokkal nehezebb volt átlátni a problémákat tapasztalat híján. Egyre inkább érzem, hogy a gyerekeimnek, a családomnak

van rám szüksége, és próbálok nem kivonulni, hanem új munkatársakat bevonni a munkába. Minden egyes pályázatnál próbálunk új embert találni, hogy igenis tanuljon bele, kapjon új lehetőséget. Velem nem kell senkinek rivalizálni.

Gyönyörű családom van, és még előttem áll, hogy a tudást és a tapasztalatot tovább tudjam adni nekik és a következő nemzedéknek. Egy célért kell létezni, és én azt a célt megtaláltam a hitemben, megtaláltam a hazámban, Sólyban és legfőképpen a családomban.

M. M.: *Említettük az „Emberek aranyban” kiállítást, az Árpád-kori falut, erről mondanál pár szót?*

B. L. K.: Ez maga a hazaszeretet számomra. Ha megnézzük a szkíta halomsírokat, legyen az Kazahsztánban, Mongóliában vagy akár az Alföldön, ez a mi őstörténetünk.

M. M.: *A tervbe vett Árpád-kori település egyrészt ezeket a gyökereinket is feltárja, másrészt Sóly kultúráját, turizmusát is fellendíti.*

B. L. K.: Ez nem más, mint településmarketing, azt használjuk ki, ami a legjellemzőbb a falura. Elegendhetetlen, hogy olyasmivel foglalkozzunk, amit szeretünk, és amit nem kell megmagyarázni. Az Árpád korabeliség egyértelmű kapcsolódás volt, és nyertünk hozzá pályázatot is. Komplex dolog, hogy a község egy történelmi borvidék, egyházközség és egy történelmi emlékhely. Komoly lehetőség van az Árpád-kori faluban, az erre épülő turizmusban. Remélem, ezáltal Veszprém megyének is díszévé válunk.

M. M.: *Milyen gondolatokkal búcsúzol az olvasóktól?*

B. L. K.: Lehet úgy világot építeni, hogy nagyon sokat dolgozunk valamiért, de nem valami ellen. Van egy Dsida Jenő-idézet, ami az erdélyi magyarságról szól, de életfilozófiának is jó:

„Így készülünk szelíd háborúra, mindig magunkért, soha mások ellen.

Sőt párolunk és vásznakat szövünk, s míg kisebbítnek, lassan meg-növünk.”

BIKÁDI LÁSZLÓ KÁROLY: 1971. október 22.-én születtem Veszprémben. Nős vagyok, feleségem Bikádi-Varga Emese Sarolta pedagógus. Két gyermekünk van, Csongor és Emese. A Veszprémi Lovassy László Gimnáziumban érettségiztem 1990-ben, majd a Budapesti Károlyi Gáspár Egyetem Hittudományi karán szereztem teológiai diplomát. 1995 októbere óta végzek aktív lelkészi szolgálatot Hajmáskér és Sóly, 1996 februárja óta Királyszentistván és Vilonya gyülekezeteiben. Munkámban úgy érzem, megtaláltam mindazokat a kihívásokat és eredményeket is, melyekre vágytam, midőn a lelkészi pályát választottam élethivatásul. 1996-ban létrehívtuk „Az 1000 éves Solyi Templomért Alapítvány”-t melynek kuratóriumi elnökévé választottak. Ettől a perctől kezdve – főként Sólyban –, aktívan részt veszek a vidék kulturális és társadalmi, politikai életének alakításában. Munkám elismeréseképpen 1998 óta pénzügyi és szakmai ellenőrzést végzek a Veszprémi Református Egyházmegye lelkészi karában, 1999 óta a Veszprémi Református Egyházmegye tanácsosa, 2000-től építésügyi előadója vagyok. Szolgálatom alatt munkám jelentősen összekapcsolódott a Helyi Önkormányzatok és Civil Szervezetek tevékenységével, illetve építésügyi szakelőadó lettem. 1999-ben a Dán Külügyminisztérium ösztöndíjasaként tanulmányozhattam a dán parlamenti, önkormányzati és oktatási rendszert, valamint a protestáns egyházak helyzetét Skandináviában. 2010 óta Sóly polgármestere vagyok.

MIHALCSIK MÁRTA a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Megyei Irodájának megyei módszertani referense. Történelem szakos tanár, népművelő, rendezvényszervező, eTanácsadó. Az egri Eszterházy Károly Tanárképző elvégzése után Szolnokon tanított. 1998 óta a Dunántúlon él, először Herenden, jelenleg Veszprémben. A Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt. által fenntartott Művelődési Házban kezdett dolgozni, melynek a vezetője lett. 2006-ban került a Veszprém Megyei Közművelődési Intézethez, ahol a következő területekkel foglalkozott: tárgyalgató népművészet (kiállítások, zsűrizések, szakági bemutatók, képzések szervezése), a Kézműves Iskola szervezése és vezetése, roma programok, pályázatírás, rendezvények szervezése. 2009–11 között a várpalotai Szindbád Kulturális és Szolgáltató Kiemelten Közhasznú Nonprofit Kft. közművelődési vezetőjeként dolgozott. Feladatai közé tartozott a cég kulturális intézményeinek teljes körű irányítása, a városi programok és kiemelt nagyszabású rendezvények szervezése, lebonyolítása. 2011-től 2013-ig a sólyi IKSZT vezetője volt. Irányította a település kulturális életét, rendezvényeket szervezett, komplex szolgáltatásokat nyújtott, pályázatokat írt, a könyvtárat és az EURODESK információs pontot is vezette. Szakmai tevékenységét az új feladatok iránti nyitottság és a közművelődési tevékenység iránti elkötelezettség jellemzi.

Mezőberény, a huszonöt éve város, értékek őrzője, hagyományok ápolója

Beszélgetés Siklósi István polgármesterrel

„Három nemzetiség, számtalan lehetőség” – így szól a mottó a város logójában; a másik leggyakrabban elhangzó szlogen: „Mezőberény 25 éve város, az értékek őrzője, a hagyományok ápolója” – mindez több pusztaszlogennél; a helyi értékek gyűjtésében komoly tapasztalattal és múlttal bíró város életét valóban a nemzetiségek együttműködése, az értékörzés és a hagyományápolás határozza meg. Honnan indult Mezőberény, hová tart, kik segítik az úton? Többek között erről is faggattuk Siklósi István polgármestert.

Savolt Zoltán: *Milyen adottságok, helyi folyamatok határozzák meg Mezőberény település életét, mindennapjait?*

Siklósi István: Mezőberény többnemzetiségű város a 46-os és a 47-es út találkozásánál. A 120-as vasútvonal közvetlen a város mellett halad el. A vasútállomás rendelkezik rakodó vágányokkal, ami jó feltételeket biztosít a helyi lakosoknak, de úgy gondolom, hogy a hosszabb távú vállalkozásoknak is. Napjainkban közel 11 ezer fő él Mezőberényben. A két világháború közötti időszakban a 14 ezer főt is meghaladta a lélekszám, ennek oka többek között az volt, hogy a nagyvárosokban megélni nem tudó szegényebb rétegek költöztek a városba, többnyire rokonokhoz.

A város döntően mezőgazdasági jellegű, hiszen a környék jó minőségű földterületekkel rendelkezik, de emellett több ipari üzem is működik, illetve működött a településen. Korábban nagyjából fele-fele arányban adott munkát az ipar és a mezőgazdaság az itt élőknek. Ez az arány a rendszerváltás után jelentősen megváltozott. A mezőgazdaság a nagyarányú gépesítésnek köszönhetően egyre kevesebb embert foglalkoztatott; az ipar, elsősorban az építőipar pedig le szállóágban volt – bízom benne, hogy

a jövőben ez a folyamat visszajára fordul.

S. Z.: *Mondana néhány szót a polgármesterségét megelőző évekről?*

S. I.: Eredetileg műszaki pályára készültem, műszaki egyetemre jártam másfél évig, viszont Budapestet nem tudtam megszokni, ezért másfél év után váltottam, és egy rádió-tévé műszerész szakmát szereztem meg, amiben nagyjából egy évet dolgoztam, közben katonai szolgálatot is teljesítettem. A munkával töltött egy

Siklósi István polgármester
a Minden születendő gyermeknek ültessünk egy fát programon

évet követően, bár nagyon szerettem a szakmát, mégis elindultam a pedagógus pályán. Először tanítói, aztán testnevelői végzettséget szereztem, majd további szakirányú diplomát is. 25 évig dolgoztam a mezőberényi 1. számú Általános Iskolában, ahol eleinte munkaközösség vezetői feladatokat láttam el, később igazgatóhelyettesi, majd igazgatói munkakör betöltésére kaptam felkérést, majd a két mezőberényi általános iskola összevonását követően egy békéscsabai magániskolában voltam vezető. Ezt követően körülbelül másfél évig vállalkozó voltam, a vállalkozás keretében többnyire tanügyigazgatási szakértői tevékenységet végeztem, illetve egy tankönyvkiadónak voltam még referense. A tanügyigazgatási szakértői tevékenységem következtében két évre elkerültem a Dunántúlra, ahol egy iskola újraindításával bízott meg a település vezetése. Nagyon szép két évet töltöttem egy csodálatos faluban, csodálatos emberek között, de nem Mezőberényben.

S. Z.: Említette már, hogy körülbelül 11 ezer lakos él Mezőberényben. Milyen az idősek, fiatalok és az aktív korosztály aránya?

S. I.: Ahogyan a Békés megyei települések döntő többségére jellemző a lélekszám csökkenése, ugyanúgy Mezőberényben is ez tapasztalható. A népességnyilvántartás statisztikái alapján azt kell megállapítani, hogy ugyan megvan a népességsökkenés, de valamivel kisebb, mint a megyei átlag. Egyre több idősorúval kell foglalkoznia az önkormányzatnak és egyre kevesebb az aktív korú, aki el tudja látni, vagy éppen el tudja tartani az időseket. A születések száma csökken, egyre kevesebb fiatal él és marad a településen, de bizakodásra ad okot, hogy a tavalyi évben kiugróan magas számú gyerek született a városban az előző évekhez képest.

S. Z.: Mezőberény 2014-ben huszonöt éves. Az évforduló kapcsán ilyenkor számvetésre is sor kerül. A gazdaság, az ipar a mezőgazdaság mellett mennyire érzi meghatározónak a kultúrát a település életében?

S. I.: A mecenatúra a rendszer-váltást követően beszűkült, szinte

Kézműves foglalkozás a Népfiiskolán

kizárólag az önkormányzatra maradt. A vállalkozások, az egyéni vállalkozások és a magánosítás következtében előállt egy olyan helyzet, amikor azok az emberek, akik megtehették volna, nem igazán adtak támogatásokat, mert az eredeti tőkefelhalmozás keretében próbálták a vagyonukat, illetve tőkájüket olyan mértékig gyarapítani, hogy tovább tudják erősíteni a vállalkozásaikat. Ez a feladat így döntően az önkormányzatra maradt 1990 után, és az önkormányzat igyekezett megfelelni mindenkor ennek az elvárásnak. Az elmúlt négy-öt évben pozitív változásként tapasztalható a mecenatúra kialakulása, a kultúra támogatása. Egyre több civil szervezet, kulturális csoportot, alapítványt támogatnak vállalkozások, többnyire anonim módon.

A kultúra és közösségi művelődés a város életében, ha nem is olyan szinten meghatározó, mint a megélhetést biztosító ipar, mezőgazdaság, de azért mégiscsak jelentős szerepet tölt be. Hiszen lehet bármilyen erős ipar, bármilyen erős mezőgazdaság, lehet akár 100%-os foglalkoztatottság is, ha egy településen az oktatás, a kultúra nincs a helyén, akkor egész biztos kevésbé maradnak meg ott az emberek.

S. Z.: Mit jelent a város életében a civil szervezetek szerepvállalása?

Negyed századdal az első civil szervezetek megjelenése után mennyiben változott a tevékenységük?

S. I.: Valamikor Magyarországon, ha a tanulmányaimból jól tudom, akkor nagyon erős volt a civil szféra. Rengeteg alapítvány, olvasóköri, egyéb szervezet működött a településeken, amik elláttak bizonyos civil tevékenységet. Viszont ez a civil tevékenység nagyon-nagyon visszaszorult, hiszen az 50-es évektől kezdve különböző rendelkezésekkel ellehetetlenítették a szervezeteket. A 80-as évektől megindult a civilek szerveződése. Korábban elsősorban sportterületen, sportegyesületek formájában, de a 80-as évek közepétől, végétől kezdve egészen más területek is elkezdtek működni. Mezőberényben az első ilyen nagy civil szervezet, ami a mai napig is működik, a Baráti Egylet Mezőberényért (BEM) volt.

Nagyon korán fölismerték azt, hogy nem elég a politikával foglalkozni, nem elég a politikára támaszkodni, a helyi ügyeinket döntően helyben kell megoldani, illetve azokat az elképzeléseinket, amikhez külső támogatás kell, a kapcsolataink révén kell erősíteni, megoldani. Mezőberényben a civilek – 67 civil szervezete van a városnak – hiánypótló szerepet töltenek be, s ez nagy segítség a mezőberényi önkormányzatnak. Ezért is tartottuk fontosnak a 2010-es választá-

sok után, hogy a civilekkel minél jobb kapcsolatot alakítsunk ki. Hiszen ők önként teszik meg azt, amit egyébként intézményi rendszerünk, intézményi hálózatunk nem biztos, hogy el tud végezni, és ráadásul olyan valós igényekre adnak választ, amit lehet, hogy az intézményrendszer, az önkormányzat föl sem tudott mérni, nem is találkozott vele. A 67 civil szervezet a legkülönbözőbb tevékenységeket végzi: a lovasoktól kezdve a vadászokon, a horgászokon, a városvédőkön át a Népfőiskola Alapítványig. Nemcsak Mezőberényben kellene látni a civilek fontos, pótolhatatlan szerepét, hanem az egész országban: ezért tartanám fontosnak, hogy az állam továbbra is támogassa a civilek működését.

S. Z.: Milyen szerepet játszanak a nemzetiségek – önkormányzati képviselőitük és civil munkájuk révén – a város kulturális életében?

S. I.: A németek és a szlovákok nagyon erős civil szervezetekkel rendelkeznek, és nem elsősorban a nemzetiségi önkormányzaton keresztül működnek, hanem sokkal inkább a hagyományápoló (a német hagyományápoló), illetve a szlovák szervezeten keresztül. Rendezvényeikről folyamatosan tájékoztatják a lakosságot. A szlovákok hétfvégén tartották a

„Nagymamáink sütötték” elnevezésű, immár hagyományos rendezvényüket, ahol bemutatták, hogyan is készítettek elődeink a hagyományos ételeket. A szlovákok csak az elmúlt évben 152 városi programon vettek részt – szinte hihetetlen, hiszen nincs ennyi hétfvége vagy ünnepnap, tehát még a munkanapokon is tevékenykedtek. Közte olyan érdekes programok folytak, mint a szappanfőzés, lekvárfőzés, vagy az óvodásoknak szóló különböző rendezvények. Ugyanez elmondható a német nemzetiségről is, hiszen ők is szinte napi rendszerességgel rendezik programjaikat, számos eseményen vesznek részt.

S. Z.: Ezek olyan értékek, olyan hagyományápoló rendezvények, amelyek az átörökítést segítik a fiatalabb nemzedék számára.

S. I.: Az identitás megőrzése nagyon nehéz a nyelv használata nélkül. A szlovák nyelv majdnem teljesen kihalt Mezőberényben, sürgős beavatkozás kellett. A német a rendszerváltás után divat lett, ezért megmenekült. A szlovákok azonban nehezebben tudják a nyelvet ápolni, de nyelvtanfolyamok szervezésével, az óvodában az óvónők és a dajkák beiskolázása segíti azt, hogy megmaradjon a nyelv. A németeknél már korábban elkez-

dődött ez a folyamat. Véleményem szerint, ha a gyerekek megkapják a megfelelő indítást, a megfelelő motivációt fiatal korban, akkor talán ők is hajlandóak lesznek arra, hogy nemzetiségi hagyományait ápolják. Mezőberényben egyébként a nemzetiségek körében kb. 600-700 közötti azoknak az embereknek a száma, akik német vagy szlovák nemzetiségnek vallják magukat.

Ez, ha úgy vesszük, alacsony szám, mert nem éri el a lakosság 10 százalékát sem, másfelől viszont nagy, hiszen Mezőberényben is kitelepítések sújtották a két fő nemzetiséget és voltak más olyan atrocitások is, amik miatt a nemzetiségi lakosok száma jelentősen csökkent.

S. Z.: Logójuk tartalmazza a „Három nemzetiség, számtalan lehetőség” szlogent, és több helyen találkozhatunk a „Mezőberény 25 éve város, az értékek őrzője, a hagyományok ápolója” felirattal. Kulturális üzenete van ezeknek a mondatoknak?

S. I.: A „három nemzetiség, számtalan lehetőség” arra utal, hogy ebben a három nemzetiségünkben nőttünk fel. Azzal, hogy amit a német megcsinált, azt ugyanúgy akarta a szlovák és a magyar is, amit kitalált a magyar, azt meg akarta csinálni a szlovák és a német is. Ha úgy tetszik, akkor mindegyik túl akarta licitálni a másikat és ez vonatkozott a kultúrára is, hiszen létrehozta mindegyik a saját olvasóköreit, színjátszó körét, zenekarát, és más kulturális értékeit. Ha nem lett volna három nemzetiség, akkor valószínűleg a kulturális élet lényegesen alacsonyabb szinten folyt volna. A versenyhelyzet ebben a tekintetben is nagyon jó, akár egy városon belül, akár a városok között is. Én úgy gondolom, hogy ez egy nagy lehetőség a kultúra területén is. A második szlogenként használt „az értékek őrzője” kifejezés pedig arra utal, hogy igenis meg akarjuk őrizni, föl akarjuk tární az értékeinket, hiszen a múltból építközhetünk, és kitalálhatunk új dolgokat. Nem véletlen, hogy a megyében elsőként mi hoztunk létre értéktárat, illetve értéktár bizottságot. Az értékgyűjtő munka nem most kezdődött, amikor a hivatalos felkérések erről megtörténtek, hanem sokkal koráb-

Faültetés 2014. városi rendezvény a Városi Ligetben

Megyei Dalostalálkozó az OPSKK szervezésében

ban, hiszen már a '80-as évek végén, '90-es évek elején a könyvtár dolgozói és civilek gyűjtőmunkát végeztek és elkezdtek felállítani helyi adatbázisokat. Komoly eredményeket értek el többek között a városépítők, akik a helyi épített örökség területén végeztek nagyszabású felmérést.

Nagyon fontos az épített örökségünk. Városvédő szempontból fontos épületeket vett védelem alá az önkormányzat. Terveink szerint nemcsak egyedi épületeket, hanem városképeket, vagyis utcaképeket veszünk védelem alá, például a Petőfi utcát, ahol a régi polgári házak döntő többsége áll. Jelentős részük jó állapotban van, de a másik részét föl kellene újítani. Ehhez többek között pályázati alapot különítettünk el az idei év költségvetésében, amiből támogatni szeretnénk ezeknek az épületeknek a felújítását. Tehát a két mondat több, mint szlogen, hiszen ezek alapján, e szerint szeretnénk élni, és szeretnénk a kultúrát erősíteni.

S. Z: *A településen a kulturális célú civilek mellett az Orlai Petrics Soma Kulturális Központ és a Me-*

zőberényi Népfőiskola Alapítvány is megtalálható, mint a közösségi művelődés őrzője, ápolója. Hogyan tudja segíteni a szervezetek, intézmények kulturális célú munkáját az önkormányzat?

S. I: Onnan kellene kezdenem talán, hogy az önkormányzat, ahogy már elhangzott, korábban szinte egyedül kellett, hogy legyen a kultúra mecénása, és ezt a feladatát döntő mértékben a művelődési központon keresztül látta el. Jelen pillanatban az Orlai Petrics Soma Kulturális Központ a neve annak az összetett, integrált intézménynek, amelyben könyvtár, muzeális gyűjtemény és maga a művelődési ház is üzemel. Természetesen fontos szerepet szánunk neki, hiszen a város nagy rendezvényeinek a feladata az OPSKK-nál található. Igen, mindenhez pénz kell, még ahhoz is pénz kell, hogy az értékeinket összegyűjtjük, rendszerezzük és archiváljuk. De nemcsak az értéktárhoz szükséges anyagi forrás, hanem a többi civil tevékenységhez is. Valamikor viszonylag könnyen működött ez, hiszen voltak támogatók, akik a kultúrára, sportra vagy más közérdekű célokra áldoztak

pénzt. Mezőberény már régóta működtet minden évben egy úgynevezett pályázati rendszert, ahol a városi rendezvények lebonyolítására, valamint nemzetközi kapcsolatok megerősítésére lehet forrást nyerni.

2012-től egy olyan rendszert is bevezettünk, ahol a helyi iparüzési adó 1+1 százalékát lehet a civileknek felajánlani, azaz a civileknek kell meggyőzni a vállalkozót, hogy az ő számára adja az egy százalékot, a másik egy százalékot pedig valamely más civil szervezetnek. Mezőberénynek van közel 4 milliárdos költségvetése, és ebből 1 millió Ft-nyi összeget tud ilyen formában a civileknek biztosítani, így az igazán jól működő civil szervezetek akár 200 000 Ft fölötti forrást is össze tudnak gyűjteni. Ennek a támogatási rendszernek köszönhetően 1 056 000 Ft volt, amit tavaly a civilek ilyen formában kaptak. A rendezvények támogatására 1 600 000 Ft állt rendelkezésre, a külkapcsolatokra 1 200 000 Ft. Összességében megközelíti a 4 millió Ft-ot az a forrás, amiből a civilek is részesedhetnek, illetve az 1 300 000 Ft-ból kizárólag csak ők jutnak támogatáshoz.

S. Z.: *A településen a kulturális közfoglalkoztatási program 2013. december 1-től 22 fővel indult el. Mezőberény az elsők között élt a jelentkezés lehetőségével. Mit jelentett, illetve jelent a kezdeményezés a település életében?*

S. I.: Első pillanattól kezdve nagy lehetőséget láttunk a programban, hiszen segítséget nyújt azon a területen, ahol az önkormányzatok és a civilek is kevés forrással rendelkeznek. Segítséget jelent a közfoglalkoztatásban résztvevőknek is, mind anyagi, mind szakmai szempontból. Olyan munkát végeztek az önkormányzatnál, a civileknél, az intézményeknél, amire nem állt rendelkezésünkre sem anyagi, sem humán erőforrás. Nagy feladatot jelentett a kulturális közfoglalkoztatottak személyének kiválasztása, de örömmel mondhatom, hogy érdemi munkát végez a Mezőberényben – a program keretében – dolgozó 22 fő.

S. Z.: *A 22 főt 10 intézmény illetve szervezet foglalkoztatja. Meghatározó közülük az Orlai Petrics Soma Kulturális Központ, Mezőberény Város Önkormányzata és a Népfőiskola. Van-e visszajelzés, tapasztalat az ő munkájukról, tevékenységükről?*

S. I.: Az intézményekkel és szervezetekkel napi kapcsolatban állunk, állandó visszajelzést kapunk a közfoglalkoztatottak munkájáról, közülük kiemelkedő figyelemmel kísérjük a kulturális közfoglalkoztatottakat.

Némi bizonytalanságot éreztünk a feladatellátást illetően, kérdéses volt, hogy bizonyos munkafolyamatokban hogyan tudnak hatékonyan részt venni. Tapasztalataink azonban pozitív eredményeket mutatnak, hiszen lehet rájuk számítani, valóban értékteremtő, fontos munkát végeznek. Példaként említeném a nemrégiben megrendezésre került Molnár Miklós Emléktornát, ahol a kulturális közfoglalkoztatottak segítettek a rendezvény előkészítésében és lebonyolításában.

Az önkormányzatnál, a művelődési házban és a népfőiskolán 4-4 főt foglalkoztatunk.

A visszajelzések alapján elkönnyelhetjük azt a megállapítást, hogy a kulturális közfoglalkoztatás nagyban

hozzájárul a kulturális terület támogatásához. A népfőiskola tevékenységét tekintve, a közfoglalkoztatottak részt vesznek az értékgyűjtő munkában, segítkeznek az értékek felgyűjtésében, dokumentálásában és részt vesznek az értékek népszerűsítését szolgáló rendezvényszervezői feladatokban.

S. Z.: *A közfoglalkoztatottaknak egy képzésen kellett részt venniük. Ezen a képzésen nagyon hasznos elméleti és gyakorlati tapasztalatokat és információkat gyűjthettek, amiket kamatoztatni tudnak a nekik munkát adó szervezeteknél, intézményeknél. Meg tudják ítélni, hogy hasznos volt-e a képzés számukra?*

S. I.: Egy alkalommal volt lehetőségem részt venni a képzésen, ahol épp azt a feladatot kapták, hogy egy településre nézve állítsanak össze kulturális programokat úgy, hogy vegyék figyelembe a helyi sajátosságokat, szokásokat, értékeket. Az ott hallott ötletek igen kreatívak és előre mutatóak lehetnek, a feladatok szemléletformálóak voltak és segítették szakmai hozzáértésük fejlesztését.

S. Z.: *Egy kicsit térjünk vissza a helyi értékekre és az értékgyűjtő munkára. Valóban, Mezőberény élen jár az értékek gyűjtésében, a település honlapján olvashatóak azok az értéktár-bizottsági határozatok, ami egyfajta leltár már. A település életében az eddig gyűjtött értékek jelentik-e vagy jelenthetik-e azt, hogy településfejlesztés, gazdaságfejlesztés, turizmusfejlesztés indulhat el a településen?*

S. I.: Igen és nem. A humán erőforrásban most jól állunk, de sajnos

ez nincs hosszútávon biztosítva. Jelenleg még itt vannak a kulturális közfoglalkoztatottak, de ha a programnak vége lesz, visszakerülünk abba a nagyon szűk körbe, amit a művelődési központ, a hivatal, illetve a Népfőiskola Alapítvány jelent. A népfőiskola gyakorlatilag az életét tette fel erre a területre, és olyan pályázati forrásokkal is rendelkezik, amiből embereket is tud alkalmazni. Nagyon nehéz lesz nekünk olyan lendülettel folytatni tovább akár az értéktár bővítését, akár a turizmus irányába történő elmozdulásunkat, ami most ez alatt a 6 hónap alatt lehetséges volt. Az értékgyűjtés elindult, kialakítottuk azokat az eljárásrendeket, amelyek alapján a városban gyűjtjük, rendszerezük, véleményezzük az értékeket, és a képviselőtestület döntésére előterjesztjük. Ez lényegesen le fog lassulni akkor, ha nem kapjuk meg azokat a segítségeket, amik most rendelkezésünkre állnak. Sok terhet vettek le az állandó alkalmazottak válláról a közfoglalkoztatottak. Amennyiben a helyi kapcsolattartójuk megfelelően nyúlt hozzájuk, akkor olyan motivációval rendelkeztek, ami miatt megmozgattak mindent, még a hegyeket is arrébb püfölték, és az eget is bemeszelték.

Összességében az a tanulság a kulturális közfoglalkoztatásról, hogy ennél jobb dolog nem nagyon történt velünk az elmúlt években az önkormányzatnál. Ez az a program, ami ténylegesen komoly segítséget jelentett az önkormányzatnak, az intézményeknek, a civil szervezeteknek – a kulturális területet illetően. Bízunk a folytatásban.

SIKLÓSI ISTVÁN (1958) műszaki pályára készült, a műszaki egyetemre járt másfél évig, végül rádió-tévé műszerész szakmát tanult, amiben egy évet dolgozott, közben katonai szolgálatot teljesített. Ezt követően elindult a pedagógus pályán. Először tanítói, aztán testnevelői végzettséget szerzett, majd további szakirányú diplomát is. 25 évig dolgozott a mezőberényi 1. számú Általános Iskolában, ahol eleinte munkaközösség vezetői feladatokat látott el, később igazgató helyettesi, majd igazgatói munkakör betöltésére kapott felkérést. A két mezőberényi általános iskola összevonását követően egy békéscsabai magániskolában volt vezető. Tanügyi igazgatási szakértői tevékenységének köszönhetően elkerült a Dunántúlra két évre, ahol egy iskola újraindításával bízta meg a település vezetése. Visszatért Mezőberénybe, és megválasztották polgármesternek.

SAVOLT ZOLTÁN a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán történelem-művelődésszervező, ifjúságsegítő szakon végzett 2009-ben. 2009-től a megyei módszertan területén dolgozott, jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Békés Megyei Irodájának munkatársa.

B. GELENCSÉR KATALIN gödöllői művelődéstörténész, ny. docens, ELTE Pedagógiai Pszichológiai Kar Andragógiai Tanszék. Bessenyei György-díjas, a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetettje.

Párt. Pártállam. Pártfegyelem. Pártoskodás. Pártatlan. Pártfogás. Pártütő. Párttörténelem

Párt

A párt meghatározott értékek, érdekek és ideológia mentén a társadalom bizonyos rétegeinek, csoportjainak képviselőjét vállaló, a többségtől eltérő véleményű csoport: a hatalom, vagy a társadalmi kérdésekben döntési jog(rész) megszerzését célul tűző politikai szervezet.

A párt – politikai értelemben – a célonosság alapján szövetkezettek összessége. A párt élén érdemileg a pártvezérek állnak, akik személyi jelentőségüknél fogva a többi párttagok fölött túlsúllyal bírnak. Alakilag a pártelnökök nem szükségképpen a vezérek is.

A párt célkitűzéseit, vezérelveit a pártprogram tartalmazza. A pártpolitika azoknak az elveknek összessége, melyek a párt eljárását funkcionáriusaikon és alapszervezeteiken keresztül irányítják. Pártkérdésnek nyilvánított kérdésben a párthatározat el nem fogadásának a pártból való kilépés, illetőleg kizárás a következménye. A pártapparátus valamely párt mindennapi tevékenységével járó hivatali, ügyintézési feladatokat ellátó szervezet.

A párt céljainak képviselőjére és terjesztésére a pártközlönyök (választások idején) szórólapok, tömeggyűlések szolgálnak. A párt sikeres működésének feltétele a pártszellem, vagyis a hajlam a pártához csatlakoz-

ni, s annak törekvéseit érvényesíteni; másrészt a pártfegyelem, vagyis a szoros összetartás, elhűség, s a pártkérdésnek nyilvánított kérdésben, a párthatározat kötelező voltának elfogadása – egyéb kérdésben mindenki saját meggyőződését szabadon követheti.

A párt lehet elitpárt vagy tömegpárt – az ideológiához csatlakozni kívánók társadalmi rangjától, rétegtől függően. A pártszervezet országos és területi politikai csoportja az egyén számára biztonságot, védelmet, oltsalmat jelenthet, feltétele az önkéntes tagsági viszony, tagkönyv, a politikai elkötelezettség.

Pártbelinek nevezzük azt a személyt, aki híven követi a párt érdekeinek képviselőjét, illetve azt az ügyet, amiről döntést a párt vezetősége vagy közgyűlése, kongresszusa hoz.

Pártállam

Pártállam az a politikai rendszer, amelyben a hatalmat birtokló egyetlen párt irányítja, uralja az államszervezetet, ami lehetőséget kínál arra, hogy a társadalom igazgatása diktatórikus eszközökkel történjék.

A pártszellem uralkodó hajlandóságú érzés, melynél fogva a társadalom tagjai, csoportjai pártokat alkotni, s egyikhez vagy másikhoz csatlakozni szeretnek.

Pártfegyelem

A pártfegyelem valamely párt irányvonalának, határozatainak, működési rendjének megtartása mint a tagok kötelessége, amelynek be nem tartása fegyelmi eljárást, esetleg büntetést, kizárást vonhat maga után.

A pártfegyelem szigorú megtartása és -tartatása a párt megalapított nézeteinek, elveinek, ezért az egyesek azoknak gyakran saját egyéni nézeteiket is alárendelni kötelesek.

Az az irány, mely mindent, amit a belső ellenzéki csoport vagy más párt javasol, csak azért ellenez, mert a javaslat nem tőle indult ki, pártpolitika elfajulás. Ez az eljárás a pártérdeket a haza érdeke fölé helyezi. A pártérdek sohasem öncél, hanem eszköz a legfőbb cél, a haza érdeke szolgálatában.

A parlamenti pártokat frakciónak is nevezik. Annak a pártnak, mely nem általános, hanem személyes érdekeket követ, klikk a neve.

Pártoskodás

Pártoskodik az, aki társadalmi törvényes egység ellen működik, törekszik, a közvélemény és akarat ellenében szakadást, meghasonlást tervez, s ezáltal néha lázadást, zendülést gerjeszt.

Pártűh a saját elveiben szakadozottá vált, meghasonlott pártokban az egymás ellen feszülő felek túlságos indulatú gyűlölete egymás ellen

Pártatlan

Pártatlan, aki a párt meghasonlott felei közül egyikhez sem szít, egyikhez sem tartozik, semleges, aki bizonyos ügyben saját véleményét, akaratát követi. Szokottabb értelemben részrehajlatlan, aki ítéletében és határozataiban egyedül a józan ész és igazság szabályait követi, s azokat egyik vagy másik párt kedvéért meg nem szegi, ki barátja és ellenfele irányában egyaránt kedvez vagy nem kedvez, amint érdemlik. Pártatlannak kell lennie bizonyos tevékenységek művelőinek: pl. bíró, műtész.

A pártatlanság részrehajlatlan állapot, tulajdonság, amely szerint valaki egyedül meggyőződését és a jogosságot követi, az igazat vagy jogosságot el nem tagadva, személyes döntéseiben elfogulatlan, objektív, tárgyilagos, igazságos, korrekt, előítélet-mentes, semleges.

Pártfogás

Pártfogás szinonimái a pártolás, a támogatás, a protekció, a jóindulat, a kegy, a gondviselés. A tényleges részvételnek azon formája, amikor valaki a meghasonlott felek közül egyiket a másik, vagy a többi ellen védi, oltalmazza, segíti.

Szélesebb értelemben minden segítség, mely által valakinek ügyét némi kegyből, kedvezésből, részvételből előmozdítják. Sokan sietnek a párt hatalmasainak pártfogását keresni, abba ajánlani magukat, hivatalrangot pártfogásuk által elnyerni.

Pártfogó lehet az a személy, aki közbenjár, patronál, protezsál, támogat, mentor, szószóló, védnök, mecénás, szponzor, jótévő, tutor, támasz, jóakaró, beajánló, közbenjáró, gyámolító, felkaroló, segítő.

A pártfogolt tudja, hogy ő kegyelt, támogatott, védenc, kegyenc.

Pártütő

A pártütő a közösen elfogadott, vagy a pártba lépéskor méltányolt érték- és érdekrend ellen való belső lázadás, zendülés, összeesküvés, vagy a párton kívüli érdekmezőben a párt titkaival való üzletelés. A pártütés a hűséges tagok részéről árulásnak, hűtlenségnek minősül.

Pártörténelem és kritikája

Európában a politikai pártok parlamenti megjelenése a XIX. század második felére jellemző tendencia, a kapitalizmus mintaállamában, Angliában már a XVIII. században megfigyelhető.

Ezt Jonathan Swift (1667–1745) angol államférfi, kormányzati szakember, aki a tory és a whig párt csatározását, vitáit pamfletjeiben, legszaturikusabban a *Gulliver utazásai* (1726) c. művében tette nevéssé. Ebből egy kis részlet:

„Körülbelül hetven holdéval ez előtt robbant ki egy belső harc, a Tramecksan- és Slamecksan-párt között. A nevek onnan származnak, hogy az egyik politikai frakció magas, a másik meg alacsony sarkú cipőben járt, így óhajtották megkülönböztetni magukat egymástól. Valljuk be, hogy a magas sarkú cipő valóban egész sajátos harmóniában van ősi alkotmányos szokásainkkal; viszont akárhogy áll is a jogi helyzet, a tény mégis az, hogy őfelsége a leghatározottabban csakis az alacsony sarkú cipőket favorizálja már régóta az állami adminisztráció minden területén: az összes közhivatalokban éppúgy, mint a császári korona magánbirtokain. /.../ A gyűlölködés a két párt között az elvakultság oly magas fokára hágott, hogy az ellenfelek nem hajlandók egy asztalnál enni, inni, vagy akár szóba is állni egymással.

/.../ Most képzelje el, hogy ilyen belpolitikai feszültségek közepette birodalmunkat még invázió is fenyegeti Blefuscu szigetéről, mely a világmindenség másik óriási impériuma,

majdnem akkora, és majdnem olyan hatalmas, mint nagy uralkodónké. /.../ Ez a két nagy hatalom harminchat holdéval át a legirgalmatlanabb harcot vívta egymás ellen. Hogy mi volt a »casus belli«, pontosan elmondom önnek. Azt hiszem, az egész univerzum megegyezik abban, hogy emberi nemünk ősi szokása az idők kezdetétől fogva, hogy a lány tojást a vastag végén törjük fel evés előtt. Hanem aztán: jelenleg uralkodó császárnk felséges nagyapja, mikor még egészen kicsi gyerek volt, és szeretett volna egy lány tojást megenni, a megszentelt szokás szerint próbálta azt feltörni, viszont a héjával összevagdosta az ujját. Erre az apacsászáronnal egy ediktumot hirdetett ki minden népének, melyben a legszigorúbb büntetés terhe alatt kihirdeti összes alattvalóinak, hogy ezentúl lány tojás csakis a hegyes végén bontható. A nép olyan gyűlölettel fogadta ezt a törvényt, hogy krónikásaink hat lázadásról számolnak be a tojásproblémával kapcsolatban; a polgárháborúban egy császár az életét, másik a koronáját veszttette el. Van olyan feljegyzésünk, mely szerint tizenegyezer ember vállalta inkább a halált a történelem folyamán, semhogy a lány tojást hegyes végénél kezdje fogyasztani. Száz és száz hatalmas kötet jelent meg a vitáról; ma már természetesen a Vastag Vég felküdtjeinek minden nyomtatványa tilos a birodalomban, és a Vastag Vég híveit törvényesen eltiltották bármilyen hivatalviseléstől.”

Szerb Antal szerint:

„Gulliver egész embervoltunk retentő kicsúfolása. Swift kiemeli magát az emberfajta közösségből, hogy megmutassa az egész fajta eredendő és javíthatatlan gyengeségét, gonoszságát és ostobaságát. Iróniája elől nincs menekvés, sima és éles mondatai behatolnak a legvastagabb önbizalom páncélja mögé is. Olvasása közben az ember mélyen szégyelli, hogy ember. Maga mondja, hogy olyan mondatokat akar írni, amelyek ostorcsapásként hatnak az olvasóra. Sikert is neki.”

„egyetlen batyunk botunk fegyverünk az anyanyelv”

*Kányádi Sándor költővel beszélgettünk
az anyanyelv nemzetközi napja alkalmából*

Február 21-én ünnepeljük az anyanyelv nemzetközi napját. Kányádi Sándornak, a költőnek mit jelent az anyanyelv?

– Nekünk egyetlen hazánk van: ez a magyar nyelv. Mi ebbe a nyelvbe csomagolva jöttünk több évezreden át, és érkezünk meg ide. Elkezdjük fölvenni a hitet, hogy beilleszkedjünk ide Európába. De úgy, hogy már-már a nyelvünk is ráment. És akkor egy vagy több szerzetes – például Pannonhalmán – körmére égő gyertyával (innen ez a szép kifejezésünk) nekiállt lefordítani egy temetkezési beszédet, mert különösen temetkezés alkalmá-

val sajdult bele ezekben a fiatal papokba, barátokba az, hogy az Úristennek se lehet tetsző, hogy olyan nyelven ajánljuk a magyar halott lelkét az Egek Urának, amit a végtisztességtevők nem értenek. Ezért fordították le ezt a beszédet.

Ezt annak idején így írtam, Lőrincze Lajos emlékére: „*porában is áldott kiért / és ezerszer áldott ki által / akár a szív fölött a vért / szembefeszült a másvilággal // meg akkor váltódott e nép / és küldetését akkor kapta / mikor a röggel az igék / magyarul hulltak a halottra // hazánkká akkor lett örökre / ez a sokszor ege-se-földje /*

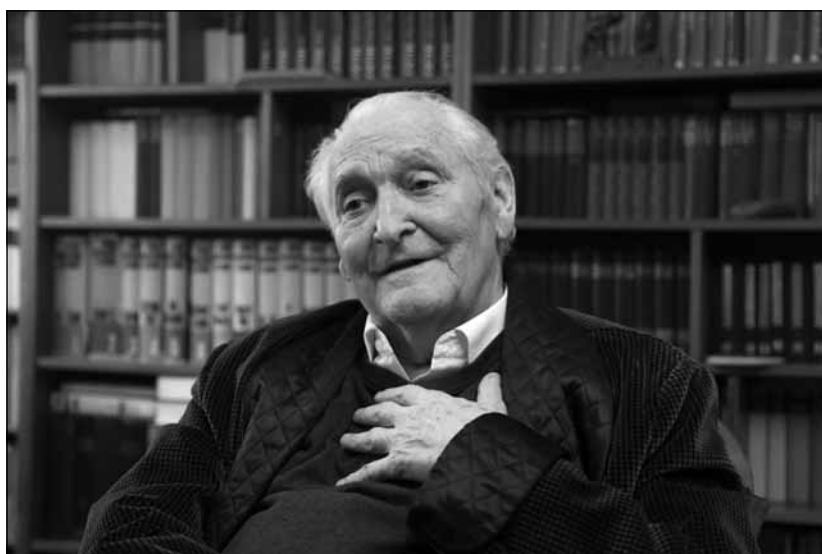
töredékes nyelvünk-honunk // s a jövődőbe glóriával / léptünk a nyitott síron átal / mondván por és hamu vagyunk.”

És ebből következik a nemzet célja. Mondhatjuk: a nemzet célja, hogy megmaradjunk. De mi végre maradjunk meg? Hogy átörökítsük. Mit örökítsünk át? A magyar Isten kiválasztott népe. A magyar nyelv Isten kiválasztott nyelve a magyarok számára. Az Írások szerint a zsidó nép Isten választott népe. Így van: a zsidó nép Isten kiválasztott népe, a zsidó nyelv Isten kiválasztott nyelve a zsidó nép számára. A román Isten kiválasztott népe és nyelve...és felsorolhatnánk minden népet és nyelvet.

Mi tehát egy nemzetnek a célja? Hogy az Isten által csak számára kiválasztott nyelvet az emberiség, az emberi lét legvégső határáig továbbvigye, gazdagítsa, gyarapítsa, éljen vele és benne, mindannyiunk örömeire és Isten nagyobb dicsőségére. Addig vagyunk magyarok, amíg magyarul beszélünk, magyarul gondolkodunk, magyarul tanulunk.

Apáczai című prózaversének végén olvassuk: „*egyetlen batyunk botunk fegyverünk az anyanyelv.*”

– Batyu, melyet őseink hoztak magukkal, s mi visszük tovább. A bot,

Van-e Kányádi Sándor szerint legszebb magyar vers vagy legszebb magyar verssor?

– Biztosan mindenki szerint más. De elmondok egy történetet. 1956 novemberének elején, amikor itthon lóttak, Jerevánban, Örményország fővárosában voltam romániai írószövetségi delegáció tagjaként.

Petőfi örmény fordítója, egy örmény költő (oroszból fordította Petőfi verseit) arra kért, mondjak valamit magyarul – Petőfit, sajátot vagy más –, a hangzásért. És akkor én azt mondtam: jó, de itt vagyunk együtt, orosz, örmény, bolgár, román kollégák, én egyedül magyar. Mindenki mondjon egy verset az anyanyelvén. Ennek fantasztikus sikere volt. Amikor rám került a sor, egy pohár pezsgőt töltöttem, és azt mondtam: „Most elmondok egy verset, nem Petőfi versét, nem sajátomat, hanem szerintem a legnagyobb magyar vers egyetlen strófáját.

Nem tudom, örményül megvan-e, oroszul igen: *Sztarij cigány. A vén cigány. „Húzd rá cigány, megittad az árád, ne lógasd a lábadat hiába; / Mit ér a gond kenyéren és vizen, / Tölts hozzá bort a rideg kupába. / Mindig így volt e világi élet, / Egyszer fázott, másszor lánggal égett; / Húzd, ki tudja meddig húzhatod, / Mikor lesz a nyúlt vonóból bot, / Sziv és pohár tele búval, borral, / Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal.”*

Elmondtam az első strófát, és már csak arra emlékszem, hogy repülök, dobálnak föl a levegőbe. Ilyen sikere

amire támaszkodhatunk, és amivel védekezni is lehet. És a fegyverrel is védekezünk. Ez mind az anyanyelv.

És olyan csodálatos, hogy a *Hallotti beszédet*, amely lassan ezer éves lesz, még mindig értjük.

És itt van most a hódítás legnagyobb lehetősége: a televízió, a rádió. A hazát a magasban meg lehetne teremteni. Szó szerint: a magasból lehetne sugározni. Hiszen elérhető az egész világ az internet segítségével – Argentína, Brazília, Észak-Amerika, Ausztrália.

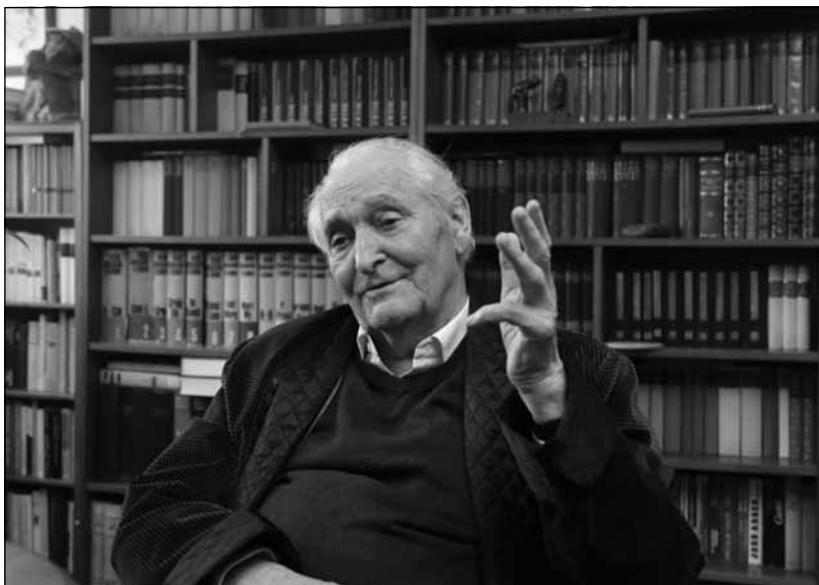
De ráférne a nyelvújítás a nyelvre ma is. Óriási dolog volt a 18–19. század fordulóján a nyelvújítás. Ilyen nyelvi beavatkozás nem volt Európában, mint a miénk. És az ősi szavakból újítottunk. Például az ipar szó: mindenki más azt mondja, hogy industria. De itt van egy ember, aki iparkodik. Ebből az igéből lett az ipar szavunk. A tudásból a tudomány. Most is kellene. Mondtam, hogy ne szörfözzenek a neten, hanem a pók mintájára póklássunk a hálón. Ne bóklássunk, hanem póklássunk. Próbálkoztam, de elakadt.

Milyen a magyar nyelv zeneisége, dallama, muzsikája? Hogyan lehet jellemezni?

– Erre azért nehéz válaszolnom, mert más nyelvet nem tudok. Tudogatok, de az nem tudás. Mikor találkoztam Tudor Arghezi nagy román költővel, megkérdezte tőlem az öreg úr, tudok-e románul. Tudok, mondtam, de hát úgy a hátam mögül jött a hangom, reszkettem. És azt válaszol-

ta: „Én is tudok kicsit magyarul. Emberek vagyunk, megértjük egymást.” És beszélgettünk, magyarázgattam, hogy nem tudok jól románul. Mondta, ő se tud jól franciául, pedig élt Svájcban, a francia részen. Így mondta: „Az ember befogózik egyetlen nyelv igájába, elég teher egész életen át azt húzni.”

A fordítással kapcsolatban azt mondta: „A vers olyan lakat a nyelven, hogy nem biztos, hogy egy másik nyelven kulcsot lehet találni hozzá.” Álkulccsal ne is próbálkozzunk, teszem hozzá. Magyarra a világirodalom színe-java le van fordítva. És óriási szerencsénk az, hogy nagy költőink fordítottak. Lehetséges, hogy a Kosztolányi fordította Rilke-vers jobban hasonlít Kosztolányira, mint Rilkére, de nem Pityipalkóra. És ez a nagy dolog.

volt a magyar versnek és Vörösmarty Mihálynak Örményországban.

És a szép magyar szavak...Lehet-e beszélni legszebbekről?

– Mindig a helyzet adja. Minden magyar szó szép. Ahogy a virágok gyönyörűek. Hányféle bokrétát lehet kötni belőlük! Az alkalom, az időjárás... a termés is meghatározza.

Hogyan lehet közelebb vinni az emberekhez a költészetet, a versek szeretetét?

– Egyszer Kolozsváron kérdezték gyerekek: „Sándor bácsi, a mai modern magyar költészetből ki a példaképe?” Mondani akartam: Weöres Sándor. De ránéztem azokra a drága fiatalokra, és mondtam: Petőfi Sándor. Mert az igazi költő esetében – én még soha az életben nem mondtam magamról, hogy költő vagyok, ez egy bizonytalan foglalkozás – csak halála után derül ki teljes bizonyossággal, hogy az volt-e, aminek hitték őt, aminek hitte olykor maga is magát. Akkor derül ki, hogy az unokák, dédunokák érdemesnek tartanak-e valamit kézbe venni – most már nem is azt mondom, hogy elolvasni, meghallgatni esetleg, mert lehetséges, hogy egy hangzó és analfabéta magaskultúra jön létre. Ma többen hallgatnak verset, mint ahányan olvasnak. Ez biztos.

Kértek már arra is, hogy szeretessem meg Arany Jánost középiszólásokkal. Mert a Toldival bajba vagyunk, mondták. „Ég a napmelegtől a kopár szik sarja, // Tikkadt

szöcskenyájak legelésznek rajta.” Nem értik a diákok. Elmagyaráztam nekik. Akkor azt mondták: „Sirály!” Vagy Petőfi *Hazámban* című verse, amely így kezdődik: „Arany kalással ékes rónaság, / Melynek fölötté lenge délibáb / Enyelgve üz tündér játékokat, / Ismersz-e még? oh ismerd meg fiad! // Rég volt, igaz, midőn e jegenyék / Árnyékain utószor pihenék, / Fejem fölött még őszi légen át / Vándor darúid V betűje szállt...” Ezt tizenkilenc éves korában írta! Na – mondtam – gyerekek, ilyen csak Shakespeare Vilmos írt jobb óráiban. De gondolhatunk az *Itt van az ősz, itt van újra* című versre. Gyönyörű, ahogy nemzedékek tudják együtt szavalni Vancouvertól Buenos Airesig.

Kik a példaképei?

– Olyan szerencsés vagyok, olyan atyai jóbarátaim voltak, mint Tamási Áron, Kós Károly, Nagy Imre zsögödi festőművész, Illyés Gyula és Márton Áron püspök. Az íróasztalom fölött Arany János és Petőfi Sándor mellett az ő arcképeiket őrzöm a falon. Édesapámnak és nekik köszönhetem olyan amilyen emberré válásomat. Sokat tanultam tőlük.

Mit jelent Erdély az Ön számára?

– Ahogyan a *Mikor szülőföldje hátárát megpillantja* című versemben megfogalmaztam: *a szívem kolumbusz árbockosárból / kiáltó matróza mikor / idáig érkezem // minden más táj csak óceán / ez itt a föld / a föld nekem.*

1999-ben az UNESCO közgyűlése február huszonegyedikét az anyanyelv nemzetközi napjává nyilvánította, hogy felhívja a figyelmet a Föld nyelvi sokszínűségére és gazdagságára. A dátum háttere: 1952 február 21-én Banglades (akkori nevén: Kelet-Pakisztán) fővárosában, Dakkában egyetemisták tüntettek a bengáli nyelv, anyanyelvük hivatalossá tétele mellett, s a rendőri sortűz következtében többen meghaltak.

Fotó: Thaler Tamás
(Az interjú átvétel a *Magyar Kurír* Katolikus Hírporthól.)

SZABÓ ZSOLT (Kolozsvár, 1946) ny. egyetemi tanár, a Művelődés c. kolozsvári folyóirat főszerkesztője 2013 júniusáig.

A harmadik Haszmann nemzedék és a Haszmann Pál Múzeum

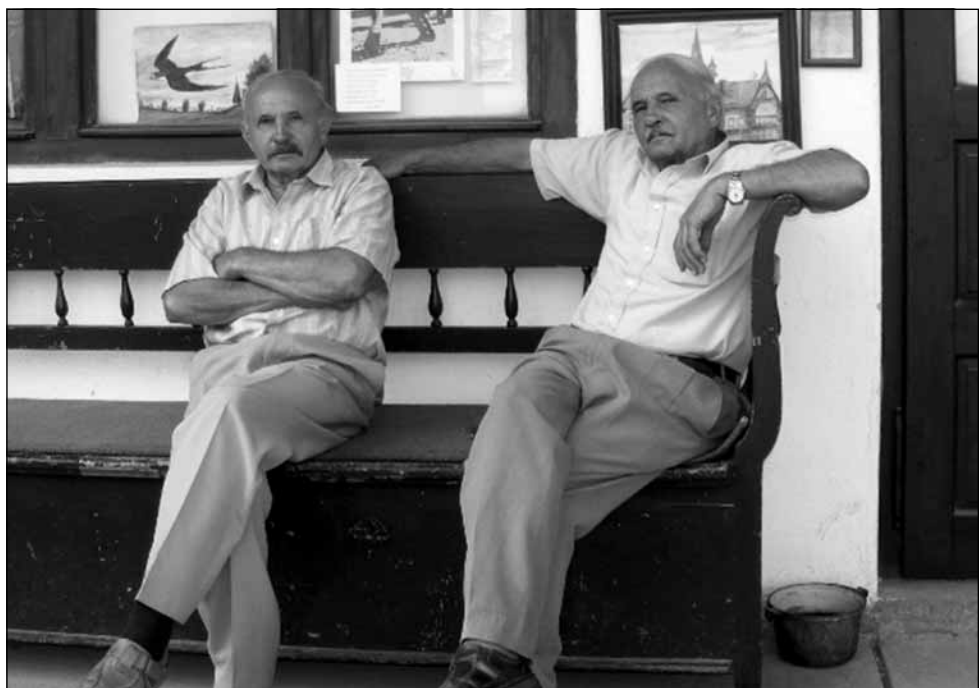
Alsócsernáton, a legújabb felsőháromszéki zarándokhely

Nincsenek megbízható statisztikai adataim, de az az érzésem, hogy a 25 esztendő alatt a Bethlen Gábor Alapítvány Magyar Örökség-lajstromán szereplő intézmények, személyek, tehát kiemelkedő egyéni és közösségi teljesítménnyel az egy és oszthatatlan magyar tudomány és művelődés gyarapításán munkálkodók több mint fele a mai Magyarország politikai határain kívüli helyszínekhez köthető. Talán megbocsájtják nekem, ha némi büszkeséggel mondom: zömükben ezen belül az egykor némi lekezeléssel kisebbik hazának emlegetett Erdélyhez. Ezért is örvendek, ha a díjátadásra összesereglett ünneplőknek ismét figyelmébe ajánlhatok egy – a maga nemében nyugodtan mondhatom: párját ritkító – egyéni kezdeményezésből előbb kistáji, majd regionális, országos és mára már Kárpát-medencei kisugárzású intézményt, amely nem kevesebb, mint negyven esztendő kitartó, mindennapos, fáradságos építőmunka eredményeként működik: az alsócsernátoni Haszmann Pál Múzeum hagyományörző és hagyományápoló tevékenységét méltán tarthatjuk számon a Magyar Örökség Aranykönyvében.

Kolozsvári illetőségüként először hatodfél évtizede jártam Háromszéken, akkor még csak Gábor Áron, Kőrösi Csoma Sándor és Mikes Kelemen

nyomát kerestem, majd a 70-es évek elején, kezdő riporter koromban *Sylvester Lajos* figyelmeztetése nyomán a *Kónya Ádám* vezette gyermekexpedíciókkal jutottam el Csernátonba, ismertem meg a hagyományos paraszti és kismemesi kultúra tárgyi és szellemi emlékeit, a minden apróságra kiterjedő odafigyeléssel, kitarító szorgalommal gyűjtő idősebb *Haszmann Pált* és a Jókai-elbeszéléseiben is halhatatlanná tett háromszéki nagyasszonyokra sok vonással

emlékeztető feleségét: *Cseh Idát*. Ők még benne éltek ebben a tárgyi valóságban, belülről is ismerték ezt a hagyományos világot, és ezért is tudták némi külső segítséggel szakszerűen berendezni az évek óta ebek harmincadjára jutott *Damokos Gyula*-féle kúriában. Kellettek azért ehhez a diktatúra szorításának enyhülést hozó esztendei, az 1968-as meggyésítéskor felszabaduló energiák két évtizedes lemaradást egy-kettőre behozni igyekvő törekvései, és vé-

gül, de egyáltalán nem utolsósorban a *Haszmann fiúk* (Pál, József, Lajos), ezen belül is az *Ifj. Haszmann Pál* nagyon is célratörő, tudatos, a mindennapok kicsi lépéseivel a legnehezebb időkben, olykor szinte kilátástalan helyzetekben is a nemcsak szakértelemet, de a diplomáciai érzéket is próbára tevő több évtizedes munkája.

Méltó emléket állítottak a község nagy szülőiteinek, *Bod Péternek* és az ágyúöntő *Végh Antalnak*, a falumúzeumban bemutatják a székely népi építészeti örökséget a korabeli lakásbelsővel, használati eszközökkel, a régi mezőgazdasági szerszámokkal és gépekkel, öntöttvas kályha és rádió gyűjteményük is párját ritkítja nemcsak a szűkebb, de a tágabb hazában is.

Maguktól jöttek rá a mára általánossá váló élő múzeum-modellre: a népfőiskolai hagyományokat tovább folytatva összekötötték az alkotótáborokba bekapcsolódó gyerekek interaktív foglalkozásait a hagyományokba való belenevelődés programjával. Kézműves foglalkozásaikra, fadaragó táboraikra a Kárpát-medence minden szegletéből érkeznek gyerekek.

És ami a legcsodálatosabb: immár a harmadik nemzedék irányítja, szervezi, vezeti, szervesen folytatva a néptanító elődök munkáját: például *Haszmann Orsolya* és férje, *Dimény Árpád* – ha szabad ilyet mondanom: korszerű szakmai fegyverzetben –

kiadványokat szerkeszt, közösséget, művelődést szervez a falu, a vidék, a kis- és nagytáj, a nemzet épülésére.

Jó értelemben vett családi vállalkozás az alsócsernátoni Haszmann Pál Múzeum, ebből mindannyiunknak haszna van, lehet a magyar hagyományokra odafigyelőknek, a magyar jövőért aggódó, magukat felelősnek érzők nagy családjának.

A Haszmann Pál Múzeum névadója: HASZMANN PÁL (1902–1977) erdélyi helytörténész. Ifj. Haszmann Pál, József és Lajos apja. Négy gimnáziumi osztályt Kézdivásárhelyen, tanítóképzőt Sepsiszentgyörgyön, Székelykeresztúron és Csíksomlyón végzett (1921). Kézdivárádon és Zabolán, majd 1934-től Csernátonban tanító, iskolaigazgató, később körzeti tanfelügyelő nyugdíjazásáig (1966). Összegyűjtötte a faluja múltjára vonatkozó adatokat, régészeti ásatásokon vett részt; gazdag történeti

és néprajzi gyűjteményéből megalapította a Csernátoni Tájélmúzeumot 1973-ban, melynek a felsőcsernátoni Bod Péter emlékszobája, valamint Cseh Gusztávnak Erdély hatvan jeleséről készített rézkarca irodalmi múzeum jelleget ad. A múzeum részlegként irányítása alatt működő fadaragó iskola tanítványai készítették el Bod Péter magyarigeni, Pápai Páriz Ferenc nagyenyedi és Jakabos Ödön kézdivásárhelyi kopjafáját. Néprajzi és falutörténeti írásait a *Megyei Tükör*, *Aluta*, *Ifjúmunkás*, *Falvak Dolgozó Népe*, *Művelődés*, *A Hét*, *Tanügyi Újság* és *Előre* közölte. Csernáton község helyneveiről és neves családjairól készült munkái, a községről írt monográfiája kéziratban. Szénrajzportróját Cseh Gusztáv készítette el (1977); emlékére írta Magyar Lajos *Csernátoni merengés* című költeményét (1980).

Csernáton – 2013

– *A Haszmannoknak* –

Ha elmegyünk – mert mindnyájan
elmegyünk –
magunk is emlékszem és „múzeum” leszünk.
Egy elkoppant szó, egy még lebegő mondat,
melyben talán a jövő is megfogható.

A véső fölsírása, a kalapács zengése,
a fa sikoltása, a fém ércs érdje,
minden, mi teremtetik az emberi kéztől,
beszélve, szólván a kezdetről, a végről.

Minden, mi megtartott vészeken is által,
Emberi jószág, mi cselekedni nem áttal,
tudva tudván: gyermekünk, unokánk is
úgy emlékszem, hogy emlékezik ránk is.

Be kell gyűjteni mindent, mi mienk volt,
mert egyre sűrűbben jönnek tolvaj hollók,
kik nem csak a tájat, a tájnak lelkét,
de gyanútlan lakói lelkét is belepnekné.

Be kell gyűjtenünk, mert szépen összehordva
örök tanúságul állhat tetteink bokra.
A tetteink bokra, sok szép cselekvésünk.
Az idő orcájára mi jeleket vésünk.

Ha elmegyünk – mert mindnyájan
elmegyünk –
magunk is emlékszem és „múzeum” leszünk.
Egy elkoppant szó, egy még lebegő mondat,
melyben talán a jövőnk is megfogható.

Magyar Lajos

Roma napló XIII.

(2007 június – 2008 június)

45.

(Március 28.) **A cigány színházról, a cigány színészek sorsáról** van szó *Farkas Ágnes: Bruckner Szigrid származása* című riportjában.

„Más jelentőséget kap ugyanaz a szó vagy mondat, ha egy cigány származású színész játssza. Más gondolatot indít el. Más közölnivalója van. Lehet az a darab akár Weöres Sándor *Psychéje is*” – idézi a szerző Jónás Juditot.

(Március 29.) **Cigány – nem cigány háború** az Erdélyi utcában. Az iskola előtt a tanárverő diák meghallgatásának eredményére, illetve a tettesre kíváncsi újságírókat folyamatosan, szóval és tettel inzultálták az utca túloldalán összegyűlt cigány fiatalok.

(Április 11.) **A háború folytatódik** „Több, mint ötven rendőr bevetése vált szükségessé szerdán a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Takaszadán egy huszonöt éves férfi elfogásához, mivel csaknem kétszázan akarták kiszabadítani.” A férfit azzal gyanúsítják, hogy társával nincsteleneknek házaira vett fel vett kölcsönt, majd azt erőszakkal, zsarolással elvette tőlük. Egy igazolt, két feltételezett öngyilkossá a történet része.

(Április 12.) **Az antirasszista paradigma az amerikai elnökválasztási kampányban:** „A kampány kezdetén az amerikai sajtó úgy vélte,

hogy Obama bizonyos értelemben »támadhatatlan«: túl fiatal, alig van politikai múltja, bőrszíne miatt pedig szinte minden személyes kritika rasszistának minősül, s mint ilyen, viszszejára fordul.” – írja Horváth Gábor a cikkében.

Vagyis egy afro-amerikai a múlt miatt minden kritikát rasszistának vehet, s ez a legfelsőbb szinten, a legáltalánosabb szinten természetes várokozás Amerikában. Hogyne volna hasonló jelenség mindenütt, ahol az amerikai feketék sorsa, mint analógia szóba jöhet.

Az iskoláztatás legyen a segély feltétele, írja a neves etológus, Csányi Vilmos: „Mexikóban rájöttek, hogy ha a gyermekeknek szánt segélyt a legszegényebb szülőknek közvetlenül odaadják, akkor azok azt sok mindenre költik, de legritkábban az iskolára és gyermekeikre. A segélyezett réteg gyermekeiből újra és újra kialakul a legszegényebb kultúra. Ezt kell megakadályozni legalább a következő generációban! Az ötlet remek, és már tíz éve jól működik. A szülők akkor kapják meg a segélyeket, ha a gyerekeik tisztességesen járnak iskolába. Sőt nem elég, hogy odajárjanak, az összeg nagysága attól is függ, hogy különböző vizsgáikat milyen eredménnyel teszik le. Egyetlen generáció alatt el lehet érni, hogy a gyerekek eredményesen elvégezzék a szükséges iskolákat. Egyetlen generáció alatt új munkakultúrához jutnak. A jól mér-

hető mexikói eredményeket mostanában veszik át más országok is.”

(Április 14.) **Nyírkátán április 8-án megverték a cigány kislányt elgázoló autóst** a családtagok, rokonok, a mentők védték meg a férfit, aki nem lépett ki az autójából, ezért a szélvédőt betörve, botokkal próbálták ütni, a tettesek visszavonták beismerő vallomásukat, 12-én Gárda felvonulás volt, és cigány ellentüntetés, Horváth Aladással és Kolompár Orbánnal.

„Szeretném a cigány emberekben tudatosítani, még mindig látom esélyt annak, hogy a magyar hatóságok megvédik őket ezekkel a hordákkal szemben, és nincs szükség arra, hogy ők védjék meg magukat.” – nyilatkozta Horváth Aladár. Azt tartotta tehát feladatának, hogy lecsillapítsa a cigányokat, hogy ne támadjanak a cigány önbíráskodás ismételt súlyos esete ellen tiltakozókra.

(Április 29.) **„Csaknem egymillió hektár van parlagon,** az élelemtermelésben minden ágazatában visszaestünk, sertéshús, tejtermelés, zöldség-gyümölcs, takarmánytermelés, ma már nettó sertéshúsimportőrök vagyunk, a konzervipar tönkrement, miközben a nyugati mezőgazdasági termelés volumene több helyütt és több ágazatban is folyamatosan nő.” – írja Magda Sándor akadémiai doktor és Lukács Gergely Sándor kandidátus. Ez a cigányellenes politika. Ez a parlag. Meg a legszűkebb, távlat nélküli

profitérdekek, korrupt magánérdekek tornádója a magyar mezőgazdaságban és élelmiszeriparban. (És másutt.)

(Május 2.) **Monok önkormányzata nem fizeti ki a segélyt, ha a gyerekek nem járnak iskolába.** „Nem megrövidíteni szeretnék az érintett családokat, hanem megakadályozni, hogy a szülői felelőtlenség miatt a gyerekek végérvényesen elkallódjanak.” Azt is tervezik, hogy a szociális segély kifizetését néhány napi közmunkához kötnék, hiszen a segély több mint a közmunkáért járó bér. A tudósító törvénytelenséget szimatol. Az önkormányzat meg a polgárok igazságérzetére és a gyerekek sorsa iránti felelősségre hivatkozik.

Autósverés vétlen gázolásért Sajóhidvégen. Április 31-én szerdán a kisteherautó vezetőjét és utasát az apa és négy társa ütlegelte, a kihívott rendőrök mentették ki őket. A kisfiú hatéves volt és fagylaltos autó mögül lépett az autó elé.

A jelenet nehezen ítélnélhető más-ként, mint mintakövetésként, egy valamire való cigány apa immár nem engedheti meg magának, hogy felelőtlenségét meg ne torolja a vétlen gázolón.

Olaszliszkai dokumentum a tárgyalásról. A Szögi Lajos agyonverésével nyolcadmagával vádolt férfi telefonos mondatai az esetet követően a rendőrségre: (H Dezső:) „Valaki

elütötte a gyereket, el akart menni, mi kaptuk el....a férfi kicsit el lett nadragolva... mentő kell hozzá, mert eszméletlenül fekszik a földön... (Rendőőr:) Agyonverték maguk? (HD:) Egy kicsit kapott. (R:) Ügyesek voltak. (HD:) Ügyesek voltunk.”

Én ezt ijedtséggel fűszerezett, férfias büszkeséggel teli értesítésnek olvastam.

(Május 3.) **A roma munkanélküliség arca és ideológiája.** „Két éve próbálok elhelyezkedni. És miért nem sikerült? Mert roma vagyok. De azért sem, mert csak nyolc általánosom van.”

A nyilatkozó álláskereső 28 éves férfi, tizenegyen testvérek, hatójuknak van napi munkája, napi öteztret keres a Budaörsről hozott virágok árusításával a Lehel piacon. Egyéb munkái mellett. Nem válogatós, bármit elvállal, nem is panaszkodik. Csak jó volna valami fix.

Csak hát a napi ötezerhez képest nehéz lesz állást elfo gadnia.

Tömegverekedés Erken május elsején. Elszámolási ügyben, kövekkel, botokkal az egyik család a másik házára támadt, száznál több résztvevő, a rendőrség oszlatta fel a tömeget figyelmeztető lövéssel, egy könnyebb sérült volt.

Ez tömeges erőszak, fizikai bántalmazás, garázdaság, megfélemlítés. Ami mögötte van, ami kiváltotta, az maga is törvénytelen, zsarolás,

uzsora, erőszak. Ez jóval túl van a Gárdán. Noha a Gárda is tilosban jár.

(Május 5.) **Egyharmadára csökkent az iskolatej-akció támogatása,** noha az Unió is fizetne, de maguk a cégek sem keresik a megoldást, egyre több tej megy ki nyersen az országból, és jön vissza feldolgozva. Miközben csökken a termelés. S főleg kisiskoláknak nem nagyon jut, hiszen oda nagyon körülményes kiszállítani.

Miközben a helyi, kisüzemi tejtermelés és tejfeldolgozás munkahely volna, olcsó élelmiszer volna, egészség volna.

(Május 7.) **Hétfőn megfenyegette, kedden már fojtogatta a gyermekeit oktató pedagógust** egy asszony Dormádon. Azért támadt rá a tanárnőre, mert az figyelmeztette a gyermekeit. Alighanem épp anyák napján történt az eset. A honlapokon hozzászólók magától értetődően tekintik cigánynak az elkövetőt. És messziről, a rövidre zárt hír alapján vagy az anyát, vagy a tanárt tekintik elvetemültnek.

(A hírek, tudósítások, idézetek egy kivétellel, ezt a Magyar Nemzet közölte, a Népszabadságból valók.)

46.

Kimegyünk az igazgatónővel két családhoz. Olyan családokhoz, ahol ő már az anyákat is tanította. Az egyik háznál nincs kerítés, az udvar eléggé elhanyagolt, noha a ház majdnem új, színezve ugyan nincs, de szépen be van pucolva. Odabent is rendben minden, látni az előszobából a fénylő csempét és a mutatós bútort a konyhában. Az asztalon két mobil telefon. A házban egy fiatalasszony él a három gyerekével. Amikor kislány volt, elmenekült a nagyszülőihez otthonról, mert az anyja a nála kisebb testvérei gondját osztotta volna rá, vagy legalábbis osztotta volna meg vele, és ő meg nem bírta, nem akart ebbe beletörődni. Arra is gondolt, hogy állami gondozott lesz, de barátnője és osztálytársa, az igazgatónő lánya sírva ment haza a hírrel, és a gyors igazgatói segítség, támogatás, bátorítás végül is további kitartásra

ösztönözte. Az igazgatónőtől sokféle segítséget kapott. A tanulásban, a ruházzkodásban, a kirándulásra való pénzekben, tanácsokban, lelkiekben. A nyolc osztályt rendesen befejezte, továbbtanulásra azonban nem tudta elszánni magát. Inkább tizennégy évesen férjhez ment első szerelméhez. A fiú szüleinél laktak, miközben megszületett a három gyerek, aztán a támogatásból sikerült felépítenniük a házat, viszont ahogy a ház kész lett, a férj elment, és azóta feléjük se néz. A fiatalasszonynak nincs munkája, talán valamit tanulni kellene, mondja, már majdnem el is kezdett egy tanfolyamot egyszer. De hát a gyerekekkel van elfoglalva, különösen amióta egyedül van. Cigánysága miatt megkülönböztetést soha nem érzett, sőt, inkább nagyobb készséget a segítségre. A gyerekei közül a nagyobbik már hetedik, most ő eléggé szófogadatlán, és elhanyagolja a tanulást, a kisebbik azonban, a negyedikes ügyes, igyekvő, szófogadó. Elhatározta, mindent megad a gyerekeinek, hogy ne oda jussanak, ahova ő, de szigorú is velük, mert tanulni kell. Közben megjelenik a legkisebb, fiú, ötéves, csak délelőtt jár óvodába, eleinte ugyan otthagya délutánra is, de kiderült, hogy a gyerek az óvodában nem eszik egy falatot sem, hát kénytelen elhozni, és főzni neki. A kisfiú fogai feketék a sok édesség miatt. Miután felfedezett bennünket, az anyja nem nagyon tudja féken tartani, egyáltalán nem fogad neki szót. A telefonokat követeli újra és újra.

A fiatalasszony derűs, barátságos, bizakodó, láthatóan sejtelve sincs arról, hogy szinte minden igyekezetével gyermekei elrontásán munkálkodik. Végeredményben csak oda jutott az egészséges, értelmes, kifejezetten igényes artikulációval beszélő, és választékos mondatokat kereső fiatal nő, hogy gyermekeiből, segélyekből él. Vagy miből is. Hiszen a vallott és a látható, vélelmezhető helyzete közt ellentmondást érzek.

Félő, hogy könnyebb lesz új gyereket szülnie majd, mint folytatni a félbehagyott tanulást. Huszonnyolc éves.

A másik asszonynak is három gyereke van, bár ő vagy tíz évvel idősebb.

A ház nincs valami jó állapotban, viszont az udvaron rend, gyümölcsfák, farakás. A házba hátulról megyünk be, egy konyhafélébe jutunk, ahol az asszony főz, kezében egy csecsemő, amit aztán kocsiba tesz, ott ül egy széken az anyja, a bejárat mellett, bent a sarokban egy megvetetlen ágy, a szoba felől félmeztelenül áll, mozdul ide-oda az apa. Egy nagydarab fiú megérkezésünkkor kimegy a konyhából, de hamarosan utána kiabálnak, ő lesz a főszereplője a következő jelenetnek. Ma nem volt iskolában, azért jöttünk, hogy tisztázzuk, miért is kellett itthon maradnia, de kiderült, ő maga telefonált az apja nevében. És kiderült, hogy az elmúlt napok cédlait is ő írta, melyekkel egy-egy óráról, délelőtről, patrónusi foglalkozásról sikerült ellógnia. Kapja csőtül a szemrehányást, nem dacol, az igazgatónő személyesen is számon kéri, hogy volt-e kérés, amit megtagadott tőle, minek kell akkor csalni. A fiú csak bólogat, testes, láthatóan lomha gyermek, ma, állítása szerint, mindekelőtt a falufutást akarta megúszni, azért lógott.

Van fogadkozás, van szülői intés, hogy akkor dehogy is fogjuk engedni tovább középiskolába, ha már itt is ennyire megbízhatatlan. Nem érdekli semmi, csak a nagyapjával lenne mindig, a fával foglalkozna.

A nagyapának van egy kis háza hátul, ő ott van most is. A kert, a farakás, a kerítés az ő műve.

Aztán a kislányról esik szó, hogy ő sem tanul jól, mostanában egyre dacosabb az iskolában. A lány nagy, álmodozó szemekkel néz, mosolyog, nem szól semmit.

Méltatlankodik az anyja, hogy ő mindent megtett a gyerekeiért, ha neki ilyen dolga lett volna, hát akkor ő biztos tanult volna, de ezek jó dolgukban már nem tudják, mit csináljanak. És nem fogadnak szót.

Aztán később kiderül, a családtól eljövot, hogy az apa évekre eltűnt a családból, és akkor ő volt minden rossznak az oka, a gyerekek reggeltől estig ezt hallgatták, de másfél éve egyszerre csak visszaköltözött, ennek a visszaköltözésnek a gyümölcse a baba, és a két nagygyerek eléggé megvan zavarodva, nem értik az anyjukat, nem tudnak mit kezdeni az apjukkal,

de igazából magukkal sem. Nincs is könnyű dolguk, az anyja például anynyira félti a lányát, hogy folyton orvoshoz hordja, nemrég kikövetelt egy nagyobb kórházi kivizsgálást, holott csak egy megfázásról volt szó, de vitte a lányát már pszichológushoz is. Ránézésre, hallásra a fiú is inkább mint-ha lányként volna nevelve.

Az iskola és a család közötti bizalom helyreállt, a szerződés újra megkötött, csak hát egyáltalán nem látszik, elég lesz-e ez bármire is.

Persze az a bármi, az elég sok, hogy ebben a faluban az iskola és a családok között nincsenek csaták, a gyerekek rendesen eljárnak, el is végzik, ez is teljesítmény. A szülők az iskola pártján állnak, hiszen az iskola is a szülők pártján áll, milyen egyszerű ez, és persze mégis milyen hihetetlenül nagy teljesítmény van mögötte. De ez még mindig kevés. Valami még hiányzik. Nyilván az, hogy a szülők dolgozzanak, vagy valahogy ennek a pótlása, hogy a gyerekeknek azonnal legyen dolguk, már az iskola idején, hiszen tizenhárom, tizennégy évesen már nem gyerekek a hagyományos értelemben, sosem is voltak azok, saját történetük van, házassulandók, önálló világviláguk, önálló világlátásuk van. Bármennyire hiányos vagy töredékes. És kétségbeesítően hiányos és töredékes, hiába az iskola minden erőfeszítése. Hisz éppen a számukra lehetséges cselekvési módokra nem készíti fel őket, a tanulás ugyanis csak kevesek számára vezet el választható életpályájához, a többség kényszeredetten toporog az iskolák ketrecében, és alig várja, hogy szabadulhasson. Nagyszerű, hogy itt ez a várakozás türelemmel és jóindulattal van teli, és így hát többnyire tanulási félelme. Viszont mindaz, ami legalább az otthon épségben való megőrzéséhez, naponkénti újratereztetéséhez kellene, és az még voltaképpen nem sok, nem elég a boldoguláshoz, de annak kiindulópontja, azt az iskola nem tudja magára vállalni. Noha talán tehetné.

Hiába a szép emlékek a balatoni meg a pesti iskolai, családi kirándulásokról, amikor is a szegény cigány és jómódú falusi asszony mer, tud és bír együtt lenni, ez alighanem elég a helyi társadalmi békéhez, talán társadalmi fordulat is lehetne belőle, de mégsem

lesz, mert magában nem elég az életforma átalakulásához.

Annál is kevésbé, mert a meglátogatott családok itt helyben inkább a középosztályt jelenthetik, bármennyire ironikusan is hat ez. Hiszen elme gyünk olyan ház mellett is – a főutcán, és nem is a telepen, ahol egy-két helyiségben élnek nagycsaládok –, amelyik valaha gyönyörű téglapépület volt, most meg az üresen ásítózó, keret nélküli ablaknyíláson néz ki egy fiatalasszony, meg látom a meglátogatott házak szomszédságait is, szegénység és elhanyagoltság, az egyik gyönyörű baranyai falusi porta, az utolsók egyike itt a faluban, szinte mindene ép, tornácos ház, tán egy évtizede lehet, hogy a lakója meghalt, az örökösök eladták, és akik azóta lakják, szegény cigányok, mintha csak kísértetei volnának a háznak, használják, de rá se néznek, nem látják, nincs viszonyuk a házba dermedt dolgos, örökké tevékeny földműves életformához.

A másodjára meglátogatott családnál két májusfa is van az udvaron, az egyiket egy fiú, a hatodikos kislány udvarlója ásta be a barátaival az udvaron, ahogy kell, éjjel, a másikat meg az apa a kislányának. Mert errefelé így szokás, a faluban összességében egy kisebb nyárfaerdő hirdeti a lányok dícsőségét. A szomszéd településeken is szokás ez. Életvágyat, termékenységét, szertelenséget üzen ez a sok égnek meredő hosszú, cseppnyi levélkoronát viselő rúd, micsoda mozgalmas éjszaka lehetett, fiúk, férfiak sokasága se rénykedett, izzadt, küszködött, ügyes-

kedett, hogy engedelmeskedjék a belső parancsnak. De én már csak azt látom, ahogy a nyurga kamaszfák kesernyésen bólogatnak elfonnyadt, megbar-nult leveleikkel a riadt falu felett.

Visszafelé telefonon beszél valakivel az igazgatónő, egy legény sorsa kerül szóba, aki a napokban az iskolában leesett a lépcsőházban a felső szintről a földszintre. Mindenképpen le akart csúszni a korlátot, amit persze nem szabad, ő meg sietett volna, hogy mire a tiltás utoléri, már odalent legyen, a túl nagy lendület átvitte a korlátot és lezuhant a földszinti kőpadlóra. Nagy volt az aggodalom, de megúsza egy combnyaktöréssel. Az orvosok látták az elváltozást a szeménél, először gyanakodtak, hogy talán az is a baleset következménye lehet, de nem az volt, hanem egy korábbi eset nyoma, majdnem kiszúrta a saját szemét, amikor otthon be volt zárva, ő meg egy késsel feszegette az ajtót, a lendület megint túl sok volt, a kés a szemébe szaladt. De ugyanő volt az, aki kísérletképpen leöntötte benzinnel a kezét és meggyújtotta. Mindenesetre, a szülő egy pillanatig sem hibáztatta az iskolát a baleset miatt.

Visszaérünk az iskolához, kint még néhány felnőtt áll az iskola előtt a biztonsági mellényben. Talán mostanában érhetett véget a falufutás. Ez volt az, amiért a nagyfiú ma semmiképp nem akart iskolába jönni. Hogy rajta ne nevéssenek a többiek. Mert ma a gyerekeknek végig kellett futniuk

a falun, talán a madarak, fák napjának lehetett ez egyik iskolai rendezvénye. Mi sem látszik ennél vidámabb és izgalmasabb iskolai foglalatosságnak.

Aztán hallom, hogy a futásról, mint valami rettenetes matek óráról beszélnek a gyerekek. Mert hát ki szeret futni, mire jó az?

47.

Megmentette egy kislány életét, a gyermek keresztapja mégis rátámadt az orvosra. A helyszín egy félig nyaralófalú, félig szegény falu Borsodban, a jelenet szereplői egyfelől egy kórházi főorvos, akinek üdülője van a faluban, a másik egy helyi cigányember, aki az epilepsziás rohamtól fuldokló keresztlányával rohanva keres segítséget. Az orvos ellátta a beteget, a kihívott és kitérő mentőssel még konzultált, pontosabban a gyermek légzésének többszöri újraindításában is segédkezett. A mentőkocsin kívül azonban egyre nagyobb a rémület és egyre nagyobb a tömeg, végül a keresztapa rátöri a mentőt a kisgyermek megmentésén fáradozó orvosokra, és ordítva támad a főorvosra. Van a cigányok közül olyan is, aki védi a mentősöket, ebből verekedés lesz, amit az időközben elinduló mentő okafogyottá tesz.

A támadó keresztapa bocsánatot kér, az orvos nem tesz feljelentést, az ügy csak néhány nappal később kerül nyilvánosságra.

Ha valószínűtlennek is látszik, ez ugyanannak a történetnek a történelmi alakváltozata, amely azzal kezdődött, hogy a vándor cigányok a rossz gyerekek mumusává váltak. A cigány ugyanis elviszi a rossz gyerekeket, és persze a szülők készek is azt odaadni nekik. Elég durva kapcsolat, elég durván jelzi a civilizációs törésvonalat, mely a letelepedett, zárt jogrendben és munkarendben élő paraszti lakoságot elválasztja a másféle szokásjog és hagyomány szerint gondolkodó, az európai munkarendek hézagjaiban élő, vándorló cigányságtól.

Nyilván, a mumus odaátról is létezett. Könnyen belátható. Hiszen még koronás fők is megpróbálkoztak a tömeges gyermekrablással. Alkalmassint a legjobban szándékkal, természetesen.

Az egyik gyermek tehát potenciális áldozat, mikor elmegy az iskolába. A másik gyermek is potenciális áldozat, ha cigány gyerekek közt kell lennie. Ez a legmélyebb rétege közös európai létünknek, ez közös örökségünk egyik rétege. Melyet nem takargatnunk kellene, hanem folyton folyvást felszínre hozni és oldani. (Történelmi pszichoanalízis kellene, ezt szolgálhatná éppen a szociálanropológia, de nem nagyon szolgálja.)

A becsukott mentőben levő gyermek egyszerűen egy elrabolt gyermek volt. Akit ki kellett szabadítani.

Elég lehetett volna annyi is, meglehet, hogy nem csukják be a mentő ajtaját. De kinek lett volna ott ideje ezen gondolkodni. Hogy ami abszurdum orvosi vagy mentős szemmel, nagyon is elemi követelmény lett volna cigány mentalitás szerint. A beteg embert körbe kell ülni, mindenkinek mellette kell lennie, aki szereti, még ha ez árt is neki, de hiszen nem árt, és ennek az igénynek a jeleit kórházak napi gondja mindmáig. Hát hogy is ne volna rettenetes egy bezárt doboz, ami elzárja a család elől a kislányt. Akik elzárják, azok csak rosszat akarhatnak.

A főorvos talán azért volt gyanútlan, azért intézhette a szakszerűség követelményei szerint a kislány ügyét, ami egy orvosilag műveletlen ember számára minden elemében riasztó lehetett, mert hiszen nem volt idegen a faluban, a cigányok között. Csak hát ez rendkívüli eset volt, nem tudat irányította reakciókkal. (Azt mondja a keresztapa, hogy részeg volt, persze, valahogy meg kell magyarázni, mi történt, maga sem tudja, mi vezette, mi kapta el. Hiszen féli ő az orvost, hogysisne félné.) Az is lehet persze, hogy utólag is jogosultnak tekinti az agressziót, s azt gondolja, hogy a mentő talán el se indult volna, ha nem lép fel erőszakosan, csak hát a büntetés elkerülése végett szükség volt némi magyarzkodásra.

A mentő nem indult azonnal, vadul szirénázva. Hanem csak állt. Ez a látszólagos tétlenség a valódi veszedelemben, az eksztatikus féltés, mely végsőig türelmetlen, felégette a szokásos, rutinszerű, tanult, felszínes bizalom burkát. És a felszín alatti gyanakvás robbant ki erőszakban.

A cigány soha nem lehetett teljes bizalommal a nem cigányokkal szemben. És minél nagyobb volt a társadalmi távolság, annál kevésbé. A paraszt iránt sem volt bizalma, de ismerték, kiismerték, kitanulták egymást. A tanító, az orvos, a bíró viszont már túl messze volt. Tőlük megtanult félni, és megtanulta a félelmét kezelni, elfojtani.

De változott a világ. Cigánynak, kiszolgáltatottnak lenni ma már nem csak kiszolgáltatottságot jelent, ez sok elemében új tudás, új tapasztalat, hanem hatalmat is. Erőt is. Amitől a rendőr keze is megremeg. A tanár is elgyávul. És a cigányság legősibb félelmei és sérelmei szabad utat kaptak. A történelmi elfojtásnak vége. Egy totójázó orvos, egy kiabáló tanár, egy gyermeket elgázoló autós, egy kuporgató, irigy öreg egyaránt áldozatává válhat ennek az indulatnak.

A kiszolgáltatottság, mely valaha játszott és valódi is volt egyszerre, elindult világhódító útjára. Fegyverré lett. Egy fegyelmetlen sereg, egy szabad csapat fegyvere.

A posztmodern individualitás és a premodern érzelmek, késztetések, tudások furcsa, fájdalmas és sokszor tragikus kisülése ez. Vetkőzzük a civilizációs kellékeket, már nem bábuk vagyunk, magunk döntünk a sorsunkról, az istenünkről, az erkölcsünkről. Hiszen már ezerszer felmondtuk a leckét. Vége a tanfelügyelő kultúrájának. Viszont akkor szabadon felgomolyoghat fél évezrednyi sérelem. És minél mélyebben kavargja fel ez az új cigány mentalitás a közérzületet, annál jobban élénkíti, tüzezi a régi, most már meder nélkül áradó indulatokat.

A hír arról szólt, hogy egy részeg cigány, más cigányok támogatását is maga mögött tudva, nekiesett a féltett kislány életéért harcoló orvosnak. Mint akinek elment az esze. A jogvé-

dő indulatkeltésről jajong, hogy hát a szeretet ereje meggondolatlanságra készítette a joggal aggódó cigány férfit, és nem ugyanezt tennénk-e magunk is, ha gyermekünket veszélyben tudnánk. Ez tehát csak egy igazi, hős keresztapa volt, nem „cigány”, hanem ember, csak tévedett.

Pedig arról van szó, hogy sok cigány ember észrevette, megtapasztalta, megértette, húsz éves tanfolyamon van túl, hogy minden indulata történelmileg igazolható. Minden tettére van mentség. Tehát könnyű arra következtetnie, hogy minden egyéni sérelme kollektív megtorlást érdemelne.

Hogy magáért felelősséget kellene vállalnia, a cigány múltban erről eredetileg nem volt szó, csak kényszerek. A cigány az csak cigány. És most továbbra sincs szó erről a felelősségről, viszont a hagyományos kényszerek immár defenzívában vannak. A felelősség viszont mindig és továbbra is odaát van.

Sokan jutottak a nem cigányok közül arra a megállapításra, hogy a cigányok ab ovo javíthatatlanok. Rossz emberi anyagból vannak. Csak a kényszerből értenek.

És nem kevesen vannak azok, akik meg azt gondolják, a kényszerek elhárítása szabaddá teszi a cigányokat.

És efféle hamis tételek és féligazságok csapdáiban, zsarnokságában élünk.

Pedig a felelősségvállalás nélkül nem jutunk előre egyetlen lépést sem.

A kényszert kényszerrel igazolni, nem vall nagy találatekonyságra. Alighanem a bizalom volna a kulcs a változáshoz. De az hosszú, gyötrelmes tanulást jelent.

És a kényszerek közül kiszabaduló ember az indulatai kiszolgáltatottja lesz legelőször is. A szabadság mindig minőségi kérdés is.

TAKÁCS GÉZA (Pápa, 1953.) magyar-történelem szakos tanár. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán végzett Szegeden, 1976-ban. 1981-ben kapott történelem szakos diplomát a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Az idejét javarészt különböző iskolákban töltötte. Harminc éve ír mindenfelét mindenfelé, az Alföldtől, a Hajdú-Bihari Naplótól és a régi Mozgó Világtól az Új Könyvpiacig, az Iskolakultúráig és a Kommentárig. 2003-ban jelent meg az Önkonet gondozásában Iskolapróza Egy szabad iskola problémái című könyve, majd Kiútkeresők. A cigányok iskolai reményei címmel 2009-ben jelent meg szociográfia a Magyarország felfedezése sorozatban. Szerkesztette a Taní-Tani című alternatív pedagógiai folyóiratot, s Iskolakép címmel volt egy rövidéletű saját folyóirata. Jelenleg a monori Kossuth Lajos Általános Iskola tanára. 2013 áprilisától az Új Pedagógiai Szemle főszerkesztője.

Magyar értékek

A Nemzeti Művelődési Intézet az általa létrehozott Magyar Értékek Napja keretében 2013. szeptember 14-én a budapesti Szent István téren rendezvényt szervezett. Ennek alkalmából Magyarország tizenkilenc megyéje a Bazilika előtt a legkülönbözőbb műfajokban mutatta be kultúráját, értékeit. A program a magyar értékek gyűjtésére irányuló széleskörű együttműködésnek az eredményeként jöhetett létre.

Magyar Értékek Térképe

Ennek az együttműködésnek a szimbóluma, mementója, emlékezete a szintén a Nemzeti Művelődési Intézet által gondozott Magyar Értékek Vándortérképe: egy 6x10 méter nagyságú Magyarország térkép, melyen mindazok elhelyezhetik kézlenyomatukat, akik hitet tesznek az értékörző szellemiség mellett – a térképen „szereplést” emlékkártya örökíti meg. A Magyar Értékek Napján bemutatkozott térkép nemzeti kincseink jelképeként országjárásra indult: első állomása 2013. október 12-13-án a Vas megyei Velemen, a Gesztenyeünnepen volt.

2014-ben a Magyar Értékek Vándortérképe – immár a hasonló célt szolgáló, mives Magyar Értékek Vándor kódexével kiegészülve – ismét útra kel, hogy az előttünk álló hónapokban még számos értékörző megyei, regionális rendezvényre látogasson el: elsőként Szolnokra, majd többek között megfordul Békéscsabán, Szekszárdon, Hódmezővásárhelyen és számos kisebb-nagyobb településen.

II. Magyar Értékek Napja

2014. szeptember 20.
Budapest, Szent István tér

A Térképen szaporodó kézjegyek és a Kódexben sokasodó bejegyzések egy-egy szimbolikus láncszemei a nemzeti kincseink őrzése érdekében kialakult társadalmi összefogásnak. 2014. szeptember 20-án, a II. Magyar Értékek Napján e jelkép erejű tárgyak visszatérnek kiindulópontjukhoz, a magyarság szimbolikus helyszínére, a Bazilika elé. Itt lehet megtekinteni őket.

MAGYARORSZÁG KÖZEPÉN. MAGYAR ÉRTÉKEK VÁNDORTÉRKÉPE JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYÉBEN.
FÉNYKÉPEZTE: HAJNAL LÁSZLÓ

A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG